

T.C.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

BANKACILIK VE SİGORTACILIK ENSTİTÜSÜ

SİGORTACILIK ANABİLİM DALI

**TÜRKİYE'DE KATILIM SİGORTACILIĞININ GELİŞİMİNİ ÖLÇMEYE
YÖNELİK AMPİRİK BİR ANALİZ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan: İrem Nur ÇELİK

İstanbul,2023

T.C.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

BANKACILIK VE SİGORTACILIK ENSTİTÜSÜ

SİGORTACILIK ANABİLİM DALI

**TÜRKİYE'DE KATILIM SİGORTACILIĞININ GELİŞİMİNİ
ÖLÇMEYE YÖNELİK AMPİRİK BİR ANALİZ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan: İrem Nur ÇELİK

Danışman: Doç. Dr. Özgür AKPINAR

İstanbul,2023

İÇİNDEKİLER

Sayfa No:

İÇİNDEKİLER.....	i
TABLolar LİSTESİ.....	vii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	ix
GRAFİKLER LİSTESİ.....	x
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xi
GİRİŞ.....	1

1. BÖLÜM

SİGORTA VE TEKAFÜLÜN KAVRAMSAL YAPISI

1.1. Sigortanın Tanımı ve Tarihsel Gelişimi.....	4
1.1.1. Sigortanın Tanımı.....	4
1.1.2. Sigortanın Tarihsel Gelişimi.....	5
1.1.2.1. Dünya’da Tarihsel Gelişimi.....	5
1.1.2.2. Türkiye’de Tarihsel Gelişimi.....	7
1.1.2.2.1. Sektöre İlişkin Yasal ve Yapısal Düzenlemeler.....	9
1.2. Tekafül Sigortasının Tanımı, Tarafları ve Unsurları.....	9
1.2.1. Tanımı.....	9
1.2.2. Tarafları.....	11
1.2.3. Unsurları.....	12
1.3. Tekafül Sigortasının Özellikleri, Temel İlkeleri ve Genel Sigortadan Farkı.....	13
1.3.1. Özellikleri.....	13
1.3.2. Temel İlkeleri.....	14
1.3.2.1. Müşterek Risk Paylaşımı.....	14
1.3.2.2. Karşılıklı Sorumluluk.....	14
1.3.2.3. Karşılıklı Koruma.....	14
1.3.2.4. Katılımcılar Arasında Dayanışma.....	14
1.3.3. Genel Sigortadan Farkı.....	16
1.4. Tekafül Sisteminin İşleyişi ve Modelleri.....	19

1.4.1.	İşleyişi	19
1.4.2.	Modelleri	20
1.4.2.1.	Mudarebe (Kar Paylaşımı) Modeli	21
1.4.2.2.	Vekalet (Wakalah) Modeli	23
1.4.2.3.	Vekâlet – Vakıf Modeli.....	26
1.4.2.4.	Hibrit (Mudarebe ve Vekâlet) Model – Karma Model	28
1.4.2.5.	Ta’Awuni Model (Kar Amacı Gütmeyen Tekafül Modeli – Kooperatif Modeli).....	28
1.4.2.5.1.	İslam Hukuku, Tekafül ve Kooperatifçilik	31
1.5.	Tekafül Sigortacılığının Temel Kavramları	33
1.5.1.	Mudarib Kavramı.....	33
1.5.2.	Rabbü’l Mal Kavramı	34
1.5.3.	Kumar (Maisir) Kavramı.....	34
1.5.3.1.	Sigorta ve Kumar	34
1.5.4.	Garar (Belirsizlik) Kavramı.....	34
1.5.4.1.	Garar ve Cehalet İlişkisi.....	35
1.5.4.2.	Sigorta ve Garar.....	35
1.5.5.	Faiz (Ribâ) Kavramı	35
1.5.5.1.	Sigorta ve Faiz.....	36
1.5.6.	Teâvün ve Tesânüd Kavramları.....	36
1.5.7.	Karz-ı Hasen Kavramı	36

2. BÖLÜM

DÜNYA’DA VE TÜRKİYE’DE TEKAFÜL SİGORTA UYGULAMALARI

2.1.	Tekafül Sigortacılığının Tarihsel Gelişimi.....	37
2.1.1.	Tarihte Tekafül Sigortacılığına Benzer Sistemler	37
2.1.1.1.	Arap İslam Uygarlığı Dönemi	37
2.1.1.1.1.	Beytülmal	37
2.1.1.1.2.	Âkile ve Kasâme.....	38
2.1.1.1.3.	Zekât ve Sadaka.....	39
2.1.1.1.3.1.	Sigorta Açısından Zekâtın Değerlendirilmesi.....	40
2.1.1.1.4.	Vakıflar	40
2.1.1.2.	Osmanlı Dönemi.....	41
2.1.1.2.1.	Avarız Sandıkları ve Avarız Vakfı	41
2.1.1.2.2.	Ahilik Sistemi.....	42
2.2.	Dünya’da Tekafül Sigortacılığı	43

2.2.1.	Tarihsel Gelişimi	43
2.2.2.	Dünya’da Tekafül Pazarı.....	45
2.2.2.1.	Dünya’da Tekafül Pazarının Büyüklüğü ve Pazar Payı.....	45
2.2.2.2.	Ürün Tipine Göre Küresel Tekafül Pazar Payı	45
2.2.2.3.	Dağıtım Kanalına Göre Küresel Tekafül Pazar Payı	46
2.2.2.4.	Başlıca Bölgesel Pazarlar	47
2.2.2.5.	Küresel Tekafül Pazarını Yönlendiren Temel Faktörler.....	48
2.2.2.5.1.	Müslüman Nüfusun Genişlemesi.....	48
2.2.2.5.2.	Müslüman Nüfusun Çoğunluğunun Genç Oluşu	48
2.2.2.5.3.	Tekafül Sigortasındaki Düşük Mali Kayıp Şansı	48
2.2.2.5.4.	Teknolojik Yenilikler.....	49
2.2.2.6.	Pazarda Sektörün Kilit Oyuncuları	49
2.2.2.6.1.	Tekafül Sigorta Pazarı Oyuncularının Temel Büyüme Stratejileri	50
2.2.2.7.	Covid-19’un Küresel Tekafül Pazarı Üzerindeki Etkisi	50
2.2.3.	Tekafül Sigortacılığının Ükelere Göre Uygulama Örnekleri.....	50
2.2.3.1.	Malezya Örneği	50
2.2.3.1.1.	BNM ve Tekafül İlişkisi	52
2.2.3.1.2.	Uygulanan Tekafül Modeli	52
2.2.3.2.	Birleşik Krallık Örneği	52
2.2.4.	Dünya Tekafül Piyasasına İlişkin Beklentiler	54
2.3.	Türkiye’de Tekafül Sigortacılığı	56
2.3.1.	Tekafül Sigortacılığının Başlangıcı	56
2.3.2.	Tekafül Sigortacılığının Yasal Altyapısı.....	57
2.3.3.	Tekafül Sigortacılığının Mevcut Durumu	59
2.3.3.1.	Genel Prim Üretimi.....	59
2.3.3.1.1.	Satış Kanalı Bazında Prim Üretimi.....	60
2.3.3.1.1.1.	Hayat Branşı Değerlendirmesi.....	60
2.3.3.1.1.2.	Hayat Dışı Branş Değerlendirmesi.....	61
2.3.3.1.1.3.	Hayat – Hayat Dışı Branş Karşılaştırması	61
2.3.4.	Tekafül Sigortacılığında Şirket Yapılanması	62
2.3.4.1.	Danışma Komitesi	63
2.3.5.	Türkiye’de Tekafül Sigortacılığının Swot Analizi	64
2.3.6.	Ülkemizde Tekafül Sigortacılığının Geleceği.....	66
2.3.7.	Ülkemizde Tekafül Sigortacılığının Gelişmesi İçin Yapılması Gerekenler	68

3. BÖLÜM

İSLAMİ FİNANS SİSTEMİNDE TEKAFÜL SİGORTASININ YERİ

3.1. Finans Sistemi Nedir.....	70
3.1.1. Finansal Sistemin Temel Belirleyicileri.....	70
3.1.1.1. Sisteme Fon Arz Edenler (Tasarruf Sahipleri).....	70
3.1.1.2. Sistemden Fon Talep Edenler.....	70
3.1.1.3. Aracılık Eden Finansal Kurumlar.....	70
3.1.1.4. Fon Transferinde Kullanılan Finansal Araçlar.....	71
3.1.1.5. Hukuki ve İdari Kurumlar.....	71
3.2. Finansal Piyasalar.....	72
3.2.1. Fon Arz ve Talep Sürelerine Göre Piyasalar.....	72
3.2.2. Organizasyonel Durumuna Göre Piyasalar.....	72
3.2.3. Finansal Varlıkların İhraç Durumuna Göre Piyasalar.....	72
3.2.4. Yükümlülüklerin Yerine Getirilme Durumuna Göre Piyasalar.....	73
3.3. Finans Sisteminin Ekonomideki Yeri ve Önemi.....	73
3.4. İslami Finans Sistemi Nedir.....	73
3.5. İslami Finans Sisteminin Yapısal Özellikleri ve Temel Prensipleri.....	74
3.5.1. Yapısal Özellikleri.....	74
3.5.1.1. İslami Finans Halen Gelişim Aşamasındadır.....	74
3.5.1.2. İslami Finans Hızlı Büyümekte Ancak Yavaş Gelişmektedir.....	74
3.5.1.3. İslami Finans İnsana Dayalı Bir Sistemdir.....	75
3.5.1.4. İslami Finans İslam Hukukunu Esas Alır.....	75
3.5.2. Temel Prensipleri.....	76
3.5.2.1. Faiz (Ribâ) Yasağı Prensipleri.....	76
3.5.2.2. Spekülasyon ve Garar (Belirsizlik) Yasağı Prensipleri.....	76
3.5.2.3. Kâr ve Zarar Paylaşımı Prensipleri.....	76
3.5.2.4. Haram Mal ve Faaliyetlerden Kaçınma Prensipleri.....	76
3.5.2.5. Bir Varlığa Bağlama/Dayama Prensipleri.....	77
3.6. Neden İslami Finans.....	77
3.7. Dünya’da İslami Finans.....	78
3.8. Türkiye’de İslami Finans.....	79
3.8.1. 2002 Öncesi Türkiye’de İslami Finans.....	79
3.8.1.1. Adapazarı İslam Ticaret Bankası.....	79
3.8.1.2. Devlet Sanayi İşçi Yatırım Bankası (DESİYAB).....	80
3.8.1.3. Özel Finans Kurumları (ÖFK).....	80
3.8.2. 2002 Sonrası Türkiye’de İslami Finans.....	80
3.9. Katılım Finansman Kuruluşları.....	81

3.9.1.	Katılım Bankaları.....	81
3.9.1.1.	Katılım Bankalarının Türk Ekonomisine Katkıları	82
3.9.1.1.1.	Âtıl Duran Varlıkların Değerlendirilmesi	82
3.9.1.1.2.	Reel Kesimin Finanse Edilmesi.....	82
3.9.1.1.3.	Rekabetin Desteklenmesi	83
3.9.1.1.4.	Kayıt Dışı Ekonominin Önlenmesi.....	83
3.9.1.1.5.	İstihdamın Arttırılması.....	83
3.9.1.1.6.	Fonlama Olanaklarını Arttırması.....	84
3.9.1.1.7.	Daha Geniş Kitlelere Ulaşım Sağlanması	84
3.9.1.1.8.	Ürün ve Hizmet Çeşitliliğini Arttırması	84
3.9.1.1.9.	Yabancı Sermaye Transferini Sağlaması	84
3.9.1.2.	Türkiye’de Katılım Bankalarının Sigortacılık Uygulamaları.....	85
3.9.1.2.1.	Kuveyt Türk Katılım Bankası Sigortacılık Uygulamaları	85
3.9.1.2.2.	Albaraka Türk Katılım Bankası Sigortacılık Uygulamaları.....	86
3.9.1.2.3.	Türkiye Finans Katılım Bankası Sigortacılık Uygulamaları.....	86
3.9.1.3.	Acerpro Ekranı (Insurgateway)	87
3.9.1.4.	Bankasüranspro (Bankalara Özel Dijital Bankasürans Platformu)	88
3.9.2.	Katılım Sermaye Piyasaları	88
3.9.3.	Tekafül Sigorta Şirketleri	89
3.10.	Tekafül Sigorta Şirketleri ile İslami Bankalar Arasındaki İş Birliği İhtiyacı	89
3.11.	Tekafülün İslami Finans Sistemi İçerisindeki Yeri ve Önemi.....	90
3.12.	Tekafül Sigortacılığının Branşları.....	91
3.12.1.	Aile Tekafül Sigortası	91
3.13.	Türkiye’de Tekafül Sigortacılığında Ürün Geliştirme	91
3.13.1.	Tekafül Sigortacılığında Yeni Ürün Geliştirme Konusunda Atılabilecek Adımlar.....	93
3.14.	Reasürans ve Retekafül (Katılım Reasüransı) Kavramları.....	93
3.14.1.	Reasürans Kavramı	93
3.14.1.1.	Sigorta Sözleşmeleri	94
3.14.1.2.	Reasürans Anlaşmaları.....	94
3.14.1.3.	Reasüransın Fonksiyonları	95
3.14.1.4.	Reasürans Türleri.....	96
3.14.1.4.1.	İhtiyari Reasürans.....	96
3.14.1.4.2.	Trete Reasüransı.....	96
3.14.2.	Retekafül (Katılım Reasüransı) Kavramı.....	97
3.14.3.	Türkiye’de Katılım Reasüransı: Türk Katılım Reasürans A.Ş.	98
3.14.3.1.	Misyon ve Vizyon.....	100

3.14.3.1.1. Misyon.....	100
3.14.3.1.2. Vizyon	100

4. BÖLÜM **AMPİRİK ANALİZ**

4.1. Literatür Taraması.....	101
4.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	105
4.3. Araştırmanın Kapsamı ve Kısıtları	106
4.4. Veri ve Metodoloji.....	106
4.4.1. Araştırmanın Ana Kütle ve Örneklemi.....	107
4.5. Anket Bulguları	108
4.6. Faktör Analizi.....	110
4.7. Faktör Analizi Bulguları	110
4.8. Güvenilirlik Analizi	111
4.9. Güvenilirlik Analizi Bulguları.....	111
4.10. Korelasyon Analizi.....	112
4.11. Hipotez Testleri.....	113
4.11.1. Mann-Whitney U Testi	113
4.11.2. Kruskal Wallis Testi	115
4.11.3. Tek Yönlü Varyans Analizi (One Way) ANOVA.....	121
SONUÇ.....	126
KAYNAKÇA.....	131
EKLER.....	142

TABLULAR LİSTESİ

Sayfa No:

Tablo 1: Tekafül Sigortacılığı ile Konvansiyonel Sigortacılık Arasındaki Farklar.....	18
Tablo 2: Dünya’da ve Türkiye’de Tekafül ve Klasik Sigorta Şirketlerinin Yapıları.....	19
Tablo 3: Ülkelerin Uyguladığı Tekafül Sigortacılığı Modelleri.....	33
Tablo 4: Dünya Genelinde Kurulan İlk Tekafül Sigorta Şirketleri.....	44
Tablo 5: Şirketlerin Pazar Payı ve Toplam Prim Üretimleri.....	60
Tablo 6: Satış Kanalı Bazında Primler.....	62
Tablo 7: Yıllara Göre Katılım Sigortacılığı Yapan Şirketler.....	63
Tablo 8: Kuveyt Türk Katılım Bankasının Müşterilerine Sunduğu Sigorta Ürünleri.....	85
Tablo 9: Albaraka Türk Katılım Bankasının Müşterilerine Sunduğu Sigorta Ürünleri.....	86
Tablo 10: Türkiye Finans Katılım Bankasının Müşterilerine Sunduğu Sigorta Ürünleri.....	87
Tablo 11: Katılımcıların Demografik Dağılımları.....	108
Tablo 12: Katılımcıların Tekafül Sigorta Sistemine İlişkin Bilgi Düzeyi.....	109
Tablo 13: Katılımcıların Geleneksel Sigorta Sistemi ve Tekafül Sigorta Sistemi Arasındaki Farka İlişkin Bilgi Düzeyi.....	109
Tablo 14: Katılımcıların Tekafül Sigorta Sisteminin Ülkemizde Gelişim Göstereceğine Dair Yaklaşımı.....	110
Tablo 15: Faktör Analizi – Özdeğer Tablosu.....	111
Tablo 16: Korelasyon Analizi.....	113

Tablo 17: Cinsiyete Göre Tekafül Sigortacılığında Etkili Olan Faktörlere İlişkin Önem Değerlendirmelerinin Karşılaştırılması.....	114
Tablo 18: Yaş Gruplarına Göre Tekafül Sigortacılığında Etkili Olan Faktörlere İlişkin Önem Değerlendirmelerinin Karşılaştırılması.....	116
Tablo 19: Eğitim Durumlarına Göre Tekafül Sigortacılığında Etkili Olan Faktörlere İlişkin Önem Değerlendirmelerinin Karşılaştırılması.....	118
Tablo 20: Gelir Düzeyine Göre Tekafül Sigortacılığında Etkili Olan Faktörlere İlişkin Önem Değerlendirmelerinin Karşılaştırılması.....	120
Tablo 21: Tekafül Sigorta Sistemine İlişkin Bilgi Düzeyine Göre Tekafül Sigortacılığında Etkili Olan Faktörlere İlişkin Önem Değerlendirmelerinin Karşılaştırılması.....	122
Tablo 22: Tekafül Sigorta Sisteminin Ülkemizde Gelişim Göstereceğine Yönelik Düşünceye Göre Tekafül Sigortacılığında Etkili Olan Faktörlere İlişkin Önem Değerlendirmelerinin Karşılaştırılması.....	124

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa No:

Şekil 1: Tekafül Sigortasının Temel İlkeleri.....	16
Şekil 2: Tekafül Sigortasında Modeller.....	20
Şekil 3: Mudarebe Modeli.....	22
Şekil 4: Vekalet Modeli.....	25
Şekil 5: Vekalet – Vakıf Modeli.....	27
Şekil 6: Finansal Piyasalar.....	72

GRAFİKLER LİSTESİ

Sayfa No:

Grafik 1: Ürün Tipine Göre Tekafül Pazar Payı (%) 45

Grafik 2: Dağıtım Kanalına Göre Küresel Tekafül Pazar Payı (%) 47

KISALTMALAR LİSTESİ

AAOIFI	: İslami Finansal Kuruluşlar Muhasebe ve Denetim Kurumu (Accounting and Auditing Organization for Islamic Financial Institutions)
ASEAN	: Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği (Association of Southeast Asian Nations)
A.Ş.	: Anonim Şirket
BAE	: Birleşik Arap Emirlikleri
BDDK	: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BES	: Bireysel Emeklilik Sistemi
BİST	: Borsa İstanbul
BNM	: Malezya Merkez Bankası (Bank Negara Malaysia)
BOE	: İngiltere Merkez Bankası (Bank of England)
CRM	: Müşteri İlişkileri Yönetimi (Customer Relationship Management)
DESİYAB	: Devlet Sanayi İşçi Yatırım Bankası
DJIM	: İslami Finans Ürün Çeşidi (Dow Jones Islamic Market)
EGM	: Emeklilik Gözetim Merkezi
FSMP	: Finansal Sektör Ana Planı (Financial Sector Master Plan)
GIIS	: İslami Finans Ürün Çeşidi (Global Islamic Index Series)
GSYİH	: Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
HATMER	: Hasar Takip Merkezi
HAYMER	: Hayat Sigortası Bilgi Merkezi
ICA	: Uluslararası Kooperatifler Birliği (International Cooperative Alliance)

İFSA	: İslami Finansal Hizmetler Yasası (Islamic Financial Services Act)
İMF	: Uluslararası Para Fonu (International Monetary Fund)
İİT	: İslam İş birliği Teşkilatı
İKB	: İslam Kalkınma Bankası (İslamic Development Bank)
KOBİ	: Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
MİFC	: Malezya Uluslararası İslami Finans Merkezi (Malaysia International Islamic Finance Centre)
M.Ö.	: Milattan Önce
M.S.	: Milattan Sonra
MTA	: Malezya Tekafül Derneği (Malaysian Takaful Association)
MYR	: Malezya Ringgiti
OECD	: Ekonomik İş birliği ve Kalkınma Örgütü (Organisation for Economic Co-operation and Development)
OKS	: Otomatik Katılım Sistemi
ÖFK	: Özel Finans Kurumları
SAGMER	: Sağlık Sigortası Bilgi Merkezi
SBM	: Sigorta Bilgi Merkezi
SEDDK	: Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu
SEGEM	: Sigortacılık Eğitim Merkezi
SPK	: Sermaye Piyasası Kurulu
TARSİM	: Tarım Sigortaları Havuzu
TCMB	: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası

TKBB	: Türkiye Katılım Bankaları Birliği
TL	: Türk Lirası
TMFS	: Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu
TRAMER	: Trafik Sigortaları Bilgi Merkezi
TSB	: Türkiye Sigorta Birliği
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
UKIFS Secretariat)	: Birleşik Krallık İslami Finans Sekreterliği (UK Islamic Finance
YEP	: Yeni Ekonomi Paketi

GİRİŞ

İnsanlık tarihi boyunca kişiler hayatlarında karşılaşılabilecekleri riskleri bertaraf etme veya en aza indirme çabası içerisinde olmuşlardır. Zamanla bireylerin karşılaştıkları riskler ve tehlikelerin artması sonucu aynı risklere maruz kalan bireylerin dayanışma ruhu ile hareket ederek bir araya gelip çözüm arayışı içerisinde girmeleri sigortaya olan ihtiyacı ortaya çıkarmıştır. Taşıdığı riskler bakımından gerçek kişilerin yanında tüzel kişiliklerinde sigortaya olan ihtiyacı ve ilgisi günden güne artmıştır. Sigorta sistemi sayesinde bu sisteme dahil olan sigortalılar tek başına karşılayamayacakları riskleri sistemdeki diğer sigortalılar ile paylaşmaktadırlar. Böylelikle maruz kaldıkları riskleri tek başına yüklenmek zorunda kalmazlar. İşte tam bu noktada görüldüğü üzere, sigorta toplumsal dayanışmayı destekleyen ve güçlendiren bir sistem olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sisteme dahil olan sigortalı sayısı arttıkça her bir sigortalının hasar yükü azalır ve zarar daha katlanılabilir hale gelir. Bu nedenle bireyler karşılaştıkları riskleri tek başına tamamen üzerinde tutmamalı, kadercı bir yaklaşım sergilememeli ve sigorta aracılığı ile riskini transfer etmelidir.

Deniz ticareti ile başlayan sigorta, zamanla hayat sigortalarının doğuşu ile önem kazanmıştır. Sanayinin gelişmesi ile birlikte makineleşmenin beraberinde getirdiği riskleri teminat altına alabilmek için mühendislik sigortaları gelişmeye başlamıştır. Günümüzde ise birçok sigorta ürünü ihtiyaçlar doğrultusunda gelişmiştir ve uygulanabilir durumdadır.

Sigortacılığın asıl amacı, sigortalanması mümkün olan risklerin meydana gelmesinden kaynaklanan zararların teminat altına alınarak maddi kayıpları önlemek, mali sorumlulukların karşılanmasını temin etmek ve hayat sigortalarında ölüm halinde sigortalının ailesine ya da lehtarına, hayatta kalması halinde ise sigortalının kendisine güvence ve koruma sağlamaktır. Sigorta şirketleri ise, bu amaçları gerçekleştirmek üzere piyasanın mevcut ve değişen gereksinimlerine uygun yeni ürünler geliştirmek hasar halinde tazminat ödemek suretiyle hizmet fonksiyonunu yerine getirmek durumundadır.

Dünyanın tüm gelişmiş ekonomilerinde lokomotif rol üstlenen sigortacılık, sanayileşmekte olan ekonomilerin en dinamik sektörlerinden birisidir. Gelir seviyesi düşük olan ülkelerin ekonomilerinde ağırlığı hissedilmeyen sigorta sektörü, ülkenin gelir seviyesi yükseldikçe ekonomik kalkınma içerisinde önem kazanmaya başlamaktadır. Ekonominin gelişmişlik düzeyi arttıkça sigortacılığın yaygınlaşacağı, sigorta kavramı toplumda yerleştikçe ekonomik gelişmenin ivme kazanacağı genel bir kural olarak kabul edilmektedir.

Tekafül sistemi, aynı riskleri üzerinde taşıyan kişilerin bir araya gelmesi ve riskin gerçekleşmesi ile oluşan zararı dayanışma, yardımlaşma esaslarına uygun bir şekilde aralarında paylaşması olarak tanımlanır. Tekafül bireyler arasındaki yardımlaşmayı teşvik edici niteliktedir. Tekafül sigortacılığı, toplumdaki bireylerin birbirleri ile yardımlaşması ve dayanışma içerisinde olmasını sağlayan sigortacılıkta yeni bir uygulama olarak karşımıza çıkan bir yöntemdir. Tekafül sigortacılığında da konvansiyonel sigortacılıkta olduğu gibi aynı risklere maruz kalan bireyler, bu risklerin gerçekleşmesi sonucu ortaya çıkabilecek her türlü zararın giderilmesi için aralarında anlaşılır. Bu sisteme dahil olan her birey teberra (bağış) adı verilen bir katkı payı ödemektedir. Bu katkı payları havuzda toplanır ve böylece bir fon yaratılmış olur. Bu sisteme dahil olan bireylerin zararları bu fondan karşılanır. Sistem içerisinde olan her katılımcı diğer tüm katılımcıların zararlarını karşılama noktasında sorumluluk taşımaktadır.

Tekafül sisteminin temelinde İslami hassasiyetler vardır. Bu yüzden katılımcılardan toplanan primler İslami finansal araçlarda değerlendirilmektedir. Sigorta, kaderci yaklaşım sergilenmesi dolayısıyla İslam ülkelerinde istenilen seviyede gelişmemiştir. Dini hassasiyetleri bulunan kesim tarafından tercih edilmeyen sigortanın alternatifi olarak tekafül sigortacılığı gelişmiştir. Bakıldığı zaman tekafül sigortacılığı günümüzde İslam ülkelerinde olduğu kadar Avrupa ülkelerinde de uygulanmaktadır. Ülkemizde ise, tekafül sistemi henüz gelişim aşamasında olup gelecek vadeden bir sistemdir. Türk sigorta sisteminde hızlı bir büyüme gösteren tekafül sistemi ülkemizde birkaç yıl içerisinde hak ettiği seviyeye ulaşacaktır. Bu çalışmada geleneksel sigortacılık sistemine alternatif olarak ortaya çıkan ve sigortacılık sektörüne yeni bir soluk getiren tekafül sigorta sistemi incelenmiştir. Çalışma dört ana bölümden oluşmaktadır:

Çalışmanın birinci bölümünde sigortanın genel bir tanımı yapıldıktan ve tarihsel gelişiminden bahsedildikten sonra tekafül sigorta sisteminin ayrıntılı olarak tanımı, tarafları, unsurları ve özellikleri, genel sigortadan farkları açıklanmıştır. Son olarak tekafül sigortacılığının temel kavramları üzerinde durulmuştur.

Çalışmanın ikinci bölümünde Dünya’da ve Türkiye’de tekafül sigorta sisteminin tarihsel gelişimine ve mevcut durumuna yer verilmiştir. Dünya’da ve ülkemizde tekafül sigortacılığının geleceği değerlendirilmiştir. Yine bu bölümde ülkemizde tekafül sigortacılığının gelişmesi için yapılması gerekenler ele alınmıştır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde İslami Finans Sistemi detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Sonrasında tekafülün İslami Finans Sistemi içerisindeki yeri ve önemi vurgulanmıştır. Son olarak retekafül kavramı açıklanmış olup Türkiye’de katılım reasüransının geldiği son durum özetlenmiştir.

Çalışmanın dördüncü ve son bölümünde ise, yapılan anket çalışması sonucu ankete katılan kişiler; cinsiyetlerine, yaşlarına, eğitim durumlarına, gelir düzeylerine, tekafül sigortacılığına ilişkin bilgi birikimlerine, katılım sigortacılığının yaygınlaşmasına ilişkin düşüncelerine göre çeşitli gruplara ayrılmıştır. Sonrasında çeşitli analiz yöntemleri ile katılımcıların tekafül sigortası bilgi birikim düzeyleri, tekafül sigorta sistemine olan bakış açıları ölçülmüştür. İslami sigortacılık kavramının ülkemizdeki bilinirliğinin hangi seviyede olduğu, geleneksel sigortacılık ile İslami sigortacılık sistemi arasındaki farkın toplumumuzdaki bireyler tarafından bilinip bilinmediği ölçülerek tekafül sigortasını tercih eden veya etmeyen kesimin bu eğilimlerinin altında yatan nedenler irdelenmiştir. Bu çalışma ile ülkemizde katılım sigortacılığının gelişimine olumlu yönde katkı sağlanması hedeflenmiştir.

1. BÖLÜM:

SİGORTA VE TEKAFÜLÜN KAVRAMSAL YAPISI

1.1. Sigortanın Tanımı ve Tarihsel Gelişimi

1.1.1. Sigortanın Tanımı

Türk Dil Kurumu'nun resmi internet sitesindeki tanımlamaya göre sigorta; “bir şeyin veya bir kimsenin herhangi bir yönden ileride karşılaşılabileceği zararı gidermek için önceden ödenen prim karşılığında bu işle uğraşan kuruluşla yapılan iki taraflı bağlantı sözleşmesidir.”¹ Başka bir tanımlamaya göre sigorta; “aynı türden riskler ile karşı karşıya olan kişilerin veya kurumların (sigortalıların) riskin gerçekleşmesinden önce o riski önlemek ya da en aza indirmek için sigorta şirketine bir miktar prim ödemeleri sonucu riskin gerçekleşmesi durumunda ortaya çıkan zararlarını karşılamak ve ekonomik olarak zarar öncesi şartlarına dönebilmek için kullandıkları bir risk transfer sistemidir”. Bu sistem yardımıyla sigortalılar tek başına karşılayamayacakları riskleri sigorta şirketleri vasıtasıyla diğer sigortalılar ile aralarında paylaşırlar, böylelikle maruz kalacağı riskleri tek başına üstlenmek zorunda kalmazlar.² Bu yönü ile sigorta toplumsal dayanışmayı destekler, dolayısıyla sosyal bir nitelik taşır.³ Riskin gerçekleşmesi durumunda bireyler sigorta aracılığıyla riski transfer etmek yerine kadercı bir tutum göstererek riski kabul edip riskin tamamını üzerinde tutabilir ki bu davranış ekonomik düşünen bir birey için doğru bir davranış olmayacaktır. Sigorta sisteminde, sigortalı birey veya kurumların sigorta şirketine ödedikleri primler bir havuzda toplanır ki havuzda toplanan bu primler çeşitli finansal enstrümanlarda değerlendirilmekte ve ülke ekonomisi için fon yaratılmaktadır.⁴

Bakıldığı zaman 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun (6. Kitap: Sigorta Hukuku) 1401. maddesinde sigorta şu şekilde tanımlanır: “*Sigorta sözleşmesi, sigortacının bir prim karşılığında, kişinin para ile ölçülebilir bir menfaatini zarara uğratan tehlikenin, rizikonun, meydana gelmesi halinde bunu tanzim etmeyi ya da bir veya birkaç kişinin hayat süreleri sebebiyle ya da hayatlarında gerçekleşen bazı olaylar dolayısıyla bir para ödemeyi veya diğer edimlerde bulunmayı yükümlendiği sözleşmedir.*” “Sigortacı, sözleşmede öngörülen rizikonun

¹ TDK, <https://sozluk.gov.tr>, (08/10/2022)

² TARSİM, <https://www.tarsim.gov.tr/pages/aboutUs/tanimlar.jsp>, (08/10/2022)

³ Faruk ÖMRÜUZAK, Fahri ALTINGÖZ, **Sigortaya Giriş ve Sigortanın Temel Prensipleri**, İstanbul, Türk Sigorta Enstitüsü Vakfı Ders Notları, 2020, s.77.

⁴ Furkan BAŞER, https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/102158/mod_resource/content/0/Ders%20Notu%202.pdf, (08/10/2022)

gerçekleşmesinden doğan zarardan bedelden sorumludur.”⁵ Bu tanımdan anlaşılacağı üzere sigorta, sigortalılar ile sigorta şirketi arasında karşılıklı borç ilişkisine dayanan bir akittir. Burada sigortalı riskin gerçekleşmesinden önce sigorta şirketine prim ödemeyi kabul eder, sigortacı da riskin gerçekleşmesi durumunda sigortalının zararını tanzim etmeyi taahhüt eder. Ayrıca, sigortacı sigortalıyı sigorta sözleşmesinden doğan hak ve yükümlülükleri konusunda bilgilendirmek zorundadır. Bilgilendirme yükümlülüğünün ispatı yine sigortacıya aittir. Sigortalı ise, sigorta sözleşmesine konu menfaatini sigortalı değilmişçesine korumakla yükümlüdür.

Sigorta, İtalyanca güvence anlamına gelen “sicurta” sözcüğünden türemiş ve dilimize yerleşmiştir.⁶ Sigorta sistemine dâhil olan sigortalı sayısı ne kadar artar ise, risk o kadar geniş bir alana dağılım gösterir ve hasar yükü azalır, zarar katlanılabilir hale gelir. Sigortacılıkta “Büyük Sayılar Kanunu” olarak bilinen ve temeli olasılık esaslarına dayanan bu prensibe göre bir olayın tekrarlanma olasılığı ne kadar artarsa beklenen değere o kadar yaklaşılır. Sigortacılıkta risklerin hesaplanması işlemleri de bu kanuna dayanmaktadır.⁷ Ayrıca “Sigortacılığın, güven temeline dayanan ilişkiler olduğu da bilinmektedir. Sigorta sözleşmesinin taraflarını oluşturan sigortacı ve sigorta ettiren, temelde bu güven çerçevesinde sözleşme yaparlar.”⁸

Sigortanın bu kısa tanımlamasından sonra geçmişten günümüze uzanan tarihi yolculuğuna da göz atmak gerekecektir:

1.1.2. Sigortanın Tarihsel Gelişimi

1.1.2.1. Dünya’da Tarihsel Gelişimi

Bilindiği üzere sigorta fikri her dönemin özelliğine ve toplumların ihtiyaçlarına göre ortaya çıkmış, zamanla gelişmiştir. Sigortacılığın tarihi aslında uygarlığın doğuşuna kadar dayanmaktadır. Dünyada sigortacılığa benzer ilk uygulamalara Babillerde rastlanmaktadır. O dönemin ticaret merkezi konumundaki Babil’de tacirler ticari faaliyetleri (buradaki ticaret kavramı ile kervanlar ile yürütülen kara ticareti kastedilmektedir.) esnasında aralarında sigorta ile benzerlik taşıyan anlaşmalar yapmışlardır. Babilli tacirler sigortayı o kadar çok

⁵ 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu (6. Kitap: Sigorta Hukuku), Madde 1401, (08/10/2022)

⁶ Mustafa AVCI, “Sigortanın Osmanlı Hukukuna Girişi”, **Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt 8, Sayı 1-2, 2000, s.267.

⁷ AKTÜER, <https://www.aktuer.com.tr/sigorta-terimleri/>, (08/10/2022)

⁸ Tekin MEMİŞ, “Avrupa Birliği Uyum Süreci ve Sigortacılık Sektörüne Etkileri”, **Reasürör Dergisi**, Sayı:62, Ekim, 2006 s.4.

özümsemişlerdir ki Hamurabi Kanunları'nda sigortadaki tazminat ödemelerine benzer hükümlere yer vermişlerdir. M.Ö. 600'lü yıllarda Hindular'ında sigortaya çok benzeyen kredi anlaşmaları yaptıkları görülmektedir.⁹

Sigorta aslında deniz ticareti ile başlamış ve gelişmiştir. Çünkü bilindiği üzere deniz ticareti kara ticaretinden önce başlamıştır. Akdeniz ülkelerinde (Eski Yunanlılar, Finikeliler, Romalılar vs.) ortaya çıkan, bugünkü nakliyat (deniz) sigortalarının temelini oluşturan ve “deniz ödücü” olarak bilinen uygulama sigortanın temelini oluşturmaktadır. Bu uygulamaya göre, sefere çıkan gemi için taşıdığı yük oranında gemi veya mal sahibine borç verilir, geminin limana varamaması riski güvence altına alınır. Gemi limana sağ salim varır ise, verilen borç faizi ile birlikte geri alınır. Gemi limana ulaşmadığı ve hasar gördüğü takdirde ise, verilen borç geri alınmaz.¹⁰

Prim esaslı sigorta yaklaşık M.S. 1250 yıllarında Venedik, Floransa ve Cenova şehirlerinde görülmüştür. İlk sigorta poliçesi olarak kabul edilen mukavele 23 Ekim 1347 tarihini taşımaktaydı ve İtalya'nın Cenova Limanı'ndan Mayorka'ya “Santa Clara” adlı geminin yükünü temin etmek amacıyla düzenlendi. İlk sigorta şirketi de 1424 yılında, yine Cenova şehrinde kuruldu. Sigorta konusunda ilk kanuni mevzuat ise 1435 yılında yayınlanan “Barselona Fermanı”ydı.¹¹

Deniz ticareti ile gelişmeye başlayan sigortacılık, zamanla hayat sigortası fikrinin oluşmasına sebep olmuştur. Gemilerin ve taşıdıkları yüklerin sigortalanabiliyor olması, kaptanların, yolcuların ve tayfaların da sigorta edilebileceğini ortaya çıkarmıştır. 17.yy'da bir İtalyan bankeri olan Tonti'nin oluşturduğu “Tontines” adı verilen sistemde belirli kişiler bir araya gelerek, belirlenen bir süre için ortaya belirli bir miktar para koymakta, süre sonunda hayatta kalanlar parayı aralarında paylaşmaktaydı. İnsanların çoğu, kendilerinin başkalarından daha çok yaşayacaklarına inandıklarından epey rağbet gören bu sistemde ölenlerin maddi kayba uğradıkları düşünülerek, öngörülen süreden önce ölenler için ölüm riskine karşı prim ödemesi yapılmasına karar verildi. Bu sistemin hayata geçirilmesi hayat sigortalarının başlangıcı olmuştur.

⁹ Gürol TOLUÇ, “Sigortacılığın Tarihçesi ve Türkiye Ekonomisindeki Yeri”, (Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1997, ss.6-7-8.

¹⁰ Murat YORULMAZ, “Deniz Taşımacılığı ve Deniz Sigortaları”, (Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, 2009, s.82.

¹¹ KKSRSB, <http://www.kksrsb.org.>, (08/10/2022)

17.yy.'ın ikinci yarısı sigortacılığın gelişmesine yol açan en önemli olay olan, 2 Eylül 1666 tarihinde meydana gelen ve dört gün sürerek binlerce ev ve kilisenin kül olmasına yol açan “Büyük Londra Yangını” yaşanmıştır. Bu yangın halkta sigorta bilincini uyandırmıştır. Sonrasında ise, 1667 yılında “Fire Office” (Yangın Bürosu) kurulmuştur. 1684 yılında ilk yangın sigorta şirketi “Friendly Society” kurulmuştur. 1668 yılına gelindiğinde ise, Lloyd’s’un temelleri atılmaya başlanmıştır. Edward Lloyd adındaki kişinin işletmiş olduğu kahvehane zamanla deniz ticareti ile uğraşanların bilgi paylaşımında bulunduğu bir yer haline gelmiştir. Burada gemilerin taşıdığı yük için teminat verip belge düzenleyen kişiler mevcuttu. Lloyd’s 1871 yılında İngiltere Parlamentosunun çıkardığı bir kanunla birlik haline getirilmiştir. İlk zamanlar sadece deniz sigortaları alanında faaliyetlerini yürüten Lloyd’s zamanla gelişmiş ve her türlü sigortanın yapılabildiği bir konuma gelmiştir. Lloyd’s bir sigorta şirketi değildir. Benzersiz bir sigorta kuruluşudur. Dünya gemiciliği için de önemli bir merkezdir. Lloyd’s üyeleri asla sigortalı ile doğrudan iletişim kurmaz işlemler “Bkoker”lar aracılığıyla yürütülür.

Burada sanayinin gelişmesi ile birlikte makineleşmenin beraberinde getirdiği riskleri teminat altına alabilmek için mühendislik sigortaları gelişmeye başlamıştır. Günümüzde ise birçok sigorta ürünü ihtiyaçlar doğrultusunda gelişmiştir ve uygulanabilir durumdadır.¹²

1.1.2.2. Türkiye’de Tarihsel Gelişimi

Sigortanın ülkemizdeki tarihi aslında Selçuklu Devleti’ne kadar dayanmaktadır. Selçuklu Devleti’nde kervanların yolda zarar görmesi durumunda zararlarının devlet tarafından karşılanıyor olması sigortanın yapısı ile uyumaktadır.¹³ Osmanlı Dönemi’ne bakıldığında ise,

O dönemde ticaretin çok yaygınlaşmamış olması ve toplumun dini inançlarına (kaderci yaklaşım) ters düşmesi sebebiyle gelişim gösterememiştir.¹⁴ Ancak, Batı’dan alınan diğer uygulamalar gibi sigortacılık da bir şekilde toplumun hayatına girmiştir.¹⁵

Zaman içinde İngiliz, Fransız, İtalyan, Alman vb. sigorta şirketleri Osmanlı Devleti’nde acentelik açarak faaliyetlerine başlamışlardır. Tabii o dönemde sigortayı satın alan

¹² KKSRSB, <http://www.kksrsb.org.>, (08/10/2022)

¹³ Şerafettin Okan YAYLA, “Sigortacılık ve Türkiye’de Sigorta Sektörünün Durumu”, **Liberal Düşünce Dergisi**, Yıl: 24, Sayı: 94, Bahar 2019 s.110.

¹⁴ Makbule Elif ÇEKİCİ, Mehmet Nuri İNEL, “Türk Sigorta Sektörünün Direkt Prim Üretimlerinin Tahmin Teknikleri ile İncelenmesi”, **Marmara Üniversitesi İ.İ.B. Dergisi**, Cilt XXXIV, Sayı I, 2013, s.137.

¹⁵ YAYLA, **a.g.m.**, s.110.

Osmanlı halkından çok Osmanlı topraklarında yaşayan azınlık konumundaki yabacıları. Osmanlı Devleti'nin dışa borçlu oluşu ve Duyunu Umumiye ile borçlarını tasfiye etmeye çalışması da Osmanlı'da sigortacılığın gelişmesine zemin hazırlamıştır.

Osmanlı'da Sigortacılığın başlangıcı olarak kabul edilen olay ise, 1870 yılında Beyoğlu'nda çıkan "Büyük Beyoğlu Yangını"dır. Bu yangında çok sayıda ev ve işyeri harap olmuştur ve ciddi can kayıpları yaşanmıştır. Bu olaydan sonra halk sigortanın ne kadar önemli ve gerekli olduğu fark etmiştir ve sigortaya olan talep hızla artmıştır.¹⁶ Bu olaydan sonra 1872 yılında İngiliz sigorta şirketleri Osmanlı'da acentelikler açmaya başlamışlardır. 1878 yılında da Fransız sigorta şirketleri acentelik açmıştır. Zamanla diğer ülkelerde Osmanlı'da şube açmaya devam etmiştir. 1893 yılında ise, ilk Türk sigorta şirketi (yerli sermayeli değil, Osmanlı vatandaşı) olan Osmanlı Umum Sigorta kurulmuştur. Osmanlı'da faaliyet gösteren sigorta şirketleri, Türklerin sigorta ile alakadar olmadığı bu dönemde kendi başlarına hareket etmiş, özgürce geniş bir alanda kafalarına göre faaliyetlerini sürdürmüştür. Hatta o dönemde yabancı sigorta şirketleri poliçeleri Fransızca veya İngilizce olarak düzenlemekte, bu ise yerli halk için büyük anlaşmazlıkların yaşanmasına sebebiyet vermekteydi. Bu duruma bir son vermek için 1914 yılında "Yabancı Sigorta Şirketleri ile Anonim Sermayesi Eshama Münkasem Şirketler Kanunu" çıkarılmıştır. Bu kanun, yabancı sigorta şirketlerine önemli ölçüde yasal sınırlamalar koymuştur.

Cumhuriyet Dönemi'ne gelindiğinde ise, her sektörde olduğu gibi sigortacılık sektöründe de millileşme hareketi başlamıştır ve bu doğrultuda 1925 yılında Mustafa Kemal Atatürk'ün emri ile, %100 yerli sermayeli ve kamu kuruluşu niteliğinde olan "Anadolu Anonim Türk Sigorta Şirketi" kurulmuştur. 1929 yılına gelindiğinde ise, yurt içinde biriken tasarrufların yurt dışına çıkışını engellemek adına "Milli Reasürans Türk Anonim Şirketi (T.A.Ş.)" kurulmuştur. Milli Reasürans'ın kurulmasıyla birlikte, ülkede faaliyet gösteren yerli ve yabancı bütün sigorta şirketleri elde ettikleri primlerin belli bir kısmını Milli Reasürans T.A.Ş.'ye devretmiştir. 1942 yılında yine yerli sermayeli ilk özel sektör Türk sigorta şirketi olan "Doğan Sigorta" kurulmuştur. 1957 yılında ise, "Sigorta Şirketlerinin Murakabesi Hakkında Kanun" çıkartılmıştır. Bu kanun ile yerli ve yabancı sigorta şirketleri yasal bir denetleme mekanizması oluşturulmuştur.

---

¹⁶ YAYLA, a.g.m., s.110.

Türkiye’de 1980 sonrası, ekonominin her alanında olduğu gibi sigorta sektöründe de serbestleşmeye gidilmiştir. Bu sayede sektör yeni bir dinamizme kavuşmuştur. Yine Cumhuriyet Dönemi’nde, uzun bir süre yeni sigorta şirketi kurulmasına izin verilmemiştir. 1966 yılında başlayan ve 1988 yılında kaldırılmış olan bu yasak mevcut şirketlerin kendilerini büyütmesine zemin hazırlamıştır. 1990 yılında ise sigortacılık sektöründe zorunlu sigortalar hariç serbest tarife sitemine çekilmiştir. Türk sigorta sektörü 2000’li yıllardan itibaren önemli bir ivme yakalamış ve gelişmiştir. Bu süreçte sektörün prim üretimi ciddi oranda artmıştır. Özellikle 2001 Ekonomik Krizi’nden sonra, ülkede ekonomik ve siyasi alanda istikrar yakalanmasıyla birlikte sigorta sektörü büyümüştür. Sektöre 2005 yılından itibaren yoğun olarak yabancı sermaye girişinin tekrar başladığı görülmektedir. 2007 ve 2008 yılları ise birleşmeler ve satın almaların fazlaca yaşandığı yıllar olarak dikkat çekmektedir.

1.1.2.2.1. Sektöre İlişkin Yasal ve Yapısal Düzenlemeler

- 14 Haziran 2007 yılında “Sigortacılık Kanunu” Resmî Gazete’de yayınlanmıştır.
- 2003 yılında trafik sigortaları alanında bir veri tabanı oluşturulmuş, “Trafik Sigortası Bilgi Merkezi (TRAMER)” kurulmuştur.
- TRAMER’in sağlıklı işlemesi ve başarılı olmasından sonra 2005 yılında “Tarım Sigorta Havuzu (TARSİM) kurulmuştur.
- 2008 yılında Sigorta Bilgi Merkezi (SBM) kurulmuştur. Daha sonraları sırasıyla, Sağlık Sigortası Bilgi Merkezi (SAGMER), Hayat Sigortası Bilgi Merkezi (HAYMER), Sigorta Hasar Takip Merkezi (HATMER) kurulmuştur.¹⁷

Ülkemizde ilgili mevzuatın hayata geçirilmesi ile birlikte de tekafül sigortacılığı başlamıştır. Tekafül sigortacılığının ülkemizdeki tarihsel yolculuğuna ise, çalışmanın ilerleyen bölümlerinde yer vereceğiz.

1.2. Tekafül Sigortasının Tanımı, Tarafları ve Unsurları

1.2.1. Tanımı

Tekafül kelimesinin sözlük anlamı dayanışmadır. Arapça kökenli olan tekafül kelimesi “kefalet” kelimesinden türemiştir. Sigortayı İslam’a uygun bulmayan bazı alimler tekafülün

---

¹⁷ Servet YAZICI, **İslam’da Sigorta ve Tekafül Sigortası**, 1. Baskı, İstanbul: Kitapyurdu Doğrudan Yayıncılık, Mart 2020, ss.49-75.

sigortanın alternatifi olabileceği görüşünü savunmaktadır. Tekafül sorumluluk paylaşımı esasına dayanır ve aynı riske maruz kalan kişilerin riski aralarında paylaşmasını sağlar.¹⁸

TKBB'nin tanımına göre ise tekafül, “potansiyel risklerin gerçekleşmesi sonucu oluşan zararları gidermek amacıyla üyelerin bir havuza ya da ortak bir fona para yatırarak önlem aldığı karşılıklı bir dayanışma sistemidir. İslami sigorta olarak da adlandırılan bu sistem şeriate uygun olarak işlemektedir.”¹⁹ Tekafül bireyler arasındaki yardımlaşmayı teşvik edici niteliktedir. Tekafül sigortacılığı, toplumdaki bireylerin birbirleri ile yardımlaşması ve dayanışma içerisinde olmasını sağlayan sigortacılıkta yeni bir uygulama olarak karşımıza çıkan bir yöntemdir. Tekafül sigortacılığında da konvansiyonel sigortacılıkta olduğu gibi aynı risklere maruz kalan bireyler, bu risklerin gerçekleşmesi sonucu ortaya çıkabilecek her türlü zararın giderilmesi için aralarında anlaşır. Bu sisteme dahil olan her birey teberru (bağış) adı verilen bir katkı payı ödemektedir. Bu katkı payları havuzda toplanır ve böylece bir fon yaratılmış olur. Bu sisteme dahil olan bireylerin zararları bu fondan karşılanır.²⁰

Tekafül sigortası “İslami sigortacılık”, “katılım sigortacılığı”, “teavün sigortacılığı”, “faizsiz sigortacılık” gibi birçok isimle anılmaktadır. Temelinde dayanışma ve yardımlaşma olan tekafül, konvansiyonel (geleneksel) sigortacılığın İslami usul ve kurallara uygun olmaması nedeniyle alternatif bir sistem olarak ortaya çıkmıştır. Tekafül sigortasında bireyler, bir araya gelerek bir grup oluşturur ve bu grup içinden birilerinin zarara uğraması halinde mağduriyetlerinin giderilmesini sağlamaktadırlar. Tekafül sistemi, aynı riskleri üzerinde taşıyan kişilerin bir araya gelmesi ve riskin gerçekleşmesi ile oluşan zararı dayanışma, yardımlaşma esaslarına uygun olarak aralarında paylaşması olarak tanımlanır. Sistem içerisinde olan her katılımcı diğer tüm katılımcıların zararlarını karşılama noktasında sorumluluk taşımaktadır. Bakıldığı zaman bu sistemde sigorta şirketlerinin tek rolü katılımcılar arasındaki bu organizasyon yapısını sağlamak ve etkileşimi kurmaktır. Yukarıda da bahsettiğimiz gibi, tekafül, kefalet kelimesinden türemiştir. Kefalet ise, karşılıklı sorumluluk anlamına gelir. Tekafül sigortasında, her katılımcı bir diğer katılımcıdan karşılıklı olarak sorumludur. Tekafül sistemine dâhil olan katılımcıların bağışları ile oluşturulan fonlar tüzel kişilik olan sigorta şirketleri vasıtasıyla İslami usul ve esaslara uygun olarak yönetilir. Tekafül sistemindeki bu fonlar sigorta şirketinin değildir, bu fonlar sisteme teberru adı verilen bağışlar ile katkı payı

¹⁸ <https://www.tekafulsigorta.com/2010/04/tekaful-nedir> (28/10/2022)

¹⁹ TKKB, <https://katilimsozluk.tkbb.org.tr/detay/356> (10/12/2022)

²⁰ Burçin BAŞOĞLU, “Türkiye’de Sigorta Sektörüne Katkıları Açısından Katılım Sigortacılığı Prim Üretimi Analizi” **Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt 22, Sayı 2, Aralık 2020, s.1046.

ödeyen katılımcılara aittir. Grup içerisinde zarara uğrayan bir katılımcı olursa, bu katılımcının zararı bu fondan yapılan ödemeler sayesinde karşılanır. Bu zarar ödemeleri yapıldıktan sonra sistemin kar elde etmesi halinde de katılımcılara bir kâr payı ödenir. Dolayısıyla tekafül sigortasında risk katılımcılar arasında dağıtılmaktadır. Böylece katılımcılar risklere karşı birbirlerini koruma altına almış olurlar. Katılımcılar bu sistemde oluşacak olan kardan da zarardan da payları oranında sorumludur. Daha geniş bir tanımlama yapılacak olursa tekafül sigortası, katılımcıların kar-zarar ortaklığı yaptığı bir sistemdir. Tekafül sigortası, İslami Finansal Kuruluşlar İçin Muhasebe Denetim Kurumu (AAOIFI)'nin tanımlamasına göre, “belirli rizikolara maruz şahısların, bu rizikoların gerçekleşmesiyle ortaya çıkacak zararların telafisi üzerine yapılan anlaşmalar” olarak tanımlanmıştır. Ülkemizdeki katılım sigortacılığı yönetmeliğinde ise tekafül, “katılımcıların kendileriyle birlikte diğer katılımcıların tazminat ve/veya birikim ödemelerine ilişkin taleplerinin karşılanmasını teminen oluşturulan risk fonuna katkıda buldukları, söz konusu fonun sigortacılık faaliyeti yapmasına izin verilmiş bir sigorta şirketi tarafından katılım finans ilkelerine uygun olarak yönetildiği ve ortak risk paylaşımı ile dayanışma esaslarına dayanan sigorta türü” olarak tanımlanmaktadır.

Tekafül sigortacılığı, mütüel (karşılıklı) sigorta sisteminin İslami usullere uygun olacak şekilde revize edilmiş halidir. Bu sistemde, fonlar mütüel esaslara göre toplanmaktadır. Ancak, İslami esaslara göre yönetilmektedir. Tekafül sigortacılığı, mevcut sigortacılığın İslami hassasiyetlere uyarlanması çabası sonucunda ortaya çıkmış bir sistemdir. İslami kuralları, esasları içeren bir mekanizmadır. İslam dininin özünü oluşturan yardımlaşma ve dayanışma temeli üzerine kurulmuş bir sistemdir. Tekafül sigortacılığının amacı, kar elde etmek değildir. Burada amaç, katılımcıların birbirlerine destek olması, İslam kültürü ve geleneklerinin sigortacılığa yansıtılmasıdır.²¹

1.2.2. Tarafları

Tekafül sisteminde, yardımlaşma ve dayanışma esasları doğrultusunda oluşturulan teberru (bağış) adı verilen fona katkıda bulunan, bir zararla karşılaşmaları durumunda zararları bu fon aracılığıyla giderilen, diğer katılımcıların zararlarının giderilmesinden de sorumlu olan bireyler “katılımcı” olarak isimlendirilmektedir.

---

²¹ Burak ÖZ, “Katılım Sigortacılığı ve Bireylerin Katılım Sigortacılığını Tercih Nedenlerine Yönelik Bir Araştırma”, (Yüksek Lisans Tezi), Çankırı Karatekin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2020, ss.7-8-9.

Katılımcılardan primleri gönüllü sıfatıyla toplayan, bu primleri havuzlayıp fon oluşturan, zarar meydana gelmesi durumunda ilgili fondan zararların karşılanmasında sorumlu olan, fonu yöneten ve kâr amacı gütmeyen tüzel kişiliklere de “sigorta şirketi” denilmektedir.

Dolayısıyla tekafül sistemi, katılımcıların yardımlaşma ve dayanışma duyguları ile hareket ettiği, sigorta şirketlerinin kâr amacı gütmeyen fonları yönettiği kendine has bir sigortacılık uygulamasıdır.²²

1.2.3. Unsurları

Tekafül sigortasının unsurları ile konvansiyonel sigortanın unsurları ciddi oranda benzerdir. Konvansiyonel sigortanın unsurları sigortalı/sigorta ettiren, sigortacı, sigortalanan menfaat, prim (sigorta ücreti), sigorta bedeli (tazminat), riziko (risk, tehlike), ve sigorta süresidir. Burada sigortacı tazminat ödemesini yapmakla yükümlüdür. Sigorta ettiren sigorta sözleşmesinden doğan primi sigorta şirketine ödeyen konumundadır. Sigortalı ise, para ile ölçülebilen bir menfaatini sigorta akdi ile koruma altına alan kişidir. Sigortalı ile sigorta ettiren aynı kişi olabileceği gibi farklı kişilerde olabilir. Sigortalıların menfaatlerini zarara uğratabilecek olayların gerçekleşme olasılığı rizikodur. Prim, sigorta ettirenin sigorta poliçesi için ödediği bedeldir. Riskin gerçekleşmesi ile sigorta şirketinin sigorta ettirene/sigortalıya yapacağı ödemeye tazminat denir. Sigorta süresi genelde 1 yıldır. Tekafül sigortasının unsurları da genellikle bunlardır. Her iki sigorta türü arasında ufak farklılıklar mevcuttur. Tekafül sigortasında sigortacı ile sigorta ettiren aynı tarafta yer almaktadır. Prim ödemesi yapan sigorta ettiren aslında sigortacı olarak kabul edilir. Bu nedenle tekafül sigortacılığında üyelere “katılımcı” denilmektedir. Burada primler sigorta şirketine ait değildir. Sigortacı sadece fonları yönetir. Dolayısıyla tekafül sigortasında fonların yönetimi unsuru da söz konusudur. Son olarak tekafül sigortacılığında sigorta sözleşmeleri yardımlaşma, dayanışma ve riskin katılımcılar arasında paylaşılması esaslarına göre yapıldığı için prim kavramı katılım payı (bağış) (teberru) olarak adlandırılır.²³

---

²² Feyza Elif CANBAZ KARACİF, “Yatırımcı Zararlarının Tazmininde Tekafül (Katılım Sigortacılığı) Modeli”, Sermaye Piyasası Kurulu Hukuk İşleri Dairesi Yeterlilik Etüdü, Ankara, 2018, ss.7-8.

²³ Prof. Dr. Abdullah ÇOLAK, Doç. Dr. Güngör KARAKAŞ, **Uluslararası İslami Sigortacılık ve Finans Sempozyumu 25-26 Mart 2021 Sempozyum Kitabı**, Hitit Üniversitesi Çorum, 2021, ss.51-52.

1.3. Tekafül Sigortasının Özellikleri, Temel İlkeleri ve Genel Sigortadan Farkı

1.3.1. Özellikleri

- Tekafül sigortacılığında kâr amacı güdülmemektedir.
- Tekafül sigortacılığı yardımlaşma, dayanışma ve risk paylaşım esasları doğrultusunda oluşturulmuştur.
- Tekafül sigortacılığında yöneticiler vekil görevini üstlenmektedirler. Burada asıl olan üyeler yani katılımcılardır.
- Tekafül sisteminin temelinde İslami hassasiyetler vardır. Bu yüzden katılımcılardan toplanan primler İslami finansal araçlarda değerlendirilmektedir.
- Sigorta şirketleri İslami kurallara uygun olarak yönettikleri primlerden kar elde ettiklerinde bu kardan katılımcılara payları oranında dağıtılmalıdır.
- Tekafül sisteminde her bir katılımcı diğer katılımcıların zararında kefil durumundadır. Böylece her bir katılımcının zararı tüm katılımcılar tarafından giderilmektedir. Dolayısıyla tekafül sigortacılığında asıl önemli olan kefalet kavramıdır. Tüm üyeler kefil sıfatıyla ortaya çıkan zarardan sorumludur. Bu durum “kefalet akdi” olarak tanımlanır. Kefalet akdinde katılımcılar herhangi bir karşılık beklentisinde değildir. Ancak, geleneksel sigorta akdinde sigortalılar karşılık beklemektedirler.
- Tekafül sigortacılığında katılımcıların sigorta şirketine ödeyeceği prim sabit değildir. Burada esas olan prim ödeme yükümlülüğü değil, oluşan zararın giderilmesidir. Dolayısıyla konvansiyonel sigortacılıkta olduğu gibi peşinen bir prim ödeme zorunluluğu yoktur. Sadece tedbir amaçlı bir prim ödeme düzeni oluşturulmuştur.
- Katılımcıların ödeyecekleri prim dönem başı değil, dönem sonu belirlenir. Bu durum konvansiyonel sigortacılık ile tekafül sigortacılığı arasında önemli bir fark yaratmaktadır. Dönem sonunda tazminat ödemeleri yapıldıktan sonra elde edilen bir kar söz konusu ise, bu kar katılımcılar arasında paylaşılır. Bu kar, hayır işlerinde de kullanılabilir. ²⁴
- Katılımcılardan toplanan primler tekafül fonuna aktarılır, ilgili fonun mülkiyeti katılımcıdır. Burada sigorta şirketi sadece kara ortaktır. Geleneksel sigortacılıkta ise, kar tamamıyla şirkete ait olup, sigortalı kardan pay talep etme hakkına sahip değildir.²⁴
- Tekafül sigortacılığı, geleneksel sigortacılığın İslam’a aykırı yönlerinin bulunması nedeniyle alternatif bir sigortacılık sistemi olarak oluşturulmuştur.

²⁴ Alpaslan ALKİŞ, “İslam Hukukunda Katılım Sigortacılığı”, **Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt 9, Sayı 1, 2019, ss.15-16.

- Sistem, İslami finans literatüründe tekafül sistemi, Türkiye'deki mevzuatta ise katılım sigortacılığı olarak adlandırılmaktadır.²⁵

1.3.2. Temel İlkeleri

Tekafül sigortacılığının temelinde yardımlaşma ve dayanışma, kar/zararın katılımcılar arasında paylaşılması, bağış ödemeleri gibi hususlar bulunmaktadır. Katılımcıların yaptıkları bağışlar ile bir "risk fonu" oluşturulmaktadır. Oluşturulan bu fon, katılım sigorta şirketleri tarafından İslami kurallara uygun olan faizsiz yatırım araçlarında değerlendirilir. Burada ilgili fonun İslami kurallar çerçevesinde ve mutlaka bünyesinde faiz barındırmayan finansal yatırım araçlarında değerlendirilmesi şarttır. Katılımcıların yaptıkları bağışlar genel sigortacılığın bünyesinde barındırdığı belirsizlikleri ortadan kaldırmayı amaçlamaktadır. Katılımcılar karşılaşılabilecekleri risklere karşı birbirlerini koruma altına alırlar ve her katılımcı diğer katılımcıların karşılaştığı zarardan sorumludur. Tekafül sigortacılığının temel ilkeleri şunlardır:

1.3.2.1. Müşterek Risk Paylaşımı: Geleneksel sigortacılıkta risk sigortalı tarafından sigorta şirketine devredilmektedir. Sigorta şirketi sigortalıdan aldığı prim karşılığında riskin tamamını üstlenmektedir. Tekafül sigortacılığında ise riski tek başına üstlenen bir taraf bulunmamaktadır. Risk katılımcılar arasında payları oranında paylaşılmaktadır.

1.3.2.2. Karşılıklı Sorumluluk: Tekafül sigortası katılımcıların karşılıklı olarak yardımlaştığı ve sorumluluk bilinci ile hareket ettikleri bir sigorta türüdür. Burada her bir katılımcı diğer katılımcılardan karşılıklı olarak sorumludur.

1.3.2.3. Karşılıklı Koruma: Katılımcılar birbirlerine karşı sorumluluk taşıdıkları gibi olası zararlara karşı da birbirlerini korumaktadırlar. Böylelikle katılımcılar müşterek bir koruma şansı yakalamış olurlar.

1.3.2.4. Katılımcılar Arasında Dayanışma: Tekafül sigortacılığında temel amaç katılımcıların birbirleriyle dayanışma içinde olmasını sağlamaktır. Tekafül sigortacılığı yardımlaşma ve dayanışma esaslarına dayanmaktadır. Bakıldığı zaman tekafül sigortası risk yönetimi açısından konvansiyonel sigortadan farklı olarak belirsizlik ve spekülasyonlar içermez. Fon yönetiminde de faiz yasağı mevcuttur. Ayrıca katılım

---

²⁵ Fatih GÜÇLÜ, Metin KILIÇ, "Katılım Sigortacılığı (Tekafül) Sistemi ve Türkiye'deki Durumu", **II. Uluslararası Ekonomi, Finans ve Ekonometri Sempozyumu (ISEFE) Tam Metin Bildiri Kitabı**, Bandırma, BALIKESİR, 06-07 Aralık 2018, ss.303-304.

sigortacılığının, şirketin tüzüğünde açıkça yazılması gereken aşağıdaki esas ve prensiplere dayanması gerekmektedir:

a) Katılımcılar bağış yükümlülüğünün üstlenmelidir. Sigortalı, katkı payı ve bunun gelirlerini, tazminatların ödenmesi amacıyla sigorta fonuna bağışlar. Sigortalı, yürürlükteki tüzüğe göre ödeme güçlüğüne düşülmesi durumunda bu açığı kapatmayı da yüklenir.

b) Katkı primlerinin toplandığı fon bir sigorta şirketi tarafından mudarebe, vekalet, karma veya vakıf modellerinden biriyle yönetilmelidir. Şirketin birbirinden ayrı iki hesaba sahip olmalıdır. Bunlardan biri hak ve sorumlulukları açısından bizzat şirkete diğeri ise sigorta fonuna ait olmalıdır. Şirket, sigorta hesabını yönetmek bakımından vekil, sigorta fonu varlıklarını yatırımlarda değerlendirmek açısından ise mudârib (işletmeci) ya da yatırım vekili sıfatını taşımaktadır.

c) Sigorta fonu varlıkları ile bunların işletilmesinden elde edilen gelirler sigorta hesabına yatırılır ve fonun karşılaması gereken yükümlülükler de buradan harcanır.

d) Sigorta ile ilgili ödeneklerin ve sigorta primlerinden artan toplam bakiye tutarın şirketin tasfiyesi sırasında tümüyle hayır hizmetlerine sarf edilmesi gerekir.

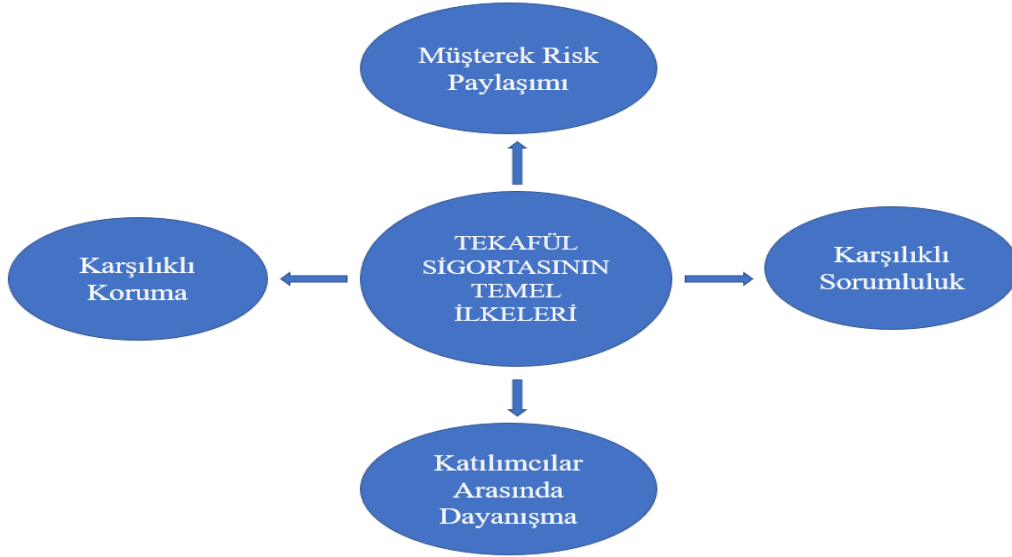
e) Sigortalıların yönetim kurulunda temsil edilmeleri gibi bir yolla sigorta işlemlerinin yönetimine ortak olma öncelikleri vardır. Uygun hukuki bir yapı oluşturularak haklarının kontrol altında idaresi ve menfaatlerinin korunması için bu önemlidir.

f) Şirket bütün faaliyet ve yatırımlarında fikhî ilke ve hükümlere bağlı kalmalıdır. Özellikle fikhîen haram kılınmış varlıkları ya da haram amaçlar barındıran şeyleri sigortalamamalıdır.

g) Fetvaları şirket açısından bağlayıcı olacak bir Denetim Kurulu oluşturulmalıdır. Yine şirket içinde fikhî denetleme ve inceleme birimi bulundurulmalıdır.²⁶

---

²⁶ ALKIŞ, a.g.m., ss.10-11-12.

Şekil 1: Tekafül Sigortasının Temel İlkeleri

Kaynak: Alpaslan ALKIŞ, “İslam Hukukunda Katılım Sigortacılığı”, **Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt 9, Sayı 1, 2019, s. 15,16.

1.3.3. Genel Sigortadan Farkı

- Tekafül sigortası, karşılıklı dayanışma esasına dayanan, teberru adı verilen bir bağış sözleşmesidir. Geleneksel sigortacılıkta ise, sigortalılar belirli bir prim ödemek koşulu ile üstlendiği riski sigorta şirketine devreder. Dolayısıyla tekafül sigortasında risk katılımcılar arasında paylaştırılır. Geleneksel sigortacılıkta ise, risk transferi söz konusudur.
- Tekafül sigortasında yönetilen fonun sahibi katılımcılardır. Bu nedenle riski aralarında paylaşmaktadırlar. Geleneksel sigorta da ise, riski üstlenen taraf sigorta şirkettir.
- Tekafül sigortasında sigorta işlemleri için İslam Hukuku alanında uzman olan Danışma Komitesi üyelerinden onay alınır. Geleneksel sigortada Danışma Komitesine ihtiyaç yoktur.
- Tekafül sigortasında, katılımcılardan toplanan bağışlar faizsiz yatırım araçlarında değerlendirilir. Geleneksel sigortacılıkta ise, sigorta ettirenlerden toplanan primler faizli veya faizsiz yatırım araçlarında değerlendirilebilir.
- Tekafül sigortacılığı hem normal sigorta mevzuatına hem de Katılım Sigortacılığı Çalışma Usul ve Esasları yönetmeliğine uymak zorundadır. Geleneksel sigortacılık ise, sadece normal sigortacılık mevzuatına uymak zorundadır.

- Tekafül sigortacılığında hesaplar ayrı ayrı takip edilmelidir. Geleneksel sigortacılıkta sigortalıların hesapları şirketin gelir gider kalemlerine işlenerek muhasebeleştirilmelidir.

- Tekafül sigortacılığında sigorta şirketi riskini katılım reasürans şirketine devreder. Katılım reasürans şirketinin olmadığı durumlarda belli şartlar dahilinde normal reasürans şirketine de devir mümkündür. Geleneksel sigortacılıkta ise, yine sigorta şirketi riskini kesinlikle reasürans şirketine devreder.²⁷

---

²⁷ Kuveyt Türk, <https://www.kuveytturk.com.tr/blog/finans/katilim-sigortaciligi-nedir> (10/12/2022)

Tablo 1: Tekafül Sigortacılığı ile Konvansiyonel Sigortacılık Arasındaki Farklar

Tekafül Sigortası	Konvansiyonel Sigorta
Karşılıklı dayanışma esaslıdır.	Ticari faktörler esastır.
Katılımcılar arasında karşılıklı risk paylaşımı gerçekleşmektedir.	Sigorta şirketine risk transfer edilir.
Faaliyet sonucunda Risk Fonu'nun kazancı yine Risk Fonu'na aittir.	Faaliyet sonucu kazanç Şirket ve sermayedarlara aittir.
Yatırımlar Katılım Finans esaslarına göre değerlendirilir.	Yatırımlar için kısıtlama bulunmaz.
Risk Fonu'nun sahibi katılımcılardır. Ancak katkı primleri yardımlaşma ve dayanışma amaçlı bağış niteliğindedir.	Şirketin sahibi sermayedarlardır.
Danışma Komitesi tarafından onaylanmayan faaliyet alanları katılım sigortacılığı kapsamına dâhil edilmez, bunlar için teminat sağlanmaz.	Danışma Komitesi onayı aranmaz.
Faaliyetleri, mevcut yasal düzenlemelerde belirlenen esaslar yanı sıra Danışma Komitesi görüş ve denetimine tabidir.	Faaliyetlerin denetimi sadece mevcut yasalar kapsamında gerçekleştirilir.
Faaliyetlerden kaynaklanan olası zarar, Risk Fonu'nu yöneten Sigorta Şirketi tarafından geri alınmak kaydıyla likidite imkânı sağlanarak karşılanır.	Geleneksel Sigortacılık faaliyetinden kaynaklanan olası zarar sermayedarın sorumluluğundadır.

Kaynak: Türkiye Sigorta, <https://www.turkiyesigorta.com.tr/katilim-sigortaciligi/katilim-sigortaciligi-nedir/farklari>, (15.11.2022)

Tekafül sigorta şirketleri ile konvansiyonel sigorta şirketlerinin yapılanmalarında da çeşitli farklılıklar mevcuttur. Bu farklılıklar aşağıdaki tabloda detaylı olarak açıklanmıştır.

Tablo 2: Dünyada ve Türkiye de Tekâfül ve Klasik Sigorta Şirketlerinin Yapıları

Konu	Tekafül Sigorta Şirketi	Konvansiyonel Sigorta Şirketi
Kuruluş İlkesi	Katılımcılar için yardımlaşma	Hissedarlar için kar
Temel Amaç	Risk paylaşımı	Risk transferi
Sahiplik	Katılımcılar	Hissedarlar
Yönetim Şekli	İşletmeci	Şirket yönetimi
Yatırım	Dini açıdan uygun olan finansal araçlar	Faiz ağırlıklı yatırım araçları
Fazlalık Meblağ	Katılımcılar hesabına, hayır işlerine	Çoğunlukla hissedarlara

Kaynak: TKBB, “İslami Finasta Sigorta ve Katılım Sigortası (Tekafül)”, <https://tkbb.org.tr, Documents, Yönetmelikler>

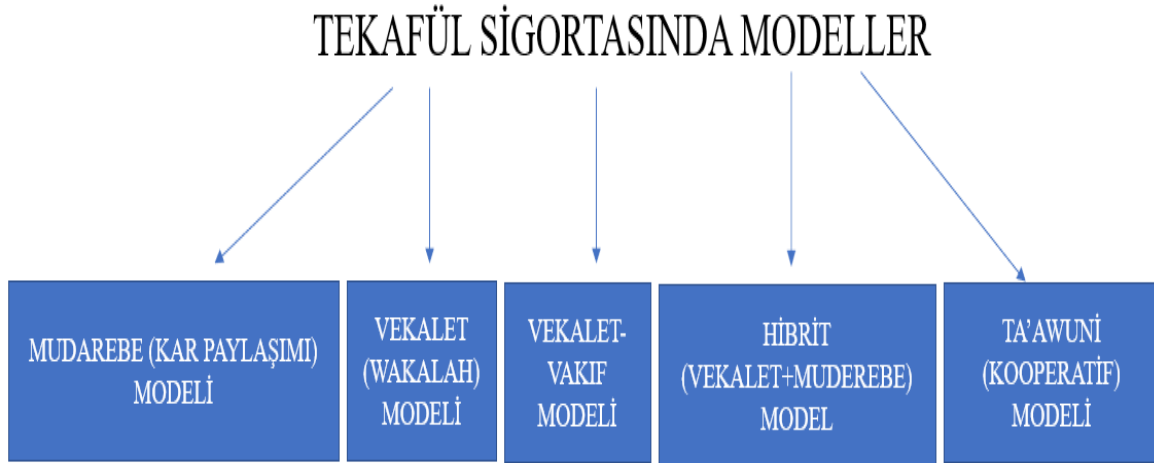
1.4. Tekafül Sisteminin İşleyişi ve Modelleri

1.4.1. İşleyişi

Tekafül sigortacılığında, çeşitli risklerle karşı karşıya olan bireyler bir araya gelerek yardımlaşma ve dayanışma anlayışı içerisinde bir katkı fonu oluşturmaktadırlar. Katılımcılar oluşturdukları bu fonu sigorta şirketine vekalet vererek şirkete yönettirir. Burada şirketinde kendine has bir fon oluşturması söz konusudur. Katılımcılar sigorta şirketi ile, mudarebe, vekalet, hibrit (mudarebe+vekâlet) veya vekalet vakıf modellerinden biri için anlaşır ve bu model doğrultusunda bir sözleşme imzalar. Sigorta şirketinin buradaki görevi belirlenen modele ve imzalanan sözleşmeye göre ilgili katkı fonunu yönetmektir ve bunun karşılığında belirli bir prim kazancı olur. Şirket bu katkı fonunu iki aşamada yönetir. İlk aşamada teknik işlemler yer almaktadır. Teknik işlemler arasında; poliçe tanzimi, hasar ödemelerinin yapılması, vekalet ücretinin alınması, şirket personel maaş masraflarının karşılanması, poliçe feshi, yetkili servis anlaşmalarının yapılması ve son olarak reasürans/retakafül anlaşmalarının yapılması yer almaktadır. Teknik işlemler esnasında doğan tüm masraflar katılımcıların ödedikleri katkı fonundan karşılanır. Masraflar için fondaki paranın yetersiz kalması durumunda katılımcılardan ilave katkı payı ödemesi yapmaları istenebilmektedir. Böyle bir durumda sigorta şirketi, ileride birikecek olan parlar ile tahsilatı sağlanmak üzere fona “karz-ı hasen” de bulunabilmektedir. Eğer fonda fazla kalan bir bakiye söz konusu olur ise, bu para çeşitli yatırım fonlarında

değerlendirilir. Yatırımlardan arda kalan bir bakiye olması halinde ise, danışma kurulunun onayı alınarak tasarruf yoluna gidilebilir. Tekafül sigortacılığında tasarruflar da mudarebe, vekalet, hibrit (mudarebe+vekâlet) veya vekalet vakıf modellerinden birinde işletilmektedir.²⁸

1.4.2. Modelleri

Şekil 2: Tekafül Sigortasında Modeller

Kaynak: TKBB, İslami Finasta Sigorta ve Katılım Sigortası – Tekafül PowerPoint Sunusu, <https://www.tkbb.org.tr/> (12.12.2022)

Katılım sigortacılığı her coğrafi bölgenin ve her ülkenin farklı ihtiyaçları doğrultusunda zamanla farklı uygulamalar ile yaygınlaşmıştır. Dünya geneline genel kabul görmüş birkaç tekafül modeli bulunmaktadır. Tekafül sigortacılık sisteminin uygulama esaslarına göre birtakım farklılıklar içeren bu modeller temel olarak; mudarebe (kar paylaşımı) modeli, vekalet (wakalah) modeli, vekalet-vakıf modeli, hibrit (vekalet+mudarebe) model ve ta'awuni model (kâr amacı gütmeyen tekafül modeli – kooperatif modeli) olarak beşe ayrılmaktadır.²⁹ Her ülkede farklı bir model öne çıkmaktadır, bazı modeller ise bazı ülkelerde hiç uygulanmamaktadır. Örneğin; Güney Afrika ve Pakistan'da vekalet-vakıf modeli yaygındır. Malezya'da mudarebe modeli yaygındır. İlgili modellerin içerisinde en yaygın olanı ve neredeyse her ülkede görülen model ise, hibrit modeldir.³⁰

²⁸ ÇOLAK, KARAKAŞ, a.g.e., s. 52, 53.

²⁹ Dr. Öğrt. Üyesi Hasan LÖK, "Türkiye'de Sigortacılıkta Yeni Bir Trend: Tekafül (Katılım Sigortacılığı)", **Journal of Social And Humanities Sciences Research (JSHSR)**, Cilt 5, Sayı 25, 2018, ss.2022-2023.

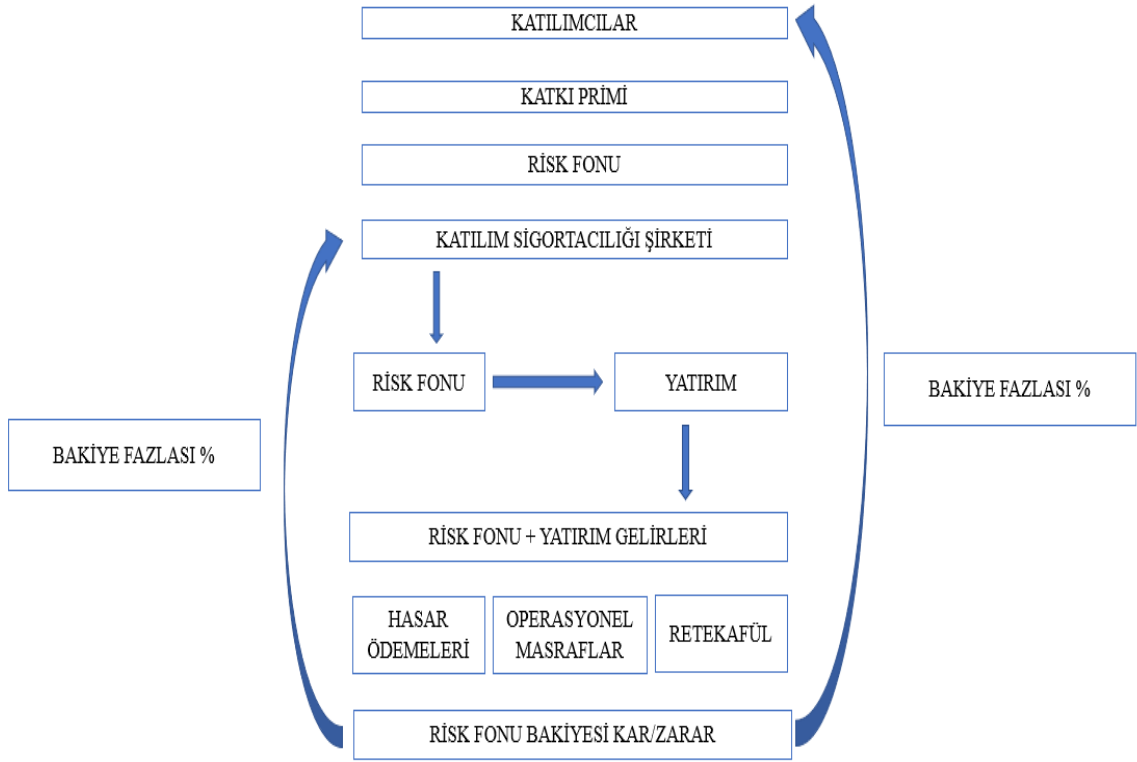
³⁰ Mehmet Ali IŞIK, "Türkiye'de Katılım Sigortacılığının Gelişimi: İngiltere ile Karşılaştırmalı Nitel Analiz", (**Yüksek Lisans Tezi**), İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2021, s.30.

1.4.2.1. Mudarebe (Kar Paylaşımı) Modeli

TKBB'nin tanımına göre mudarebe kelimesinin anlamı “sermaye sahibi (rabbü'l mal) ile girişimci (mudarib) arasında kâr amacıyla oluşturulan emek-sermaye ortaklığıdır. Sermaye sahibi, ortaklığa sermaye koyarak katkı sağlarken girişimci ise emeğini, bilgisini ve tecrübesini koymaktadır. Elde edilen kar iki taraf arasında sözleşme kapsamında önceden belirlenen oranda paylaşılır. Finansal zarar ise tamamen sermaye sahibine aittir. Girişimcinin kaybı ise, zaman ve emek kaybıdır. Bu tür ortaklıklar güven esasına dayanır.”³¹ Mudarebe modelinde iki taraflı bir ortaklık söz konusudur. Bir taraf (katılımcı) fon sağlayıcısı konumundadır. Diğer taraf (katılım sigortacılığı şirketi) ise tecrübe, bilgi birikim, uzmanlık ve emek sağlayıcısıdır. Katılımcının oluşturduğu fonu yönetme sorumluluğu yine katılım sigortacılığı şirketine aittir. Burada kar paylaşım ilkeleri esastır. Kar paylaşımı için tarafların önceden bir sözleşme ile belirledikleri oran dikkate alınmaktadır. Sözleşme de ortalığın tüm detayları yer almaktadır. Katılım sigortacılığı şirketinin kar ortaklığı ile yürüttüğü faaliyetleri arasında operasyonel süreçlerin yürütülmesi, hasar ödemelerinin yapılması, retekafül anlaşmalarının yapılması gösterilebilir. İlgili katılım fonunda parasal bir açık söz konusu olur ise, şirket İslami kurallara uygun olarak fona aktarmak için faizsiz bir şekilde borç temini yoluna gidebilir.³² Mudarebe modelindeki kar dağıtımını yalnızca öz kaynaklarda meydana gelen artışlarda geçerlidir. Bu modele bakıldığında katılım fonunda toplanan primlerin İslami şartlara uygun olan yatırım araçlarında (katılım hesapları, katılım endeksi, sukuk) değerlendirildiği gözükmektedir. Bu modelin tekafül sigortacılığını uygulayan ilk şirketler tarafından tercih edildiği gözükmektedir. Halen Türkiye'nin de dahil olduğu birçok ülke mudarebe modelini uygulamaktadır.

³¹ TKBB, <https://katilimsozluk.tkbb.org.tr/public/index.php/ara?k=mudarebe#result> (10/12/2022)

³² Mehmet Ali İŞİK, “Türkiye’de Katılım Sigortacılığının Gelişimi: İngiltere ile Karşılaştırmalı Nitel Analiz”, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2021, s.31.

Şekil 3: Mudarebe Modeli

Kaynak: Zihni İren, “Türkiye’de Katılım Sigortacılığının Gelişiminin Malezya ve Körfez İş birliği Konseyi Ülkeleri İle Karşılaştırılmalı Olarak İncelenmesi”, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Ticaret Üniversitesi, Finans Enstitüsü, 2018, s. 14.

Şekil 3’e bakıldığı zaman, mudarebe modelinde bir vekalet durumunun olmadığı dolayısıyla vekalet ücretinin söz konusu olmadığı anlaşılmaktadır. Katılımcılardan toplanan katkı primleri “risk fonu” adı verilen fonda toplanır. Bir sonraki inceleyeceğimiz model olan vekalet modelinde olduğu şekilde şirket yönetim giderleri için bu fonu kullanmaz. Yukarıda da bahsettiğimiz üzere tekafül sigorta şirketi risk fonunda biriken primleri İslami finans kurallarına uygun olan yatırım araçlarında değerlendirir. Gerekli ödemelerin yapılmasının ardından ilgili fonda fazladan bir bakiye kalır ise, bu bakiyeyi katılımcılar ile tekafül sigorta şirketi aralarında payları oranı kadar paylaşırlar. Şirket, zarara ortak değildir. Kara ortak olan şirketin zarara ortak olmaması mudarebe modelinin en fazla akıllarda soru işareti bırakan ve tartışmalara yol açan noktasıdır.

Mudarebe modeli ilk kez 1984 yılında Malezya’da uygulanmaya başlanmıştır. Bu modelin ülkemizde yaygın olarak kullanılan adı “kar-zarar ortaklığı”dır. Bu modelin en güzel yanı, herkesin kâr payı oranının baştan belli olmasıdır. Kar ne kadar fazla olursa olsun tarafların kâr payı oranı değişmez. Kâr payı oranını en baştan biliyor olmak katılımcılarda güven duygusunu artırır, belirsizlik hissini ortadan kaldırır. Eğer katılımcılar mudarebe modelinden ayrılmak isterse, kar paylaşımının yapılmasının ardından katılımcının payından operasyonel giderler düşülerek sistemden çıkmaları sağlanır.³³

Son olarak şu hususa değinmek gerekir ise, bu modelde sigorta şirketinin zarara ortak olmadığından yukarıda bahsetmiştik. Bunun gerekçesi olarak emek, tecrübe ve uzmanlığı gibi sermayeden daha kıymetli varlıklarını ortaya koyan ve bir zarar durumunda da bu çabanın bir faydasını göremeyen taraf olarak sigorta şirketine fazladan bir maliyet yüklenmemesidir.³⁴

Mudarebe modeli Malezya, Endonezya gibi daha çok ve yaygın olarak Uzak Doğu ülkelerinde tercih edilen ve uygulanan bir modeldir. İlk olarak da Malezya’da görüldüğüne değinmiştik. Yine bu modelde katılımcıların ve şirketin kardan alacakları pay oranının önceden belli olduğunu da ifade etmiştik. Bu pay oranlarının poliçe tanzimi aşamasında tekafül sigorta şirketi tarafından katılımcılara bildirilmesi zorunludur. Tekafül sigorta şirketlerinin bazılarında “performans ücreti” olarak adlandırılan üçüncü bir gelir kaynağı da olabilmektedir. Mudarebe modelinde yine daha önce belirttiğimiz gibi hasar ödemeleri, retekafül ve reasürans işlemlerinin giderleri katılımcı fonundan karşılanmaktadır. Bu giderler dışında kalan diğer tüm giderler ise, sigorta şirketinin kendine ait olan öz sermayesinden karşılanır. Ancak, bu noktada da bazı şirketler diğer masraf kalemleri olan kira ve personel maaşlarının ödenmesi gibi masraflarını da bu fondan karşılamaktadır. Bu durumda çeşitli tartışmalara yol açmaktadır.³⁵

1.4.2.2. Vekalet (Wakalah) Modeli

TKBB’nin tanımına göre vekalet kelimesinin anlamı İslam hukukunda “bir kimsenin herhangi bir konuda hukuki işlem yapma yetkisini bir başkasına devretmesi anlamına gelmektedir. Kendisine yetki verilen şahsa vekil, yetki verene ise müvekkil denir. Vekil, müvekkilin yetki verdiği sınırlar dahilinde hareket etmek durumundadır. İslami finanstaki

³³ Mehmet Ali IŞIK, “Türkiye’de Katılım Sigortacılığının Gelişimi: İngiltere ile Karşılaştırmalı Nitel Analiz”, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2021, ss.32-33.

³⁴ LÖK, a.g.m., s.2023.

³⁵ TEKAFÜL, https://tekaful.net/?page_id=434 (10/12/2022)

“vekalete dayalı sukuk” ve katılım bankacılığında yer alan “yatırım vekaleti”, vekalet akdinin uygulamadaki örnekleridir.”³⁶ Vekalet kelimesi, Arapça kökenlidir ve Kur’an-ı Kerim’de birkaç ayette de geçmektedir. Vekaletin tekafül sigortacılığında kullanılan anlamı “başka bir kişiyi temsil etmek”tir. Vekalet modelinde, katılım sigorta şirketi risk fonunu yöneten konumundadır ve operatör görevi görmektedir. Şirket burada ilgili risk fonunu yönetmesi karşılığında bir ücret almaktadır. Sigorta şirketinin alacağı yönetim ücreti Danışma Kurulu tarafından belirlenmektedir. Vekalet modeli özünde vekil sıfatıyla sisteme dahil olan tekafül sigorta şirketi ile risk fonunun birbirinden ayrılması amacını taşımaktadır. Burada tekafül sigorta şirketi risk fonunu yönetme işlemini vekaleten yürütür. Dolayısıyla fonda oluşacak olan kar veya zarara dahil olmaz. Şirketin gelirini sadece fonu yönetme sonucunda elde ettiği vekalet ücreti oluşturmaktadır. Vekalet modelinde, katılım fonu için ilk sermayeyi koyan taraf katılımcılardır. Katılım fonunda katılımcıların ödedikleri katkı primlerinden sigorta şirketinin vekalet ücretinin düşürülmesi sonucunda geriye kalan tutar birikir. Dolayısıyla ilgili fon tamamen katılımcılara aittir. Bu fondan hasar ödemeleri yapılır, karşılık ayrılması işlemleri ve retakafül işlemlerinin masrafları karşılanır. Risk fonunda hasar ödemelerinin, retakafül masraflarının çok olması sebebiyle eksi bakiye oluşur ise, şirket sermayesinden faizsiz olması şartı ile likidite imkânı olduğu kadarınca risk fonuna borç verebilmektedir. Tam tersi durumda ise, fonda artı bakiye oluşur ise, yani kar elde edilmesi durumunda şirketin kara ortak olması mümkün değildir. Kar katılımcılar arasında dağıtılmaktadır.³⁷

Vekalet modeli mudarebe modeline çok benzemektedir. Ancak vekalet modelinin mudarebe modelinden temel bir farkı bulunmaktadır. Bu temel fark; tekafül sigorta şirketinin risk fonundan elde edilen kardan hiçbir şekilde pay almamasıdır. Burada tekafül sigorta şirketi yalnızca katılımcılardan vekalet ücreti alır. Bu sebeple vekalet modeli faizsiz sigortacılığın temelini oluşturmaktadır diyebiliriz.³⁸

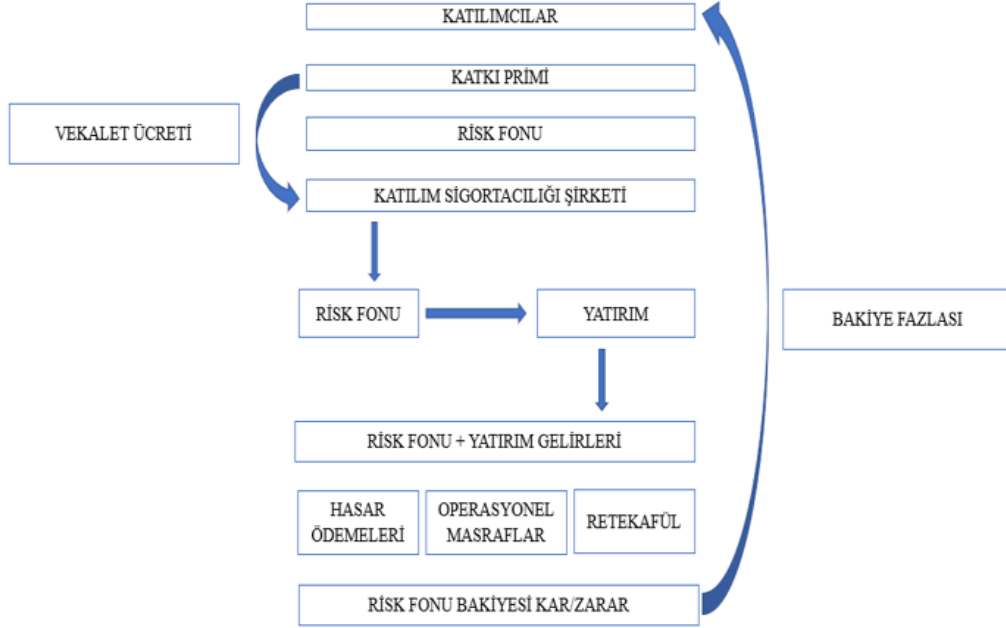
Vekalet modeli “ücretli İslami sözleşme” olarak ta bilinmektedir. Bu modelde katılım sigorta şirketi katılımcıların menfaat ve çıkarlarını gözetmektedir. Böylelikle katılımcıların olumlu geri bildirimlerinin sayısı artmaktadır. Bu sebeple vekalet modeli teşvik edici, şeffaflığını koruyan ve dünya genelinde de popüleritesini arttıran bir model olarak karşımıza çıkmaktadır. Yine bu model tekafül sigortacılığı faaliyetini yürüten şirketlerinde oldukça fazla

³⁶ TKBB, [https://katilimsozluk.tkbb.org.tr/ara?k=vekalet#result_\(10/12/2022\)](https://katilimsozluk.tkbb.org.tr/ara?k=vekalet#result_(10/12/2022))

³⁷ Mehmet Ali IŞIK, “Türkiye’de Katılım Sigortacılığının Gelişimi: İngiltere ile Karşılaştırmalı Nitel Analiz”, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2021, s.33.

³⁸ Muhammed Hadin ÖNER, “Türkiye’de Katılım Sigortacılığı ve Gelişimi”, Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı 58, 2021, s.42.

kullandıkları bir modeldir. Vekalet sözleşmeleri sigortacılık ile ilgili işlemlerde sıkça kullanılmakta iken toplanan fonların yatırıma yönlendirilmesi esnasında çok nadir bir şekilde kullanılır.³⁹

Şekil 4: Vekâlet Modeli

Kaynak: Zihni İren, “Türkiye’de Katılım Sigortacılığının Gelişiminin Malezya ve Körfez İş birliği Konseyi Ülkeleri İle Karşılaştırılmalı Olarak İncelenmesi”, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Ticaret Üniversitesi, Finans Enstitüsü, 2018, s. 12.

Birçok isim ile anılabilmekte olan vekalet modeli “vekalet-acente modeli” adıyla da anılmaktadır. Çünkü bu model de tekafül sigorta şirketi katılım fonunu yönetmeye başlamadan önce bir acente görevi görerek katılımcılardan “vekalet ücreti” almaktadır. İlgili modelin adı da vekalet ücretinden gelmektedir. Tekafül sigorta şirketi katılımcıların vekili sıfatındadır. Bu nedenle vekalet ücreti katılımcılar ile birlikte en baştan nispi veya maktu şekilde belirlenir. Fonun işletilmesi sırasında vekalet ücretinin belirlenmesi mümkün değildir. Tekafül sigorta şirketine ödenen vekalet ücreti, katılım fonunun doğru ve iyi yönetilmesi ile ve fondan kar elde edilmesi durumunda artabilir. Model, 1990’lı yıllarda hayata geçirilmiştir. Vekalet modeli

³⁹ LÖK, a.g.m., s.2024.

hukuk sistemindeki vekalet sözleşmesi iş akdi gibi düşünülebilir. Mudarebe modeline göre vekalet modelinde fon toplayıcı taraf avantajlı konumdadır. Vekalet modeli tekafül sigorta şirketine vekalet ücreti ile garanti sunmaktadır. Vekalet modelinin de bu yönü İslami kurallara uygun olup olmadığı yönünde tartışmalara sebebiyet vermektedir. Dünya genelinde yaygın olan bu model en çok Körfez Arap Ülkelerinde tercih edilmektedir.⁴⁰

Bu modelde şirket kardan pay almadığı gibi, İslami koşullara uygun yatırım araçlarına yönlendirilen yatırım gelirlerinden de pay almaz. Son birkaç yıldır faaliyete geçen hemen hemen her tekafül sigorta şirketinin hatta mudarebe modelini benimsemiş olan bazı şirketlerin de vekalet modelini tercih ettiği görülmektedir. Çünkü vekalet modelinin dini yönden daha uygulanabilir olduğu alimler tarafından kabul edilmektedir.⁴¹

1.4.2.3. Vekâlet – Vakıf Modeli

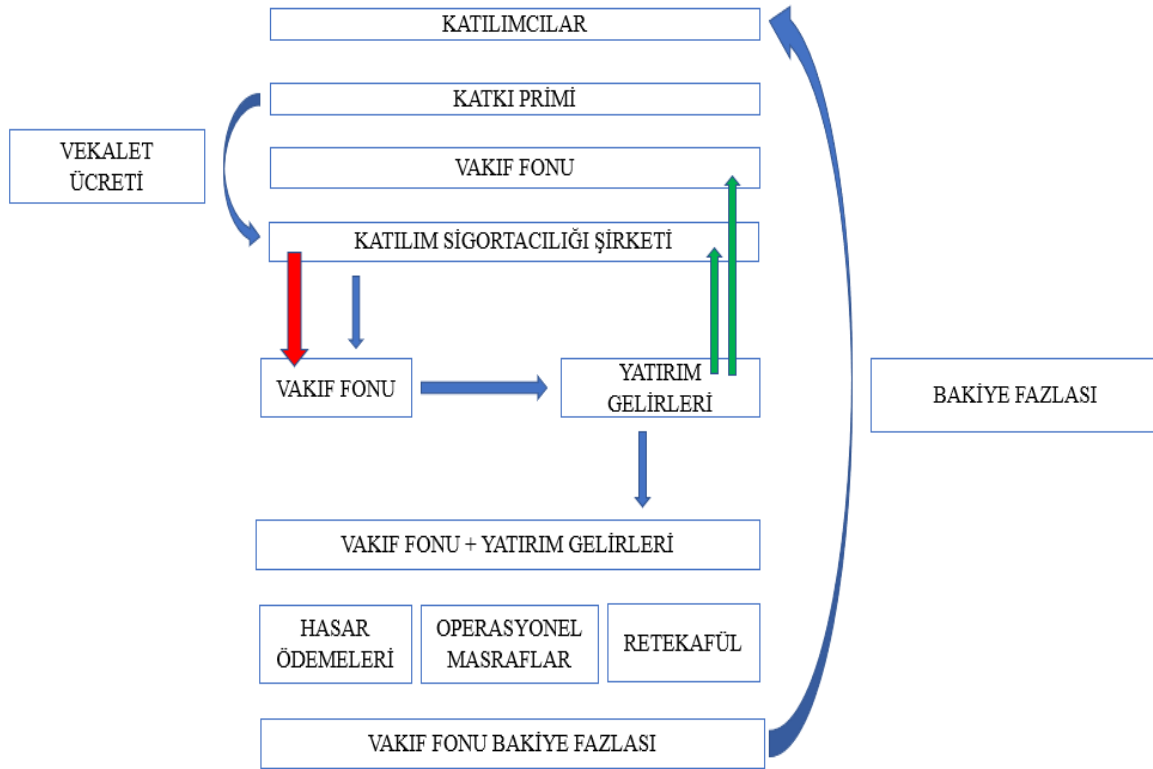
Bu modelde vakıf anlayışının hâkim olduğu görülmektedir. Tekafül sigortacılığı şirketi ilk olarak vakıf kurarak katılım fonu hesabını açar ve fona başlangıç için bir miktar sermaye ile yatırım yapar. (yapılan bu yatırımlar için ayrıca bir işletim ücreti ödemesi söz konusudur.) Bu fonda daha sonra katılımcıların fona yatırdıkları primler birikmeye başlar. Biriken bu primler İslami kurallara uygun yatırım araçlarına yönlendirilerek değerlendirilir. Böylece fondan elde edilen kar paylaşılır. Bakıldığı zaman vekâlet – vakıf modelinin başlangıcı şirketin kurduğu vakfın bir sermaye ortaya koymasına dayanır. Bu modelde vekalet modelinden farklı olarak katılımcılar daha öndedir. Fondaki tüm faaliyetleri vakıf hayırseverlik anlayışı ile yürütmektedir. Katılımcılar sisteme bir katılım payı ve bağış (teberru) ödemesi yaparak dahil olur. Burada tekafül sigortacılığı şirketi vekil sıfatı ile vakfın bütün faaliyetlerinden sorumludur. Sermayedar şirket ile katılımcıların riski aynıdır. Fonun bakiyesinin yetersiz kaldığı durumlarda fon için faizsiz kredi kullanımını mümkündür. Bu model İslam dininin ve İslami finansın kurallarına en uygun model olarak dikkat çekmektedir. Şirket sermayedarları da bu modelde katılım fonunda kendine ait özel tasarruflarını da değerlendirebilmektedir. Bu durum tekafül sigortacılığı şirketinin daha dikkatli hareket etmesini sağlar. Vekâlet – vakıf modeli en çok Pakistan, Güney Afrika, Malezya, Sudan ve Endonezya gibi ülkelerde tercih edilmektedir.⁴²

⁴⁰ Mehmet Ali IŞIK, “Türkiye’de Katılım Sigortacılığının Gelişimi: İngiltere ile Karşılaştırmalı Nitel Analiz”, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2021, ss.34-35.

⁴¹ TEKAFÜL, https://tekaful.net/?page_id=438 (10/12/2022)

⁴² Mehmet Ali IŞIK, “Türkiye’de Katılım Sigortacılığının Gelişimi: İngiltere ile Karşılaştırmalı Nitel Analiz”, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2021, ss.35-36.

Aslında bu model vekâlet modelinin değiştirilmesi ile oluşturulmuştur. Bu modeli uygulamakta olan tekafül sigorta şirketleri, sivil hukuki bir yapıdadır. Müteveli heyeti tarafından yönetilmektedirler. Ayrıca, şirketler İslami bir bağış kurumu veya vakıf olarak adlandırılmaktadırlar. Şirketler katılım fonunu yönetme hakkına sahip olan yasal kuruluşlardır. Bu modelde şirketler fondan elde edilen kârdan da pay alma hakkına sahiptir. Şirketin aldığı bu pay “sermaye karlılığı” olarak bilinmektedir. İlgili fonda şirket sermayedarlarının da paylarının bulunuyor olması fondan elde edilecek olan kârın değerini arttırmaktadır.⁴³

Şekil 5: Vekâlet-Vakıf Modeli

Kaynak: Zihni İren, “Türkiye’de Katılım Sigortacılığının Gelişiminin Malezya ve Körfez İş birliği Konseyi Ülkeleri İle Karşılaştırılmalı Olarak İncelenmesi”, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Ticaret Üniversitesi, Finans Enstitüsü, 2018, s. 18.

⁴³ LÖK, a.g.m., s.2024.

1.4.2.4. Hibrit (Mudarebe ve Vekâlet) Model – Karma Model

Hibrit Model, “şirketin risk fonu yönetimi ile sigortayla ilgili diğer teknik ve yasal işlemler karşılığında vekalet ücreti aldığı, teknik karın tamamının katılımcılara dağıtıldığı fakat yatırım karının katılımcı ile şirket arasında önceden belirlenmiş bir oran üzerinden paylaşıldığı modeldir.”⁴⁴

Bu model mudarebe ve vekâlet modelinin harmanlanması sonucu oluşmuştur. İki modelinde güçlü yanları bu modele yansıtılmıştır. Bu modelde de tekafül sigortacılığı şirketi vekil görevi görmektedir ve vekâlet ücreti karşılığında katılım fonunu yönetmektedir. Fondaki primlerin yatırımlara yönlendirilmesi sonucu elde edilen kârdan hem katılımcılar hem de şirket daha önce belirlenen oranlarda pay almaktadır. Bu modelin en önemli özelliklerinden birisi hayırseverlik anlayışının baskın olmasıdır. Aslında, mudarebe modelinde kâra ortak olan şirketin zarara ortak olmamasından ve vekâlet modelinde şirketin katılım fonunu yönetmesi için bir vekâlet ücreti alıyor olmasından memnun olunmaması sektörü yeni bir model arayışına yöneltmiştir. Bu arayış sonucunda hibrit model doğmuştur. Hibrit model hayat katılım ürünlerinde uygulanmak üzere geliştirilmiştir diyebiliriz. Bu model en çok Körfez İş birliği Konseyi ülkeleri ile Pakistan ve Güney Afrika’da uygulanmaktadır.⁴⁵ Körfez İş birliği Konseyi ülkelerinden sadece Suudi Arabistan’da uygulanmamaktadır. Hibrit model mudarebe ve vekâlet modellerinin güçlü yönleri üzerine kurulmuş bir model olduğu için tavsiye edilmektedir.⁴⁶

1.4.2.5. Ta’Awuni Model (Kar Amacı Gütmeyen Tekafül Modeli – Kooperatif Modeli)

Yukarıdaki modeller dışında bir de kooperatif model vardır. Bu model en çok Sudan’da uygulanmaktadır. Kooperatif modelinde tekafül sigortacılığı şirketi öncelikle faizsiz kredi temini ile bir fon oluşturulmaktadır. Katılımcılar yaptıkları bağışlar ile bu fona katılabilmektedirler. Ayrıca katılımcılar bu modelde katılım fonunun sadece katılımcısı değildir. Aynı zamanda fonun işleticisi konumundadır. Bu modelin temelinde de hayırseverlik anlayışı vardır. Dolayısıyla bu modelde gönüllülük esastır. Gönüllülük esasıyla katılım fonunda

⁴⁴ BANKASÜRANS, [https://www.bankasurans.com.tr/tr-TR/makaleler/katilim-sigortaciligi-#:~:text=Vek%C3%A2let%2FMudarebe%20Karmas%C4%B1%20\(Hibrit\),belirlenmi%C5%9F%20bir%20oran%20%C3%B4zerinden%20payla%C5%9F%C4%B1ld%C4%B1%C4%9F%C4%B1](https://www.bankasurans.com.tr/tr-TR/makaleler/katilim-sigortaciligi-#:~:text=Vek%C3%A2let%2FMudarebe%20Karmas%C4%B1%20(Hibrit),belirlenmi%C5%9F%20bir%20oran%20%C3%B4zerinden%20payla%C5%9F%C4%B1ld%C4%B1%C4%9F%C4%B1) (11.12.2022)

⁴⁵ Mehmet Ali İŞİK, “Türkiye’de Katılım Sigortacılığının Gelişimi: İngiltere ile Karşılaştırmalı Nitel Analiz”, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2021, ss. 36-37.

⁴⁶ YAZICI, a.g.e., s.138.

toplanan bağışlar çeşitli hayır işlerinde kullanılır, katılımcıların uğrayabileceği zararlar da bu bağışlardan karşılanır.⁴⁷

“Kooperatif” kelimesinin, “ortaklaşa iş yapmak, bireyin tek başına yapamayacağı işi elbirliği ve bir koordinasyon içerisinde yapabilmek” gibi birçok anlamı vardır.⁴⁸

Kooperatifler ortakları için yardımlaşma ve dayanışma anlayışı ile onların ekonomik yapılarını koruma ve daha da güçlendirme amacıyla “kefalet” ve “karşılıklılık” esaslarını dikkate alarak faaliyetlerini yürütmektedir. Kooperatiflerde amaç riski azaltmak ve güven duygusunu arttırmaktır. Kooperatif sigortacılığı ve mütüel (karşılıklı) sigortacılık birbirine çok benzemektedir. Her iki sigortacılık modelinde de yardımlaşma ve dayanışma, kefalet anlayışı ve karşılıklı koruma ilkesi esastır. Tekafül sigortacılığında da “karşılıklı kefalet” ön plandadır. Dolayısıyla tekafül sigortacılığında “karşılıklı kefalet” anlayışı en iyi kooperatif sistemi ile uygulanabilmektedir. Bakıldığı zaman sermaye şirketi olarak kurulan sigorta şirketlerinde temel amaç kar elde etmektir. Dolayısıyla bu şirketlerde kar ve zarar sermayedarlar arasında hisseleri oranında paylaştırılmaktadır. Zarar ise, sadece sermayedar tarafından karşılanmaktadır. Kooperatif şeklinde kurulan sigorta şirketlerinde ise, temel amaç kar elde etmek değildir. Dolayısıyla bu şirketlerde kar ve zarar prim ödemesi yapan katılımcılar arasında paylaştırılmaktadır. Bu nedenle “kar-zarar ortaklığı” sisteminin en iyi işlediği model kooperatif modeldir. Geleneksel sigortacılık ve kooperatif (mütüel) sigortacılık arasındaki farkları biraz daha inceleyecek olursak;

- Klasik sigortacılık anlayışında, şirketin sahibi sermayedarlardır. Tekafül sigortasında ise, kooperatif şeklinde kurulan şirketin sahibi sigortalılardır. Yani mütüel sigortacılıkta sigortalılar hem şirketin müşterisi hem de şirketin ortağı konumundadır.
- Klasik sigortacılıkta, teminat altına alınan risk bütünüyle şirkete aittir. Kooperatif model de karşılıklı risk paylaşımı söz konusudur. Risk tek bir taraf üzerine yüklenmez.
- Klasik sigortacılıkta, faiz hassasiyeti bulunmamaktadır. Fonda biriken primler faizli ya da faizsiz tüm yatırım araçlarında değerlendirilebilmektedir. Mütüel sigortacılık ile aynı anlayışa sahip tekafül sigortacılığında ise, ilgili fonda biriken primler mutlaka faiz ve haram içermeyen, İslami şartlara uygun olan yatırım araçlarında değerlendirilmek zorundadır.

---

⁴⁷ YAZICI, a.g.e., ss.138-139.

⁴⁸ Aytaç AYDIN, Yusuf ÜSTÜN, “İslam Hukukuna Uygun Kooperatif Sigortacılığı Modeli”, **Hittit İlahiyat Dergisi**, Cilt 20, Sayı 3, Aralık 2021, s.165.

Tekafül sigortacılığında faiz hassasiyeti bulunduğu için tekafül sigorta şirketlerinin işleyişlerini, faaliyetlerini, İslami kurallara uygun hareket edip etmediklerini denetleme görevini yürüten “danışma kurulu” bulunmaktadır.⁴⁹

Uluslararası Kooperatifler Birliği'nin (ICA) tanımına göre kooperatif; “gönüllü olarak bir araya gelen kişilerin ekonomik, sosyal ve kültürel gereksinimlerini ve isteklerini birlikte karşılamak için oluşturdukları, demokratik biçimde kendi kendini yöneten ve denetleyen bir girişimdir.” 6102 sayılı TTK'da “ticaret şirketi” olarak tanımlanan kooperatifler, kendi kendilerini idare edebildikleri için karşılıklı sorumluluk, adalet ve yardımlaşma, dayanışma anlayışları ile hareket ettikleri için şahıs veya sermaye şirketlerinden ayrılmaktadırlar. Sermaye yapısına sahip şirketlerde sermayedarların genel kurulda oy kullanma hakkı hisse payına bağlıdır. Hisse payı kadar oy hakkı vardır diyebiliriz. Ancak kooperatif şirketlerinde katılımcıların her birinin bir oy hakkı olduğunu görmekteyiz. Sermaye şirketlerinde asıl amaç kar elde etmek olduğu için sosyal yardımlaşma ve dayanışma gibi bir amaç yoktur. Kooperatif şirketlerinde ise temel amaç toplumsal dayanışmadır. Bu aşamada kooperatiflerin özelliklerinden bahsetmek gerekir ise;

- Kooperatiflerin odağında insan vardır.
- İstihdamın ve şirketlerin Pazar paylarının artmasında etkilidirler.
- Kooperatifler ekonomilerin güçlenmesini sağlar.
- Yoksulluk ile mücadele etmeyi amaçlamaktadırlar.
- Düşük gelir seviyesine sahip bireylerin ekonomide söz sahibi olabilmelerini destekler.
- Kooperatiflerde sürdürülebilirlik hakimdir.
- Kooperatifler topluma karşı sorumluluk bilinci ile hareket ederler.
- Bireysel kalkınmadan çok toplumsal kalkınma için çalışmaktadırlar.
- Kooperatifler her zaman ilkeli bir duruş sergilemektedirler.
- Pay değil bütüne sahip olma anlayışı vardır.⁵⁰

Burada kooperatif sigortacılığı ile her anlamda benzer özellikler taşıyan mütüel sigortanın da açıklanması gerektiğini düşünmekteyiz.

⁴⁹ Yusuf ÜSTÜN, “Sigorta, Tekafül ve Kooperatif Sigortacılığı”, **Karınca Dergisi**, Cilt 80, Sayı 927, Mart 2014, ss.8-9.

⁵⁰ Süleyman KAYA, Fatih YARDIMCIOĞLU, Hakan Aslan, **Tekafül (İslami Sigorta) Teori ve Uygulama**, 1. Baskı, İstanbul: Ensar Neşriyat Yayıncılık, Eylül 2017, ss.134-135-136.

Türk Ticaret Kanunu'nun 1402. maddesinde karşılıklı (mütüel) sigorta “*birden çok kişinin birleşerek, içlerinden herhangi birinin, belli bir rizikonun gerçekleşmesi durumunda doğacak zararlarını tanzim etmeyi borçlanmalarıdır.*” Karşılıklı (mütüel) sigorta TTK m. 1402 gereğince sadece kooperatif sigortacılığı şeklinde kurulabilir.⁵¹

Mütüel sigortacılıkta, kar elde etme amacı yoktur. Karşılıklı yardımlaşma ve dayanışma esastır. Mütüel sigorta biçimde kurulmuş olan sigorta şirketlerinde şirket sigortalılar tarafından kurulur ve yönetilir. Şirket ortağı sigortalılardır. Sigortalı ve sigortacı aynıdır. Kuruluş amaçları ise, ortaklarına yani sigortalılara ekonomik açıdan faydalı olabilmektir. Kar elde etme amacı yoktur. Prim konvansiyonel sigorta şirketlerinde olduğu gibi sabit değildir, her yıl sonu toplanan primlere, gerçekleşen risklere ve yapılan hasar ödemelerine göre değişmektedir.⁵²

Kooperatif sigortacılığı, konvansiyonel sigortacılığın bünyesinde barındırdığı ve sonraki bölümümüzde açıklayacağımız faiz, garar, kumar kavramlarını ve haram unsurları bünyesinde barındırmamaktadır.

1.4.2.5.1. İslam Hukuku, Tekafül ve Kooperatifçilik

Ülkemizde faaliyetlerini sürdüren kooperatiflerin bünyelerinde tekafül sigortacılığı pencere sistemi ile faaliyet gösterdiklerini görmekteyiz. Birçok kaynakta İslamiyet'te sigortacılık faaliyetlerinin görülmediği halde karşılıklı yardımlaşma ve dayanışma esaslarını temel alan kooperatifçilik ile sigorta işlemlerinin İslamiyet'e uygun bir şekilde yürütülebileceğinin mümkün olduğu açıklanmaktadır.⁵³

Sermaye şirketleri ile kooperatif şirketleri arasındaki en büyük farkı “kumar” kavramı oluşturmaktadır. İslam alimlerine göre, konvansiyonel sigortacılık kumar özelliği taşımaktadır. Bu sebeple İslam'a aykırıdır. Kumar özelliği kooperatif sigortacılığında bulunmamaktadır. Daha iyi anlatım için aşağıdaki iki örnek İslam alimleri/hukukçuları tarafından sıkça verilmektedir;

⁵¹ LEXPERA, <https://blog.lexpera.com.tr/tekaful-ve-katilim-sigortaciligina-genel-bir-bakis-islami-sigortacilik-mumkun-mu/> (12.12.2022)

⁵² KAYA, YARDIMCIOĞLU, ASLAN, **a.g.e.**, s.138.

⁵³ T.C. TİCARET BAKANLIĞI, <https://ticaret.gov.tr/kooperatifcilik/bilgi-bankasi/kooperatifler-hakkinda/sigorta-kooperatifleri> (12.12.2022)

“Örneğin, 180.000 TL’lik bir otomobilin kasko sigortası konvansiyonel bir sigorta şirketinde yaptırıldığında, bir yıl içinde otomobilin başına 180.000 TL’ye kadar gelebilecek risklere karşılık 6.000 TL’lik bir prim/bedel istenmektedir. Konvansiyonel sigorta şirketinin müşterisine teklifi aslında; “bir yıl içinde otomobilinin başına bir şey gelirse 180.000 TL’ye kadar risk bana aittir, gelmezse bu 6.000 TL benimdir. $6.000\text{-TL}/180.000\text{-TL}=1/30$, 1’e 30, var mısın, yok musun?” şeklindeki bir “bahis oyunu”dur.”

Burada kumardaki mantık ile, kişi ortaya ufak bir meblağ koyup sonuçta ya çok büyük miktarlar kazabilmekte ya da hiçbir kazanım elde edememektedir. Konvansiyonel sigortacılığın işleyişinde sigortalıların ödedikleri primler ile riskin gerçekleşmesi sonucu sigortalıya ödenen tazminat arasında aşırı bir orantısızlık bulunmaktadır.

İslami kurallar ışığında geliştirilen mütüel ve kooperatif sigortacılıkta ise tüm katılımcılar bu 6.000 TL’lerini fona aktarır. Otomobil bir risk ile karşı kaşıya kalıp hasar gördüğü zaman zarar gören katılımcının zararı bu fondan karşılanır. Bu sistemde tüm zarar ödemeleri gerçekleştikten sonra yıl sonu fondan kar elde edilir ise bu kar tüm ortaklar arasında paylaşılmaktadır; yine bu fondan zarar edilmesi durumunda da ilgili zararı katılımcılar kapatmaktadır. Dolayısıyla kar-zarar ortaklığı sağlanmış olur. Geleneksel sigortacılıkta risk satılmaktadır. Sigorta şirketi burada riske kefil olmakla birlikte bu kefalet için belirli bir ücret almaktadır. Riskin yaşanması durumunda da sigortalıya tazminat ödemesi yapmaktadır. Ancak riskin gerçekleşmediği durumlar da sigortalıların ödedikleri primler sigorta şirketine kalmaktadır. Sigortalılara primin iadesi söz konusu değildir.

Aslında bakıldığı zaman konvansiyonel sigortacılıkta, riskin gerçekleşip gerçekleşmeyeceği kesin olmadığı için burada bir “garar” (belirsizlik) vardır. İslam hukukçuları garar kavramını caiz bulmamaktadır. Tekafül sigortacılığında sigorta primi kavramı yerine “teberru” denilen bağış kavramı kullanılmaktadır. Kooperatifçilik anlayışında katılımcılar kooperatifin tüm hak ve yükümlülüklerine ortaktır. Bu bakımdan konvansiyonel sigortacılık “riskin satılması” mantığı ile hareket ettiği için bir nevi “kumar” olarak kabul edilmektedir. Mütüel/karşılıklı/kooperatif sigortacılığında ise “riskin paylaşılması” ve “kar-zarar ortaklığı”

söz konusu olduğu için İslam dininin haram kıldığı kumar mantığı burada işlememektedir. Dolayısıyla İslam dinine en uygun sigortacılık modeli kooperatif sigortacılığıdır.⁵⁴

Aşağıdaki tabloda ülkelerin uyguladığı tekafül sigortacılığı modelleri yer almaktadır. Her ülke kendine uygun olan modeli seçmektedir.

Tablo 3: Ülkelerin Uyguladığı Tekafül Sigortacılığı Modelleri

Ülke	Uygulanan Model				
	Mudarebe	Vekalet	Vekalet-Vakıf	Hibrit	Kooperatif
Malezya	X	X		X	
Pakistan		X			
Endonezya			X	X	
Sudan					X
BAE					X
Kenya			X	X	
Bahreyn				X	

Kaynak: Tarafımca oluşturulmuştur.

1.5. Tekafül Sigortacılığının Temel Kavramları

1.5.1. Mudarib Kavramı

Mudarib, “gitmek, uzaklaşmak, rızık peşinde koşmak” gibi anlamlarda kullanılmaktadır. Bir diğer tanımda ise mudarib, “emek-sermaye” ortaklığı olarak kabul edilen mudarebe de emek sahibi girişimci olarak karşımıza çıkmaktadır.

⁵⁴ AYDIN, ÜSTÜN, a.g.m., ss.176-177-178.

1.5.2. Rabbü'l Mal Kavramı

Mudarebe yöntemindeki sermaye (mal) sahibidir. Sigorta işlemi için gerek duyulan sigortalı ve sigortacının bir araya gelerek oluşturdukları ortaklığı ifade etmektedir.⁵⁵

Aşağıda açıklayacağımız kavramlar İslam dinince haram kılınmıştır.

1.5.3. Kumar (Maisir) Kavramı

Türkçe'ye Arapça “kımâr” kelimesinden geçen kumar “şans ve becerinin birlikte veya tek başına söz konusu olduğu bir olay yahut yarışmanın ya da belirsiz bir olayın sonucu üzerine bahse tutuşma ve bu yolla kazanç elde etme” olarak tanımlanmaktadır. İslam dinin en temel yasaklarından biri olan kumar “esas itibariyle şans ve tesadüfe bağlı olarak kazanç elde etme veya kaybetme oyudur.”⁵⁶

1.5.3.1. Sigorta ve Kumar

Kimi hukukçu ve alimlere göre sigorta, riskin gerçekleşip gerçekleşmeyeceğinin (gerçekleşse dahi ne zaman gerçekleşeceğini) belli olmaması, sigorta ve kumarın tehlike unsurunu bünyesinde barındırıyor olmasından dolayı kumar olarak kabul edilmektedir. Kimi hukukçu ve alimlere göre ise sigorta bünyesinde barındırdığı tehlike bakımından kumardan ayrılmaktadır. Kumardaki tehlike, bireylerin eğlenme güdüsünden doğar. Ancak sigortadaki tehlike iktisadi bir nitelik taşımaktadır. Bu yönü ile sigorta bir kumar değildir.⁵⁷

1.5.4. Garar (Belirsizlik) Kavramı

Garar kelime anlamı olarak, “tehlike, risk, kişinin bilmeden canını veya malını tehlikeye sokması” gibi anlamlara gelmektedir. İslam dinince “mestûrû'l-âkibe” (sonu bilinmeyen) bir yapıda oluşu gararın en temel özelliği olarak kabul edilmektedir. Garar kelimesi Kur'ân-ı Kerîm'de geçmemektedir. Ancak, aynı köke sahip olan garr, gurûr ve garûr kelimeleri geçmektedir. Garar ile ilgili Hz. Peygamber'in de birçok hadisi bulunmaktadır.

⁵⁵ Cahit AYDEMİR, İshak TURĞUT, “Konvansiyonel Sigorta Kullanıcılarının Katılım Sigortacılık Sistemine Yönelik Algı Düzeyleri”, *Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 12, Sayı 1, 2022, s.553.

⁵⁶ TÜRKİYE DİYANET VAKFI, <https://islamansiklopedisi.org.tr/kumar> (13.12.2022)

⁵⁷ Nihat DALGIN, “Sigortanın Meşruiyeti”, *İslami Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 3, Sayı 3, 1995, ss. 58-59.

1.5.4.1. Garar ve Cehalet İlişkisi

Fıkıh eserlerinde garar ve cehalet kavramlarının iç içe kullanıldığı görülmektedir. Ufak bir ayırım ile “belirsizlik” garar kavramı ile “bilinmezlik” ise cehalet kavramı ile açıklanmaktadır. Garar haksız kazancın önlenmesini temel almaktadır.⁵⁸

1.5.4.2. Sigorta ve Garar

Sigortada garar iki yönlü olarak gerçekleşmektedir. Sigortalı tarafından bakıldığında eğer risk gerçekleşmez ise, sigortalıların/sigorta ettirenlerin ödedikleri primler boşa gitmektedir. Sigortalıların ödedikleri primler sigorta şirketinde kalmaktadır. Veya riskin gerçekleşmesi durumunda sigorta şirketi sigortalıların ödedikleri primin altında bir tazminat ödemesi yapar ise, sigorta şirketi haksız kazanç elde etmiş olur. Sigorta şirketi tarafından bakıldığında riskin gerçekleşmesi durumunda sigorta şirketleri sigortalılara tahsil ettikleri primlerden kat kat fazla tazminat ödemesi yapabilmektedir. Buda şirketin ciddi borç altına girmesi demektir. Dolayısıyla sigortada bir taraf garar ile karşı karşıya kalan taraf iken, diğer taraf için haksız bir kazanç söz konusudur. İşte bu husus sigorta sözleşmelerini belirsiz kılmaktadır. Oysa ki sözleşmelerde her iki taraf sözleşme sonunda ne olacağını açıkça bilmeli ve sonuçları öngörebiliyor olmalıdır. İslam alimleri tam bu noktada belirsizlik içeren hususlar için sözleşme yapılmasını batıl kabul etmektedir. Bu sebeple sigorta sözleşmelerini caiz bulmamaktadır.⁵⁹

1.5.5. Faiz (Ribâ) Kavramı

Faiz (ribâ), “ödünç işlemlerinde ve alışverişte karşılığı bulunmayan hakiki veya hükmi fazlalık” olarak tanımlanmaktadır.⁶⁰ Bir başka tanıma göre faiz, “nemâ, artma, çoğalma; yükseğe çıkma, (beden) serpilip gelişme” gibi anlamlara gelmektedir. Fıkıh literatürüne bakıldığında ribâ, “borç verilen bir parayı veya malı belli bir süre sonunda belirli bir fazlalıkla yahut borç ilişkisinden doğan ve süresinde ödenmeyen bir alacağa ek vade tanıyıp bu süreye karşılık onu fazlalıkla geri almak veya bu şekilde alınan fazlalık” olarak geçmektedir.

Türkçe’deki “faiz” kelimesi Arapça kökenli bir kelimedir ve ribâ ile eş anlamlıdır. Kur’ân-ı Kerîm’de faiz açık ve net bir şekilde yasaklanmıştır.⁶¹

⁵⁸ TÜRKİYE DİYANET VAKFI, <https://islamansiklopedisi.org.tr/garar> (13.12.2022)

⁵⁹ YAZICI, a.g.e., s.107.

⁶⁰ TÜRKİYE DİYANET VAKFI, <https://islamansiklopedisi.org.tr/riba> (13.12.2022)

⁶¹ TÜRKİYE DİYANET VAKFI, <https://islamansiklopedisi.org.tr/faiz> (13.12.2022)

1.5.5.1. Sigorta ve Faiz

Müslümanlar tarih boyunca faiz içermesi sebebiyle caiz olmadığı için sigortadan uzak durmuştur. Ancak zamanla sigortanın aslında önemli bir ihtiyaç olduğu düşüncesi yaygınlaştıkça İslam dininin kural ve yasaklarına uygun bir sigorta modeli tasarlanmak istenmiştir. Tam bu noktada “Tekafül Sigortacılığı” bu arayışa çözüm olarak doğmuştur.⁶²

1.5.6. Teâvün ve Tesânüd Kavramları

- **Teâvün:** Yardımlaşma, dayanışma anlamında bir ahlaki terimdir.
- **Tesânüd:** Toplumda bireylerin ve grupların birbiriyle dayanışma halinde yaşamasını ifade eder.⁶³

1.5.7. Karz-ı Hasen Kavramı

Kelime anlamı olarak “güzel borç” demek olan karz-ı hasen dinen “kişinin herhangi bir çıkar gözetmeden, karşılığını sadece Allah’tan bekleyerek verdiği borç” anlamına gelir.⁶⁴ Burada karz-ı hasen ve faiz (ribâ) arasındaki farkı da açıklamak gerekmektedir. Bakıldığı zaman faiz de karz-ı hasen de bir borç verme işlemidir. Aralarındaki temel fark şudur; faiz işleminde karşı tarafa verilmiş olan borcun geri ödenmesi için belirli bir süre söz konusudur. Borç veren kişi sadece süre sonunda borcunu isteyebilir. Süre bitmeden borcun geri ödenmesini talep edemez. Borç ödenmediği takdirde de süre bitiminde borcunu misli ile geri alır. Karz-ı hasen işleminde ise, tanınan bir süre veya borcun fazlasıyla geri alınması gibi bir durum yoktur. Burada borç Allah için verilmiş sayılır.⁶⁵ Tekafül sigortacılığında da katılım fonunda kullanılabilir bir limit kalmaz ise, katılım sigorta şirketi devreye girerek faizsiz olarak fon için borç (karz-ı hasen) verir. Böylece işlemlerin devamlılığını sağlar. Katılım fonu kar elde ettiğinde ise borcu gelir alır. Kalan kar da katılımcılara pay edilir.⁶⁶

⁶² Mehmet Ali IŞIK, “Türkiye’de Katılım Sigortacılığının Gelişimi: İngiltere ile Karşılaştırmalı Nitel Analiz”, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2021, ss.14-15.

⁶³ TÜRKİYE DİYANET VAKFI,

<https://islamansiklopedisi.org.tr/teavun#:~:text=Yard%C4%B1mla%C5%9Fma%2C%20dayan%C4%B1%C5%9Fma%20anlam%C4%B1nda%20bir%20ahl%C3%A2k%20terimi.&text=Toplumda%20bireylerin%20ve%20gruplar%C4%B1n%20birbirleriyle%20dayan%C4%B1%C5%9Fma%20halinde%20ya%C5%9Famas%C4%B1n%C4%B1%20ifade%20eden%20ahl%C3%A2k%20terimi.> (14.12.2022)

⁶⁴ <https://karzihasenvakfi.com/karzi-hasen-nedir> (01.01.2023)

⁶⁵ Enver Osman KAAAN, “Faize Alternatif Bir Finansman Aracı Olarak Karz-ı Hasen Yerine Zekât”, BEÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt 8, Sayı 2, 2021, s.610.

⁶⁶ BANKASÜRANS, <https://www.bankasurans.com.tr/tr-TR/makaleler/katilim-sigortaciligi-tekaful-ve-bankasurans-etkisi> (01.01.2023)

2. BÖLÜM

DÜNYA'DA VE TÜRKİYE'DE TEKAFÜL SİGORTA UYGULAMALARI

2.1. Tekafül Sigortacılığının Tarihsel Gelişimi

2.1.1. Tarihte Tekafül Sigortacılığına Benzer Sistemler

2.1.1.1. Arap İslam Uygarlığı Dönemi

İslam uygarlığında yardımlaşma ve dayanışmayı temel alan kuruluşlar ve uygulamalar mevcuttu. Bunlara göz atacak olursak;

2.1.1.1.1. Beytülmal

Beytülmal, kelime anlamı olarak “devlet hazinesi, devlete ait mal varlığının bütünü ve bununla ilgili idari-mali kurum” demektir. Beytülmal devlete ait olan tüm mal varlığı ve gelirlerin toplanıp harcamaların ve tahsilatların yapıldığı, haklara ve borçlara ehil bağımsız bir kurumdur. Beytülmal kurumunun doğuşu kimi araştırmacılara göre Hz. Ömer devrinde olmuştur. Ama yine de bu kurumun tarihi İslam devletinin kuruluş yıllarına yani Hz. Peygamber dönemine dayanmaktadır.⁶⁷ Beytülmal, toplumun tüm ihtiyaçlarını karşılamak ve toplumsal dayanışmayı sağlamak amacıyla kurulmuştur. Beytülmalın gelirlerini toplanan zekatlar, savaş ganimetleri, vergiler, yapılan barış anlaşmaları sonucu elde edilen tazminatlar, üretimden elde edilen gelirler, haraç ve cizye ile varisi olmayanların kuruma bıraktığı mirası oluşturmaktadır. Beytülmalın giderlerini ise, yol, su, hastane, mescit ve okul yapımı, askerlerin maaşlarının ödenmesi, açlık, sefalet hali, tufan, zelzele ve düşman hücumu gibi beklenmedik tehlike anlarındaki harcamalar oluşturmaktadır. Bu harcamalar kurum tarafından herhangi bir karşılık beklemeden ve beytülmalın kasasında para bulunup bulunmadığına bakılmaksızın yapılmak zorunda olunan harcamalardır. Bu harcamalar için beytülmalın kasasında para olmadığı durumlarda ise, halkın bağış yolu ile destek olması beklenir. Halktan toplanan bu bağışlar gerekli yerlere devlet tarafından harcanır. Burada halk yaptığı bağıştan dolayı bir zarara uğrarsa, devlet bu parayı borçlanarak geri ödemek durumundadır. Beytülmalın gelirlerinin giderlerinden fazla olması durumunda bu fazlalık halka dağıtılır ve halkın başına bir felaket gelmesi durumunda halk için harcanır. Bu fazlalığın vergilerden kaynaklı olması durumunda da halka yük olan vergiler ya azaltılır ya da tamamen kaldırılır. Beytülmal yoksul ve muhtaçlara yardım amaçlı kurulmuştur. Bireylerin tek başına üstesinden kalkamayacağı durumlarda destekçi

⁶⁷ TÜRKİYE DİYANET VAKFI, <https://islamansiklopedisi.org.tr/beytulmal> (24.12.2022)

olmuştur. Bu yönü ile beytülmal Arap-İslam uygarlığında toplumsal yardımlaşma ve dayanışmaya katkı sağladığı için tekaful sigortasına benzemektedir.⁶⁸

2.1.1.1.2. Âkile ve Kasâme

Âkile, “bağlamak, engellemek, anlamak” kelime köklerinden oluşur. Kelime anlamı olarak “kasıt unsuru bulunmayan bir öldürme veya yaralama hadisesinde suçlu adına diyet ödemeyi yüklenen şahıslar topluluğu” anlamına gelmektedir. Diyet olarak verilen develerin mağdurun avlusuna getirilip “bağlanması” veya diyetin ödenmesiyle mağdur tarafın intikam almasına “engel olunması” anlamlarına gelir. Âkilenin kökeni eski Arap kabilelerindeki dayanışma anlayışına kadar dayanır.⁶⁹ Mekke ve Medine’de halk akile adı verilen gruplardan oluşmaktaydı. Devlet yapısının temeli akile sistemine dayanmaktaydı. Medine sözleşmesinde ilk sosyal sigortalar kabul edilecek olan aşağıdaki akile uygulamaları yer almaktaydı;

- Ölüm ve yaralama durumlarında ölen kişinin ailesine kan bedeli adı altında ödeme yapılması (bu uygulama hayat sigortaları ile ciddi benzerlik taşımaktadır.)
- Esirlerin kurtarılması için fidye ödenmesi
- Halkın zor durumlardan kurtarılması

Hz. Peygamber (s.a.v.) döneminde, halkın karşılaştığı ciddi riskler arasında esir olunması, mala ve cana kast edilmesi vardı. Bu riskler ile karşılan kişiler için akile sistemi oluşturulmuştur. Eski Arap kabilelerinde esir düşen kişinin kurtarılması için “fidye”, yanlışlıkla öldürme durumunda “diyet”, yaralama durumunda ise “ers” olarak adlandırılan tazminatların ödenmesi gerekmekteydi. Ancak bu tazminat ödemeleri suçluların ödeyemeyeceği miktarda oluyordu. Peygamber efendimiz bu duruma çözüm olarak karşılıklı yardımlaşma temeline dayanan akile sistemini kurmuştur. Akile sisteminde her kabilenin üyeleri kabile bütçesine yardım amaçlı para yatırmaktaydı. Yine bu kişiler ödemekte zorlandıkları bir tazminat olursa bu kabile bütçesinden yardım alabilmekteydi. Kabile bütçesinin yetersiz kalması durumunda ise komşu kabileler yardım etmekle yükümlüydü. Akile sisteminin temelini oluşturan bu anlayış tekaful sigorta sistemi ile oldukça uyumaktadır. Akile sistemi Hz. Ömer döneminde

⁶⁸ Melahat HANCI, “Katılım Bankalarında Sigortacılık İşlemleri ve Uygulaması”, (Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007, ss.130-131-132-133-134.

⁶⁹ TÜRKİYE DİYANET VAKFI, <https://islamansiklopedisi.org.tr/akile> (24.12.2022)

daha da geliştirilerek insanlar mesleklerine, askeri ve mülki özelliklerine ve yaşadıkları bölgelere göre sınıflandırılmıştır.⁷⁰

Kasâme ise, “katili meçhul cinayetlerde maktulün bulunduğu köy veya mahalle halkından elli kişinin Allah’a “öldürmedik ve öldüreni de görmedik” diye yemin etmeleri anlamında bir İslam ceza hukuku terimi”dir. Kasâmenin amacı, Müslümanların can güvenliğini korumak, kan dökülmesini engellemek ve suçlu olan kişinin ceza almasını sağlamaktır.⁷¹

İslam hukukunda kasâme “faili meçhul bir cinayete kurban giden bir kimsenin kan bedelinin (diyetin) belirli bir usul çerçevesinde belirli bir bölge halkına paylaştırarak ödetilmesi sistemidir.” Kasâme uygulaması ile faili meçhul cinayetlerin aydınlatılması, mağdurun ekonomik kayıp yaşamasının engellenmesi amaçlanmıştır. Mağdur olan tarafın hakkı gözetilmiştir. Dolayısıyla toplumsal yardımlaşma ve dayanışma amaçlanmıştır. Kaseminin bu amaçları tekâfül sigorta sisteminin temel amacı ile uyumaktadır. Ayrıca, hayat sigortalarında da faili meçhul cinayetlerin bedelinin sigorta sözleşmesi ile dağıtılması mümkündür.⁷²

2.1.1.1.3. Zekât ve Sadaka

Zekât kelime anlamı olarak “artma, arıtma; övgü ve bereket” anlamlarına gelmektedir. Terim olarak ise, “dinen zengin sayılan Müslümanların malından alınan belli bir payı ifade etmektedir.” Zekât İslam’ın beş şartından biridir. Sadaka kelimesi de zekât ile eş anlamlıdır.⁷³

İslam hukukunda zekât “Allah’ın belirli yerlere sarf edilmek üzere dince zengin sayılan kişilerin özel niteliklere sahip olan mallarından belli bir payın alınması işlemi ifade eder.” Sadaka ise, “bireyin malından gönüllü olarak muhtaç olanlara tahsis ve temlik ettiği bir türlü gönüllü vergi anlamındadır.”

Bu manada bakıldığı zaman zekât ve sadaka toplumda sosyal güvenlik görevi görmektedir. Dolayısıyla zekât ve sadaka ahlaki bir amaç taşımaktadır. Burada zengin

⁷⁰ Melahat HANCI, “Katılım Bankalarında Sigortacılık İşlemleri ve Uygulaması”, (Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007, ss.134-135.

⁷¹ SORULARLA İSLAMİYET,

[https://sorularlailamiyet.com/kaynak/kasame#:~:text=K%C3%A2tili%20me%C3%A7hul%20cin%C3%A2yetlerde%20makr%C3%BBI%C3%BCn%20bulundu%C4%9Fu,erke%C4%9Fi%20sevmek%20makt%C3%BBI%C3%BCn%20velisinin%20hakk%C4%B1d%C4%B1r.\(24.12.2022\)](https://sorularlailamiyet.com/kaynak/kasame#:~:text=K%C3%A2tili%20me%C3%A7hul%20cin%C3%A2yetlerde%20makr%C3%BBI%C3%BCn%20bulundu%C4%9Fu,erke%C4%9Fi%20sevmek%20makt%C3%BBI%C3%BCn%20velisinin%20hakk%C4%B1d%C4%B1r.(24.12.2022))

⁷² Melahat HANCI, “Katılım Bankalarında Sigortacılık İşlemleri ve Uygulaması”, (Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007, ss.135-136.

⁷³ TÜRKİYE DİYANET VAKFI, <https://islamansiklopedisi.org.tr/zekat#:~:text=tr%2Fzekat%231->

,S%C3%B6zl%C3%BCkte%20E2%80%9Cartma%2C%20ar%C4%B1tma%3B%20%C3%B6vg%C3%BC%20ve%20bereket%20E2%80%9D%20m%C3%A2nalar%C4%B1na%20gelen,terim%20olarak%20zek%C3%A2tla%20e%C5%9F%20anlam%C4%B1d%C4%B1r.(24.12.2022)

malının fakire tahsis edilmesi söz konusudur. Belirli bir gelir seviyesinin üstünde gelire sahip olanların geliri düşük gelirli bireylere dağıtılmaktadır.

2.1.1.1.3.1. Sigorta Açısından Zekâtın Değerlendirilmesi

a) Zekât ve sadaka ile her türlü tehlike ve riskler ile karşı karşıya kalan kişiler (fakirler, kimsesizler, muhtaçlar, yetimler, işsizler, borçlular) gözetilmiştir ve bu kişilerin karşı karşıya kaldıkları risklerden kurtulmaları hedeflenmiştir. Bu yönü ile zekât ve sadaka sosyal güvenlik amacı taşımaktadır.

b) Günümüzdeki sosyal sigortalar kanunu teminat altına alınmış olan sosyal riskler (iş kazaları, meslek hastalıkları, hastalık, analık, sakatlık, yaşlılık ve ölüm) İslam dininde zekât ve sadaka ile karşılanmaktaydı.

c) Zekât ve sadaka prim ödeyebilecek durumu olmayan kimseler için “primsiz sigorta” niteliğindedir. Burada zekât veya sadaka veren bir kimse başına herhangi bir risk veya tehlike gelmesi ile zekât almak zorunda da kalabilir. Dolayısıyla zekât ve sadaka sosyal ve toplumsal olarak yardımlaşma ve dayanışmayı esas almaktadır.

2.1.1.1.4. Vakıflar

Yüzyıllardır insanlar toplumsal yardımlaşma ve dayanışmayı sağlamak amacıyla çeşitli kurumlar oluşturmuşlardır. İslam toplumlarında bu amaçla vakıflar oluşturulmuştur. İslam hukukunda vakıf “bir malın menfaatini insanlara tahsis edip mülkiyetini Allah’ın mülkü hükmünde kabul etmek ve böylece temlik ve temellükü ebediyen engellemek ve yasaklamak” olarak tanımlanmaktadır. Vakıflar toplum yararına hizmet sunmakta olan kurumlar olup bir bakıma sigorta görevi üstlenmektedirler. Sigorta yönü ile düşündüğümüzde kimsesizlere, yetimlere, muhtaçlara yardım eden; bekar olan fakir ve yetim bireyleri evlendiren ve ev sahibi olmalarını sağlayan; işsizlere iş bulan; fakirlerin ve muhtaç bireylerin ölümü durumunda cenazelerinin defni ile ilgilenen; işçilerin mesleklerini icra ederken sakatlanmaları durumunda malulen emekli aylığı bağlayan; insanların hastalanmaları durumunda tedavi ve ilaç masraflarını karşılayan birçok vakıf mevcuttur. Görüldüğü üzere vakıflar yoksullara yardım etmenin yanı sıra insanların daha kaliteli yaşam sürmelerini sağlama, hayatlarına dokunma, hayatlarını güzelleştirme gibi çeşitli fonksiyonları da vardır.

Vakıfların günümüz sosyal güvenlik kurumu gibi hareket ettiğini görmekteyiz. Toplumsal yapının temelini sağlamlaştırılmasında, adaleti sağlamada vakıflara büyük görevler

düşmüştür. Vakıflar hayır işleri için gönüllülük esası ile kurulan kuruluşlardır. Burada kâr amacı bulunmamaktadır. Sadece manevi mükafat söz konusudur.⁷⁴

Vakıflar Müslümanlar arasındaki yardımlaşma ve dayanışma bilincinin en iyi temsil edildiği kuruluşlardır.

2.1.1.2. Osmanlı Dönemi

2.1.1.2.1. Avarız Sandıkları ve Avarız Vakfı

Avarız; “Osmanlı maliyesindeki bir vergi terimidir.”⁷⁵Avarız Sandıkları Osmanlı Devleti’nde olağanüstü hallerde kullanılma amacıyla oluşturulan sandıklardır. Avarız sandıklarındaki para normal zamanlarda kullanılamamaktadır. Bu para sadece beklenmedik durumlar içindir. Bu sandıklara hayırsever zenginler karşılık beklemeden sermaye yatırırlardı. Bu sermaye teberru (bağış) olarak toplanmaktaydı. Avarız sandıklarının amacı müşkül ve zor durumda olanlara sosyal güvenlik sağlayabilmektir. Avarız sandıklarından halka nakit para yardımı yapılmaktaydı, karz olarak borç verilebilmekteydi.⁷⁶ Burada karz kavramını da açıklamak gerekecektir;

Karz terim olarak “geri ödemek üzere verilen mal veya birine ödünç/borç verme” demektir.⁷⁷ Avarız sandıkları zamanla avarız vakıflarına dönüşmüştür. Avarız vakıflarının amacı vakfın parasını halka geri ödemeleri şartı ile borç olarak vermektir.⁷⁸ Avarız Vakfı, “Bir köy veya mahalle halkının ödemekte güçlük çektikleri avarız, kürekçi bedeli ve diğer ihtiyaçlarına sarf edilmek üzere kurulmuş olan para vakfidir.” Bu vakıflar avarız vergilerinin halktan toplanması amacıyla oluşturulmuştur. Ancak zamanla yangın, deprem, salgın hastalık gibi afetlerde, kimsesiz kişilerin evlendirilmesinde, sahipsiz cenazelerin defnedilmesinde, su yolu yapımı, mektep yapımı gibi hayır işlerinde kullanılır olmuştur. Avarız sandıkları ve avarız vakıfları müslim ve gayri müslim ayrımı yapmamıştır. Her iki kesime de eşit yaklaşmıştır.⁷⁹

---

⁷⁴ Melahat HANCI, “Katılım Bankalarında Sigortacılık İşlemleri ve Uygulaması”, (Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007, ss.136-137-138-139-140.

⁷⁵ TÜRKİYE DİYANET VAKFI, <https://islamansiklopedisi.org.tr/avariz-vakfi> (24.12.2022)

⁷⁶ Melahat HANCI, “Katılım Bankalarında Sigortacılık İşlemleri ve Uygulaması”, (Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007, ss.140-141.

⁷⁷ TÜRKİYE DİYANET VAKFI, <https://islamansiklopedisi.org.tr/karz> (24.12.2022)

⁷⁸ Melahat HANCI, “Katılım Bankalarında Sigortacılık İşlemleri ve Uygulaması”, (Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007, s.141.

⁷⁹TÜRKİYE DİYANET VAKFI, <https://islamansiklopedisi.org.tr/avariz-vakfi> (24.12.2022)

2.1.1.2.2. Ahilik Sistemi

Ahi, Arapça “kardeşim” Türkçe “cömert” anlamına gelmektedir. İlk ahilik teşkilatı Anadolu topraklarında Müslüman esnaf ve zanaatkârların bir araya gelmesiyle oluşan “fütüvvet” anlayışının etkisi ile oluşmuştur. Fütüvvet; Arap toplumlarında “yiğitlik, cömertlik ve misafirperverlik” anlamlarında kullanılmaktadır. Fütüvvet Ahi teşkilatlarının temelini oluşturmaktadır. Ahilik anlayışında sosyo-ekonomik hayatın sağlıklı bir şekilde sürdürülmesi amaçlanmıştır. Ahilik sisteminin temel amaçları arasında; çalışma hayatının korunması, iş ahlakının oluşturulması, emek-sermaye dayanışması, üretici ile tüketici ve devlet ile millet arasındaki dengenin sağlanması, kaliteli malların üretiminin sağlanması, gençlere eğitim verilmesi ve çevrenin temiz tutulması vardır. Bu bağlamda ahilik teşkilatları sosyal, siyasal, ekonomik ve askeri alanlar olmak üzere birçok alanda faaliyet göstermişlerdir. Günümüz sosyal güvenlik kurumu, kooperatifler, esnaf ve zanaatkârlar odası, belediyeler ve sendikaların temelini oluşturmaktadır. O dönem Orta çağ Avrupası’nda da ahilik benzeri kuruluşlar vardı. Ancak ahilik teşkilatları kar elde etme amacı taşımamaları ve toplumsal yardımlaşma ve dayanışmayı esas almaları ile, bu kuruluşlardan ayrılmaktaydı. Ahilikler zamanla büyüyerek esnafa ve diğer meslek erbaplarına mesleki yeterlilik belgesi verir hale gelmiştir.

Ahilik teşkilatları çalışma hayatında Sosyal Güvenlik Kurumu ile benzerlikler göstermektedir. Ahilik teşkilatları “orta sandıkları” kurmuşlardır ve orta sandıkları ile sosyal güvenliği sağlamayı amaçlamışlardır. Dolayısıyla sosyal güvenlik anlayışı ile bireylere güvence sunan ilk kuruluş Ahilik teşkilatları olmuştur. Orta sandıkları ile muhtaç ve yoksullara yardım edilmekteydi. Sandık üyesi esnafın ihtiyaçlarının karşılanması için sandıkta biriken paradan esnafa borç verilmekteydi. Veya sandık fonu hayır işlerinde kullanılmaktaydı. Böylece gelir gider dengesi korunmaktaydı. Orta sandıklarında da ahilik teşkilatlarında olduğu gibi kâr amacı güdülmemektedir.

Ahilik teşkilatlarında yer alan esnaf ve zanaatkârlar zaman içinde gelişen amaç ve hedefleri sebebi ile “yardımlaşma sandıkları” adı verilen yapılar oluşturmuşlardır. Bu sandıkların nüfusun yoğunluğuna göre belirli bölgelere dağılmışlardır. Bölgesel dağılımın yanında bütün esnafın bir araya geldiği Kapalı Çarşı/Büyük Çarşı Sandığı, Uzun Çarşı Sandığı, Saraçhane Sandığı gibi yardımlaşma sandıkları da mevcuttu. Bu sandıklardaki tüm ihtiyaçlar esnafın kazancından karşılanmaktaydı.

Ahilik zaman içerisinde değişim göstererek “lonca” adı verilen sisteme yerini bırakmıştır. Loncalarda ahilik teşkilatları gibi çalışmaktaydı. Kaza, ölüm, hastalık gibi riskler karşısında esnafın zararını gidermeyi amaçlayan loncalarda da “orta sandıkları” kurulmuştur. İşte, Osmanlı Devleti’nde sigortacılığın temelleri de ahilik teşkilatları ve loncalarda kurulan bu orta sandıkları ile atılmıştır. Bu kurumlar ile bugünkü sigorta konusu risklere karşı (yangın, kaza, hastalık, ölüm vb.) esnaf ve zanaatkârlar korunmaktaydı. Geleneksel sigortacılık faiz içermesi ve kar maksimizasyonu amacı bulunması sebebi ile ahilik teşkilatları ve loncalardan ayrılmaktadır. Tekafül sigortacılığı ise, bu kurumlar ile daha çok benzemektedir.⁸⁰

2.2. Dünya’da Tekafül Sigortacılığı

2.2.1. Tarihsel Gelişimi

Dünya genelinde tekafül sigortasına yönelik ilk görüşler Batı Almanya’nın Balden şehrinde 1981 yılında gerçekleştirilen İslâm Bankaları ve Ekonomik İş birliği Stratejileri Uluslararası Sempozyumu’nda dile getirilmiştir. İlgili sempozyumda bütün dünyada faiz içermeyen bankacılığı yaygınlaştırmak adına ortak bir görüş birliğine varmak, ülkelerin farklı uygulamalarını azaltarak benzerlikleri arttırmak ve yine bütün dünyada uygulanabilirliği mümkün olan faizsiz çalışmakta olan bankaların, sigorta şirketlerinin, yatırım şirketlerinin bir arada çalıştığı bir model geliştirmek amaçlanmıştır. Böylelikle bünyesinde faiz barındırmayacak olan bir finans sisteminin temellerinin atılması hedeflenmiştir.

Merkezi Suudi Arabistan’da olan İslam Hukuku Akademisi Konseyi; 1985 yılında tekafül sistemini iş birliğine teşvik etmesi, riski devretmek yerine riski paylaşma temeline dayanması ve bireyler arasında karşılıklı yardımlaşma-dayanışma unsurunu içermesi dolayısıyla İslam hukuku anlayışına en uygun sistem olarak açıklamıştır. Bu denli saygın bir kuruluşun açıklamış olduğu bu karar tekafül sisteminin çok sayıda ülkeye yayılmasına da öncülük etmiştir.

Dünya’da kurulan ilk tekafül sigorta şirketi “The İslamic Insucance Co” olmuştur. Bu şirket 1979 yılında Sudan’da kurulmuştur. Zamanla Malezya, BAE, Suudi Arabistan gibi Müslüman ülkeleri başta olmak üzere diğer Müslüman ülkelerde ve Müslüman olmayan ülkelerde tekafül sigorta şirketleri kurulmuştur.⁸¹

⁸⁰ Sevgi TURAN, “Osmanlı Devleti’nde Ahilik Teşkilatında Orta Sandıkları ile Başlayan Tekafül Uygulamaları ve Geleceği”, *Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Gönen Meslek Yüksekokulu Uygulamalı Sosyal Bilimler ve Güzel Sanatlar Dergisi*, Cilt 4, Sayı 8, 2022, ss.16-17-18.

⁸¹ SİGORTA STRATEJİ, <https://sigortastrateji.com/inceleme/tum-yonleriyle-tekaful-katilim-sigortaciligi/> (30.12.2022)

Dünya genelinde kurulan diğer tekafül sigorta şirketleri ise şunlardır;

Tablo 4: Dünya Genelinde Kurulan İlk Tekafül Sigorta Şirketleri

Tekafül Şirketi	Ülke	Yıl
İslamic Insurance Co.Ltd.	Sudan	1979
İslamic Insurance Co.Ltd.	Suudi Arabistan	1979
Dar Al Maal İslami, Cenevre	İsviçre	1983
Takaful Islam Luxembourg	Belçika	1983
Takaful Islam Bahmas	Bahamalar	1983
Syarikat Takaful Malaysia Sdn Bhd	Malezya	1984
Takaful TAIBSdn Bhd	Brunei Sultanlığı	1993
Takaful IBB Bhd	Brunei Sultanlığı	1993
MNI Takaful	Malezya	1993
PT Syarikat Takaful Indonesia	Endonezya	1994
PT Asuransi Takaful Keluarga	Endonezya	1995
Syarikat Takaful Singapura Pte. Ltd.	Singapur	1995
PT Asuransi Takaful Umum	Endonezya	1996

Kaynak: İSMAIL YILDIRIM, “Tekafül (İslami) Sigortacılık Sisteminin Dünyadaki Gelişimi ve Türkiye’de Uygulanabilirliği”, **Hitit Üniversitesi Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi**, Cilt 6, Sayı 2, 2014, s. 55.

Bakıldığı zaman son birkaç yıldır Ortadoğu ülkelerinde tekafül alanında faaliyet gösteren sigorta şirketi sayısının arttığını görmekteyiz. Dünya geneline bakıldığı zaman ise, sigorta şirketlerinin bazıları sadece tekafül sigortacılığı yapmak amacıyla kurulmuş iken bazıları da konvansiyonel sigorta şirketlerinin içerisinde tekafül ürünlerinin satışını yapmak amacıyla oluşturulmuştur. (Bu oluşuma pencere usulü denilmektedir.) Örnek verecek olursak, Takaful Malaysia sadece tekafül sigortacılığı faaliyetinde bulunmak amacıyla kurulmuştur. Bir başka örnek ise, Allianz Takaful’dür. Allianz Takaful dünyaca ünlü Alman sigorta şirketleri grubu olan Allianz’ın tekafül sigortacılığı alanında hizmet veren şirketi konumundadır. Yine dünyaca ünlü reasürans şirketi olan Swiis Re’nin de Swiis Retekafül adında retekafül şirketi vardır.⁸²

⁸² İsmail YILDIRIM, “Tekafül (İslami) Sigortacılık Sisteminin Dünyadaki Gelişimi ve Türkiye’de Uygulanabilirliği”, **Hitit Üniversitesi Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi**, Cilt 6, Sayı 2, 2014, s.55.

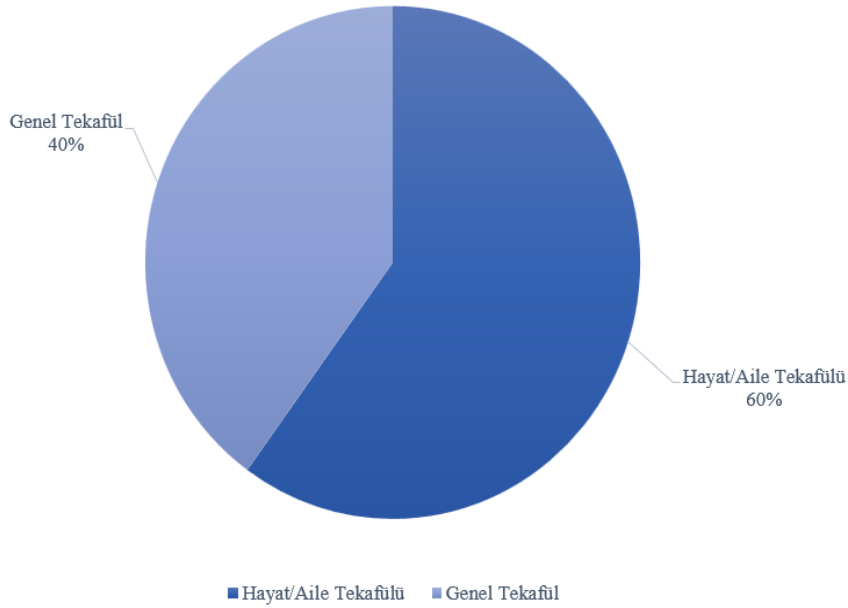
2.2.2. Dünya’da Tekafül Pazarı

2.2.2.1. Dünya’da Tekafül Pazarının Büyüklüğü ve Pazar Payı

2020 yılında küresel tekafül pazarının büyüklüğü 23,5 milyar dolar seviyesine ulaşmıştır.⁸³ 2021 yılında ise küresel tekafül pazarının büyüklüğü 27,6 milyar dolar seviyesine ulaşmıştır.⁸⁴ 2022 yılına gelindiğinde küresel tekafülün pazar büyüklüğü 30,5 milyar dolara yükselmiştir.⁸⁵ Pazarın 2027 yılına kadar yaklaşık 49,8 milyar dolar seviyesine ulaşacağı tahmin edilmektedir.⁸⁶ Yine 2030 yılına kadar %14,6’lık bir büyüme hızına ulaşarak 2030 yılında pazar büyüklüğünü 97,17 milyar dolara çıkarması beklenmektedir.⁸⁷

2.2.2.2. Ürün Tipine Göre Küresel Tekafül Pazar Payı

Ürün Tipine Göre Tekafül Pazar Payı (%)

Grafik 1: Ürün Tipine Göre Tekafül Pazar Payı (%)

Kaynak: <https://www.imarcgroup.com/takaful-market> (30.12.2022)

⁸³ <https://www.expertmarketresearch.com/reports/takaful-market> (30.12.2022)

⁸⁴ <https://www.researchandmarkets.com/reports/5530527/takaful-market-global-industry-trends-share> (30.12.2022)

⁸⁵ <https://www.imarcgroup.com/takaful-market> (30.12.2022)

⁸⁶ <https://www.researchandmarkets.com/reports/5530527/takaful-market-global-industry-trends-share> (30.12.2022)

⁸⁷ <https://www.alliedmarketresearch.com/takaful-insurance-market-A11835> (30.12.2022)

Ürün tipine göre küresel tekafül pazarı hayat/aile tekafülü ve genel tekafül olarak ikiye ayrılmaktadır. Günümüzde bakıldığında genel tekafül toplam tekafül pazar payının çoğunluğunu oluşturmaktadır.⁸⁸

2.2.2.3. Dağıtım Kanalına Göre Küresel Tekafül Pazar Payı

Dağıtım kanalları içinde acente ve brokerler 2020 yılı itibariyle tekafül sigorta pazarının lideri olmuştur. Bu liderliğin 2030 yılına kadar sürmesi beklenmektedir. 2030 yılında yükselişe geçecek bir diğer kanal ise doğrudan satış kanalları ve bankalar olacaktır. Bireylerin satış tercihini doğrudan satış kanalları ve bankalardan yana kullanması bu iki kanalın satış hacmini arttırmasına yol açacaktır. Bu kanallardan daha ucuz ürün satın alabilme imkânının var oluşu da bu kanalları tercih nedenleri arasında olacaktır.⁸⁹ Ayrıca, bireylerin sigorta hizmetinden yararlanmak için bir sigorta şirketi aramasına gerek kalmadan bir banka şubesi aracılığıyla sigorta poliçesine ulaşabiliyor olması da bu kanalı sigorta satışında cazip hale getirmektedir.

Dünya genelinde sigortacılığın gelişmesinde bankaların önemli bir rolü vardır. Bankalar sigorta şirketlerinin dağıtım kanalları içinde ciddi bir paya sahiptir. Sigorta şirketleri bankalar aracılığı ile daha fazla müşteriye ulaşarak daha çok satış yapabilmektedir. Böylelikle pazar paylarını büyütebilmektedirler.

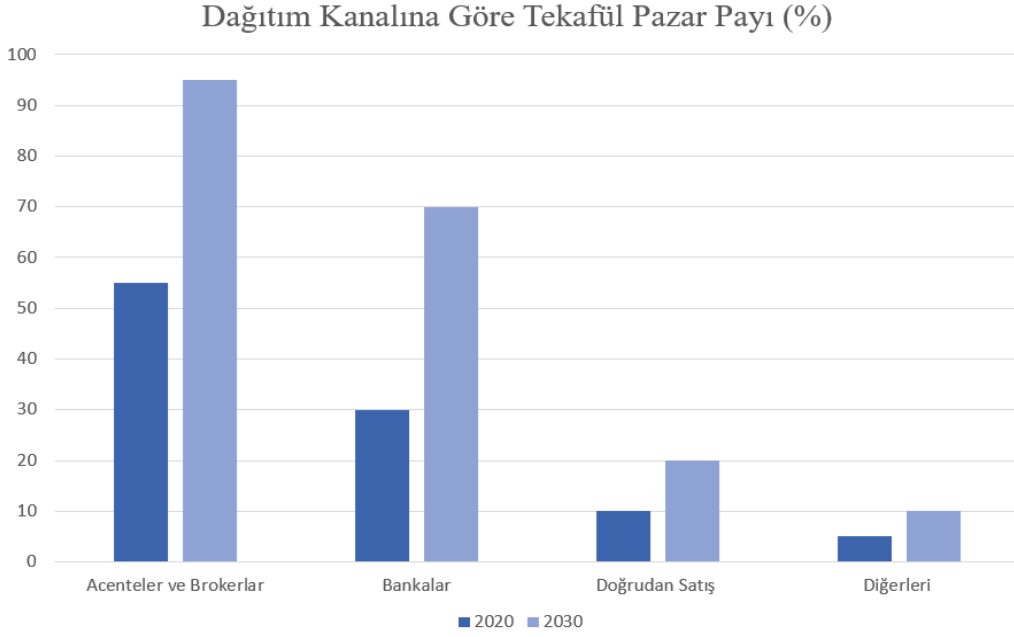
Konvansiyonel sigortacılığın gelişimini sağlayan bu uygulama tekafül sigortacılığının gelişmesine de olanak sağlamıştır. Banka kanalı aracılığıyla tekafül sigortasının satışı katılım bankaları için de önemli bir iş hacmi yaratmıştır. Bu uygulama ile katılım bankaları faizli bankalar ile rekabet edebilir hale gelmişlerdir. Satış hacimlerini ve karlılık oranlarını büyük ölçüde arttırmışlardır. (Bu çalışmanın üçüncü bölümünde katılım bankacılığının gelişimi de ele alınacaktır.)⁹⁰

---

⁸⁸ <https://www.imarcgroup.com/takaful-market> (30.12.2022)

⁸⁹ <https://www.alliedmarketresearch.com/takaful-insurance-market-A11835> (30.12.2022)

⁹⁰ İSMAİL YILDIRIM, “Tekafül (İslami) Sigortacılık Sisteminin Dünyadaki Gelişimi ve Türkiye’de Uygulanabilirliği”, **Hitit Üniversitesi Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi**, Cilt 6, Sayı 2, 2014, s.55.

Grafik 2: Dağıtım Kanalına Göre Küresel Tekafül Pazar Payı (%)

Kaynak: <https://www.alliedmarketresearch.com/takaful-insurance-market-A11835>
(30.12.2022)

2.2.2.4. Başlıca Bölgesel Pazarlar

Dünya üzerinde tekafül sigorta pazarının yayılım gösterdiği ülkeleri inceleyecek olursak;

- Körfez Arap Ülkeleri İş birliği Konseyi (GCC): Bahreyn, Kuveyt, Umman, Katar, Suudi Arabistan ve BAE
- Güneydoğu Asya
- Afrika
- Diğerleri

Tekafül sigortası hem Müslüman olan hem de Müslüman olmayan ülkelerde farkındalığın artması sayesinde son yıllarda büyümektedir. Ancak, Müslüman olan ülkelerde gayrimüslim ülkelere kıyasla genellikle tekafül sigortasının penetrasyon oranı geleneksel

sigortaya göre oldukça yüksek seviyelerdedir. Bunun yanında gayrimüslim ülkelerde de tekafül sigortasına olan ilgi azımsanmayacak seviyelerdedir.⁹¹

2.2.2.5. Küresel Tekafül Pazarını Yönlendiren Temel Faktörler

2.2.2.5.1. Müslüman Nüfusun Genişlemesi

Müslüman nüfusun dünya genelinde sürekli genişliyor olması küresel tekafül pazarını yönlendiren en temel faktördür. Müslüman kesim şu anda toplam dünya nüfusunun beşte birini oluşturmaktadır. İleride ise bunun daha da artması, Müslüman nüfusun dünya genelinde yayılması beklenmektedir. Bu durum küresel tekafül pazarının dünya genelinde genişlemesine olanak sağlayacaktır. Dolayısıyla dünya genelinde tekafül sigortası pazarı için keşfedilmeyi bekleyen bir pazar potansiyelinin olduğunu söylemek mümkündür.

2.2.2.5.2. Müslüman Nüfusun Çoğunluğunun Genç Oluşu

Müslüman nüfusunun sürekli artıyor olmasının yanı sıra, bu Müslüman nüfusun (batılı ülkeler hariç) genç olması ve toplam dünya nüfusunun %60'ının 25 yaşın altında olması küresel tekafül pazarının büyümesine katkı sağlayan bir diğer etkidir. Çünkü, bakıldığı zaman bu genç nüfus çok erken yaşlarda tekafül sigortası ile tanışır ise (örneğin 18 yaş altı BES uygulaması tekafül ürününde de uygulanabilir) çok uzun soluklu olarak bu sistemin içinde kalacak demektir.⁹²

2.2.2.5.3. Tekafül Sigortasındaki Düşük Mali Kayıp Şansı

Tekafül sigortasında temel amaç havuzda bağış yolu ile toplanan primlerin katılımcıların çeşitli risklerle karşılaştıktan sonra yaşadıkları mali kayıplarını en aza indirmektir. Havuzda toplanan bağışlar geleneksel sigortacılıktan farklı olarak katılımcılar arasında paylaşılır. Böylelikle beklenmedik risklerle karşılaşıldığında mali kayıp ciddi oranda azalmış olur. Bu durum bireyleri tekafül sigortasına yönlendiren ve tekafül sigorta pazarının büyümesine olumlu katkı sağlayan bir faktördür.⁹³

⁹¹ <https://www.expertmarketresearch.com/reports/takaful-market> (30.12.2022)

⁹² <https://www.imarcgroup.com/takaful-market> (30.12.2022)

⁹³ <https://www.alliedmarketresearch.com/takaful-insurance-market-A11835> (30.12.2022)

2.2.2.5.4. Teknolojik Yenilikler

Blockchain ve yapay zekâ gibi teknolojilerin sigorta sektörüne entegre edilmesi de tekafül sigortasında Pazar payının büyümesini sağlayacaktır.⁹⁴

2.2.2.6. Pazarda Sektörün Kilit Oyuncuları

Küresel tekafül pazarında faaliyet göstermekte olan sektörün lideri komundaki başlıca şirketler şunlardır.

- JamaPunji (SECP)
- İslami Sigorta Şirketi
- SALAMA İslami Arap Sigorta Şirketi
- Katar İslami Sigorta Şirketi
- Tekafül Brunei Sultanlığı Sdn Bhd
- İhtiyatlı BSN Takaful Berhad
- Abu Dabi Ulusal Tekafül A.Ş.
- Allianz Takaful
- Zürih Malezya
- Tekafül Malezya
- AMAN Sigorta
- Syarikat Tekafül Brunei Sultanlığı

Bakıldığı zaman tekafül sigorta hizmeti sunan kurumlar olan tekafül sigorta şirketleri teklif ve poliçelerini geliştirmek, satış hacimlerini arttırmak, daha fazla müşteriye ulaşmak ve müşteri memnuniyetini arttırmak için bankalar ile ortaklık kurma yoluna gitmektedir. Bu şirketlerden biri olan Noor Tekaful 2020 yılında, Ajman Bank ile ortaklık kurduklarını kamuoyuna duyurmuştur. Bu ortaklık hem sigorta şirketinin hem de bankanın satış hacmini arttırmıştır. Ajman Bank portföyünde bulunan hayat tekafül ürününü daha geniş kitlelere profesyonel bir sigorta şirketi ile güçlerini birleştirerek ulaştırabilmiştir.⁹⁵

⁹⁴ <https://www.grandviewresearch.com/industry-analysis/takaful-insurance-market-report> (30.12.2022)

⁹⁵ <https://www.grandviewresearch.com/industry-analysis/takaful-insurance-market-report> (30.12.2022)

2.2.2.6.1. Tekafül Sigorta Pazarı Oyuncularının Temel Büyüme Stratejileri

- Ürün portföyü ve çeşitliliğinin artırılması
- Coğrafi sınırların genişletilmesi
- Birleşmeler ve satın almalar
- Yapılan anlaşmalar
- İş birlikleri⁹⁶

2.2.2.7. Covid-19'un Küresel Tekafül Pazarı Üzerindeki Etkisi

Pandemi döneminde ekonomik olarak sıkıntıya düşen bireyler, tekafül sigortası poliçeleri için de bütçe ayıramamıştır. Katılım fonuna yapılan bağışlar ciddi oranda azalmıştır. Ancak bu dönemde sağlık tekafül sigortası ve aile tekafülüne olan ilgi ve ihtiyaç artmıştır. Dolayısıyla tekafül sigortacılığı Covid-19 pandemisinden orta seviyede etkilendi diyebiliriz.⁹⁷

2.2.3. Tekafül Sigortacılığının Ülkelere Göre Uygulama Örnekleri

2.2.3.1. Malezya Örneği

Malezya sürdürülebilirliği olan İslami finansın oluşturulması için çok sağlam bir altyapıya sahiptir. Malezya devleti ülkede İslami finansın büyümesi ve gelişmesi için ve altyapının sağlamlaştırılması için her zaman en büyük destekçi olmuştur. İslami finans altyapısının geliştirilmesinde dört ana strateji belirlenmiştir. Bunlar; düzenleyici yasal bir çerçeve oluşturulması, şeriat kurallarının belirlenmesi, ürünlerin ve pazarın geliştirilmesi ve bilginin çoğaltılmasıdır.

Malezya'daki İslami finans sektörünü İslami bankacılık, İslami sigortacılık (tekafül sigortacılığı) ve İslami sermaye piyasası sektörleri oluşturmaktadır. Malezya'da tekafül sigortacılığı özelinde İslami Finans sektörünün tarihsel süreçlerine göz atacak olursak;

Malezya Hükümeti tekafül alanında araştırmalar yapılması ve bu alanın geliştirilmesi için 1982 yılında özel bir ekip oluşturmuştur. Bu ekibin yönlendirmeleri ile 1984 yılında Tekafül Yasası Malezya Parlamentosu tarafından kabul edilmiştir. Bu yasanın altyapısının

⁹⁶ <https://www.alliedmarketresearch.com/takaful-insurance-market-A11835> (30.12.2022)

⁹⁷ <https://www.alliedmarketresearch.com/takaful-insurance-market-A11835> (30.12.2022)

geliştirilmesinde, operasyonel işlemlerin İslami kurallara uygun yapılıp yapılmadığının denetlenmesinde, şeriat komitelerinin kurulmasında ve tekaful fonlarının yönetiminin kolaylaştırılmasında Malezya Merkez Bankası'nın (BNM) çok büyük desteği olmuştur. İlk İslami banka olan Bank Islam Malaysia Berhad ve ilk tekaful sigorta şirketi olan Syarikat Takaful Malaysia Sdn Bhd 1984'te Malezya'da kurulmuştur. Böylelikle Müslüman halkın faizli finansa karşı alternatif olacak olan İslami finans ihtiyacı giderilmiştir. Daha sonra 1995 yılında ASEAN Tekafül Grubu ve 1997 yılında ASEAN Re-Tekaful International Ltd. kurulmuştur. 2000 yılına gelindiğinde Malezya Takaful ile Takaful National (günümüzde Etiqa Takaful olarak biliniyor) arasında bir iş birliğine imza atılmıştır. 2001 yılında Finans Sektörü Ana Planı (FSMP) uygulanmaya başlanmıştır. FSMP tekafulün yasal altyapısının oluşmasında, şeriat kurallarına uygunluğunun düzenlenmesinde etkin bir aktör olarak rol almıştır. 2002 yılında rekabeti de güçlendirmek adına Ikhlas Takaful kurulmuştur. 2005 ve 2007 yıllarında da diğer tekaful şirketleri kurulmuştur. Yine 2002 yılında tekaful sigortacılığının büyümesini, gelişmesini desteklemek amacıyla Malezya Tekafül Derneği (MTA) kurulmuştur. 2006 yılında tekafulün ulular arası küresel pazarlar ile bağıni kuvvetlendirmek amacıyla Malezya Uluslararası İslami Finans Merkezi (MIFC) kurulmuştur. MIFC, 2009 yılında tekaful sektörünün serbestleştirilmesini 2010 yılında da tekaful şirketlerinin lisanslarının çıkartılmasını sağlamıştır. 2012 yılında Tekafül Operasyonel Çerçevesi ve Şeriat Yönetim Çerçevesi Yasası (Takaful Operational Framework and the revised Shari'ah Governance Framework) yürürlüğe girmiştir. İslami bankacılık ve tekaful sigortacılığı 30 Haziran 2013 tarihinde İslami Finansal Hizmetler Yasası (Islamic Financial Services Act-IFSA)'nın çıkarılmasıyla yasal bir altyapıya kavuşmuştur. IFSA yasası küresel anlamda tamamen tekaful işlemlerine atfedilmiş bir yasa olarak kabul edilmektedir. IFSA yasası İslami finans sektörünün faaliyetlerini bir düzen ve bütünlük içerisinde en verimli şekilde yürütmesini sağlamak amacıyla çıkartılmıştır. Bu yasa aile tekafulü ve genel tekaful için iki ayrı bölümden oluşturulmuştur. 2015 yılında ise, BNM tekaful hayat sigortası ve aile tekafulü alanlarında reform çalışmalarını başlatmıştır. 2016 yılında Malezya'da kurulan tekaful sigorta şirketleri için Şirketler Yasası çıkartılmıştır. 2018 yılında IFSA yasasına göre, aile tekafulü şirketi veya genel tekaful şirketi olarak kurulacak olan şirketlere 200 milyon MYR sermaye şartı zorunluluğu getirilmiştir. Kurulan tüm tekaful sigorta şirketleri bu yasaya uymak zorundadır ve bu yasa kapsamında halka açık olarak kurulmalıdırlar.

Ocak 2019'da BNM tekaful hayat sigortası ve aile tekafulü yasasını revize etmiş ve geliştirilmiştir. Böylelikle tekaful sigortası müşterilerine daha iyi hizmet verilmesi amaçlanmıştır.

2.2.3.1.1. BNM ve Tekafül İlişkisi

Malezya’da Maliye bakanlığı, İslami finans ve tekafül alanında yasa çıkarma yetkisine sahiptir. Ancak, maliye bakanlığı İslami finans faaliyetlerinin şeriat kurallarına uygun yürütülebilmesi için BNM’ye kontrol yetkisi vermiştir. (IFSA 2013’ün 6. Bölümü.) Ayrıca, BNM tekafül sigorta şirketlerindeki yetkilendirmeler için maliye bakanlığına tavsiyelerde bulunmaktadır. Maliye bakanlığı tarafından da bu tavsiyeler doğrultusunda tekafül sigorta şirketlerine ruhsatları verilmektedir.

Bakıldığı zaman tekafül sisteminin geliştirilmesinde ve büyümesinde Malezya hükümeti 35 yılı aşkın bir süredir çaba sarf etmektedir.

Tüm bu çabalar sonuç vermiş olacak ki, Malezya tekafül sigortacılığında Güneydoğu Asya pazarının lideri konumuna ulaşmıştır. Yine de ülkenin tekafül sigortacılığında penetrasyon oranı yaklaşık %4,7 seviyesinde kalmaktadır. Düşük gelirli bireylerin aile tekafülü veya tekafül hayat sigortası poliçe sayılarının oldukça az olduğu görülmektedir.

2.2.3.1.2. Uygulanan Tekafül Modeli

Malezya tekafül sigortacılığında başta mudarebe modeli olmak üzere vekâlet ve hibrit model uygulanmaktadır.⁹⁸ Özellikle mudarebe modeli şeffaf oluşu, ahlaki ve etik değerler ile uyuyor oluşu, teberru bağışları sayesinde sigorta işlemlerinde katılımcıların gönül rahatlığı ile hareket etmesini sağlaması, kumar ve garardan uzak oluşu, karşılıklı yardımlaşma ve dayanışmayı teşvik edici oluşu nedeniyle Malezya’da tercih edilmektedir. Mudarebe modeli, en iyi model olarak kabul edilmektedir.⁹⁹

2.2.3.2. Birleşik Krallık Örneği

Birleşik Krallık finans sektörü dünyanın en gelişmiş finans sektörleri arasında yer almaktadır. (OECD ülkeleri arasında 8. en büyük finans sektörü kabul edilmektedir.) Londra dünyanın önde gelen finans merkezleri arasında yer almaktadır. Dünya finans sektörü üretiminin yaklaşık %50’si Londra’dır.

⁹⁸ Standing Committee for Economic and Commercial Cooperation of the Organization of Islamic Cooperation (COMCEC), “Improving the Takaful Sector in Islamic Countries”, October 2019, ss.69-70-71-72-79.

⁹⁹ Muhamad Fazıl AHMAD, “Corporate Social Responsibility Management (CSR) With İslamic Philanthropy Concept For Enhancing Mudarabah Family Takaful Model in Malaysia”, **Faculty of Applied Social Sciences AZKA International Journal of Zakat & Social Finance**, Vol 2, No 1, 2021, ss.189-193.

Dünya genelinde küresel bir İslami finans merkezi oluşturulmak istenmektedir. İngiltere’de dünyanın en büyük beşinci ekonomisi olması sebebiyle İİT üyesi olmayan ülke olarak aday seçilmiştir. (Çünkü Birleşik Krallık İslam’ın birçok yönünü tanıyan ve kabul eden ilk gayrimüslim ülkedir.) Bu amaçla Birleşik Krallık hükümeti, Londra’yı alternatif bir finans olan İslami finans için küresel bir merkez haline getirebilmek adına çeşitli girişimlerde bulunmuştur. Alternatif finans ürünleri ile İslami finansa ilgili arttırmaya çalışmıştır. Örneğin, Londra Menkul Kıymetler Borsası birçok İslami fonu (örneğin: sukuk) kendisine çekmiştir. 2014 yılında Birleşik Krallık ilk sukuk ihracatını gerçekleştirmiştir. Böylelikle Müslüman nüfusun ihtiyaçlarını da karşılayabilen bir merkez olabilmeyi hedeflemiştir. Albaraka Uluslararası Bankası ülkede lisans alan ilk İslami banka olmuştur. (1982 yılı). Ülkede 2008 yılında alternatif (faizsiz) vergilendirmeler için çalışmalar başlatılmıştır. 2009 yılında şeriata uygun damga vergisi oluşturulmuştur. 2003 yılında İslami Finans Çalışma Grubu (BOE) kurulmuştur. 2013 yılında Birleşik Krallık İslami Finans Sekreterliği (UKIFS) kurulmuştur. Birleşik Krallık İslami finansın finans sektörüne dahil edilebilmesi için Brexit müzakerelerinde de büyük çaba sarf etmiştir.

Birleşik Krallık sigorta sektörü ise, Avrupa’nın en büyüğü ve dünyanın dördüncü en büyüğü olarak kabul edilmektedir. Avrupa’nın toplam sigorta pazar payının beşte biri İngiltere’ye aittir. Sigorta sektörü için İngiltere’yi özel kılan nokta şudur: yurtiçindeki sigorta üretimlerinin yüksek olmasının yanı sıra küresel sigorta piyasası için de ihracatçı rolünü üstlenmektedir. Londra’da eşsiz bir sigortacılık hizmeti sunan Loyd’sun varlığı da İngiltere’yi sigorta tercihinde vazgeçilmez kılmaktadır. Loyd’s dünya genelinde 335 yıldır 200’den fazla ülkeye sigorta hizmeti sunmaktadır. Londra merkezli Prudential Plc sigorta şirketi sigorta şirketleri içinde lider konumdadır. Prudential Plc, yan kuruluşu olan Prudential Plc Takafül ile tekafül sigortacılığı alanında da faaliyet göstermektedir. Birleşik Krallık’ta diğer ülkelerde olduğu gibi sigorta sektörü hayat ve hayat dışı olarak ikiye ayrılmış durumdadır.

İngiltere hükümeti İslami sigortacılığı (tekafül) da teşvik edici adımlar atmıştır. Dünya’da benzeri olmayan bir tekafül sigortası ürünü de ilk kez İngiltere’de geliştirilmiştir. Müslüman öğrencilere faizsiz öğrenci kredisi imkânı sunulmuştur. Bu ürüne Müslüman kesim olumlu yaklaşmıştır. 2017 yılında Yüksek Öğrenim ve Araştırma yasası çıkartılmıştır.

Birleşik Krallıktaki 2015 yılında sigorta sektörünün yasal düzenlemelerinin yapılması için Londra İslami Sigorta Birliği kurulmuştur. Bu birlik dünya genelinde Londra’nın İslami sigorta merkezi olmasını sağlamak amacıyla kurulmuştur.

Yapılan tüm bu çalışmalara rağmen tekafül sigortacılığı Birleşik Krallıkta beklenen ivmeyi yakalayamamıştır.¹⁰⁰ Daha sağlam yasal düzenlemeler hayata geçirilebilir ise hiç kuşkusuz sektör ivme yakalayacaktır. Ancak bunun orta vadede küresel düzeyde sağlanması kolay olmayacaktır. İslami sigortacılıkta hedef gayrimüslim pazarlardır. Bu pazarlarda yakalanacak olan ivme tekafül sigortacılığını ciddi anlamda geliştirecek ve yaygınlaştıracaktır.¹⁰¹

2.2.4. Dünya Tekafül Piyasasına İlişkin Beklentiler

İslam ülkelerinde tekafülün yeri ve önemi henüz yeni yeni kabul görmeye başlamıştır. D-8 Ekonomik İş birliği teşkilatı ülkelerinin (Endonezya, Bangladeş, İran, Mısır, Malezya, Pakistan, Nijerya ve Türkiye) diğer İslam ülkeleri içindeki durumuna bakacak olursak sigortanın yaygınlığı konusunda ne kadar geri kaldığını görmekteyiz. Örneğin, Afrika'da toplam sigorta primlerinin GSYİH içerisindeki payı sadece %20 civarındadır. Bu oran Nijerya'da ise, %3,5 seviyelerinde kalmıştır. Bangladeş'te ise sigorta penetrasyonunun %1'den az olduğu görülmektedir. Ayrıca, kişi başı prim üretiminin yaklaşık olarak 3.900 dolar olduğu Japonya'ya kıyasla Malezya'da bu tutarın 140 dolar, Bangladeş'te sadece 2 dolar olduğu görülmektedir. Aslında İslam ülkelerinde sigortaya ve dolayısıyla tekafüle olan talebin düşük olma sebebi risk bilincinin düşük olması, kaderci yaklaşımın benimsenmiş olmasından kaynaklanmaktadır. İyi yönden bakmak gerekir ise, sigorta penetrasyon oranlarının, prim üretimlerinin bu kadar düşük olduğu İslam ülkelerinde tekafül sigortacılığı ile canlanması umulan sigorta sektörünün büyüme kapasitesinin, büyüme imkanının çok fazla olduğu tahmin edilmektedir.

İslam ülkelerinde geleneksel sigortacılığa alternatif olma amacı ile oluşturulan tekafül sigortacılığı pazar payının ekonomik kalkınmalar ile hızla büyümesi beklenmektedir. Dolayısıyla bu ülkelerde tekafül piyasasının büyümesi ekonomik gelişmeye ve kalkınmaya bağlı durumdadır. İslam ülkelerinde tekafül, sigortacılığın gelişmesi için kilit bir rol üstlenmektedir. Çünkü tekafül ümmetin yaşam standartlarının ve refah seviyelerinin yükseltilmesinde en önemli faktör olarak kabul edilmektedir. Tekafülün halkın ihtiyaç duyduğu hizmetlere en iyi, en doğru biçimde nasıl hizmet edeceği netleştirilmelidir. İslam ülkelerinde faaliyet gösteren tekafül sigorta şirketleri büyük projelerin yapılmasında finansman desteği

¹⁰⁰ Standing Committee for Economic and Commercial Cooperation of the Organization of Islamic Cooperation (COMCEC), "Improving the Takaful Sector in Islamic Countries", October 2019, s. 111, 112, 113, 114, 115, 116.

¹⁰¹ N BUSINESS, <https://www.thenationalnews.com/business/economy/why-takaful-can-make-headway-in-the-uk-1.737497> (02.01.2023)

sağlayarak ekonomik kalkınmaya yardımcı olmayı hedeflemektedir. Ayrıca bu ülkelerdeki sermaye kaynaklarının daha etkin ve verimli kullanılmasında tekaful teşvik edici bir rol üstlenecektir. İslam ülkelerinde tekaful ve retekaful piyasalarının büyümesi ekonomik büyümeyi de beraberinde getirecektir.

Tekaful sigortacılığının çok ciddi bir büyüme ve gelişme potansiyelinin olduğu açık ve nettir. Bu potansiyel ve gelişimin gelecek senelerde katlanarak artacağı tahmin edilmektedir. Burada önemli olan bu potansiyelin tekaful sigortası sağlayıcıları ve tekaful piyasası tarafından İslam ülkelerindeki ekonomik durum ve ihtiyaçlar ışığında doğru kullanılmasıdır. İslam ülkelerindeki halkın Müslüman oluşu tekaful sigortacılığının bu ülkelerde yaygınlaşmasını kolaylaştıracak en önemli faktördür. İslam ülkelerinde aile tekafulü ve genel tekafulü olan talebi etkileyen belli başlı faktörler şunlardır;

- **Aile Tekafülü:** İslam ülkelerindeki siyasi ve ekonomik istikrar, tekaful sigorta şirketlerinin bu ülkelere ve halka uygun ürünleri oluşturabilme ve pazarlayabilme yetenekleri
- **Genel Tekafül:** Ticaretin gelişmesi, sanayinin büyümesi, risklerin çeşitlerinin, şiddet ve frekanslarının artması, halkın riskler karşısındaki sigorta bilincinin gelişmesi.

Geleneksel tekafulün de aile tekafulünün de gelişip büyümesi pazarlamadaki stratejilerin, dağıtım kanallarının geliştirilmesine, bu alandaki bilgi birikiminin arttırılmasına ve teknolojik yeniliklerin tekaful sigortacılığına adapte edilmesine bağlıdır.

Burada tekaful arzından da bahsetmek gerekecektir. Tekafül arzı da tekaful talebi gibi İslam ülkelerinde gelecek senelerde artacaktır. Tekafül arzının artmasında en önemli faktör ise, devletlerin desteği ve çabası olacaktır. Hükümetler bu ülkelerde sigortacılığın İslami kurallara uygun olarak işleminde aktif rol oynayacaktır. Devletler tekaful sigortacılığının büyümesini kolaylaştırmak için ayrıntılı ve şeriat kurallarına uygun yönetmeliklerin çıkarılmasını sağlamaktadırlar. Bu yasaların çıkartılmasında Malezya, Bahreyn ve Sudan gibi ülkeler diğer İslam ülkelerine örnek olmuşlardır. Ayrıca, devletler İslami kurallara uygun faaliyet gösterecek olan tekaful sigorta şirketlerinin kurulmasını sağlamaktadırlar. Devletler reasürans işlemlerinde de etkin rol üstlenmektedirler. İslami reasüransın gelişmesi için devletler destek verici konumdadırlar. İslami reasürans şirketlerinin de en önemli rolü tekaful sigorta şirketlerine hasar tazminatlarının ödenmesi konusunda yardımcı olmaktadır.

Tekaful sigortacılığının gelişmesi gayrimüslim ülkelere yayılmasıyla da mümkündür. Müslüman ülkeler arasında tekaful sigortacılığında en iyi ülke Malezya'dır. Gayrimüslim

lkeler arasında da bu başarı Singapur'a aittir. Singapur'da tekafül sigorta poliçelerinin %22'si gayrimüslimlere aittir.¹⁰²

2.3. Türkiye'de Tekafül Sigortacılığı

2.3.1. Tekafül Sigortacılığının Başlangıcı

Türkiye'de sigortacılık alanındaki faaliyetler bankalar aracılığı ile yürütülmektedir. Finans sistemimizde her banka muhakkak kendine ait olan bir sigorta şirketi ile ortaklık kurmaktadır. Bankalarda uygulanmakta olan çapraz satış sayesinde bankalar müşterilerine kredi kullandırımı esnasında zorunlu olarak sigorta poliçeleri de satmaktadır. Böylelikle bankalar bir nevi sigorta şirketlerinin aracılığını yapmaktadır. Bu uygulamaya bankasürans (banka sigortacılığı) denilmektedir. Bu uygulama sayesinde bankalar farklı faaliyet geliri elde etme imkânı bulurken sigorta şirketleri de daha fazla müşteriye poliçelerini satma ve primlerini arttırma imkânı bulur. Aynı ihtiyaç doğrultusunda 1985 yılından beri katılım bankaları da ülkemizde aktif bir şekilde sigorta şirketlerinin acenteliği faaliyetlerini yürütmüştür. Ülkemizde sigorta şirketleri tekafül sigortacılığı alanında henüz istenen seviyeye ulaşamadığı için tekafül sigorta ürünlerinin daha çok müşteriye ulaştırılabilmesi banka kanalı aracılığıyla satış yolundan geçmektedir. Çünkü banka şubeleri sigorta şirketlerinin en büyük dağıtım kanalıdır.

Türkiye'de 2009 yılında ilk tekafül sigorta şirketi olan Neova Sigorta A.ř. kurulmuştur. 2015 yılına gelindiğinde ülkemizin önemli kamu bankalarından olan T.C. Ziraat Bankası A.ř. ve Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O. kendilerine ait sigorta şirketlerinin acenteliği vasıtasıyla geleneksel sigortacılık ürünlerinin yanında tekafül sigorta ürünlerinin satışına da başlamışlardır. Yine 2015 yılında kooperatif sigorta şirketi olarak kurulan Doğa Sigorta A.ř.'da katılım sigortacılığı ürünlerini sigorta pazarına sunmaya başlamıştır.

Ülkemizde tekafül sigortacılığında ürün yelpazesi, poliçe satışları, karlılık oranları, bilgi birikimi istenen seviyede değildir. Çünkü Türkiye'de tekafül sigortacılığı henüz yeni yeni gelişmektedir. Sigortacılık sektöründe şirket sayısı ve şirketlerin prim üretimleri çok düşük seviyelerdedir. Bu sebeplerden dolayı da tekafül sigortacılığının çok büyük bir büyüme potansiyeli mevcuttur.

---

¹⁰² Kazi Md. Mortuza AL, "Present Scenario and Future Potentials of Takaful", Islami Life Insurance Limited, Bangladesh ss.6-7-8-10.

2.3.2. Tekafül Sigortacılığının Yasal Altyapısı

Türkiye’de genel sigortacılık sektörünün ve katılım sigortacılığının dayandığı ana kanunlar; 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu ve 5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu’dur.¹⁰³

Sigortacılık alanını düzenleyen 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu tekafül sigortacılığının işleyiş kurallarının belirlenmesinde ve faaliyetlerinin yürütülmesi noktasında yeterli bir kanun değildi. Tekafül sigortacılığı için de temel bir kanuna, yasal altyapıya net bir şekilde ihtiyaç duyulmaktaydı. 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu’na dayanarak Hazine Müsteşarlığı 20 Eylül 2017 tarihinde 30186 sayılı Resmî Gazete’de “Katılım Sigortacılığı Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik” yayımlanmıştır.¹⁰⁴ Bu yönetmeliğin amacı “katılım sigortacılığının işleyişi, gelişimi, sağlıklı takibi ve sistemin güvenilirliğinin sağlanması ile katılımcıların hak ve menfaatlerinin gözetilmesi açısından katılım sigortacılığı faaliyetine ilişkin usul ve esasları düzenlemek”¹⁰⁵ olarak belirlenmiştir. Bu yönetmelik ile tekafül sigortacılığındaki ilk yasal düzenleme hayata geçirilmiştir. 19 Aralık 2020 tarihinde ise yayımlanmış olan “Katılım Esasları Çerçevesinde Sigortacılık ve Bireysel Emeklilik Faaliyetlerine İlişkin Yönetmelik” sayesinde risk fonu kurma zorunluluğu tamamen kaldırılmıştır ve sektöre yeni bir soluk getirilmiştir. Bu yönetmelik ile;

- Katılım sigortacılığının uygulama esasları açıklanmıştır.
- Danışma Komitesi oluşturulması kararlaştırılmıştır. Danışma Komitesinde görev alacak üyeler için gerekli özellikler belirlenmiştir. Üyelerin görev ve sorumlulukları netleştirilmiştir. Üyelerin SEDDK’ya bağlı oldukları açıklanmıştır.
- Katılım esaslı ürünlerin, hizmetlerin, fonların neler olacağı belirlenmiştir ve katılım şirketlerinin tanımlaması yapılmıştır.
- Katılım Uyum Birimi oluşturulmuştur. Uyum biriminde çalışabilecek asgari personel sayısı belirlenmiştir. İç denetim raporu yayımlanmasına karar verilmiştir.
- Pencere usulü faaliyet gösteren sigorta şirketleri için pencere sisteminin kaldırılması adına son tarihin 31.12.2021 olduğu açıklanmıştır.

¹⁰³ TÜRKİYE SİGORTA BİRLİĞİ, Katılım Esaslı Sigortacılık ve Bireysel Emeklilik Sektör Raporu, 2020, <https://www.seddk.gov.tr/upload/Kat%C4%B1%C4%B1m%20Mevzuat%C4%B1/Di%C4%9Fer%20Duyurular/katilim-sektor-raporu-2020.pdf> (14.01.2023)

¹⁰⁴ İlker DİLEK, “Türkiye’de Tekafül (Katılım Sigortacılığı) ve Uygulanabilirliği Üzerine Bir Değerlendirme”, **BSAD Bankacılık ve Sigortacılık Araştırmaları Dergisi**, Sayı 13, Aralık 2019, ss.47-48-49.

¹⁰⁵ RESMÎ GAZETE, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/09/20170920-7.htm> (08.01.2023)

- Katılım sigortacılığı alanındaki eğitimler SEGEM eğitimlerine dahil edilmiştir.
- Katılım sigorta şirketlerinde çalışacak olan personeller için lisans/lisansüstü mezuniyet şartı getirilmiştir.
- TSB tarafından her yıl Katılım Sigortacılığı Sektör Raporu yayımlanacağı açıklanmıştır.
- Reasürans, koasürans ve retrosesyon uygulamaları katılım esaslı olarak ele alınmıştır. Katılım sigortacılığı faaliyetleri esnasında ihtiyaç duyulabilecek ürünler/hizmetler için danışma komitesi onayı şartı ile diğer şirketlerden destek alınabileceği ifade edilmiştir.
- Faizsiz fon sunmakta olan şirketlerin “faizsiz plan kurması” sağlanmıştır.
- İlgili yönetmeliğe uyum sağlamayı kolaylaştırma adına SEDDK tarafından “katılım denetim rehberi” oluşturulacağı duyurulmuştur.¹⁰⁶

Ülkemizde tekafül sigortacılığının yasal altyapısından bahsettiğimiz bu bölümde, yürürlüğe giren yönetmeliklerin tekafül sigorta sistemi açısından literatüre katkılarından da bahsetmemiz uygun olacaktır;

- Bu alanda özellikle tekafül sigortacılığının gelişmiş olduğu Malezya, Suudi Arabistan, BAE, Güneydoğu Asya ülkelerinde literatüre daha fazla çalışma kazandırıldığı görülmüştür.
- Ülkemize bakıldığında ise; 2017 yılında yürürlüğe giren ve tekafül sigortacılığının yasal alt yapısını oluşturan “Katılım Sigortacılığı Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik” sayesinde hızla gelişim gösteren tekafül konusunda hatırı sayılır bir literatür oluşmuştur. Bu yönetmeliğin yayımlanmasından sonra tekafül ile ilgili çalışmaların sayısında dikkat çekici bir artış olmuştur.
- Türkiye’de tekafül literatürünü farklı disiplinlerde yapılan çeşitli türde akademik çalışmalar oluşturmaktadır. Ancak literatürde en önemli boşluğu sigortacılık, bankacılık ve finans alanındaki tekafül çalışmalarının İslami ve iktisadi bilimler alanında yapılan çalışmalardan daha az olması oluşturmaktadır. Bu boşluğu doldurma amacıyla ilgili tezimizi literatüre kazandırmayı amaçlamaktayız.

---

¹⁰⁶ TÜRKİYE SİGORTA BİRLİĞİ, Katılım Esaslı Sigortacılık ve Bireysel Emeklilik Sektör Raporu, 2020, <https://www.seddk.gov.tr/upload/Kat%C4%B1%C4%B1m%20Mevzuat%C4%B1/Di%C4%9Fer%20Duyurular/katilim-sektor-raporu-2020.pdf> (14.01.2023)

2.3.3. Tekafül Sigortacılığının Mevcut Durumu

2.3.3.1. Genel Prim Üretimi

Türkiye Sigorta Birliği'nin açıkladığı 2022 yılı Kasım ayı istatistiklerine göre katılım sigortacılığındaki toplam prim üretimi sektör genelinde 9.913.162.156 TL olarak gerçekleşmiştir. Hayat dışı branşlarda toplam prim üretimi 9.265.402.663 TL, hayat branşında ise toplam prim üretimi 647.759.493 TL olmuştur. Türkiye'de tekafül sigortacılığının yıllık prim üretimi büyüme hızı da %54 olarak gerçekleşmiştir. Katılım sigortacılığı pazar paylarını da bakacak olursak 2022 Ocak Ayı – Kasım Ayı aralığında katılım sigortacılığının toplam sigorta pazarındaki payı hayat dışı ve hayat sigortaları ile %5 olarak gerçekleşmiştir. Hayat dışı sigortaların toplam hayat dışı sigorta pazarındaki payı %5,49 iken, katılım hayat sigortalarının toplam hayat sigortaları pazarındaki payı ise %2,41 olarak gerçekleşmiştir.

2021 yılının 11 ayını incelediğimizde ise, katılım sigortacılığında toplam prim üretimi 4.574.850.591 TL olmuştur. Bu prim üretiminin 4.215.589.804 TL'si hayat dışı sigortalardan, 359.260.787 TL'si ise hayat sigortalarından gelmiştir. Yine 2021 yılında ilk 11 ayda katılım sigortacılığının toplam sigorta pazarındaki payı %5,10 olmuştur.

2022 ve 2021 yılları Ocak – Kasım ayı karşılaştırıldığında katılım sigortacılığındaki prim üretiminin %116,7 arttığı görülmektedir. Ancak aynı dönemdeki enflasyon ile mukayese edildiğinde reel artış %17,5 olmuştur. Hayat dışı sigortalarda reel büyüme %19,2 seviyesinde kalmışken, hayat sigortalarında ise %2,2 küçülme olmuştur.¹⁰⁷

---

¹⁰⁷ TÜRKİYE SİGORTA BİRLİĞİ, <https://www.tsb.org.tr/istatistikler> (14.01.2023)

Tablo 5: Şirketlerin Pazar Payı ve Toplam Prim Üretimleri (01.01.2022-30.11.2022)

Sıralama	Şirket Adı	2022-11		2021-11		Değişim (%)
		Toplam Üretim (TL)	Pazar Payı (%)	Toplam Üretim (TL)	Pazar Payı (%)	
1	Neova Sigorta A.Ş.	4.881.305.021	49,24%	2.276.934.951	49,77%	114,38%
2	Bereket Sigorta A.Ş.	3.689.937.729	37,22%	1.642.995.881	35,91%	124,59%
3	Breket Emeklilik ve Hayat A.Ş.	547.422.944	5,52%	260.376.357	5,69%	110,24%
4	Katılım Emeklilik ve Hayat A.Ş.	310.548.111	3,13%	150.286.131	3,29%	106,64%
5	HDI Sigorta A.Ş.	283.048.243	2,86%	56.107.717	1,23%	404,47%
6	Türkiye Sigorta A.Ş.	119.011.382	1,20%	56.182.850	1,23%	111,83%
7	Türkiye Hayat Emeklilik A.Ş.	70.507.983	0,71%	22.536.026	0,49%	212,87%
8	Doğa Sigorta A.Ş.	11.537.827	0,12%	1.370.429	0,03%	741,91%
9	Unico Sigorta A.Ş.	0	0,00%	194.132	0,00%	-100,00%
10	Bereket Katılım Sigorta A.Ş.	0	0,00%	70.192.791	1,53%	-100,00%
	İlk 10 Şirket	9.913.319.240	100,00%	4.537.177.265	99,18%	118,49%
11	New Life Yaşam Sigorta A.Ş.	0	0,00%	37.535.485	0,82%	-100,00%
12	Groupama Hayat A.Ş.	-157.084	0,00%	137.841	0,00%	-213,96%
	SEKTÖR TOPLAMI	9.913.162.156	100,00%	4.574.850.591	100,00%	116,69%

Kaynak: TSB, <https://www.tsb.org.tr/tr/istatistikler> (14.01.2023)

2.3.3.1.1. Satış Kanalı Bazında Prim Üretimi

2.3.3.1.1.1. Hayat Branşı Değerlendirmesi

Katılım sigortacılığı sektöründe hayat branşında yazılan primlerin %38,2'si banka kanalına aittir. Bu orana göre hayat branşı satışı banka kanalında daha fazladır. Çünkü hayat branşında bankalar öndedir ve payını her geçen gün arttırmaktadır. Bunun ana nedeni ise, bankaların hayat sigortalarını verdikleri kredinin garantisi olarak müşteriye sunmasıdır. Ancak, katılım sigortacılığı sektörü merkez, acente, banka, broker ve diğer satış kanallarından hayat ürünü satışında istenilen seviyeye henüz ulaşamamıştır. Sektörde şirketlerin bu kanallardan yaptıkları hayat branşı bazındaki satışlarda beklenen karlılık henüz gerçekleşmemiştir.

Burada özellikle banka kanalını inceleyecek olursak, katılım bankalarında da diğer bankalarda olduğu gibi banka müşterileri kredi işlemleri esnasında kendilerine zorunlu olarak satışı yapılan birçok sigorta poliçesinin daha sonra iptalini talep etmekte hatta bunun için tüketici hakem heyetine bile başvurabilmektedirler. Poliçeler iptal edilmese bile süresi dolduğunda yenileme döneminde ilgili poliçelerin yenilemeleri müşteri kaybı sebebiyle yapılamamaktadır. Dolayısıyla bankalar ellerindeki portföyü uzun süre koruyamamaktadır. Sigorta şirketleri ise banka kanalından beklenen uzun süreli sigortalı sayısına ulaşamamaktadır. Bu durumun ana sebebi ise, bankaların sattıkları poliçeleri yeterince tanımamaları veya

müşteriyi doğru bilgilendirmemeleridir. Banka kanalı özelindeki bu sıkıntılı süreç maalesef sektöre geri kazandırılması çok zor olan memnuniyetsiz müşteri kitlesi yaratmaktadır.

2.3.3.1.1.2. Hayat Dışı Branş Değerlendirmesi

Katılım sigortacılığı sektöründe hayat dışı branşında yazılan primlerin %49'u acente kanalına aittir. Bu orana göre hayat dışı branş satışı acente kanalında daha fazladır. Çünkü hayat dışı branşında acenteler daha etkin ve öndedir. Ayrıca bu alandaki payını her geçen gün arttırmaktadır. Acentelerin prim üretiminin %60'lık kısmı trafik ve kasko sigortalarından gelmektedir.

2.3.3.1.1.3. Hayat – Hayat Dışı Branş Karşılaştırması

2022 yılı Ocak – Kasım ayı verilerine göre katılım sigortacılığında hayat ve hayat dışı branşlarda merkez, acente, banka, broker ve diğer olmak üzere satış kanalı bazında toplam prim üretimi 9.913.162.157 TL olarak gerçekleşmiştir. Bu prim üretiminin 9.265.402.664 TL'si hayat dışı branşlardan, 647.759.493 TL'si ise hayat branşından gelmiştir. Sektörde hayat dışı branşında daha geniş bir portföy yapısına ulaşıldığı yani daha fazla insanın sigortalandığı gözlenmektedir. Dolayısıyla hayat dışı branşta daha fazla prim üretimi gerçekleştirilmiştir. Bu durumun ana nedeni, Türk sigorta sektörünün son yıllarda en çok elementer (hayat dışı) sigorta branşında gelişmiş olmasıdır. Bu durum katılım sigortacılığında da böyledir. Hayat dışı branşta gelişim sağlanması ülkemizde zorunlu trafik sigortası ve kasko sigortasının yaygın olarak satılmasının doğal bir sonucudur. Bu alandaki satışlar doyum noktasına ulaşmak üzeredir. Bu nedenle sektörde artık hayat branşının da dahil olduğu daha spesifik sigorta ürünlerine yönelmesi gerekmektedir. Hayat branşında ise istenilen düzeyde sigortalı sayısına ve prim üretimine ulaşılamamasının sebebi ülkemizde bu branşın gelişmemiş olmasıdır. Toplumdaki bireylerin bu branş üzerindeki sigorta bilinci maalesef gelişmemiştir.

Ülkemizde sigorta sektörünün hayat ve hayat dışı sigorta branşları toplam prim üretiminin %60'ından fazlasını üreten acenteler sektör açısından vazgeçilmez bir konumdadır. Ancak unutulmamalıdır ki bankalarda sigorta işlemlerini bir veya birden fazla sigorta şirketinin acentesi olarak yürütebilmektedir. Bu durum satış kanalları bazında rekabet gücünü ve verimliliği arttırmaktadır.

Tablo 6: Satış Kanalı Bazında Primler (01.01.2022-30.11.2022)

Branş Adı	YAZILAN PRİMLERİN SATIŞ KANALI DAĞILIMI						YAZILAN PRİMLERİN SATIŞ KANALI PAYLARI					
	Merkez	Acente	Banka	Broker	Diğer	Toplam	Merkez	Acente	Banka	Broker	Diğer	Toplam
Hayat Dışı Toplam	250.593.847	4.539.606.233	1.837.955.038	304.937.075	2.332.310.472	9.265.402.664	2,7%	49,0%	19,8%	3,3%	25,2%	100,0%
Hayat Toplam	2.010.141	344.835	247.756.245	55.300	397.592.971	647.759.493	0,3%	0,1%	38,2%	0,0%	61,4%	100,0%
Genel Toplam	252.603.988	4.539.951.068	2.085.711.283	304.992.375	2.729.903.443	9.913.162.157	2,5%	45,8%	21,0%	3,1%	27,5%	100,0%

Kaynak: TSB, <https://www.tsb.org.tr/tr/istatistikler> (14.01.2023)

2.3.4. Tekafül Sigortacılığında Şirket Yapılanması

Tekafül sigortacılığı ülkemizde 2009 yılında başlamıştır. Dolayısıyla sektörde 14 yıllık bir geçmişe sahiptir. TSB tekafül sigortacılığına dair istatistikleri ise ilk olarak 2014 yılında yayımlanmıştır. İlk istatistiki verilere göre ülkemizde tekafül sigortacılığı alanında iki şirketin faaliyet gösterdiği anlaşılmaktadır. 2021 yılında ise şirket sayısının 12'ye yükseldiğini görmekteyiz. Artan şirket sayıları tekafül sigortacılığının büyüme potansiyelini ve gelişimini gözler önüne sermektedir. İlgili şirketlerin 7'si hayat dışı, 5'i ise, hayat/emeklilik branşlarında faaliyet göstermektedir. Yine bu şirketlerin 6'sı "Tam Katılım Modeli" ile faaliyetlerini yürütmektedir. Yani ilgili 6 şirkette tüm işlemler katılım sigortacılığı prensiplerine, usul ve esaslarına uygun olarak yürütülmektedir. Öbür taraftan diğer 6 şirkette tekafül sigortacılığı konvansiyonel sigortacılığın yanında "Pencere Usulü" olarak bilinen model ile yürütülmektedir. Resmî Gazete'de 19 Aralık 2020 tarihinde yayımlanan "Katılım Esasları Çerçevesinde Sigortacılık ve Bireysel Emeklilik Faaliyetlerine İlişkin Yönetmelik" ile "Pencere Usulü" ile faaliyetlerini yürütmekte olan şirketler için son tarihin 31.12.2021 olduğu belirtilmiştir. Bu tarihten sonra "Pencere Usulü"nü kullanmaya devam edecek şirketlerin faaliyetlerine son verileceği duyurulmuştur. Tekafül sigortacılığı alanında faaliyetlerini sürdürmek isteyen şirketlerin "Pencere Usulü"ne son vermesi ve "Tam Katılım Modeli"ne geçmesi zorunlu kılınmıştır. Bu gelişme sonucunda katılım sigortacılığı sektöründe şirketlerin konvansiyonel sigortacılık yanında tekafül sigortacılığı modelini sonlandırmaları, sadece katılım sigortacılığı alanında faaliyet gösterecek şirketlerin kurulması, portföy devir işlemlerinin hız kazanması sektöre hareket getirecektir.¹⁰⁸

¹⁰⁸ TÜRKİYE SİGORTA BİRLİĞİ, Katılım Esaslı Sigortacılık ve Bireysel Emeklilik Sektör Raporu, 2021, https://tsb.org.tr/media/attachments/2021_Y%C4%B1%C4%B1_Kat%C4%B1%C4%B1m_Sigortac%C4%B1%C4%B1%C4%9F%C4%B1_Sekt%C3%B6r_Raporu.pdf (15.01.2023)

2022 yılı itibariyle sona eren “Pencere Usulü”nde şirketlerin yoğun talebi üzerine SEDDK tarafından süre 31.12.2022 tarihine kadar uzatılmıştı. Bu karar beraberinde birçok katılım sigorta şirketinin kuruluşunu getirmiştir. Kurulan yeni katılım sigorta şirketleri:

- Türkiye Katılım Sigorta A.Ş. ve Türkiye Katılım Hayat A.Ş.: Bu iki şirket Bereket Tekafül’ün ruhsatını satın almıştır.
- HDI Katılım Sigorta A.Ş.: HDI Sigorta A.Ş. tarafından kurulmuştur.
- EDK Sigorta A.Ş.: Doğa Sigorta A.Ş. tarafından kurulmuştur.
- Melce Katılım Sigorta A.Ş.: SS Tüm Motorlu Taşıyıcılar Karşılıklı Sigorta Kooperatifi (TMT Sigorta)’nin S.S. Senyap Gayrimenkul İşletme Kooperatifi tarafından satın alınmasıyla kurulmuştur.¹⁰⁹

Yeni kurulan bu şirketlerden önce ise Türkiye’de tekafül sigortacılığı yapan şirketler şunlardı:

Tablo 7: Yıllara Göre Katılım Sigortacılığı Yapan Şirketler

	2017		2018		2019		2020	
1	Ziraat Sigorta A.Ş.	Pencere	Ziraat Sigorta A.Ş.	Pencere	Ziraat Sigorta A.Ş.	Pencere	Türkiye Sigorta A.Ş.	Pencere
2	Ziraat Hayat ve Emeklilik A.Ş.	Pencere	Ziraat Hayat ve Emeklilik A.Ş.	Pencere	Ziraat Hayat ve Emeklilik A.Ş.	Pencere	Türkiye Hayat ve Emeklilik A.Ş.	Pencere
3	Vakıf Emeklilik ve Hayat A.Ş.	Pencere	Vakıf Emeklilik ve Hayat A.Ş.	Pencere	Vakıf Emeklilik ve Hayat A.Ş.	Pencere	Bereket Sigorta A.Ş.	Tam Uyumlu
4	Neova Sigorta A.Ş.	Tam Uyumlu	Neova Sigorta A.Ş.	Tam Uyumlu	Neova Sigorta A.Ş.	Tam Uyumlu	Bereket Emeklilik ve Hayat A.Ş.	Tam Uyumlu
5	Katılım Emeklilik ve Hayat A.Ş.	Tam Uyumlu	Katılım Emeklilik ve Hayat A.Ş.	Tam Uyumlu	Katılım Emeklilik ve Hayat A.Ş.	Tam Uyumlu	Bereket Katılım Sigorta A.Ş.	Tam Uyumlu
6	Doğa Sigorta A.Ş.	Pencere	Doğa Sigorta A.Ş.	Pencere	Doğa Sigorta A.Ş.	Pencere	Bereket Katılım Hayat A.Ş.	Tam Uyumlu
7			Bereket Sigorta A.Ş.	Tam Uyumlu	Bereket Sigorta A.Ş.	Tam Uyumlu	Katılım Emeklilik ve Hayat A.Ş.	Tam Uyumlu
8			Bereket Emeklilik ve Hayat A.Ş.	Tam Uyumlu	Bereket Emeklilik ve Hayat A.Ş.	Tam Uyumlu	Neova Sigorta A.Ş.	Tam Uyumlu
9					HDI Sigorta A.Ş.	Pencere	Doğa Sigorta A.Ş.	Pencere
10					Unico Sigorta A.Ş.	Pencere	HDI Sigorta A.Ş.	Pencere
11					Groupama Sigorta A.Ş.	Pencere	Unico Sigorta A.Ş.	Pencere
12					Güneş Sigorta A.Ş.	Pencere	Groupama Sigorta A.Ş.	Pencere

Kaynak: Şanbaz YILDIRIM, 40 Soruda Tekafül (İslami Sigorta), 1. Baskı, İstanbul: İktisat Yayınları, 2021, s. 75.

2.3.4.1. Danışma Komitesi

Tekafül sigorta şirketlerinde konvansiyonel sigorta şirketlerinden farklı bir işleyiş söz konusudur. Tekafül sigorta şirketleri faaliyetlerini tekafül sigortacılığının usul ve esaslarına uygun olarak yürütmek zorundadır. Bu zorunluluğu sağlayabilme amacıyla da tekafül sigorta şirketleri bünyelerinde “danışma komitesi” oluşturmalıdır. Danışma komitesi, tekafül sigorta şirketlerinde yürütülen sigortacılık faaliyetlerinin katılım usul ve esaslarına uygun olarak yürütülmesini sağlamak amacıyla görevlendirilir. Şirketin alacağı her karar, müşterilerine sunacağı her ürün ve hizmet, imzalanacak olan her sözleşme, kamuoyuna duyurulacak her

¹⁰⁹ KATILIM ANALİZ, <https://katilimanaliz.com/2022/12/18/katilim-sigortaciliginda-yeni-sirketler-yolda/> (15.01.2023)

bildiri metni danışma komitesi görüş ve onayına sunulur. Danışma komitesinin uygun bulmadığı ve onaylamadığı hiçbir ürünün satışı yapılamaz, hiçbir risk teminat altına alınamaz ve uygun görülmeyen hiçbir alanda faaliyet gösterilemez. 19 Aralık 2020 tarihinde yayımlanan “Katılım Esasları Çerçevesinde Sigortacılık ve Bireysel Emeklilik Faaliyetlerine İlişkin Yönetmelik” te danışma komitesinin görev ve sorumlulukları açıklanmıştır. Bu görev ve sorumluluklar şunlardır:

- Katılım sigortacılığı usul ve esaslarına uygun ürün geliştirmek, prosedürlerin oluşturulmasını sağlamak ve sistemin iyileştirilmesi için çaba sarf etmek.
- Müşterilere sunulacak olan ürünlerin, düzenlenecek olan sözleşme ve poliçelerin, bilgilendirme metinlerinin uygunluğuna karar vermek.
- Tekafül sigorta şirketinin faaliyetleri esnasında tekafül sigortacılığı usul ve esaslarına uyum sağlamasında yaşanacak aksaklıkları çözüme kavuşturmak.
- Tekafül sigortacılığı ile ilgili Dünya’da yaşanan gelişmeleri takip ederek bu gelişmeler ve tekafül sigortacılığının kurallara uygun yapılması hususunda yönetim kurulu ve tekafül sigorta şirketlerine danışmanlık yapmak.
- Tekafül sigorta şirketlerinin faaliyetlerini tekafül sigortacılığı usul ve esaslarına uygun olarak yürütüp yürütmediğinin denetimini yapmak. Danışma komitesi bu denetim sonucu yılda en az bir kez uygunluk görüşünü açıklar.
- Yine yılda en az bir kez tekafül sigorta şirketlerine tekafül sigortacılığı usul ve esasları hakkında eğitim vermek.

Görüldüğü üzere danışma komitesinin ürün geliştirmeden kontrol ve denetime; çözüm odaklı öneriler geliştirmekten eğitim vermeye birçok görevinin olduğu anlaşılmaktadır. Bu görevler tekafül sigortacılığının her alanını kapsayacak genişliktedir. Özellikle katılım sigortacılığı alanında uzman personel eksikliği sorununun çözümü noktasında danışma komitesinin eğitim verme görevini üstlenmesi çok önemlidir.¹¹⁰

2.3.5. Türkiye’de Tekafül Sigortacılığının Swot Analizi

Türkiye, ekonomisi büyüyen ve genç bir nüfusa sahip olan bir ülkedir. Ancak ülkemizde tekafül sigortacılığı alanında istenilen sigortalılık oranına henüz ulaşamamıştır. Bu alandaki sigorta penetrasyonu oldukça düşüktür. Dolayısıyla ülkemizde tekafül sigortacılığının çok büyük bir büyüme potansiyeli vardır. Çünkü ülkemizde faiz hassasiyeti bulunan ama buna

---

¹¹⁰ Şanbaz YILDIRIM, 40 Soruda Tekafül (İslami Sigorta), 1. Baskı, İstanbul: İktisat Yayınları, 2021, ss.79-80.

rağmen sigorta hizmetinden yararlanmak isteyen büyük bir kitle mevcuttur. Bu bireylerin sigorta sistemine dahil edilebilmesi sigortalanma olasılığı yüksek olan risklerin de sigortalanabilmesi imkanını doğurmaktadır. Örneğin; 45 yaşını doldurmamış olan mevcut çalışanların veya yeni işe başlayacak olanların çalıştıkları şirketler aracılığı ile otomatik olarak bireysel emeklilik sistemine (BES) katılmasına olanak veren OKS'ye dahil olan çalışanların %60'nın faizsiz emeklilik fonlarını tercih ediyor olması katılım sigortacılığı sektöründe yaratılacak olan bir arz için talebin zaten kendi kendine oluşacağını göstermektedir. Burada tekafül sigortacılığı sektörünün ülkemizdeki güçlü ve zayıf yönleri ile tekafül sigortacılığını bekleyen fırsat ve tehditler açıklanmaya çalışılmıştır.

- **Güçlü Yanları**

- Çok büyük bir büyüme ve gelişme potansiyeline sahip olan bir sektördür.
- Bilindiği üzere ülkemizde bankalar sigorta şirketleri kuruluşunda aktif rol oynamaktadır. Ülkemizde sayıları günden güne artan katılım bankaları da tekafül sigortacılığına olan ilgiyi ve talebi arttırmaktadır.
- Katılım sigortacılığının ülkemizde geçmişi çok eski tarihli olmamasına rağmen yasal düzenlemelerin ve altyapının yeterli seviyede olması sektör için çok önemli bir kriterdir.

- **Zayıf Yanları**

- Beklenen ve hedeflenen sigortalılık oranı henüz yakalanamamıştır. Sigorta penetrasyonu çok azdır.
- Toplumun tekafül sigorta sistemi hakkında yeterli bilgiye sahip olmaması.
- Tekafül sigortacılığının gelişimi ve yaygınlaşması için yapılan kamu spotu yayınlarının ve reklamların, tanıtımların sayısı oldukça azdır.
- Tekafül sigortacılığı alanında bilgili ve donanımlı olan çalışanların sayısı sektörde oldukça azdır.
- İslami esaslara uygun poliçe satışının gerekli olması sebebiyle tekafül sigortacılığında ürün çeşitliliği oldukça azdır.
- Tekafül sigorta şirketlerinin mali bünyeleri zayıftır. Bu şirketlerde tahsilatlar da etkin bir şekilde sağlanamamaktadır.

- **Fırsatlar**

- Katılım bankacılığının yanında katılım sigortacılığının da büyüme imkânı vardır.
- Katılım bankalarının teknolojik yeniliklere hızlı adapte olabiliyor olması tekafül sigortacılığında rekabet avantajı sağlamaktadır.

- Tekafül sigortacılığı ürünlerinin geleneksel sigorta ürünlerine alternatif oluşturabiliyor olması önemli bir fırsattır.

- **Tehditler**

- Fiyatlama ve ürün çeşitliliği konularında geleneksel sigortacılığın gerisinde kalınması ve rekabet edilememesi. Retekafül sorununun çözülmemesi.

- Küresel ve coğrafi risklerden tekafül sigortacılığının olumsuz etkilenmesi.¹¹¹

2.3.6. Ülkemizde Tekafül Sigortacılığının Geleceği

Tekafül sigortacılığı Türk sigortacılık sektörü içinde ciddi bir büyüme hızı yakalamış durumdadır. Bu hızlı büyüme neticesinde ise, tekafül sigortacılığı ülkemiz için gelecek vadeden bir finansal sistem haline dönüşmüştür. Bu sistem ülkemizde hem devlet tarafından büyük bir özen ile desteklenmektedir. Hem de sektörün tüm paydaşları özellikle sigorta şirketleri tekafül sigortacılığının gelişmesi ve büyümesi için büyük bir gayret göstermektedirler. Devlet, faizli finans sistemi araçlarına alternatif olması sebebiyle tekafül sigortacılığının gelişimini desteklemek amacıyla birçok somut adım atmaktadır.

T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından 29 Eylül 2020 tarihinde “Yeni Ekonomi Programı (YEP)” nı yayımlamıştır. Düzenlenen bir basın toplantısında Yeni Ekonomi Programı hakkında açıklamalarda bulunan dönemin Hazine ve Maliye bakanı Berat Albayrak konuşmasında tekafül sigortacılığı ve tekafül reasüransı uygulama ve ürünlerine önem verileceğini vurgulayarak “Katılım finans alanında uluslararası standartlara uyum sağlanacak ve katılım sigortacılığı yaygınlaştırılacaktır.” dedi. Türkiye Sigorta Birliği’nden de tekafül sigortacılığı için açıklamalar yapılmıştır. TSB, “Katılım sigortacılığının gelişimi ülkemizde sigorta bilincinin artması ile de bağlantılı bir husustur. Ancak daha önce sigorta sistemine hiç dahil olmamış kişilerden katılım sigortacılığı hassasiyetleri nedeniyle sigorta yaptırmamış olan kişilerin varlığı da yadsınamayacak bir gerçektir. Katılım sigortası hassasiyetleri nedeniyle sigorta yaptırmaktan imtina eden vatandaşlarımız yanında katılım sigortacılığı tüm vatandaşlarımız için bir alternatif sigorta modelidir.” şeklinde açıklamalarda bulunmuştur. TSB mevzuat konusunda ise “yeniden düzenlenecek bir mevzuat sistemi daha cazip hale getirecektir. Katılım sigortacılığı mevzuatının yeniden düzenlenmesi ile sistemin daha şeffaflaşması, şirketlerin belirli bir ekonomik ölçüğe ulaşmasıyla birlikte kârlılık yapılarının bundan pozitif etkilenmesi ile katılım sigortacılığının katılımcılar için daha cazip bir hale gelmesi

---

¹¹¹ Haşim ÖZÜDOĞRU, “Katılım Sigortacılığı ve Türkiye’deki Durumu”, **Gazi Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Yüksekokulu Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi**, Cilt 53, Sayı 1, 2018, ss.12-13.

beklenmektedir. Son yıllarda katılım sigortacılığı piyasasına giriş yapan şirket sayısının artması ile dağıtım kanalı ağı da hızla artmış ve daha çok katılımcıya ulaşma imkânı elde edilebilmiştir.” açıklamalarında bulunmuştur.¹¹² Sektörün önde gelenlerinin tekafül sigortacılığı görüşlerine de göz atacak olursak;

Katılım Emeklilik Genel Müdürü Ayhan SİNCEK:

“Özellikle komşu coğrafyalarımıza ve Güneydoğu Asya ülkelerinin finansal hizmet ve ürünlerine bakıldığında tekafülün finansal alanda gücünü ve hacmini son yıllarda sürekli artırdığını görmekteyiz. Türkiye sigorta sektörü teknolojik alt yapısıyla, yetişmiş insan gücüyle bölgeye bu alanda liderlik yapabilir. Türkiye’de katılım sigortacılığında büyük bir potansiyel olduğu hayatın her alanına hitap eden farklı ürünlerin sunulmasıyla daha iyi anlaşıldı.” ifadelerini kullanmıştır. Ayrıca konuşmasında şu ifadelere de yer vermiştir. “Ülkemizin demografik yapısı, finans sektörünün gücü ve güvenilir yapısı göz önüne alındığında katılım sigortacılığında yüksek bir potansiyelin mevcuttur. Hayat tekafül sigortacılığı tarafına bakıldığında katılım bankaları tarafından kullanılan finansmanlar oldukça önemlidir. Bu finansmanlardaki artışlar direkt tekafül sigortacılığındaki üretimi arttıracaktır.” demiştir. Sencek; “Türkiye’de ve dünyada halkın bir kesimi, faiz gelirinden uzak duruyor. Bu nedenle konvansiyonel finans kurumlarına gitmeyen fonlar, kaynaklar da âtıl kalıyor” diyerek sözlerine şöyle devam etti: “Sigortacılığın büyütülmesi hedefinde katılım sigortacılığı ürünlerinin rolü büyük. Katılım sigortacılığı yerli kaynağı artırıp ekonomiyi güçlendirirken, sektörün gelişiminde kritik rol almaya devam ediyor. Önümüzdeki yıllarda da büyüyerek ekonomimizi güçlendirmeyi sürdürecektir. Katılım sigortacılığı alanında çalışan şirketler özellikle toplamış oldukları katkı primlerini faizsiz alanlara yönlendirmektedir. Bu alanda özellikle katılma hesapları, kamu ve özel sektör kira sertifikaları (sukuk), katılım endeksi dahilinde işlem gören hisse senetleri gibi başta yatırım enstrümanları bulunmaktadır. Yani toplanan katkı primleri aynı zamanda reel sektöre bir şekilde kaynak olarak geri dönmektedir.”

Bereket Emeklilik Genel Müdürü Mahmut GÜNGÖR:

Ülkemizin tekafül sigortacılığında bölgesel olarak güçlü bir noktada olduğunu belirten sözlerine şöyle devam etmiştir. “Türkiye, İslam ülkeleri içerisinde nüfusu en kalabalık 8. ülke. Ayrıca ülkemizin jeopolitik, stratejik ve demografik unsurları ile dışa açık bir ekonomi. Bu

---

¹¹² SİGORTACI GAZETESİ, <https://sigortacigazetesi.com.tr/yeni-ekonomi-programinda-katilim-sigortaciligi-vurgusu/> (15.01.2023)

nedenle katılım sigortacılığının Türkiye’deki potansiyelinin daha yüksek olduğu kanaatindeyiz. Ülkemizin sürekli gelişen ve büyüyen ekonomisi, gelişen tekaful modelleri, inanca dayalı sebeplerle sigorta sisteminden yararlanmayan kesimlerin sisteme dâhil olması, yeni yasal düzenlemelerin hayata geçirilmesi ile katılım sigortacılığının önümüzdeki 5 yıl içerisinde sektörde yaklaşık %10 civarı bir pazar payına sahip olmasını öngörüyoruz.”¹¹³

2.3.7. Ülkemizde Tekafül Sigortacılığının Gelişmesi İçin Yapılması Gerekenler

Sermaye büyüklüğü, pazar payı, müşteri ağı açısından konvansiyonel sigorta şirketlerinin oldukça gerisinde olan tekaful sigorta şirketleri ölçek ekonomisinden istenilen seviyede faydalanamamaktadır. Bu sebeple daha büyük sermayeli, pazar payı daha yüksek olan ve sayıca daha çok müşterisi bulunan tekaful sigorta şirketleri kurulmalıdır. Tam da bu noktada kamu sermayeli, güçlü bir tekaful sigorta şirketinin varlığı tekaful sigortacılığının büyümesini kolaylaştıracaktır. Büyük sermayeli tekaful sigorta şirketinin yanı sıra küçük sermayeli tekaful sigorta şirketlerinin de sayısı arttırılmalıdır. Faizi bünyesinde barındırmayacak olan bu şirketlerin sayısının artması, inançları nedeniyle bu şirketleri tercih edecek olan müşterilere farklı farklı birçok tekaful sigorta şirketinden hizmet sunma imkânı sağlayacaktır. Böylelikle tekaful sigortacılığının tercih edilebilirliği artacak ve müşteri kitlesi genişleyecektir.

Ülkemizde kurulacak ve kurulmuş olan katılım sigorta şirketleri katılım sigortacılığı penetrasyonunun arttırmak için yurt dışında faaliyet gösterebilir seviyeye ulaşabilmeleri gerekmektedir. Bu amaç doğrultusunda şirketler kendilerine stratejiler belirlemelidir. Özellikle de yurtdışı ile iş birlikleri geliştirilmelidir.

Tekaful sigortacılığında dijitalleşmeye ağırlık verilmelidir. Özellikle Insurtech (Insurance & Technology) uygulamaları hayata geçirilmelidir. Nesnelerin interneti, yapay zekâ, akıllı sözleşmeler gibi finansal teknolojilerin tekaful sigortacılığında kullanımının yaygınlaştırılması gerekmektedir. Bu teknolojiler operasyonel süreçlerdeki maliyetleri azaltacak, talep yönetimi ve hasar ödemeleri hızlanacaktır. İşlemler daha şeffaf hale gelecek ve dolandırıcılık, sigorta suiistimalleri vakaları azalacaktır.

Son birkaç yıldır iklimlerin değişmesiyle birlikte doğal afetlerin artması tarım ve hayvancılık sektörlerinde KOBİ’leri olumsuz etkilemektedir. Bu olumsuzluklara maruz kalan KOBİ’lerin sigorta güvencesi ile tanışabilmesi için “katılım esaslı mikro sigorta” uygulamaları

---

¹¹³ SİGORTACI GAZETESİ, <https://sigortacigazetesi.com.tr/katilim-sigortaciliginda-yeni-yildiz-turkiye-olabilir/> (15.01.2023)

hayata geçirilmelidir. Yüksek maliyetleri bünyesinde barındıran mikro sigortacılık devlet desteği, dijitalleşme gibi süreçler ile tekafül sigortacılığına entegre edilebilir.

Tekafül sigortacılığı faaliyet alanını genişletmek adına özellikle ihracatın önem kazandığı bu dönemde büyük ölçekli yatırım projelerine yönelmelidir. Bu alanda tekafül sigortacılığını bekleyen çok büyük bir potansiyel mevcuttur. Özellikle Eximbank ve diğer ilgili kurum ve kuruluşlar tekafül sigortacılığı için yol gösterici adımlar atmalıdır.

Tekafül sigorta şirketlerinin dağıtım kanalı olarak görev yapmakta olan katılım bankalarında katılım sigortacılık işlemleri katılım bankacılık işlemlerinin gerisinde kalmaktadır. Bu sebeple katılım bankacılık işlemleri ile katılım sigortacılık işlemlerinin bir arada yürütülebileceği katılım sigorta şirketi yapılanmasına gidilmelidir.¹¹⁴

---

¹¹⁴ T.C. Cumhurbaşkanlığı Finans Ofisi, Katılım Finans Strateji Belgeseli [https://www.cbfo.gov.tr/sites/default/files/2022-10/cumhurbaskanligi-finans-ofisi-katilim-finans-strateji-belgesi.pdf_\(04.03.2023\)](https://www.cbfo.gov.tr/sites/default/files/2022-10/cumhurbaskanligi-finans-ofisi-katilim-finans-strateji-belgesi.pdf_(04.03.2023))

3. BÖLÜM

İSLAMİ FİNANS SİSTEMİNDE TEKAFÜL SİGORTASININ YERİ

3.1. Finans Sistemi Nedir?

Finans sistemi, “birden fazla aracı kurumun para, hisse senetleri ve tahviller, banknotlar veya swap gibi çeşitli finansal araçları kullanmak suretiyle bir araya gelmesi ile oluşan bir sistemdir”. Bu aracı kurumlar içerisinde bankalar, sigorta şirketleri, borsalar gibi birçok kurum yer almaktadır. Daha geniş bir tanımlama ile finans sistemi, “bir ekonomik sistem içerisindeki fon arz edenlerle fon talep edenler arasındaki fon akışının, bu fon akışı için gerekli olan finansal araçların ve bu akışı düzenleyen kurumların oluşturduğu bir sistemdir.”¹¹⁵

3.1.1. Finansal Sistemin Temel Belirleyicileri

3.1.1.1. Sisteme Fon Arz Edenler (Tasarruf Sahipleri)

Giderlerinden daha fazla gelire sahip olan, birikim ve tasarruflarını da belli bir faiz veya kâr payı karşılığında fon talep edenlere aktaran ve böylelikle tasarruflarından kâr elde etmeyi amaçlayan taraftır.

3.1.1.2. Sistemden Fon Talep Edenler

Giderleri gelirlerinden daha fazla olan, gelirleri harcamaları karşısında yetersiz kalan, yaptığı yatırımlara finansman desteği için fon talep eden ve talep ettiği fon için de fazladan para ödemeyi kabul eden taraftır.

3.1.1.3. Aracılık Eden Finansal Kurumlar

Fon talep edenler ile fon arz edenleri bir araya getiren ve fon transferinin etkili bir şekilde sonuçlanmasına aracılık eden kurumlardır. Bu kurumlar fon talep edenler ile fon arz edenlerin bir araya gelmesindeki maliyetleri de en aza indiren kurumlardır. Yine bu kurumlar aynı zamanda fon arz edenlerden fon talep edenlere fon aktarımını kolaylaştırmaktadır. Her iki tarafın da fon aktarımı esnasındaki zaman kaybını önlemekte ve güvenilir olarak işlemlerin sonuçlanmasını sağlamaktadırlar. Aracı kurumların sermaye yapılarının güçlü ve sağlam

---

¹¹⁵ Filiz YETİZ, “Finansal Sistemin Yapısı, Finansal Derinleşme ve Ekonomik Büyüme İlişkisi, Türk Finans Sistemi”, (Yüksek Lisans Tezi), Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008, s.3.

olması, kurumsal bir altyapıya sahip olmaları, bilgi birikimlerinin fazla olması ve tarihi bir geçmişe sahip olmaları bu kurumların tercih edilebilirliğini arttırmaktadır.

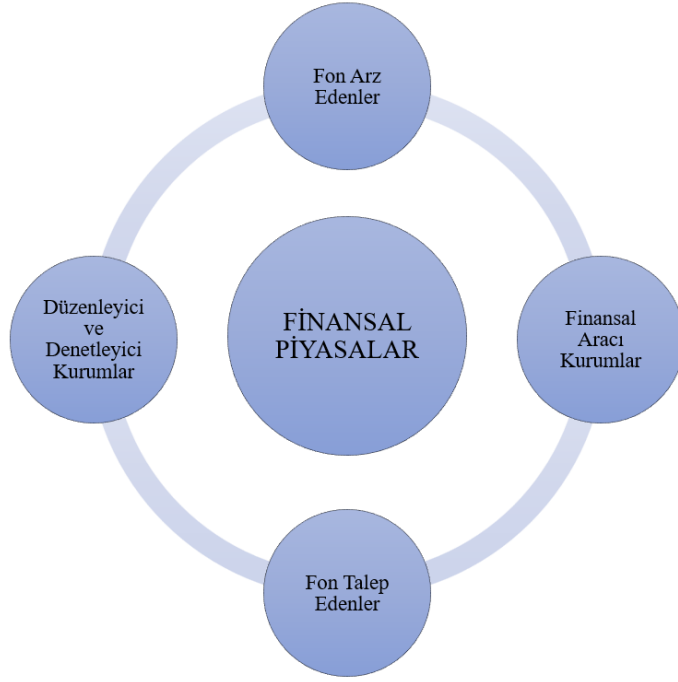
Finansal aracı kurumlar tasarruf sahiplerinin kendilerine arz ettikleri fonlarını fon talep edenlere kullanıdılmaktadırlar. Fon talep edenler bu fonu kullanabilmek için anapara ve bir miktar faiz ödemeye razı gelmektedirler. Ödenen bu faizler yine aracı kurumlar vasıtasıyla fon arz eden tarafa iletilmektedir. Aracı kurumların olmadığı bir ekonomik sistemde fon arz eden tasarruf sahipleri ellerindeki tasarruflarını doğru şekilde yönetemez, fon talep edenler ise, talep ettiği fonu kolay kolay bulamaz. Bu noktada finansal aracı kurumlar fon arz eden ve talep edenlere fon aktarımı için imkân yaratmaktadır. Dolayısıyla finansal aracı kurumlar finansal sistemin mihenk taşlarındandır. Tasarrufların sermayeye dönüştürülmesini, sermayenin doğru kaynaklara aktarılmasını, finansal piyasalar için güven ortamının oluşturulmasını, ekonomik kalkınma ve istikrarın sağlanmasını kolaylaştıran aracı kurumlar finans sisteminin vazgeçilmezleri arasındadır. Bu aracı kurumlar arasında bankalar, finansal kiralama (leasing) ve faktöring şirketleri, sigorta ve bireysel emeklilik şirketleri yer almaktadır. Burada en önemli aracı kurum ise hiç kuşkusuz bankalardır. Katılım bankalarında ortaklık ve bağış yöntemleri ile fon yaratılması finansal sistem için önemli bir hareketlilik yaratmıştır.

3.1.1.4. Fon Transferinde Kullanılan Finansal Araçlar

Finansal araçlar, tasarruf sahiplerinin arz ettikleri fonun karşılığı olarak fon talep edenlerden temin ettikleri varlıklardır. Dolayısıyla finansal araçlar fon arz edenler için kazanım, fon talep edenler için yükümlülük niteliği taşımaktadır. Bu finansal araçlar, menkul kıymetler, türev varlıklar, sermaye piyasası araçları gibi araçlardır. Finansal aracı kurumlar fon arz edenlerden fon talep edenlere ilgili fonun aktarımını bu finansal araçları kullanmaktadır.

3.1.1.5. Hukuki ve İdari Kurumlar

Finans sistemi içerisinde tarafların birbirleri ile yaşayabilecekleri anlaşmazlıkların çözüme kavuşturulmasını, finans sisteminin en doğru şekilde tüm şeffaflığı ile aksamadan işleyebilmesini amaçlayan düzenleyici ve denetleyici tüm kurumlardır. Türkiye'deki düzenleyici ve denetleyici kurumlar; Hazine Müsteşarlığı, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB), Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK), Sermaye Piyasası Kurulu (SPK), Borsa İstanbul (BİST), Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu (SEDDK), Emeklilik Gözetim Merkezi (EGM)'dir.

Şekil 6: Finansal Piyasalar

Kaynak: Tarafımca oluşturulmuştur.

3.2. Finansal Piyasalar

Finans sistemi içerisinde yer alan tarafların üstlendikleri rollere göre çeşitli finansal piyasalar mevcuttur:

3.2.1. Fon Arz ve Talep Sürelerine Göre Piyasalar

Fon arz ve talebinin vade süreleri ile ilişkili olduğu piyasalardır. Örneğin; kısa vadeli fon arz ve taleplerini karşılamak için para piyasaları, orta ve uzun vadeli fon arzı ile fon taleplerini karşılamak için sermaye piyasası mevcuttur.

3.2.2. Organizasyonel Durumuna Göre Piyasalar

Piyasaların kurallara bağlı olarak işleyip işlememesine göre oluşan ayırımdır. Piyasada işlemlerin kurallara bağlı olarak yürütüldüğü piyasalar organize piyasa olarak adlandırılır. Kuralların hüküm sürmediği piyasalar ise tezgahüstü (organize olmamış) piyasalar denir.

3.2.3. Finansal Varlıkların İhraç Durumuna Göre Piyasalar

Finans sistemi içerisinde yatırım araçlarının ilk kez sarıldığı piyasalar birincil piyasa olarak adlandırılır. Satılan bir yatırım aracını tekrar satılmasını sağlayan piyasalar ise ikincil piyasalar olarak adlandırılır. BİST bünyesinde yapılan tüm halka arzlar birincil piyasa işlemi

olarak kabul edilir. İkincil piyasa işlemine örnek olarak ise, borçlanma araçları piyasası örnek verilebilir.

3.2.4. Yükümlülüklerin Yerine Getirilme Durumuna Göre Piyasalar

Fon transfer işlemi, işlem esnasındaki kur ile o anda hemen yapılabilir ise, bu spot piyasasıdır. Gelecekteki kur üzerinden yine gelecekteki bir tarihte teslim edilmek üzere yapılıyor ise vadeli piyasadır.¹¹⁶

3.3. Finans Sisteminin Ekonomideki Yeri ve Önemi

Finans sistemi, ekonomilerdeki çeşitli kişiler, kurumlar, piyasalar ve finansal araçların belirli fonksiyon ve görevleri yerine getirebilmek adına birleşmeleri sonucu meydana gelen bütüncül bir yapıdır. Ekonomiler içerisinde oluşturulan tasarruflar sağlam bir finansal sistemin varlığı sayesinde yatırımlara dönüştürülebilir. Finans sistemi aynı zamanda ekonomilerin mikro ve makro düzeydeki performanslarını belirleyen en önemli etkidir. Bir ekonomik sistemin en önemli ve temel taşı finans sistemidir. Çünkü ülke ekonomilerinin başarısı o ekonomi içerisindeki finans sisteminin sağlam ve etkin çalışmasına bağlıdır. Finans sisteminin sağlamlığı ve etkinliği ise ülkelerin gelişmişlik düzeyleri ile paralellik göstermektedir. Bir ekonomide finansal sistemin doğru ve etkin bir şekilde işliyor olması yatırımların artmasını, ekonominin büyümesini ve teknolojik yeniliklerin ekonomiye entegre edilebilmesini sağlamaktadır. Finansal sistemin doğru işlemesi ile artan yatırımlar milli gelirin yükselmesini, ekonominin kalkınmasını sağlamaktadır.¹¹⁷

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'na göre ekonomideki finansal sistemin sağlam, güçlü ve etkili bir şekilde işleyebilmesi ve finansal bir istikrar yakalanabilmesi temel olarak ekonomide fiyat istikrarının sağlanmasına bağlıdır.¹¹⁸

3.4. İslami Finans Sistemi Nedir?

İslami finans aslında “finansın İslam’ın kurallarına göre işlemesidir.” İslami finansın doğuşundaki temel neden İslam dininin faizi yasak ve haram kabul etmesidir. Faiz içermeyen

¹¹⁶ Oğuz YILDIRIM, “Finansal Sisteme Teorik Bir Yaklaşım ve Türkiye’de Finansal Sistem”, **Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi Uluslararası Bankacılık Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi**, Cilt 3, Sayı 2, 2020, ss.76-77-78-79-80-81-82.

¹¹⁷ Aşlı AFŞAR, “Finansal Gelişme ile Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki”, **Anadolu Üniversitesi Eskişehir MYO Muhasebe ve Finansman Dergisi**, Sayı 36, 2007, ss.188-189-190.

¹¹⁸ TCMB, <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Temel+Faaliyetler/Para+Politikasi/Finansal+Istikrar/Merkez+Bankasi+ve+Finansal+Istikrar> (04.02.2023)

bu finans çeşidi klasik finans sistemine alternatif olarak doğmuştur. Dolayısıyla İslami finansman yöntemlerinin hiçbiri faiz içermemektedir. Ancak burada önemli olan İslami finans sisteminin mevcut (faizli) finansal sistem içerisine entegre edilebilmesidir. Bu amaç doğrultusunda birçok ülkede yeni risk yönetim ve finansman modelleri geliştirilmeye çalışılmaktadır. Faizsiz finans ürünleri Orta Doğu ve Güneydoğu Asya ülkelerinde çok sık tercih edilmekte iken, artık günümüzde ABD, İngiltere, Almanya gibi batılı ülkelerde de faizsiz finans ürünlerine olan ilgi her geçen gün artmaktadır. İslami finans hizmeti sunan kurumların ürün yelpazesi oldukça geniştir. Farklı ihtiyaçlara cevap verebilecek kapasitede ürünler mevcuttur. Son zamanlarda ise, DJIM (Dow Jones Islamic Market), GIIS (Global Islamic Index Series) ve Sukuk (İslami tahvil/kira sertifikası) gibi yeni finansal ürünler geliştirilmiştir. Sukuk'a olan ilgi sürekli olarak artmaktadır. İslami finans sistemi Dünya genelinde 1970'li yıllardan itibaren gündeme gelen ve gelişmeye başlayan bir sistem olmuştur. 2000'li yıllara gelindiğinde ise, İslami finans sistemi geleneksel finans sistemi ile bütünleşebilmiştir. Malezya ve Körfez ülkeleri ise, İslami finansın gelişmesi ve büyümesi için elini taşın altına koyan ilk ve en önemli ülkeler arasındadır. Bu ülkelerde İslami finans ihtiyacının artmasının nedeni ise, petrol ihraççısı olmaları sebebiyle ellerinde ciddi oranda fon fazlasının bulunmasıdır.¹¹⁹

3.5. İslami Finans Sisteminin Yapısal Özellikleri ve Temel Prensipleri

3.5.1. Yapısal Özellikleri

3.5.1.1. İslami Finans Halen Gelişim Aşamasındadır

İslami finansın 40-50 yıllık bir geçmişi mevcuttur. Ancak İslami finans içerisinde kullanılan kavramlar ise, bin dört yüz yıllık İslam dini tarihine dayanmaktadır. Bu kavramların finans sistemi içerisine işlenebilmesi ise elbette zaman almaktadır. Dolayısıyla İslami finansın gelişmesi ve büyümesi önümüzdeki yıllarda da devam edecektir.

3.5.1.2. İslami Finans Hızlı Büyümekte Ancak Yavaş Gelişmektedir

İslami finans 40-50 yıl içerisinde günümüze kadar hızla büyüme gösterebilmiştir. İslami finans ürünleri hızla çeşitlenmiş ve İslami finans aracılığıyla biriken fon miktarı hızla artmıştır. Ancak buna rağmen İslami finansın klasik finans sistemine yaklaşması ve klasik finans sistemi ile bütünleşebilmesi oldukça yavaş ilerlemektedir. Bu durum da İslami finans sisteminin gelişim hızını yavaşlatmaktadır. Birçok finansal tabirin (enflasyon, küreselleşme vb.) İslami

¹¹⁹ TKBB, https://tkbb.org.tr/Documents/arastirma-ve-raporlar-102/Islami_Finans.pdf (05.02.2023)

finans içerisinde yeni yeni dillendirilmeye başlanması bu durumu açıklar niteliktedir. Önümüzdeki yıllar bu soruna çözüm arayışı içerisinde geçecektir.

3.5.1.3. İslami Finans İnsana Dayalı Bir Sistemdir

İslami finans temelde İslam dininin güzel ahlaklı olarak tanımladığı insan-ı Kâmil'e dayanmaktadır. İslami finansın doğru ve etkin bir şekilde işleyebilmesi işte bu güzel ahlaklı insanların varlığı ile mümkündür. İslami finansın işleyişindeki aksaklıklar insanların dinin getirdiği doğruları değil de yanlış yolları seçmelerinden kaynaklanmaktadır.

3.5.1.4. İslami Finans İslam Hukukunu Esas Alır

İslami finans İslam hukuku (şer'i hukuk) çerçevesinde şekillenmiştir. Şeriat, İslam hukukunun içinde barındırdığı kuralları ifade etmektedir. İslami finansta uygulanabilecek olan işlemler (işlemlerin İslam dinine uygun olup olmadığı) İslam hukuku ile belirlenir. Dolayısıyla İslam hukuku İslami finansın temelini oluşturmaktadır. İslami finans kurumlarında İslam hukukunun uygulanıp uygulanmadığının, ne derecede doğru uygulandığının kontrolünü sağlamak amacıyla bu kurumlar bünyesinde "şer'i danışma kurulu" oluşturulmuştur.

Şer'i danışma kurulları İslami finans kurumlarının organizasyon yapısını klasik finans kurumlarının organizasyon yapısından ayırmaktadır. İlk şer'i danışma kurulu 1976 yılında Mısır Faysal İslami Bankası bünyesinde kurulmuştur. Ülkemizde ise şer'i danışma kurulları, İslami finansal kuruluşlarda (katılım bankalarında, tekafül sigorta şirketlerinde) bazı gerekçeler sebebiyle "şer'i" ifadesi eklenmeden sadece "danışma kurulu" olarak anılmaktadır. Şer'i kurullar ilk kurulduklarında İslami finansal kuruluşların kendi istekleri ve tercihleri doğrultusunda kurulmuştur. Ancak zamanla bu kurullara olan ihtiyaç git gide artmıştır. Şer'i kurullar İslami finans kurumlarını tercih eden müşteriler için en önemli güven sebebidir. Dolayısıyla İslami finans kurum ve kuruluşlarının bünyelerinde bir şer'i danışma kurulu bulundurmaları o kurumun güvenilirliğini ve müşteriler tarafından tercih edilebilirliğini arttırmaktadır. Yeni geliştirilen finansal ürünlerin de şeriata uygunluğunu kontrol edip İslami finans sistemi içerisinde dahil edilip edilemeyeceğinin kontrolünü de yine şer'i kurullar sağlamaktadır.¹²⁰

---

¹²⁰ Atıla YANPAR, **İslami Finans İlkeler, Araçlar ve Kurumlar**, 3. Baskı, İstanbul: Scala Yayıncılık, Ocak 2021, ss.28-29-30-43-44-117-118-119-120.

3.5.2. Temel Prensipleri

3.5.2.1. Faiz (Ribâ) Yasağı Prensipleri

Faiz yasağı, İslami finansın en temel prensiplerindendir. İslam hukukunda faiz “ribâ” olarak bilinmektedir. Hatta ribâ kavramı faiz kavramından daha kapsamlı bir kavram olarak kabul görmektedir. Ribâ, “artma, çoğalma, ödünç verilen paranın katlanması, muadili olmayan artı değer” gibi birçok anlama gelmektedir. İslam dini ve birçok din faizi (ribâ) yasaklamaktadır. Borç ilişkisinde ribâ alacaklı tarafın anaparadan elde ettiği fazlalıktır ve alacaklı tarafın haksız olarak zenginleşmesine ve kolay yoldan para kazanmasına, borç veren tarafın ise, fakirleşmesine sebep olmaktadır. İslam dininin ihtiyacı olana borç verilmesini destekleyen iyilik anlayışına da ters düşmektedir. Bu sebeple adil bir tercih olarak görülmemektedir.

3.5.2.2. Spekülasyon ve Garar (Belirsizlik) Yasağı Prensipleri

İslam hukukunda garar “aşırı belirsizlik, risk ve tehlike” gibi anlamlara gelmektedir. Dolayısıyla İslam hukukuna göre satış işlemlerinde vadenin belirsiz olması, mal teslim sürelerinin belirsiz olması gibi durumlar yasaklanmıştır. Çünkü belirsizliklerle dolu bir finans işleminde bir taraf muhakkak çeşitli risklere maruz kalacaktır. Bu durum İslam hukukunca spekülasyon olarak kabul edilmiş ve yasaklanmıştır. Bu belirsizlikler klasik finans sisteminin en temel sorunları arasındadır. İslam hukuku bu sorunu İslami finansla ortadan kaldırmayı amaçlamaktadır. Bu belirsizliklerin ortadan kaldırılması piyasaların şeffaflığını arttırmaktadır böylece yatırım kararlarında doğru ve kaliteli karar vermeyi kolaylaştırmaktadır.

3.5.2.3. Kâr ve Zarar Paylaşımı Prensipleri

Bu prensip kâr ve zararın taraflar arasında paylaşılmasını öngörmektedir. Unutulmamalıdır ki İslami finansın temel taşları arasında paylaşım ve ortaklık anlayışı vardır. Taraflar kâra olduğu kadar zarara da payları oranında ortakdır.

3.5.2.4. Haram Mal ve Faaliyetlerden Kaçınma Prensipleri

Bu prensip ile ahlâka aykırı olarak kabul edilen birçok ticari faaliyet İslami finans sisteminin içerisinden çıkarılmıştır. Bu faaliyetler; silahlanma, alkol, tütün veya uyuşturucu ticareti, domuz eti satışı, klasik finans kurumlarına (bankalar ve sigorta şirketleri vb.) yatırım yapmak, spekülasyon işlemleri ve karaborsacılık, faizli işlemler ile şans oyunları ve kumar (maisir)’dir. Şans oyunları ve kumardan elde edilen kazanç spekülasyon yollarla ve kolaylıkla

elde edilmiş kabul edilir. Dolayısıyla şans oyunları ve kumardan elde edilen kazanç elde edilmiş şekli sebebiyle haram kılınmış ve yasaklanmıştır.

3.5.2.5. Bir Varlığa Bağlama/Dayama Prensibi

Bu prensibe göre İslami finansta finansal işlemlerin geçerlilik kazanabilmesi için muhakkak gerçek olan, maddi ve tanımlaması yapılabilen bir varlığa dayanması gerekmektedir. Dolayısıyla bu prensip sayesinde İslami finansta istikrarın yakalanması ve riskin kontrol altına alınabilmesi kolaylaşır. Bakıldığı zaman klasik finansal sistemin en ciddi sorunlarından birisi olan borçluluk durumunun hızlı artışı varlığa dayalı sistemi savunan İslami finansal sistemde engellenmeye çalışılmaktadır. Çünkü borçluluk durumu İslami finansa göre ekonomik istikrarsızlığı ve spekülasyonları beraberinde getirmektedir.¹²¹

3.6. Neden İslami Finans?

İslami finans sistemine artan ilginin en temel nedeni son birkaç yıl içerisinde hızlı bir şekilde büyümesidir. Artan bu ilginin tek sebebi elbette hızlı büyüme değildir. Diğer bir neden de ileriki yıllarda İslami finans sisteminin klasik finansal sisteme ahlak temelli bir alternatif olabilme olasılığının yüksek olmasıdır. Çünkü İslami finans sistemi finansal krizler karşısında klasik finans sistemine nazaran daha sağlam, ilkeli ve ahlaki değerleri koruyan bir duruş sergileyebilmektedir.

Söz konusu ilginin artışıdaki diğer bir neden ise, hırs kontrolünde de İslami finansın alternatif oluşturabilmesidir. Bilindiği gibi kapitalist sistemde bireylerin motivasyonunu arttırıcı en önemli etken “hırs” olarak karşımıza çıkmaktadır. Kapitalizmin etkisi altında olan klasik finansal sistem içerisinde hırs çok ciddi oranda yer edinmiş durumdadır. Aslında hırs insanın kişisel gelişimi ve ekonominin kalkınması için itici bir güç olarak gerekli olsa da kontrolsüz hırs ise zarar verici boyutlardadır. Çeşitli finansal krizler hırsın kontrol edilmediği durumlarda sonuçlarının ne kadar ağır olabileceğini kanıtlar niteliktedir. Bu sebeple klasik finansal sistem eleştirilerin de odağı konumundadır. Dolayısıyla klasik finans sistemi içerisindeki hırs faktörünün kontrol edilebilirliğini kolaylaştırma amacıyla İslami finans sistemi alternatif bir seçenek olabilmektedir. İslami finansın doğuşunu tetikleyen ve bu ilginin artmasını sağlayan hatta bir ihtiyaç olarak karşımıza çıkan en temel neden ise İslam dünyasının kalkınmasının finanse edilebilmesini sağlayabilmektedir. Dünya geneline bakıldığı zaman

---

¹²¹ FİNANS VE BANKACILIK, <https://www.bankofinans.net/islami-finansin-temel-prensipleri/> (05.02.2023)

lkeler; gelişmiş ülkeler (çoğunlukla batı ülkeleri), gelişmekte olan ülkeler ve gelişmemiş ülkeler gibi kategorilere ayrılmakta, İşlam lkelerinin çoğu gelişmekte olan veya gelişmemiş ülkelerden oluşmaktadır. İşte bu ülkelerin kalkınmasını ve gelişmiş ülkeler düzeyine çıkabilmelerini sağlamak amacıyla İşlami finans ortaya çıkmıştır ve İşlam dünyasının ilgisini çekmiştir.¹²²

3.7. Dünya’da İşlami Finans

Sömürge lkeleri tarafından yönetilen İşlam lkelerindeki Müslüman halk 1800’l yıllardan sonra kaybettikleri değerlerini ve sömürgecilik anlayışına teslim ettikleri özgürlüklerini yeniden kazanabilme umuduyla özellikle ekonomi alanında baş kaldırmaya ve haklarını aramaya başlamışlardır. Halkın böylesi bilinçlenmeye başlaması ile İşlam lkelerinde ekonomik hayatta hüküm süren yabancı kurum ve kuruşlara karşı sesleri yükselmiştir. Özellikle Süveyş Kanalı’nın inşaatının finansmanını bir İngiliz bankasının üstlenmesi ve faiz içeren işlemler yürütüyor olması Mısırlı alimler tarafından eleştirilmiştir. Bu eleştirilerin çığ gibi büyümesi ile özellikle Arap ve Hintli din alimler 1960’lı yıllarda finans siteminde İşlam dininin kural ve ilkeleri doğrultusunda hareket edebilmenin yollarını aramaya başlamışlardır. 1963 yılında Malezya’da Müslümanların hac yolculukları için yaptıkları tasarruflarını saklamak amacıyla kurulan “Tabung Haii” olarak bilinen “Hacı Tasarrufları şirketi” İşlami finansın uygulamadaki ilk rneği olmuştur. Yine 1963 yılında Mısır’da ilk İşlami banka kurulmuştur. 1971 yılında ise, Mısır’da ilk devlet destekli faizsiz banka olan “Nasır Sosyal Bankası” kurulmuştur. Özel destekli ilk banka ise 1975’te Birleşik Arap Emirlikleri (BAE)’de kurulmuştur. Tam da bu yıllarda Orta Doğu’da petrol zengini ülkelerde tasarruflarını İşlam dininin kurallarına uygun olarak faizsiz bir biçimde değerlendirmek isteyen Müslüman yatırımcıların sayısı giderek artmıştır. Bu doğrultuda yine 1975 yılında Müslüman ülkelerde ekonomik kalkınmanın faizsiz bir şekilde finanse edilebilmesi için Cidde’de İşlam Kalkınma Bankası (İKB) kurulmuştur. Sonraki süreçlerde ise sırayla;

İşlam ekonomisinin geleceğini ele alan ilk akademik toplantı olma niteliği taşıyan “1. Uluslararası İşlam Ekonomisi Konferansı” 1976’da Mekke’de toplanmıştır. İşlam ekonomisinin gelişimini yönlendirmek adına kurulan ilk araştırma merkezi olan “İşlam Ekonomisi Araştırma Merkezi” Cidde Kral Abdülaziz niversitesi bünyesinde 1978’de kurulmuştur. 1979 yılına gelindiğinde ise ilk tekafül sigorta şirketi Sudan’da kurulmuştur. Batı

---

¹²² YANPAR, a.g.e., ss.23-24.

lkeleri arasında ise ilk İslami banka olan ‘‘Danimarka Uluslararası İslam Bankası’’ 1978 yılında Lüksemburg’da kurulmuştur. Özellikle 1980’lerden sonra Pakistan, İıan, Sudan, Malezya ve Bahreyn gibi İslam lkeleri finans sistemlerini tamamen İslam dinine uygun hale getirmeye başlamışlardır. İslam lkelerindeki bu hareketlilik Batılı ülkelerde de İslami finansa olan ilgili arttırmıştır. Uluslararası Para Fonu (IMF) ve Dünya Bankası, İslami finansı ve ürünlerini alternatif finans aracı olarak tanımaya ve kabul etmeye başlamışlardır. Batılı ülkelerdeki bankalar müşterilerine İslami finans ürünlerini sunmaya başlamıştır. Dolayısıyla batılı ülkelerde İslami finansın uygulanabilir olduğu artık açık açık kabul edilmekteydi. Daha sonraki yıllarda ise İslami finansa kural ve denetim mekanizması getirilmesi gerektiği anlaşılmıştır. Bu doğrultuda 1991 yılında ‘‘İslami Finansal Kuruluşlar Muhasebe ve Denetim Kurumu (AAOIFI-Accounting and Auditing Organization for Islamic Financial Institutions)’’ kurulmuştur. 1990’lı yıllara gelindiğinde İslami finansın sadece bankacılık alanı ile sınırlı kalmasını önleyen ve sermaye piyasalarında da yayılmasını sağlayan bir gelişme olarak dünyanın en ünlü hisse senedi endeks sağlayıcılarından olan ‘‘Dow Jones (DJ)’’ ve ‘‘Financial Times’’ ilk İslami hisse senedi endekslerini oluşturmuşlardır. 2000’li yıllarda ise, sermaye piyasalarındaki tahvilin alternatifi olan ve çok kısa zamanda büyük bir işlem hacmine ulaşarak en önemli İslami finans aracı olmayı başaran ‘‘sukk’’ ortaya çıkmıştır.¹²³

3.8. Türkiye’de İslami Finans

3.8.1.2002 ncesi Türkiye’de İslami Finans

Türkiye’de İslami finansın şekillenmesini sağlayan üç kurum mevcuttur. Bu kurumların incelenmesi Türkiye’deki İslami finans tarihinin anlaşılması açısından önemlidir:

3.8.1.1. Adapazarı İslam Ticaret Bankası

Osmanlı Devleti’nin gücünü kaybetmesi sonucunda finans sisteminin yabancılar tarafından kontrol edilir duruma gelmesi üzerine ‘‘milli bankacılık’’ seferberliği başlamıştır. Bu doğrultuda ilk olarak 1864 ve 1866 yıllarında ‘‘Memleket ve Emanet Sandıkları’’ kurulmuştur. 1913 yılında İslam dininin kurallarına uygun faaliyetlerini yürütmek amacıyla ‘‘Adapazarı İslam Ticaret Bankası’’ kurulmuştur. Bankanın adı; 1919 yılında ‘‘Osmanlı A.ř.’’ olmuştur. Cumhuriyetin İlanından sonra 1924 yılında unvanından ‘‘Osmanlı’’ ibaresi çıkarılarak ‘‘Türk’’ kelimesi eklenmiştir. 1928 yılında bankanın unvanından ‘‘İslam’’ resmen çıkarılmıştır. 1934

¹²³ Fatih GÜÇLÜ, Metin KILIÇ, ‘‘İslami Finansın Dünyadaki Gelişimi ve İslami Finansa Yön Veren Uluslararası Kuruluşlar zerine Bir İnceleme’’, **Bülent Ecevit Üniversitesi Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi**, Cilt 16, Sayı 1, 2020, ss.77-78-79.

yılında bankanın merkezi Adapazarı'ndan Ankara'ya taşınmıştır. 1937 yılına gelindiğinde bankanın ismi “Türk Ticaret Bankası Anonim Şirketi” olmuştur. 1997 yılında ise banka, finansal sıkıntılar sebebiyle TMSF'ye devrolmuş ve faaliyetleri sona ermiştir. İsmindeki “İslam” ibaresinin kaldırılmasına kadarki süreçte bu banka Türkiye'deki ilk İslami banka olarak kabul edilebilir.

3.8.1.2. Devlet Sanayi İşçi Yatırım Bankası (DESİYAB)

1975 yılında “Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankası Kuruluşuna Dair Kanun Hükmünde Kararname” ile halkın tasarruf ve birikimlerini faizsiz bir biçimde sanayinin kalkınması için kullanmak amacıyla kurulmuştur. Bu bankanın kuruluşu ülkemizde devletin (kamunun) ilk faizsiz finans girişimidir.

3.8.1.3. Özel Finans Kurumları (ÖFK)

ÖFK'ler Türkiye'nin ilk faizsiz bankalarıdır. Ülkemizde ilk ÖFK'ler 1985 yılında kurulan “Albaraka Türk ve Faysal Finans” olmuştur. Sonraki yıllarda ise, Kuveyt Türk (1989), Anadolu Finans (1991), İhlas Finans (1995) ve Asya Finans (1996) kurulmuştur. ÖFK'ler halk arasında İslami bankacılığın bilinirliğinin artmasına büyük katkı sağlamıştır.

3.8.2. 2002 Sonrası Türkiye'de İslami Finans

2005 yılında 5411 sayılı “Bankacılık Kanunu” çıkarılmıştır. Ayrıca ÖFK'lerin tamamına “katılım bankası” adı verilmiştir. 2009 yılında ilk tekafül sigorta şirketi olan “Neova Sigorta” kurulmuştur. 2010 yılında Kuveyt Türk Katılım Bankası ilk sukuk ihracını gerçekleştirmiştir. 2010 yılında SPK kira sertifikaları (sukuk) tebliği yayımlandı. 2011 yılında ise kira sertifikaları için vergi düzenlemesi getirildi. 2012 yılında ilk faizsiz emeklilik şirketi olan “Bereket Emeklilik” kurulmuştur. 30 Ekim 2013 yılında İstanbul'da “Dünya Bankası Küresel İslami Finans Merkezi” açılmıştır. 21-23 Aralık 2013 tarihinde BDDK ve Türkiye Katılım Bankaları Birliği (TKBB) tarafından ilk kez “Faizsiz Finans ve Katılım Bankacılığı Çalıştayı” düzenlenmiştir. 2015 yılında ise ilk kamu katılım bankası olan “Ziraat Katılım” kurulmuştur. Yine 2015 yılında “Faizsiz Finans Koordinasyon Kurulu” kurulmuştur. 2016 yılında ise bir diğer katılım bankası olan “Vakıf Katılım” kurulmuştur.¹²⁴

¹²⁴ Mücahit ÖZDEMİR, Hakan ASLAN, “Türkiye'de İslami Finansın Dönüşümünün Ekonomi Politikası”, **Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı (SETA) Raporu**, 1. Baskı: Ankara, 2017, ss.17-18-19-20-21-22-23-24-25-27-28-29-30-31-32-33-34-35-36-37-38-39.

Ülkemizde faiz içermemesi sebebiyle İslami finans veya faizsiz finans “katılım finans” olarak anılmaktadır. Çünkü, sistemin isminde “katılım” ibaresinin geçmesi İslami finansa olan olumlu algıyı ve müşteri potansiyelini arttıracakı düşünülmektedir. Katılım finansının “risk paylaşımı”nı esas almasından dolayı geleneksel finans sisteminin faiz getirilerinden daha fazla getiri getireceği ise aşikardır. Katılım finans, ülkemizdeki hali hazırda var olan klasik finansal sistemin dönüştürülmesini sağlamakta ve sağlayacaktır. Ayrıca krediye dayalı finansmanın ekonomi içindeki payını ciddi oranda azaltarak, risk analizine dayalı finansmandan risk paylaşımına dayalı finansmana geçerek, özel sektörün tasarruflarını arttırarak ve sosyal finans harcamalarını destekleyerek ekonomik kalkınmaya büyük ölçüde destek olacaktır.¹²⁵

3.9. Katılım Finansman Kuruluşları

3.9.1. Katılım Bankaları

Bankalar “para, kredi ve sermaye konularına giren her çeşit işlemi yapan ve düzenleyen, bireylerin ve özel veya kamusal işletmelerin her türlü ekonomik ihtiyaçlarını karşılama faaliyetlerini temel uğraş konusu olarak seçen ekonominin en temel birimidir.” Ekonomilerdeki en temel finansal araçlardır. Bankaların asıl işlemi mevduat kabul etmek, kredi vermektir. Bu işlemlerin yanı sıra bankalar, sermaye piyasası işlemleri ile sigorta acenteliği de yapabilmektedir. Ancak konvansiyonel bankacılığın “faiz” temelinin üzerine kurulu olması sebebiyle, faiz noktasında İslami hassasiyetleri ve dini çekinceleri bulunan potansiyel müşterilerin tasarruflarını değerlendirebilmesi ve ekonomik gereksinimlerini konvansiyonel bankacılık sistemi üzerinden karşılaması mümkün olmamaktadır. Tam da bu noktada “faizsiz finansman prensipleri” ile faiz içermeyen bir şekilde ticari faaliyetlerini yürüten katılım bankaları kar ve zararın müşteriler (tasarruf sahipleri) ile paylaştıkları yani kar-zarar ortaklığı anlayışını benimsedikleri için konvansiyonel bankacılık sistemine faiz hassasiyeti nedeniyle dahil olamayan kesimin tasarruflarını ekonomik sisteme kazandırarak konvansiyonel bankacılık sisteminin tamamlayıcısı olmaktadır. Katılım bankacılığı ve tekafül sigortacılığının ortak özelliklerini inceleyecek olursak; her iki finansal yapıda da faiz uygulaması tamamen yasaklanmıştır. Katılım bankalarında da tekafül sigorta şirketlerinde de karşılıklı katılım (ortaklık) teşvik edilmektedir. Yine hem katılım bankalarında hem de tekafül sigorta şirketlerinde “belirsizlik” içeren ve “haram” kabul edilen işlemlerin yürütülmemesi

¹²⁵ T.C. Cumhurbaşkanlığı Finans Ofisi, Katılım Finans Strateji Belgesi <https://www.cbfo.gov.tr/sites/default/files/2022-10/cumhurbaşkanligi-finans-ofisi-katilim-finans-strateji-belgesi.pdf> (11.02.2023)

gerekmektedir. İşlemlerin türü, niteliği, vadesi gibi unsurların belli olması yani işlemlerin somut bir varlığa dayanması gerekmektedir. Faiz, kumar, tefecilik, silah ticareti, alkol, tütün ve uyuşturucu ticareti yapılmamalıdır.¹²⁶

3.9.1.1. Katılım Bankalarının Türk Ekonomisine Katkıları

İslami (faizsiz) finans sektörü reel sektörden ayrı değildir. İslami finansal sistemin tüm prensipleri reel sistemi korumak, reel sisteme destek vermek ve bu sistem içerisindeki haksızlıkları azaltmak amacıyla oluşturulmuştur. İslami finans kurumlarının tamamı reel sektöre dışarıdan fon sağlayıcı değil de direkt reel sektör içinde faaliyetlerini sürdüren kurumlardır ve reel sektörün en önemli aktörlerindedir. Bu kurumların reel sektöre katkıları ise şöyledir;

3.9.1.1.1. Âtıl Duran Varlıkların Değerlendirilmesi

Ülkemizde faaliyet gösteren katılım bankaları dini nedenlerden dolayı faiz hassasiyeti içerisinde olan ve tasarruflarını mevduat bankaları bünyesinde değerlendirmek istemeyen bireylere tasarruflarını değerlendirebilecekleri faiz içermeyen alternatifler sunarak bu bireylerin saklamış olduğu âtıl durumundaki tasarruflarını ekonomik sisteme kazandırarak ekonominin gelişimine katkıda bulunmaktadır.¹²⁷ Ülkemizde hemen hemen 40 yıldır faaliyet göstermekte olan katılım bankaları Türk sanayicilerinin ihtiyacı olan hammadde, yarı mamul ve mamul maddeler ile yatırımda kullanılacak tüm mal ve hizmetlerin temininde finansman ihtiyacının karşılanmasını sağlayarak ülke ekonomisini kalkındırmaktadır.¹²⁸

3.9.1.1.2. Reel Kesimin Finanse Edilmesi

Dünya genelindeki bütün İslami kurumların ortak özelliği (ülkeler arası farklılıklar olabilmektedir.) gerçekleştirdikleri tüm faizsiz işlemlerin reel ekonomiye bağlı olmasıdır. Dolayısıyla Dünya’da ve ülkemizde faaliyet gösteren katılım bankaları reel ekonominin

¹²⁶ Kadir Murat ALTINTAŞ, “Katılım Bankacılığı Çerçevesinde Alternatif Bir Sigorta Sistemi: Tekafül Sigorta Sisteminin Türkiye’de Uygulanabilirliği”, **Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt 16, Sayı 2, 2016, ss.118-119-120.

¹²⁷ Hediyeullah KARAHAN, Hicabi ERSOY, “Faizsiz Finansın Temel Prensipleri ile Türkiye’de Reel Kesimde Kullanılması”, **Türkiye Ekonomik ve Mali Araştırmalar Vakfı Maliye ve Finans Yazıları Dergisi**, Cilt 0, Sayı 105, 2016, ss.101-102-103.

¹²⁸ Serdar POLAT, “Katılım Bankaları Sigorta Uygulamalarında Tekafülün Yeri ve Geleceği”, **(Yüksek Lisans Bitirme Projesi)**, Marmara Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, 2015, ss.44-45.

ortağıdır. Bu bankaların en önemli özellikleri mevduat bankalarına nazaran fonların amacı dışında kullanılmasını engelleyebilmesidir.

3.9.1.1.3. Rekabetin Desteklenmesi

Katılım bankaları geliştirdikleri alternatif fon toplama ve fon değerlendirme yöntemleri sayesinde mevduat bankaları ile rekabet edebilmektedir. Çünkü bakıldığı zaman katılım bankalarının geliştirdikleri ürünler ve fon değerlendirme yöntemleri reel sektörde klasik finansal sistemin içerisinde var olan riskleri azalmaktadır. Bu durumda ekonomideki rekabeti arttırarak ekonominin gelişmesine katkı sağlamaktadır.¹²⁹

3.9.1.1.4. Kayıt Dışı Ekonominin Önlenmesi

Kayıt dışı ekonomi “ekonomik faaliyetin fiilen gerçekleşmiş olmasına rağmen bu faaliyetle ilgili kayıtların tutulmaması” veya “hiçbir belgeye bağlanmadan veya gerçeği yansıtmayan belgeler ile gerçekleştirilen ekonomik olayın devletten ve işletme ile ilgili diğer kişilerden tamamen ya da kısmen gizlenerek, kayıtlı ekonominin dışına taşınmasıdır.” Ülkemizde kayıt dışı ekonomi çok ciddi bir sorundur. İşte tam bu noktada katılım bankaları tüm işlemlerinde kayıt dışı ekonomiye izin vermeyerek ekonomi için büyük bir destek yaratmaktadır. Örneğin; taşıt veya konut finansmanında ilgili taşınmazlar yetkili makamlarca tescil edildikten sonra kredi desteği verilmektedir. Veya leasing all risk poliçe işlemlerinde makine alımları esnasında mutlaka makineye ait faturanın var olması ve kaydedilmesi gerekmektedir.

3.9.1.1.5. İstihdamın Arttırılması

Katılım bankaları, reel ekonomi için kaynak aktarımı ve fon desteği sağlayarak, bu kaynak ve fonların yeni yatırımlarda kullanılması ile yeni istihdam alanları oluşturmaktadır. Ayrıca kamu bankaları KOBİ’lerin ekonomik faaliyetlerinin aksamasını önleyerek ve KOBİ’lerin güçlenerek büyümesini sağlayarak bu yönü ile de istihdamı arttırıcı rol oynamaktadırlar.

---

¹²⁹ Hediyeullah KARAHAN, Hicabi ERSOY, “Faizsiz Finansın Temel Prensipleri ile Türkiye’de Reel Kesimde Kullanılması”, *Türkiye Ekonomik ve Mali Araştırmalar Vakfı Maliye ve Finans Yazıları Dergisi*, Cilt 0, Sayı 105, 2016, ss.101-102-103.

3.9.1.1.6. Fonlama Olanaklarını Arttırması

Ülkemizdeki İslami bankacılıkta fonlama ihtiyacı oldukça fazladır. Katılım bankalarının fonlama kaynakları konvansiyonel bankalardan çok daha azdır. Katılım bankalarında bu fon olanaklarının artması için çok düşük bir seviyede olan sukuk ihracının kamu desteği ile arttırılması ve altyapı projelerinde sukuk finansmanın daha çok ve aktif bir şekilde kullanılabilmesi gerekmektedir. Dünya geneline göre ülkemizde bu denli düşük seviyelerde kalan sukuk ihracını arttırabilir ise, katılım bankaları ekonomideki fonlama olanaklarını artmasına da ciddi katkı sağlayacaktır.

3.9.1.1.7. Daha Geniş Kitlelere Ulaşım Sağlanması

Katılım bankaları faiz hassasiyeti olan kesimin de ekonomiye dahil edilmesini sağlamaları ile çok daha geniş bir müşteri yelpazesine ulaşmayı başarmışlardır. Katılım bankalarının daha fazla potansiyel müşteriye ulaşabilmeleri için ülke genelinde şube sayılarını da hızlıca arttırmaları gerekmektedir.

3.9.1.1.8. Ürün ve Hizmet Çeşitliliğini Arttırması

Ülkemiz diğer İslam ülkelerine göre katılım bankalarındaki ürün çeşitliliği noktasında daha geridedir. Katılım bankalarında ürün geliştirme ve teknolojik ürünlerin katılım finansmanına uygun hale getirilip müşteriye sunulması için gerekli adımların atılması gerekmektedir. Bu durum katılım bankalarında ürün geliştirilmesi ve müşteriye sunulması noktasında çok büyük bir potansiyelin mevcut olduğunun kanıtıdır.

3.9.1.1.9. Yabancı Sermaye Transferini Sağlaması

Ülkemizde faaliyet gösteren Türkiye Finans Katılım Bankası (Suudi Arabistan), Kuveyt Türk (Kuveyt) ve Albaraka Türk (Bahreyn) ülkemizdeki ilk yabancı sermayeli katılım bankalarıdır. Kurulan bu bankalar sayesinde ülkemize özellikle Orta Doğu ve Körfez ülkelerinden sağlanan yabancı sermaye girişi artmıştır. Bu sermaye artışı dış ticaret ağıımızın genişlemesini de beraberinde getirmiştir. Risk almayan ve spekülatiflerden uzak duran katılım bankaları sayesinde yabancı yatırımcıların ülkemize olan ilgisi artmıştır.¹³⁰

¹³⁰ Serdar POLAT, “Katılım Bankaları Sigorta Uygulamalarında Tekafülün Yeri ve Geleceği”, (Yüksek Lisans Bitirme Projesi), Marmara Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, 2015, ss.45-46-49-50-52.

3.9.1.2. Türkiye’de Katılım Bankalarının Sigortacılık Uygulamaları

Ülkemizde katılım bankaları sigorta şirketlerinin acenteliğini yapmaktadır. Bu katılım bankalarının sigorta ürünleri ve uygulamalarına bakacak olursak;

3.9.1.2.1. Kuveyt Türk Katılım Bankası Sigortacılık Uygulamaları

Kuveyt Türk Katılım Bankası Türkiye’nin ilk tekafül sigorta şirketi olan Neova Sigorta A.Ş.’nin acenteliğini yapmaktadır. 5 Mayıs 2020 tarihinde Neova Sigorta’nın %7’lik hissesine sahip olan Kuveyt Türk yapılan anlaşma neticesinde %93’lük hissesini de devralarak Neova Sigorta’nın hisselerinin tamamını kendi üzerine almıştır.¹³¹

Tablo 8: Kuveyt Türk Katılım Bankası’nın Müşterilerine Sunduğu Sigorta Ürünleri

Elementer Sigortalar	Hayat Sigortaları	Emeklilik	Sağlık Sigortaları
Zorunlu Trafik Sigortası	Ferdi Kaza Sigortası	Bireysel Emeklilik Sistemi	Bireysel Özel Sağlık Sigortası
Kasko Sigortası	Krediye Bağlı Ferdi Kaza Sigortası	BES Otomatik Katılım	Tam Katılım Sağlık Sigortası
Limitsiz İhtiyari Mali Mesuliyet	Huzurlu Yuvam Ferdi Kaza Sigortası		Yurt Dışı Seyahat Sağlık Sigortası
DASK Sigortası	Yolum Açık Ferdi Kaza Sigortası		
Konut Sigortası	Kritik Hastalıklar Sigortası		
Seyahat Sağlık Sigortası	Kadınca Güven Kritik Hastalık Sigortası		
	Eğitim Güvence Sigortası		
	Kredili Hayat Sigortası		

Kaynak: <https://www.kuveytturk.com.tr/bireysel/sigorta-ve-emeklilik> (12.02.2023)

¹³¹ KUYEYT TÜRK, <https://www.kuveytturk.com.tr/hakimizda/kuveyt-turk-hakinda/bizden-haberler/kuveyt-turk-neova-sigortanin-hisselerinin-tamamini-devraldi> (12.02.2023)

3.9.1.2.2. Albaraka Türk Katılım Bankası Sigortacılık Uygulamaları

Albaraka Türk Katılım Bankası, Katılım Emeklilik ve Hayat A.Ş., Bereket Sigorta A.Ş., HDI Katılım Sigorta A.Ş., Neova Sigorta A.Ş. ve Türkiye Katılım Sigorta A.Ş.’nin acenteliğini yürütmektedir.¹³²

Tablo 9: Albaraka Türk Katılım Bankası’nın Müşterilerine Sunduğu Sigorta Ürünleri

Elementer Sigortalar	Hayat Sigortaları	Emeklilik	Sağlık Sigortaları	Diğer
Zorunlu Trafik Sigortası	Kredi Ferdi Kaza Sigortası	Rahat Emeklilik	Tamamlayıcı Sağlık Sigortası	Faizsiz Sigortacılık
Kasko Sigortası	Destek Ferdi Kaza Sigortası	Pratik Emeklilik	Yabancı Sağlık Sigortası	Sorumluluk Sigortaları
Yat ve Tekne Sigortası	Kredili Hayat Sigortası	Hesaplı Emeklilik	Seyahat Sağlık Sigortası	Tarım Sigortaları
Konut Yangın Sigortası	Eğitim Güvence Sigortası	Özel Emeklilik		
DASK Sigortası	Eğitim Ödeme Sigortası	Güzel Emeklilik		
Eşyam Güvende Sigortası	Kritik Hastalıklar Sigortası	Erken Katılım Emeklilik Planı		

Kaynak: <https://www.albaraka.com.tr/tr/bireysel/sigorta-ve-emeklilik> (12.02.2023)

3.9.1.2.3. Türkiye Finans Katılım Bankası Sigortacılık Uygulamaları

Türkiye Finans Katılım Bankası, Unico Sigorta A.Ş., Eureko Sigorta A.Ş., Bereket Sigorta A.Ş., Bereket Emeklilik A.Ş., MetLife Emeklilik ve Hayat A.Ş., Neova Sigorta A.Ş., HDI Katılım Sigorta A.Ş., Groupama Sigorta A.Ş., Groupama Emeklilik A.Ş., Garanti

¹³² ALBARAKA TÜRK, <https://www.albaraka.com.tr/tr/bireysel/sigorta-ve-emeklilik/diger/faizsiz-sigortacilik#:~:text=Albaraka%20T%C3%BCrk%20Kat%C4%B1m%C4%B1m%20Bankas%C4%B1%20A,acentesidir.> (12.02.2023)

Emeklilik A.Ş., Türkiye Katılım Sigorta A.Ş., Türkiye Katılım Hayat A.Ş. gibi birçok sigorta şirketinin acenteliğini yapmaktadır.¹³³

Tablo 10: Türkiye Finans Katılım Bankası'nın Müşterilerine Sunduğu Sigorta Ürünleri

Zorunlu Trafik Sigortası
Kasko Sigortası
Konut Yangın Sigortası
DASK Sigortası
Sağlık Sigortası
Seyahat Sağlık Sigortası
İşyerim Güvende Sigortası
Finansman Güvence Sigortası
Faal/Siftah Kart Güvence Sigortası
Limit Güvence Sigortası
Nakliyat Sigortası
Elektronik Cihaz Sigortası
Makine Kırılması Sigortası
Leasing All Risk Sigortası
İnşaat All Risk Sigortası
Montaj All Risk Sigortası
Mesleki Sorumluluk Sigortası
Mali Sorumluluk Sigortası

Kaynak: <https://www.turkiyefinans.com.tr/tr-tr/kobi/sigortacilik-hizmetleri/sayfalar/sigortacilik-hizmetleri.aspx> (12.02.2023)

3.9.1.3. Acerpro Ekranı (Insurgateway)

“Tüm sigorta şirketlerinin ürün ve hizmetlerinin web servislerine tek bir sistem üzerinden ulaşan ve merkezileştiren ilk ve tek açık sigortacılık platformudur.” Ülkemizde birçok sigorta şirketinin online ürünleri bu ekrana aktarılmıştır. Birçok banka, broker ve acente bu ekranı kullanmaktadır. Bu ekran sayesinde sigortacılık sektöründeki tüm paydaşlar zaman ve maliyetlerden tasarruf etmektedirler. Ayrıca operasyonel süreçler kısalmakta kaliteli üretim gerçekleştirilmektedir. Satış hacimlerini genişleten bu ekran aynı zamanda müşteri memnuniyetini de arttırmaktadır.¹³⁴

¹³³ TÜRKİYE FİNANS, <https://www.turkiyefinans.com.tr/tr-tr/kobi/sigortacilik-hizmetleri/sayfalar/sigortacilik-hizmetleri.aspx> (12.02.2023)

¹³⁴ ACERPRO, <https://www.acerpro.com.tr/tr-TR/insurgateway> (12.02.2023)

3.9.1.4. Bankasüranspro (Bankalara Özel Dijital Bankasürans Platformu)

Bankaların ihtiyaç duyduğu sigortacılık ürün ve hizmetlerini tek bir ekranda buluşturan ve böylece bankaların sigorta işlemlerini kolaylaştırarak banka kanalı aracılığıyla sigorta penetrasyonunun arttıran bir uygulamadır. Bankaların acenteliğini yürüttüğü sigorta şirketlerinden aynı ayda çok kısa bir süre içerisinde teklif alma, poliçe tanzim etme, yenileme süreçlerini yürütme ve tahsilatları sağlama gibi operasyonel süreçlerini yürüttüğü, CRM uygulamaları sayesinde çapraz satış olanaklarının da sunulduğu çok fonksiyonlu bir sistemdir.¹³⁵

3.9.2. Katılım Sermaye Piyasaları

İslami Sermaye Piyasası “Her türlü alım-satım işleminin ve diğer operasyonların İslami prensip ve gerekliliklere göre yapıldığı menkul kıymet piyasaları” olarak tanımlanmaktadır.¹³⁶ İslami sermaye piyasaları; İslami hisse senetleri, İslami endeksler, İslami fonlar ve sukuk piyasası olmak üzere dört alandan oluşmaktadır. İslami hisse senetleri, İslam dininin kurallarına uygun olarak faaliyette bulunan firmalara ait ortaklık belgeleridir. Bu firmaların hisseleri şer’i alimler tarafından düzenli aralıklarla takip ve kontrol edilmektedir. İslami endeksler, halka açık olarak faaliyet gösteren şirketlerin İslami kurallara uygun olarak borsada işlem görmekte olan hisse senetlerinin getiri hareketlerinin takip edilmesi amacıyla oluşturulan endekslerdir. 1990’lı yıllarda popüleritesi artan İslami fonların ise, murabaha fonları, icara fonları gibi birçok çeşidi bulunmaktadır. Sukuk, “Çeşitli şekillerde yapılandırılabilen ve bir varlıktan yararlanma hakkı sunan ayrıca likidite sağlamada kullanılan en temel enstrümanlardan birisidir.” İhraç şekline göre, Mudaraba, icara, murabaha, selem ve istisna sukuk gibi çeşitleri vardır.¹³⁷ Burada sukuk kavramına değinmişken bu kavramın detaylandırılmasını sağlayalım. Sukuk kavramı Arapça “sakk” sözcüğünden türemiş olan ve çoğul anlamda kullanılmakta olan bir kavramdır. Sakk kavramı ise, “yatırım sertifikası” veya “belge” kavramlarının yerine kullanılmaktadır. İslami Finans Kuruluşları Muhasebe ve Denetleme Kurumu’nun (AAOIFI) sukuk tanımı şöyledir; “maddi varlıkların, intifa haklarının, belirli projelerin veya özel yatırım faaliyetlerinin mülkiyetinde bölünmemiş payları temsil eden eşit değerde sertifikalardır.” Bakıldığı zaman sukuk, “Şirketler ve ülkeler tarafından ihraç

¹³⁵ ACERPRO, <https://www.acerpro.com.tr/tr-TR/bankasuranspro> (12.02.2023)

¹³⁶ Mevlüt CAMGÖZ, “Sermaye Piyasasında İslami İlkeler: Seçilmiş Finansal Varlıklar ve Operasyonel İşlemler Üzerine Bir İnceleme”, *Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 2, Sayı 2, 2018, s.2.

¹³⁷ Suna AKTEN ÇÜRÜK, “Sermaye Piyasalarında İslami Endekslerin Kullanımı: Borsa İstanbul Örneği”, *Necmettin Erbakan Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü, Araştırma Makalesi*, Sayı 13, 2018, Ankara, ss.55-56.

edilebilen, yatırım projelerinin finansmanında yenilikçi ve alternatif bir finansal araç olarak şeriat kurallarına uygun bir şekilde kullanılabilen bir borçlanma aracıdır.” Sukuk aslında “İslami tahvil” olarakta isimlendirilebilmektedir. Sukuk ile geleneksel tahvillerin benzer ve farklı özellikleri mevcuttur. Geleneksel tahvillerde de hukukta da bir vade söz konusudur ve vade sonunda yatırımcı anaparası üzerinden kazanç sağlamaktadır. Ancak sukuk ve geleneksel tahviller arasındaki ana fark şudur; Sukuk İslami kurallara ve şeriata uygun olarak bir varlığa dayalı olmak kaydıyla ihraç edilmektedir. Sukuk ihraççısı için “maddi varlıklar üzerinden mülkiyet hakkı” tanımaktadır. Sukuk ihraççısı sukuk ihraç ettiğinde vade bitimine kadar olan süre boyunca faiz içeren tüm işlemlerden kaçınmalıdır. Alacağı kâr payını da ihraç öncesi ilan etmelidir. Ayrıca vade sonunda sukuk ihraççısı, maddi varlıklarından elde ettiği tüm gelirini yatırımcıları ile paylaşmak durumundadır.¹³⁸

3.9.3. Tekafül Sigorta Şirketleri

Tekafül sigorta şirketleri İslami sigortacılık ürünlerini pencere usulü veya tam katılım sigortacılığı yöntemi ile sigorta müşterilerine sunan şirketlerdir. Bu şirketler tekafül sigortacılığının gelişmesi ve büyümesi için, ekonomik düzen içerisinde sağlam bir yer edinebilmesi için büyük çabalar sarf etmektedir.

3.10. Tekafül Sigorta Şirketleri ile İslami Bankalar Arasındaki İş Birliği İhtiyacı

Bankacılık ve sigortacılık sektörleri ticaretin iki ana unsurunu oluşturmaktadır. Bankacılık sektörü fon transferi ile ekonomik kalkınmaya destek olurken, mevduat sahipleri için de güvence sağlamaktadır. Sigortacılık sektörü ise, beklenmedik riskler karşısında bireylere onları koruma noktasında ve zararlarının giderilmesi hususunda teminat sunmaktadır. Ancak klasik bankacılık ve sigortacılık uygulamaları, faiz içeriyor olmalarından dolayı Müslüman kesim tarafından benimsenememiştir. İslami Bankacılık ve İslami Sigortacılıkta başarının ön şartı İslam’da kabul görülen risklerin teminat altına alınmasıdır. Bu iki sektörün bu kadar iç içe olması iş birliği fikrini de beraberinde getirmiştir. Sağlıklı işleyen ve büyüyen İslami Sigortacılık, İslami Bankacılığın büyümesini sağlayacaktır. Her iki sektör arasında çok güçlü bağların kurulması gerekmektedir. Bu güçlü bağlar sayesinde her iki sektöründe ileride istenen seviyelerde gelişim kat edeceğini göreceğiz. İslami Bankacılık ve İslami Sigortacılık sektörleri birbirinin tamamlayıcı niteliğinde çalışmaktadır. Şeriat ilkelerini benimseyen İslami

¹³⁸ Mesut DOĞAN, Mustafa KEVSER, *İslamic Finance and Recent Developments*, 1. Baskı, Ankara: Gazi Kitabevi, Eylül 2021, ss.94-95.

Bankacılık ve İslami Sigortacılık sektörleri gelecek yıllarda Müslüman ve gayrimüslim toplumlar için daha cazip hale gelecektir.¹³⁹

3.11. Tekafülün İslami Finans Sistemi İçerisindeki Yeri ve Önemi

Tekafül sigortacılığı İslami finans sistemi içerisinde bireylerin maruz kalabilecekleri risklere karşı güvence elde etme gereksinimlerini karşılamakta olan en önemli finansal araçtır. Ayrıca tekafül sigortacılığı İslam ülkelerindeki jeopolitik, siyasal ve toplumsal tüm risklere karşı güvence sağlaması sayesinde bu risklerin kötü sonuçlarını ortadan kaldırmaktadır. Tekafül BES uygulaması da bireylerin emeklilik dönemleri için birikim imkânı sunmaktadır.

Tekafül sigortacılığı katılım bankaları için de önemli bir güvence temin etme aracıdır. Bir katılım bankasından fon kullanan veya bir katılım bankasına fon yatıran tüm gerçek ve tüzel kişilikteki müşteriler tekafül sigortacılığı ile o işlemdeki sigorta ihtiyacını gidermektedir. Örneğin; finansal kiralama (leasing) yöntemi ile müşteriye bir inşaat vinci kiralandığında o vincin sigorta yükümlüsü banka olmaktadır.¹⁴⁰ Burada çok ufak leasing kavramından da bahsetmek gerekirse; leasing (finansal kiralama) “Bir yatırım malının mülkiyeti leasing şirketinde kalarak belirlenen kiralar karşılığında kullanım hakkının kiracıya verilmesi ve sözleşmede belirtilen sözleşme süresi sonunda mülkiyetinin kiracıya geçmesini sağlayan bir finansman yöntemidir.” Leasing (kiralama) süreci boyunca banka müşterisi olan firmanın alınan mal için kirasını ödemektedir. Süre sonunda da mal müşteriye devredilmektedir.¹⁴¹

Tekafül sigortacılığı geleneksel sigortacılık sistemi için alternatif konumundadır. Tekafül sigortacılığında bireylerden toplanan katkı payları katılım hesabı, kira sertifikaları, katılım fonu gibi İslam’a uygun yatırım araçlarında değerlendirilmektedir. Bu yatırım araçlarında değerlendirilen fonlar İslami finans sektörünün ekonomi içerisindeki payının büyümesini sağlamaktadır. Ayrıca tekafül sigortacılığı İslami bankacılık ve İslami sermaye piyasası sektörlerini beslemekte ve bu sektörleri tamamlamaktadır.¹⁴²

¹³⁹ Kazi Md. Mortuza ALİ, “Present Scenario and Future Potentials of Takafül”, Islamic Economics, Banking and Finance, 2006, ss.10-11-12.

¹⁴⁰ Şanbaz YILDIRIM, **40 Soruda Tekafül (İslami Sigorta)**, 1. Baskı, İstanbul: İktisat Yayınları, 2021, ss.88-89.

¹⁴¹ KUYEYTTÜRK, <https://www.kuveytturk.com.tr/kobi/finansman-urunleri/leasing> (12.02.2023)

¹⁴² Şanbaz YILDIRIM, **40 Soruda Tekafül (İslami Sigorta)**, 1. Baskı, İstanbul: İktisat Yayınları, 2021, s.89.

3.12. Tekafül Sigortacılığının Branşları

Tekafül sigortacılığı aile tekafülü (family takaful) ve genel tekafül (general takaful) olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Genel tekafül konvansiyonel sigortacılıktaki elementer (hayat dışı) branşın alternatifiyken aile tekafülü ise hayat sigortacılığı branşının alternatifidir ve bazı yönleri ile konvansiyonel sigortacılıktaki hayat sigortacılığı branşından ayrılmaktadır.¹⁴³ Aile tekafülü sağlık, yatırım, eğitim ve hayat alanlarında uzun vadeli olarak oluşturulan tekafül türüdür. Genel tekafül ise, maddi varlıkların uğrayabileceği zararları teminat altına almak amacıyla kısa vadeli olarak oluşturulan tekafül türüdür.¹⁴⁴

3.12.1. Aile Tekafül Sigortası

Aile tekafül sigortası “İslami Hayat Sigortası” olarak isimlendirilmektedir. Bu tekafül türü ile toplumdaki gerçek veya tüzel kişiliklerin uzun vadeli olarak korunması amaçlanmaktadır. Bireyler için sağlık, eğitim, kaza, evlilik, hac-umre gibi konularda güvence sunmaktadır. Vadesi en az 10 yıl olup 40 yıla kadar çıkabilmektedir. Aile tekafül sigortası risk sigortası olarak düşünülmemelidir. Daha çok uzun vadeli yatırım aracı olarak düşünülmelidir. Dünya genelinde daha çok BAE, Malezya ve Endonezya’da uygulanmakta olan aile tekafülü Türkiye’de uygulanmamaktadır.¹⁴⁵

3.13. Türkiye’de Tekafül Sigortacılığında Ürün Geliştirme

Ülkemizde tekafül sigortacılığının uygulama şekli ve müşterilerine sunduğu ürünler bakımında geleneksel sigortacılıktan bir farkının olmadığı görülmektedir. Tekafül sigortacılığında da geleneksel sigortacılıkta da ürün yelpazesi tamamen aynıdır. Sadece toplanan fonların değerlendirilme süreçleri farklı işlemektedir. Tekafül sigortacılığında katılımcıların sisteme aktardıkları katkı payları faizsiz yatırım araçlarında değerlendirilmektedir. Geleneksel sigorta şirketleri ile tekafül sigorta şirketlerinde tanzim edilen tüm poliçelerin kapsam ve klozları bile aynıdır. Hem geleneksel hem de tekafül sigortacılığında ortak ve tek amaç bireyleri maruz kalabilecekleri risklere karşı korumaktır. İslami hassasiyeti olan veya olmayan her insanın maruz kalabileceği riskler aynı olduğu için

¹⁴³ Hakan ASLAN, “Türkiye’de Tekafül (İslami Sigorta) Uygulamaları: Problemler ve Çözüm Önerileri”, **Uluslararası İslam Ekonomisi ve Finansı Araştırmaları Dergisi**, Cilt 1, Sayı 1, 2015, s.99.

¹⁴⁴ Sabri Burak ARZOVA, Bertaç Şakir ŞAHİN, “Tarımsal Üretimde Tekafül Sigortacılığı ve Bir Model Önerisi”, **Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi**, Cilt 15, Sayı 53, Ocak 2020, s.234.

¹⁴⁵ YAZICI, a.g.e., s.174.

her iki sigorta türü de aynı risklere teminat sunmaktadır.¹⁴⁶ Örnek teşkil etmesi açısından Neova Katılım Sigorta A.Ş.'nin müşterilerine sunduğu ürünlere göz atacak olursak;

Bireysel Ürünler:

Zorunlu Trafik Sigortası
Kasko Sigortası (Bireysel)
Limitsiz İMM Sigortası
DASK – Konut Sigortası
Ferdî Kaza Sigortası
Seyahat Sağlık Sigortası
Tam Katılım Sağlık Sigortası

Kurumsal Ürünler:

Kasko Sigortası (Kurumsal)
Zorunlu Trafik Sigortası
Limitsiz İMM Sigortası
Grup Ferdî Kaza Sigortaları
Grup Katılım Sağlık Sigortaları
TARSİM
Sorumluluk Sigortaları
İşyeri Sigortaları
Mühendislik Sigortaları
Nakliyat Sigortaları¹⁴⁷

Tekafül sigortacılığında ürün geliştirme sürecinde ne önemli husus İslam dinine uygun ürünlerin geliştirilip tekafül sigortacılığı sistemine dahil edilebilmesidir. Tekafül sigortacılığı sayesinde sigorta piyasasındaki tüm ürünler “caiz” olabilmektedir. Ülkemizde henüz yeni yeni gelişmekte olan tekafül sigortacılığında geleneksel sigortacılıktaki tüm ürünler bu alana entegre edilebilmişken tekafül sigortacılığında ürün geliştirme konusunda ciddi ve somut bir yenilik bulunmamaktadır.¹⁴⁸

¹⁴⁶ YAZICI, a.g.e., ss.164-166.

¹⁴⁷ NEOVA SİGORTA, <https://www.neova.com.tr/> (22.01.2023)

¹⁴⁸ YAZICI, a.g.e., ss.167-169.

3.13.1. Tekafül Sigortacılığında Yeni Ürün Geliştirme Konusunda Atılabilecek Adımlar

Tekafül sigortacılığında hem ürün çeşitliliği hem de bu ürünler vasıtasıyla tanzim edilen poliçeler sayesinde katılımcılardan toplanan fonların değerlendirilebileceği yatırım araçları oldukça azdır. Ülkemizde katılım fonları değerlendirildiği araçlar çok düşük getirilidir.

Cep telefonu/bilgisayar sigortası, bisiklet/motosiklet sigortası, evcil hayvan sigortası gibi çok yüksek primli sigorta ürünleri için tekafül sigortacılığında henüz teminat sunulmamaktadır. Bu ürünleri sunabilmek rekabette ön plana çıkmayı sağlayacağından tekafül sigortacılığında niş ürünlerin geliştirilmesi gerekmektedir.

Tekafül sigortacılığı risk transferinden çok risk paylaşımına dayalı olduğu için düşük riskli ve risk paylaşımını esas alan ürünlerin geliştirilmesi son derece önemlidir. Ayrıca kamu altyapı projelerinin teminat altına alınması ve yeni katılım sermaye piyasası ürünlerinin geliştirilmesi katılım fonlarının değerlendirilebileceği yeni alanları da beraberinde getirecektir.¹⁴⁹

3.14. REASÜRANS VE RETEKAFÜL (KATILIM REASÜRANSI) KAVRAMLARI

3.14.1. REASÜRANS KAVRAMI

Reasürans, sigorta şirketlerinin üzerlerine aldıkları riskleri diğer bir sigorta şirketine (reasürans şirketine) devretmesidir. Başka bir ifade ile reasürans, sigortacının sorumluluğunun başka bir sigortacı tarafından sigortalanması işlemidir. Sigortacı üzerinde taşıdığı risklerin bir kısmını veya tamamını reasürans şirketine devreder.¹⁵⁰ Burada; üstlendiği risklerin bir kısmını veya tamamını devreden sigorta şirketine sedan şirket, bu riskleri devralan reasürans şirketine reasürör, devir işlemine retrosesyon, sedan şirketin reasüröre devrettiği riske sesyon denilmektedir.¹⁵¹ Bir reasürans anlaşmasının varlığından söz edebilmek için öncelikle bir sigorta poliçesinin var olması ve bu poliçeye konu riskin de bir başka sigorta şirketine devredilmiş olması gerekmektedir. Dolayısıyla reasürans aslında sigortanın farklı bir versiyonu olarak kabul edilmekte olup sigortacının sigortası olarak düşünülmelidir. Sigortanın temel prensipleri reasürans için de geçerlidir. Ortada sigortalanacak bir risk olmaz ise, sigortaya

¹⁴⁹ T.C. Cumhurbaşkanlığı Finans Ofisi, Katılım Finans Strateji Belgeseli <https://www.cbfo.gov.tr/sites/default/files/2022-10/cumhurbaşkanligi-finans-ofisi-katilim-finans-strateji-belgesi.pdf> (04.03.2023)

¹⁵⁰ İlyas AKHİSAR, Hilmi ACINAN, **Reasürans**, 2. Baskı, İstanbul: Filiz Kitabevi, Nisan 2016, s.3.

¹⁵¹ TRETE, <http://www.trete.com.tr/sozluk.html> (22.01.2023)

ihtiyaç duyulmayacağı için sigortacının da varlığından söz edilmeyecektir. Bu durumda reasürans kavramı da ortadan kalkacaktır. Ancak, hayatta karşılaşma olasılığımız olan tehlike ve riskler var olduğu sürece sigorta ve sigortanın tamamlayıcısı olan reasüransta var olmaya devam edecektir. Sigorta şirketleri reasürans işlemi sonucu üzerlerine aldıkları riskleri reasürörler ile paylaşmaktadır. Bu nedenle bir sigorta poliçesi kesilmeden önce o poliçenin reasürans bölüşümünün yapılması şarttır. Reasürans bölüşümü (paylaşımı) yapılmayan bir poliçede riskin tamamı sigortacı tarafından üstlenilmiş olur ve hasar anında hasarın tamamını sigorta şirketi tek başına ödemek zorunda kalır. Burada sigorta sözleşmeleri ve reasürans anlaşmalarının yapısını açıklamak gerekmektedir;

3.14.1.1. Sigorta Sözleşmeleri

- Sigorta şirketi ile gerçek veya tüzel kişiler arasında düzenlenir.
- Sorumluluğun tamamı sigortacıya aittir.
- Hasar anındaki tazminatın tamamı sigortacı tarafından ödenmektedir.
- Ulusal nitelikli sözleşmelerdir.
- Mal sigortalarında sigorta sözleşmeleri tazminat sözleşmeleri konumunda iken ferdi kaza ve hayat sigortalarında ise sigorta sözleşmeleri meblağ sözleşmesi konumundadır.
- Sigortalılar ile reasürör arasında doğrudan bir ilişki bulunmamaktadır.

3.14.1.2. Reasürans Anlaşmaları

- Her iki tarafında sigorta şirketi olduğu tüzel kişilikler arasında yapılan anlaşmalardır.
- Reasürör riskten doğan sorumluluğu direkt kendi üzerine almamaktadır. Sigorta şirketi ile sorumluluğun paylaşılması söz konusudur.
- Bütün reasürans anlaşmaları tazminat sözleşmeleri konumundadır.
- Uluslararası nitelikli anlaşmalardır.
- Reasürörün sigortalılara karşı sorumluluğu bulunmamaktadır. Dolayısıyla bir reasürans şirketinin iflası sigortalıları etkilemez ve sigorta şirketinin sigortalılarına sorumluluğu devam eder.

Sigorta şirketleri tarafından sigortalılarına tanzim edilen sigorta poliçesi ile teminat altına alınan riskin gerçekleşmesi sonucu yaşanan hasar anında hasarların tazmin edileceği taahhüdü verilir. Ancak sigorta şirketlerinin özellikle büyük riskleri teminat altına almaları durumunda yaşanabilecek hasarları tek başlarına karşılamaları imkansızdır. İşte bu sebeple sigorta şirketleri üstlendiklerin riskleri reasürans şirketleri ile paylaşmaktadır. Reasürans

şirketleri de hasar anında tazminat ödemesine hissesi oranında katılmaktadır.¹⁵² Sigortalıların sigorta şirketlerinden teminat satın alması gibi sigorta şirketleri de reasürans şirketlerinden güvence satın almaktadır.

3.14.1.3. Reasüransın Fonksiyonları

1) Sigorta şirketleri reasürörler ile yaptıkları reasürans anlaşmaları sayesinde risk kabul kapasitelerini arttırmaktadır. Böylece daha büyük riskleri teminat altına alabilmektedir. Sigorta şirketlerinin kapasitelerinin artması sayesinde de sigorta değişik coğrafyalarda yayılım göstermektedir.

2) Teminat altına alınan risk hakkında reasürörden daha çok teknik bilgi ve tecrübeye sahip olan sigorta şirketi reasürans güvencesiyle birlikte esnek bir iş kabul politikasına kavuşur ve böylece portföyünü ve Pazar payını genişletir.

3) Sigorta şirketleri reasürans şirketine devrettikleri her iş için “reasürans komisyonu” almaktadır. Bu komisyon sigorta şirketleri için önemli gelir kaynaklarından biridir. Sigorta şirketlerine gelir kaynağı olan bir diğer uygulama ise, reasürans şirketlerinin yaptıkları “peşin hasar ödemesi”dir. Peşin hasar ödemesi; reasürans şirketinin hasara hissesi oranından katılmasının yanı sıra sigorta şirketinin hasarı ödemesinden önce yardım amacıyla sigorta şirketine yaptığı avans niteliğinde bir ön ödemedir. Sigorta şirketleri için bir diğer gelir kaynağı ise, “cari rizikolar karşılığı”dır. Sigorta şirketlerinin yasal olarak ayırmak zorunda olduğu bu karşılık şirketi sorumluluktan kurtarmaktadır.

4) Ülkemizde sigorta şirketlerinin en çokta yeni kurulmuş olan sigorta şirketlerinin uluslararası bilgi birikimine ve tecrübeye sahip olan reasürans şirketlerinin bilgi birikiminden faydalanmaya ve bu sayede kendilerini geliştirmeye ihtiyacı vardır. Reasürans anlaşmaları ile bu ihtiyaç giderilmektedir.

5) Reasürans desteği almış olan sigorta şirketleri bu güvenle birlikte sigortalılarının ihtiyaçlarına ve isteklerine daha rahat cevap verebilmektedir. Özel ve spesifik teminat taleplerini daha rahat karşılayabilmektedir.

6) Çok büyük risklerin aynı anda gerçekleşmesi ile ortaya çıkan büyük çaplı hasar ödemelerinde sigorta şirketlerine destek olunmuş olur.

7) Ülke ekonomisinin kalkınmasına da katkı sağlanır.¹⁵³

¹⁵² AKSİHAR, ACINAN, a.g.e, ss.3-4-5.

¹⁵³ TÜRK KATILIM REASÜRANS, <https://www.turkkatilimreasurans.com.tr/katilim-reasurans> (28.01.2023)

3.14.1.4. Reasürans Türleri

3.14.1.4.1. İhtiyari Reasürans

Bilinen en eski reasürans türüdür. Trete reasüransından sonra önemini yitirmiştir. İhtiyari reasüransta sedan şirket devredeceği riskler için istediği kadar reasürans şirketine teklif sunabilmekte, istediği reasürörü seçebilmektedir. Reasürans şirketi de teklif edilen reasürans anlaşmasını kabul edip etmemekte serbesttir. Sedan şirketin burada reasürans şirketine karar aşamasından önce teminat altına alınan risk, poliçe primi ve en önemlisi işin ne kadarlık kısmını kendi üzerinde tuttuğunu bildirmesi gerekmektedir. Bu bildirim yapılması sigortacılıktaki azami iyi niyet prensibiyle uyumaktadır. Sedan şirket reasürans şirketine teklif ettiği işte kendi üzerinde ne kadar çok pay tutarsa reasürans şirketi o işi o kadar kolay kabul edecektir. Reasürans şirketinin işi kabul etmesi halinde imzalanan anlaşma belgesine “reasürans bülteni (slip)” denilmektedir. İhtiyari reasüransın en önemli özelliği sedan şirket ve reasüröre seçim fırsatı sunmasıdır. Ancak ihtiyari reasüransta sedan şirket devretmek istediği her bir risk için ayrı ayrı reasürör aramak zorunda kalmaktadır. Her poliçe yenilemesinde de aynı işlemlerin tekrarlanması zorunludur. Ayrıca ihtiyari reasüransta reasürans plasmanı (işlemi) tamamlanıncaya kadar sigortalıya teminat verilememektedir. Plasmanın veya yenilemenin unutulması durumunda hasar anında tek sorumlu sedan şirkettir. Bu zaman alıcı unsurlar nedeniyle işin kaçırılması sonucu doğmaktadır. İhtiyari reasüransa risklerin trete kapsamı dışında kalması, trete kapasitesinin aşılması, trete reasüransının verilemediği durumlarda başvurulmaktadır.

3.14.1.4.2. Trete Reasüransı

Trete reasüransında ihtiyari reasüransta olduğu gibi serbestlik yoktur. Aralarında reasürans anlaşması düzenlenmiş olan sedan ve reasürör şirket için sedan şirket reasürörünü seçme şansına sahip değildir. Reasürör şirket ise, işi kabul edip etmeme şansına sahip değildir. Her iki taraf için de zorunluluk esastır. Trete reasüransı reasürör şirketin sedan şirkete sunduğu otomatik bir teminattır. Dolayısıyla trete reasüransında otomatik olarak sedan şirket korunmaktadır. Trete reasüransı bölüşmeli ve bölüşmesiz reasürans olarak ikiye ayrılmaktadır. Bölüşmeli reasüransta sedan şirket saklama payını (konservasyonunu) aşan kısmı reasüröre devretmeyi, reasürör şirkette devredilen riski kabul etmeyi taahhüt etmektedir.¹⁵⁴

---

¹⁵⁴ Ceyda Ayşe GÜRMAN, “Reasürans Uygulamalarında Konservasyon Tespiti”, (Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, 1993, ss.12-13-14-15-17.

3.14.2. RETEKAFÜL (KATILIM REASÜRANSI) KAVRAMI

AAOIFI'ye göre İslami Reasüransın tanımı şöyledir: “Sigorta şirketlerinin, belirli risklere maruz kalma ihtimali bulunan ve idareleri altında olan sigorta fonlarına vekâleten söz konusu risklerden doğan zararların bir kısmını telafi etmek üzere bir üst sigorta için anlaşmalarıdır.” Retekafülde de tekafül sigortacılığında olduğu gibi bağış olarak isimlendirilen katkı payı ödemeleri ile tüzel kişiliğe sahip olan retekafül fonu oluşmaktadır. Bu fon kullanılarak katılım sigorta şirketlerinin tazminat ödeme yükümlülükleri hafifletilir. Dünya genelinde katılım reasürans şirketleri maalesef reasürans işlemlerini retekafül şirketleri ile yürütmek yerine reasürans şirketleriyle yürütmektedirler. Bu durumun belli başlı birkaç sebebi vardır;

Retekafül şirketlerinin risk kabul kapasiteleri tekafül sigorta şirketlerinin risklerinin bütününe teminat sunabilecek yeterlilikte değildir. Risklerini retekafül yolu ile teminat altına alıramayan tekafül şirketleri çok ciddi mali sorunlar ile karşı karşıya kalabilmektedir. Bu durumda tekafül sigortacılığının gelişimini olumsuz etkilemektedir. Bu nedenle tekafül sigorta şirketleri mecburen reasürans şirketlerine yönelmektedir. Aslında bakıldığında zaman tekafül sigortacılığının başlangıç aşamasında bu şirketlere eşlik edebilecek retekafül şirketi hiç yoktu. Dolayısıyla bu şirketler başlangıçta da reasürans şirketleriyle çalışmak durumunda kalmışlardır. Tekafül sigortacılığının gelişmesiyle retekafül şirketleri kurulmaya başlanmıştır. Yine de Dünya genelinde tekafül sigorta şirketlerinin sayısına göre çok az sayıda retekafül şirketi bulunmaktadır. Ülkemiz açısından bakacak olursak Türkiye'nin deprem riski yüksek bir ülke olması sebebiyle retekafül şirketlerinin ülkemiz için düşük seviyelerde kapasite ayırdıkları bir gerçektir.¹⁵⁵

Tekafül sigorta şirketlerinin reasürans şirketleri ile yapacakları reasürans işlemlerinde uymaları gereken tüm kurallar AAOIFI Standartları'na göre şöyledir;

“İslami sigorta şirketi mümkün olan en üst düzeyde İslâmî reasürans şirketleriyle çalışmalıdır.

İslami sigorta şirketi, mülkiyeti geleneksel reasürans şirketine ait olan ve meydana gelecek riskler için ayrılan nakdî ihtiyatları faiz ödeme taahhüdüyle elinde tutamaz. Ancak

¹⁵⁵ Şakir GÖRMÜŞ, Ahmet ALBAYRAK, Aydın YABANLI, *Yaşayan ve Gelişen Katılım Bankacılığı*, 3. Baskı, İstanbul: TKBB Yayınları, Temmuz 2021, ss.315-316.

İslami sigorta şirketi ile geleneksel reasürans şirketi, reasürans şirketinin hakkı olan ödemelerin bir bölümünün İslami sigorta şirketinde kalması ve mudârabe ya da yatırım vekâleti esasına göre işletilmesi konusunda anlaşabilirler. Bu durumda İslami sigorta şirketi mudârip ya da yatırım vekili olurken reasürans şirketi sermayedar olur. Kâr aralarındaki akde göre paylaşılır. Reasürans şirketinin kâr payı İslami şirketlerdeki hesabına aktarılır. İslami sigorta şirketinin sigorta hesabından bağımsız bir şahıs olarak yürüttüğü yatırım faaliyetlerine karşılık hak ettiği kâr payı ise yatırımcıların / şirket hissedarlarının hesabına ilave edilir.

İslami sigorta şirketi ile geleneksel reasürans şirketi arasındaki anlaşmaların süresi ihtiyaç kadar olmalıdır.

İslami sigorta şirketi, anlaşma yapmadan evvel danışma kurulunun onay ve kabulünü almalıdır.

Geleneksel reasürans şirketleriyle yapılan sözleşmelerin mümkün olan en alt düzeyde tutulması gerekir. Danışma kurulu bunu takiple mükelleftir.

Geleneksel Reasürans Şirketinin İslami Sigorta Şirketine Ödediği Komisyon ve Tazminatların Dini Hükmü: İslami sigorta şirketinin geleneksel reasürans şirketleri tarafından verilen sigorta tazminat bedellerini almasına engel bir dini delil yoktur.

İslami sigorta şirketi geleneksel reasürans şirketinin bakiye gelirden yapacağı kâr iadesi ödemelerini alamaz. Ancak geleneksel reasürans şirketine ödeyeceği katılım bedelinde indirim talep edebilir.”¹⁵⁶

3.14.3. Türkiye’de Katılım Reasüransı: Türk Katılım Reasürans A.Ş.

Türkiye’nin ilk katılım reasürans şirketi olma özelliğine sahip olan Türk Katılım Reasürans şirketi 8 Eylül 2021 tarihinde Türk Reasürans A.Ş.’nin bir iştiraki olarak kurulmuştur. Türk Katılım Reasürans’ın ana hissedarı Türk Reasürans A.Ş.’dir.¹⁵⁷ Şirketin kuruluş amacı tekafül sigortacılığının büyümesini ve güçlenmesini sağlamak, daha büyük ticari riskleri ve deprem, kasırga gibi riskleri teminat altına almasını kolaylaştırmaktır. “Türk Katılım Reasürans, yurt içi sigorta şirketlerinin katılım esaslı reasürans ihtiyaçlarına destek verirken, yurt dışı piyasalardaki katılım esaslı reasürans ihtiyacını da destekleyecektir. Türk Katılım Reasürans, bölüşmeli ve bölüşmesiz tüm reasürans anlaşmalarında iş kabulü yapacaktır. Şirket ruhsat aldığı branşlarda trete reasürans kabullerinin yanı sıra ihtiyari reasürans ihtiyaçlarına da

¹⁵⁶ TÜRK KATILIM REASÜRANS, <https://www.turkkatilimreasurans.com.tr/katilim-reasurans> (28.01.2023)

¹⁵⁷ TÜRK KATILIM REASÜRANS, <https://www.turkkatilimreasurans.com.tr/hakkimizda> (28.01.2023)

destek verecektir. Türk Katılım Reasürans, Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği üyesidir.”¹⁵⁸

Türk Katılım Reasürans şirketi ilk önce hayat dışı branşlarda faaliyet gösterebilmek için ruhsat almış olup reasürans desteği sunacağı sigorta alanları aşağıdaki gibidir;

- Yangın & Doğal Afetler,

- Genel Zararlar, Genel

Sorumluluk,

- Kaza,

- Finansal Kayıplar,

- Nakliyat,

- Su Araçları,

- Su Araçları Sorumluluk,

- Kara Araçları,

- Kara Araçları Sorumluluk,

- Hava Araçları,

- Hava Araçları Sorumluluk,

- Kredi,

- Kefalet,

- Hastalık & Sağlık,

- Hukuksal Koruma

---

¹⁵⁸ Türk Katılım Reasürans 2021 Faaliyet Raporu ss. 13-16.

3.14.3.1. Misyon ve Vizyon

3.14.3.1.1. Misyon

-Yurt içi katılım reasürans kapasitesini artırarak, Türkiye’de katılım sigorta sektörünün gelişimine katkı sağlamak.

-Yurt dışına giden katılım reasürans primlerini yurt içinde tutarak, ülkemiz ekonomisinin sürdürülebilir büyümesine katkıda bulunmak.

-Türk katılım sigorta sektörünün teknolojik altyapı, yetkin insan kaynağı, kurumsallık, sürdürülebilirlik ve mali güç yönlerinden olgunlaşmasına katkıda bulunmak.

3.14.3.1.2. Vizyon

-Türkiye’nin ilk güçlü katılım reasürans şirketi olarak ülkemizin risklerini etkin bir şekilde yönetirken, global bir katılım reasürans markası olarak da “güvence ihraç eder” konuma gelmek.¹⁵⁹

---

¹⁵⁹ Türk Katılım Reasürans 2021 Faaliyet Raporu s.14.

4. BÖLÜM: AMPİRİK ANALİZ

Çalışmanın bu bölümünde, öncelikle ulusal ve uluslararası literatürde mevcut olan çalışmalar ile ilgili bir araştırma yapıp özetlendikten sonra, SPSS paket programı sayesinde çeşitli analiz yöntemleri ile Türkiye’de tekafül sigortacılığının gelişimini ölçmek amacıyla birtakım analizler gerçekleştirilecektir. Analizden sağlanan bulgular doğrultusunda genel bir değerlendirme yapılacaktır.

4.1. Literatür Taraması

Literatür taraması esnasında dünyadaki ve ülkemizdeki tekafül sigortacılığına yönelik yapılan çalışmaların bir kısmı aşağıda kronolojik şekilde özetlenmiştir. Ayrıca katılım bankacılığı alanındaki çalışmalar da incelenmiş olup bu çalışmaların tekafül sigortacılığı alanına sağlayabileceği katkılar irdelenmiştir.

Al-Salih 2014 yılındaki Birleşik Krallık ve Suudi Arabistan’daki Müslümanların tekafül ve konvansiyonel sigorta algılarını, tercihlerini analiz etmek amacıyla yürüttüğü doktora tez çalışmasında, kadercı yaklaşım sergileyen Müslümanların konvansiyonel veya tekafül fark etmeksizin sigorta yaptırmaktan kaçındıkları ortaya çıkmıştır. Sigorta bilincine sahip Müslümanlar arasında ise, geleneksel sigortayı tercih etme olasılıklarının yüksek, tekafül sigortacılığını tercih etme olasılıklarının düşük olduğu anlaşılmıştır.¹⁶⁰

Ustaoğlu 2014 yılında alternatif faizsiz sigortacılık uygulamaları ve gelir seviyesine göre kamu bilincinin değerlendirilmesi amacıyla yaptığı ampirik analiz çalışmasında, kamu bilinci ölçümlerinden çıkarılan sonuca göre dini hassasiyeti olan tüketicilerin faizsiz sigortacılığı tercih edebileceği yönündedir. Kamuoyuna yeterli tanıtım yapıldığında tekafül ürünlerine olan tüketici talebinin artacağı anlaşılmıştır. Faizsiz sigortacılığın İslam hukukuna uygun olduğuna ikna olan tüketicilerin fiyat farklılığını dikkate almadan faizsiz sigortacılığı tercih edeceği sonucuna ulaşılmıştır.¹⁶¹

Soualhi ve Al Shammari 2015 yılında yürüttükleri çalışmada, Kuveytliler arasında tekafül farkındalığının göstergeleri açıklanmıştır. Çalışma sonucunda ankete katılanların %52’sinin tekafülü daha önce duymadığı anlaşılmıştır. Kadınların erkeklere göre

¹⁶⁰ Aysha AL-SALİH, “Takaful and Conventional General Insurance: Analysing Muslim Consumers’ Perceptions and Choices in the UK and Saudi Arabia”, (Doctor of Philosophy Thesis), University of London, 2014, s.296.

¹⁶¹ Murat USTAOĞLU, “Alternatif Faizsiz Sigortacılık Uygulamaları ve Gelir Seviyesine Göre Kamu Bilincinin Değerlendirilmesi: Ampirik Analiz”, *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, Cilt 2, Sayı 2, 2014, s.128.

daha bilinçli olduğu ortaya çıkmıştır. Mesleki olarak yapılan değerlendirme sonucunda ise, özel sektör çalışanlarının kamu çalışanlarına göre bilinç düzeyinin yüksek olduğu ortaya konmuştur.¹⁶²

Ünal 2019 yılında İslami sigortacılık sisteminin Türkiye’de uygulanmasına yönelik ampirik bir analiz içeren yüksek lisans tez çalışmasında, anket katılımcılarının %70’nin tekafül sigorta sistemi hakkında bilgi sahibi olmadığı anlaşılmıştır. Katılımcıların tekafül sigortacılığında en çok faizsiz işlem seçeneklerinin bulunması özelliğine önem verdiği ortaya çıkmıştır.¹⁶³

Mohamad Puad, Abdullah ve Shafii 2019 yılında yürüttükleri çalışmada Malezya’da İslami sigorta algısına ve kabul görmesine yönelik bir inceleme gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın neticesinde, şeriat kurallarının ülkedeki tekafül sigortacılığında uygulanması hususunda hala iyileştirmeye açık olan eksikliklerin olduğu anlaşılmıştır. Ayrıca tekafül sigorta sektörünün ülke genelinde İslami bankacılık sektöründen daha küçük ölçekte olduğu anlaşılmış ve tekafül sigortacılığına odaklanılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Tekafül sigortacılığına yönelik kapsamlı bir denetim sistemi oluşturulması planlanmıştır.¹⁶⁴

Öz 2020 yılında katılım sigortacılığı ve bireylerin katılım sigortacılığını tercih nedenlerine yönelik hazırladığı yüksek lisans tez çalışmasında, bireylerin katılım sigortacılığını tercih nedeni olarak en çok %63,2 ile İslami hassasiyetler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun durum ise ülkemiz nüfusunun Müslüman yoğun bir nüfus olması ile açıklanmıştır.¹⁶⁵

Aydemir, Turğut 2022 yılında konvansiyonel sigorta kullanıcılarının katılım sigortacılık sistemine yönelik algı düzeylerini ölçmek amacıyla yürüttükleri çalışmada, çalışma verilerinin sadece Düzce ilini kapsamı nedeniyle daha sonra yapılacak çalışmalarda evren ve örneklem sayısının arttırılabileceği ifade edilmiştir. Böylelikle katılım sigortacılığına yönelik

---

¹⁶² Younes SOUALHİ, Ahmad Al Razni AL-SHAMMARI, “Indicators of Takaful Awareness among Kuwaitis” **American Research Institute for Policy Development**, Vol 3, No 2, 2015, s.89.

¹⁶³ İbrahim ÜNAL, “İslami Sigortacılık Sisteminin Türkiye’de Uygulanması Hakkında Ampirik Bir Analiz”, (**Yüksek Lisans Tezi**), Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019, ss.55-58.

¹⁶⁴ Noor Aimi Bt MOHAMAD PUAD, Nurdianawati Irwani ABDULLAH, Zurina SHAFİİ “Perceptions of Shariah Scholars On Shariah Audit İn Malaysian Takaful Industry”, **International Journal of Islamic Economics and Finance Research**, Vol 2, No 1, 2019, ss.23-24.

¹⁶⁵ Burak ÖZ, “Katılım Sigortacılığı ve Bireylerin Katılım Sigortacılığını Tercih Nedenlerine Yönelik Bir Araştırma” (**Yüksek Lisans Tezi**), Çankırı Karatekin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2020, s.53.

algı düzeyi açısından daha nesnel, daha kapsamlı ve daha ölçülebilir bir çalışma yapılabileceği vurgulanmıştır.¹⁶⁶

Dusuki ve Nurdianawati 2007 yılında yürüttükleri çalışmada Malezya’da özellikle klasik ve İslami bankacığın birlikte yer aldığı ikili bankacılık ortamında, İslami bankacılık felsefesi üzerine yedi paydaş grubun bakış açılarını ve hedeflerini incelemişlerdir. Bu paydaş gruplar; fon kullanan müşteriler, mevduat sahipleri, banka çalışanları, şube müdürleri, İslami bankacılık yöneticileri ve çalışanları, bankacılık düzenleme kuruluşları ve İslam hukuku danışmanlarını temsilen 1.500 katılımcıya anket uygulamışlardır. Ankete katılanların %89,3’ü faiz hassasiyeti olan bankacılığın, faizin uygulanmamasından dolayı ortaya çıktığını ve tercih sebebi olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca kar/zarar ortaklığı şeklindeki yapılanmanın İslami açıdan en uygun sistem olduğu ifade edilmektedir. Dusuki ve Nurdianawati, İslami bankalar sadece kâr odaklı kuruluşlar olmamalıdır; bunun yerine İslam Hukuku tarafından öngörülen ekonomik hedeflere ulaşmak için İslami norm ve değerleri teşvik amaçlaması gerektiğini ifade etmişlerdir.¹⁶⁷

Khattak ve Ur-Rehman 2010 yılında Pakistan’da faizsiz banka müşterilerinin bu bankaların farkındalığını ve müşteri memnuniyetini ölçmek amacı ile araştırma yapmışlardır. Müşterilerin çoğunluğunun İslami sebeplerden dolayı faizsiz bankaları tercih ettiklerini gözlemlemişlerdir. Bu faktörün dışında bankacılık işlemlerindeki etkinlik ve hız, müşteriye güven verme ve çalışma saatleri konularındaki esnekliğin önem arz ettiği ortaya çıkmaktadır. Anket katılımcılarının yaklaşık yüzde 66’si faiz hassasiyeti olan bankaların dışında ki ticari bankalarla da çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca araştırmaya katılanların yaklaşık yüzde 65’inin verilen hizmetlerden memnun olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.¹⁶⁸

Thambiah, Eze, Santhapparaj ve Arumugam 2011 yılında Malezya’nın kentsel ve kırsal bölgeleri arasındaki İslami bankacılık algısı ve tercihlerdeki farklılıkları araştırmışlardır. Bu amaçla, 537 katılımcı üzerinden karşılaştırmalı bir analiz yapılmıştır. Sonuç olarak farkındalık ve algılanan karmaşıklık, belirsizlik ve gözlemlenebilirlik açısından önemli bir fark

¹⁶⁶ Cahit AYDEMİR, İshak TURĞUT, “Konvansiyonel Sigorta Kullanıcılarının Katılım Sigortacılık Sistemine Yönelik Algı Düzeyleri”, *Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 12, Sayı 1, 2022, s.565.

¹⁶⁷ Asyraf Wajdi DUSUKİ, Nurdianawati Irwani ABDULLAH, “Why Do Malaysian Customers Patronise Islamic Banks?”, *International Islamic University International Journal of Bank Marketing*, Vol 25, No 3, 2007, ss.155-156-157.

¹⁶⁸ Naveed Azeem KHATTAK, Kashif-Ur-REHMAN, “Customer Satisfaction and Awareness of Islamic Banking System in Pakistan”, *Iqra University African Journal of Business Management*, Vol 4, No 5, 2010, ss.668-669-670.

olduğu belirlenmiştir. Ev kredisi, kredili mevduat hesapları ve düşük hizmet ücretlerinin kentsel ve kırsal müşteri tercihleri açısından önemli ölçüde farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.¹⁶⁹

Özsoy, Görmez, Mekik 2013 yılında yaptıkları araştırmada, Bolu ilinde faaliyet gösteren üç ayrı katılım bankasının müşterileri arasından seçilen 217 kişilik örnek kütleye anket çalışması uygulamışlardır. Çalışmanın bulgularına göre katılım bankalarının tercih edilmesinde en önemli faktör hizmet ve ürün kalitesidir. Bununla birlikte çalışmada katılımcıların şube personelleri ile kurdukları yakın ilişkiye önem verdikleri ve en önemli sebep olmasa da katılımcıların katılım bankasını tercih etmelerinde dini hassasiyetin de belirleyici olduğu ifade edilmiştir. Yapılan anket çalışması sonucu katılımcıların katılım bankalarını tercih etme nedenleri açıklanmış ve katılım bankalarının müşteri portföyünü arttırması için uygulaması gereken stratejiler açıklanmıştır.¹⁷⁰

Anaç, Kaya 2017 yılında ülkemizde katılım bankalarının tercih edilme sebeplerini araştırdıkları çalışmada, özellikle bireysel müşterilerin katılım bankalarını seçme tercihini etkileyebilecek değişkenlerin neler olabileceği araştırılmıştır. Bireysel müşterilerin katılım bankası tercihine etki eden faktörlerin belirlenmesi için yapılan anket çalışması sonucunda; bireysel müşterilerin demografik özellikleri ile katılım bankası tercihlerinin ilişkili olduğu ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla katılım bankaları hedeflediği müşteri kitlesinin demografik özelliklerini iyi analiz etmeli ve bu kitlenin arzu ve ihtiyaçları doğrultusunda hizmet ve ürün stratejileri oluşturmalıdır.¹⁷¹

Gönen, Gökçen 2017 yılında yaptıkları araştırmada İzmir ilindeki kurumsal banka müşterilerini kapsayan bir anket çalışması yapmışlardır. Böylelikle kurumsal banka müşterilerinin katılım bankacılığına yönelik algısı araştırılmıştır. Söz konusu çalışma neticesinde banka müşterilerinin katılım bankacılığı hakkında bilgi birikimi ölçülüp, bu faaliyetlerin sunduğu hizmetler hakkında düşünceleri ortaya koyulmuş ve katılım bankacılığına nasıl yaklaştıklarını, gelecekte veya günümüzde bu bankalarla çalışıp çalışmayacakları ortaya koyulmuştur. Yapılan araştırma neticesinde katılım bankacılığının müşteri gözünde aslında geleneksel bankacılık faaliyetlerinden ciddi oranda farklı olmadığı, katılım bankacılığı

---

¹⁶⁹ Seethaatchumy THAMBIAH, Uchenna Cyril EZE, Arul Jeganathan SANTHAPPARAJ, Kesavan ARUMUGAM, "Customers' Perception on Islamic Retail Banking: A Comparative Analysis between the Urban and Rural Regions of Malaysia", **International Journal of Business and Management**, Vol 6, No 1, 2011, s.193.

¹⁷⁰ İsmail ÖZSOY, Birol GÖRMEZ, Seden MEKİK, "Türkiye'de Katılım Bankalarının Tercih Edilme Sebepleri: Ampirik Bir Tetkik", **Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yönetim ve Ekonomi Dergisi**, Cilt 20, Sayı 1, 2013, s.200.

¹⁷¹ Turhan ANAÇ, Ferudun KAYA, "Bireysel Müşterilerin Katılım Bankacılığını Tercih Etmesini Etkileyen Faktörler", **Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt 8, Sayı 15, 2017, s.178.

faaliyetlerinin geleneksel bankacılık faaliyetlerinin bir dönüşümü olduğu düşüncesine sahip olduklarını, banka müşterilerinin banka tercihlerinde önemli olanın sosyal sebeplerden ziyade elde edilecek ekonomik çıkar olduğu ve tercihlerini de buna göre gerçekleştirdikleri, katılım bankacılığı faaliyetlerinin ve tanıtımının ise çok fazla yapılmadığı düşüncesine sahip oldukları gözlemlenmiştir.¹⁷²

Jabeen, Shome, Rajaguru 2018 yılında hazırladıkları çalışmada anket uygulaması sonucu vardıkları sonuçlar doğrultusunda BAE özelinde finansal farkındalığı geliştirmek için spesifik ürün tasarlanması ve bu ürünlerin de potansiyel müşterilere ulaştırılması gerektiğini ortaya koymuşlardır. Genç tüketicilerin İslami bankacılık konusunda daha fazla farkındalık kazanmalarına yardımcı olmayı amaçlayan stratejiler ortaya konulması gerektiği kanaatine varmışlardır.¹⁷³

Pilatin 2022 yılında yürüttüğü araştırmasında, Türkiye’de bireylerin katılım bankacılığı tercihlerini etkileyen faktörleri açıklamıştır. Katılım bankacılığı kullanımında etkili olan faktörlerin bireylerin eğitim düzeylerine, yaşlarına, dini hassasiyetlerine göre farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlar (Anaç ve Kaya, 2017) sonuçlarını desteklemektedir.¹⁷⁴

4.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Yapılan anket çalışmasının amacı Türkiye’de toplum genelinde tekafül sigortacılığına yönelik bilinç düzeyini ölçmek ve son yıllarda Türk sigorta sistemi içerisinde hızlı bir büyüme gösteren tekafül sigortacılığının gelişimine katkı sağlamaktır. İslami finans enstrümanlarından biri olan tekafül sigortacılığının ülkemizde farklı demografik yapıdaki bireyler tarafından ne kadar bilindiği ve ne kadar tercih edildiği araştırılmak istenmektedir. Toplumdaki bireylerin tekafül sigortacılığına olan yaklaşımı hakkında bilgi edinmek ve toplumdaki farklı görüşler saptanmak istenmektedir. Ülkemizde tekafül sigortacılığının gelişimine yönelik neler yapılabileceği açıklanmak istenmektedir.

¹⁷² İbrahim GÖNEN, Gürbüz GÖKÇEN, “Katılım Bankalarının Finans Sektörü İçindeki Yeri ve Katılım Bankalarına Yönelik Müşteri Algısı”, **Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt 2, Sayı 1, 2017, ss.75-76.

¹⁷³ Fauzia JABEEN, Anamitra SHOME, Rajesh RAJAGURU, “What Drives Consumer Choice of Islamic Banking Services in the United Arab Emirates”, **International Journal of Islamic and Middle Eastern Finance and Management**, Vol 11, No 1, 2018, s.15.

¹⁷⁴ Abdulmuttalip PİLATİN, “Türkiye’de Katılım Bankacılığı Tercih: Bölgesel Bir Araştırma”, **Kırgızistan-Türkiye MANAS Üniversitesi Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt 11, Sayı 3, 2022, s.1055.

4.3. Araştırmanın Kapsamı ve Kısıtları

Ülkemizde gelişmekte olan tekafül sigortacılığına toplumun nasıl yaklaştığını, tekafül sigortacılığı hakkında toplumun ne kadar bilgi sahibi olduğunu, toplumun tekafül sigortacılığına olan olumlu veya olumsuz bakış açısını ölçmek ve bu doğrultuda ülkemizde tekafül sigortacılığının gelişimine katkı sağlamak bu araştırmanın ana hatlarını ve sınırlarını oluşturmaktadır. Ayrıca, bu çalışmada bazı kısıtlar bulunmakla birlikte bu kısıtları şu şekilde sıralamak mümkündür:

Katılımcıların anketi doldurma hususunda çekimser kalmaları (sosyal medya üzerinden iletilen anket linkinin virüs olarak algılanması)

Sosyal medya hesabı olmayan veya sosyal medyayı aktif olarak kullanamayan kesime (özellikle ev hanımlarına) ulaşamaması

4.4. Veri ve Metodoloji

Bu çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden biri olan anket yöntemi kullanılmıştır. Toplumun tekafül sigortacılığına dair algılarının, düşünce ve görüşlerinin gerçekçi ve bütüncül bir şekilde ortaya konulmasının istenilmesi sebebiyle nicel araştırma yönteminin dolayısıyla da anket yönteminin bu çalışma için uygun olacağı düşünülmüştür. Anket yönteminin tercih edilme sebebi; çalışma konusunun, nicel veriler doğrultusunda analizinin yapılmasının daha yararlı olacağıdır.

Söz konusu araştırmada; toplum genelinden basit tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılarak seçilen katılımcılar ile yapılan anket, bu anket sonucu oluşan cevaplar ve bu cevaplar doğrultusunda çeşitli yöntemler ile analiz edilecek olan veriler kullanılmıştır. Anket çalışmasından elde edilen veriler SPSS istatistik paket programı kullanılarak çözümlenmiş ve çeşitli istatistiki analizlere tabii tutulmuştur.

Araştırma için online olarak katılımcılara sunulmak üzere internet ortamında hazırlanan ve 37 sorudan oluşan bir anket formu kullanılmıştır. Anket formunun hazırlanmasında ilgili literatürden, tekafül sigortacılığına yönelik olarak yayınlanmış doküman ve raporlardan yararlanılmıştır. Anket formunun birinci bölümünde katılımcıların cinsiyet, yaş, eğitim durumu ve gelir düzeylerini içeren demografik özellikleri yer almaktadır. İkinci bölümünde ise, katılımcıların tekafül sigortacılığı bilinirlik düzeyini ölçmeyi hedefleyen 33 soru bulunmaktadır.

Söz konusu anket formu katılımcılara elektronik posta ve sosyal medya üzerinden ulaştırılmıştır. Katılımcıların tekafül sigortacılığına yönelik görüşlerini yansıtması amacıyla anket formu beşli likert tipi ölçeğe uygun formatta hazırlanmıştır. Katılımcıların görüşleri “kesinlikle katılıyorum”, “katılıyorum”, “kararsızım”, “katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” olmak üzere beş seçenek ile derecelendirilmiştir. Ankete katılan her bir katılımcının kimliği saklı tutulmuştur. Her katılımcının anket uygulaması esnasında verdiği cevaplar anonim olarak kaydedilmiştir. Ayrıca katılımcılara anket öncesi araştırma amacının ne olduğu açıklanmış olup katılımcıların kimliklerinin saklı tutulacağına ve cevaplarının anonim olarak kaydedileceğine dair detaylı bilgilendirme yapılmıştır. Toplamda 500 kişiye uygulanan anket çalışması 10 gün içerisinde tamamlanmıştır.

4.4.1. Araştırmanın Ana Kütlesi ve Örnekleme

Araştırmanın ana kütesini Türkiye genelindeki 18 yaş ve üstü bireyler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise yukarıda bahsedildiği üzere basit tesadüfi örnekleme yöntemi ile seçilen 18 yaş ve üstü bireyler oluşturmaktadır.

Analiz esnasında öncelikle bütün değişkenler için sayısal (N) ve yüzdesel (%) değerler ortaya konulmuştur. Daha sonra katılımcılara uygulanan likert ölçeğin faktör ve güvenilirlik analizleri gerçekleştirilmiştir.

Ölçek maddelerinin gruplanarak analiz edilmesini sağlamak üzere uygulanan faktör analizi kapsamında elde edilen sonuca göre maddeler gruplanarak alt boyutlar (faktörler) oluşturulmuştur. Elde edilen faktörlere göre, yalnızca tekafüle ilişkin bilgisi olan bireylerin dâhil edildiği ikili kategorili bağımsız değişkenler arasındaki (cinsiyet) farklılığın ölçülmesi için non-parametrik bir test olan Mann Whitney U testi, ikiden fazla kategorisi bulunan değişkenler arasındaki farklılığı test etmek için ise non-parametrik bir test olan Kruskal Wallis testi uygulanmıştır. Tüm katılımcıların dâhil edildiği analizlerde ise ikiden fazla kategorisi bulunan değişkenler arasındaki farklılığı test etmek için ise tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ kabul edilmiştir.

4.5. Anket Bulguları

Tablo 11: Katılımcıların Demografik Dağılımları

		N	%
Cinsiyet	Kadın	294	58
	Erkek	206	42
TOTAL		500	100
		N	%
Yaş	18-20 Yaş	8	1,6
	21-24 Yaş	42	8,4
	25-28 Yaş	100	20
	29-35 Yaş	138	27,6
	36 ve Üzeri Yaş	212	42,4
TOTAL		500	100
		N	%
Eğitim Durumu	Lise	94	18,8
	Ön Lisans	52	10,4
	Lisans	268	53,6
	Yüksek Lisans	79	15,8
	Doktora	7	1,4
TOTAL		500	100
		N	%
Gelir Düzeyi	5.000-8.499 TL	40	8
	8.500-9.999 TL	51	10,2
	10.000-14.999 TL	143	28,6
	15.000-19.999 TL	106	21,2
	20.000 TL ve Üzeri	160	32
TOTAL		500	100

Kaynak: Tarafimca oluşturulmuştur.

Araştırmaya katılanların %58'i kadın, %42'si erkektir. Katılımcıların %1,6'sı 18-20 yaş grubunda, %8,4'ü 21-24 yaş grubunda, %20'si 25-28 yaş grubunda, %27,6'sı 29-35 yaş grubunda ve %42,4'ü 36 ve üzeri yaş grubundadır. Katılımcıların %18,8'i lise, %10,4'ü ön lisans, %53,6'sı lisans, %15,8'i yüksek lisans, %1,4'ü ise, doktora mezunudur.

Katılımcıların %8'i 5.000-8499 TL arası geliri bulunurken, %10,2'sinin 8.500-9.999 TL arası geliri bulunmakta, %28,6'sının 10.000-14.999 TL arası geliri bulunmaktadır. Katılımcıların %21,2'sinin 15.000-19.999 TL arası geliri bulunmakta iken, %32'sinin 20.000 TL ve üzeri geliri bulunmaktadır.

Tablo 12: Katılımcıların Tekafül Sigorta Sistemine İlişkin Bilgi Düzeyi

		N	%
Tekafül sigorta sistemi hakkında yeterli bilgiye sahibim.	Kesinlikle Katılıyorum	50	10,1
	Katılıyorum	124	24,8
	Kararsızım	85	16,9
	Katılmıyorum	110	22
	Kesinlikle Katılmıyorum	131	26,2

Kaynak: Tarafimca oluşturulmuştur.

Katılımcıların %26,2'si “tekafül sigorta sistemi hakkında yeterli bilgiye sahibim.” ifadesine “kesinlikle katılmıyorum” derken, %24,8'i “katılıyorum” demiştir. %16,9'luk kesim “kararsızım” ifadesine başvurmuştur.

Tablo 13: Katılımcıların Geleneksel Sigorta Sistemi ve Tekafül Sigorta Sistemi Arasındaki Farka İlişkin Bilgi Düzeyi

		N	%
Geleneksel sigorta sistemi ile tekafül sigorta sistemi arasındaki farkları biliyorum.	Kesinlikle Katılıyorum	73	14,7
	Katılıyorum	156	31,2
	Kararsızım	107	21,2
	Katılmıyorum	72	14,5
	Kesinlikle Katılmıyorum	92	18,4

Kaynak: Tarafimca oluşturulmuştur.

Katılımcılar “geleneksel sigorta sistemi ile tekafül sigorta sistemi arasındaki farkları biliyorum.” ifadesine %14,7 ile “kesinlikle katılıyorum”, %31,2 ile “katılıyorum”, %14,5 ile “katılmıyorum”, %18,4 ile de “kesinlikle katılmıyorum” demiştir. %21,2'lik kesim “kararsızım” ifadesine başvurmuştur.

Tablo 14: Katılımcıların Tekafül Sigorta Sisteminin Ülkemizde Gelişim Göstereceğine Dair Yaklaşımı

		N	%
Tekafül sigorta sisteminin ülkemizde gelişim göstereceğine inanıyorum.	Kesinlikle Katılıyorum	60	12,1
	Katılıyorum	142	28,4
	Kararsızım	210	41,7
	Katılmıyorum	49	9,9
	Kesinlikle Katılmıyorum	39	7,9

Kaynak: Tarafımca oluşturulmuştur.

Katılımcılar “tekafül sigorta sisteminin ülkemizde gelişim göstereceğine inanıyorum.” ifadesine %12,1 ile “kesinlikle katılıyorum”, %28,4 ile “katılıyorum”, %9,9 ile “katılmıyorum”, %7,9 ile de “kesinlikle katılmıyorum” demiştir. %41,7’lik kesim kararsız kaldığını belirtmiştir.

4.6. Faktör Analizi

Faktör analizi birbiri ile ilişkili çok sayıda değişkeni az sayıda anlamlı ve birbirinden bağımsız faktörler haline getiren ve yaygın olarak kullanılan çok değişkenli istatistiksel analiz yöntemidir. Faktör analizindeki ana amaç değişken sayısını azaltmak ve birbiri ile ilişkili değişkenleri sınıflandırarak daha az değişken haline dönüştürmektedir. Faktör analizinde verilerin normal dağılması gerekmektedir.

4.7. Faktör Analizi Bulguları

Bu araştırma kapsamında ölçeğe ait boyutların belirlenmesi amacıyla faktör ve güvenilirlik analizleri yapılmıştır. Yapılan faktör analizi sonucuna göre; KMO değeri 0,966 olarak tespit edilmiş ve kurulan modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu anlaşılmıştır. ($p < 0,05$)

Faktör analizinde ortaya çıkan sonuca göre öz değeri 1’in üzerinde olan 4 faktör elde edilmiştir. Dört faktörlü bu modelin toplam açıklama yüzdesi ise, %67,23’tür.

Tablo 15: Faktör Analizi – Özdeğer Tablosu

Faktör	Özdeğerler		Rotasyon Sonrası Özdeğerler			
	Toplam	Varyans (%)		Toplam	Varyans (%)	
1	16,24	49,21	49,21	16,24	49,21	12,62
2	2,66	8,06	57,27	2,66	8,06	6,89
3	2,10	6,38	63,66	2,10	6,38	11,39
4	1,17	3,57	67,23	1,17	3,57	6,26

Kaynak: Tarafimca oluşturulmuştur.

Değişkenlerin faktör yükleri 0,5'nin üzerinde olup yer aldıkları faktöre ilişkin iyi uyum göstermektedirler.

1. faktör altında toplanan ifadeler Türkiye'de tekafül sigortacılığının gelişimine ve bu gelişimi destekleyecek çalışmalara yönelik ifadelerdir. Bu sebeple 1. faktör "Türkiye'de tekafül sigortacılığının gelişimi ve bu gelişim için yapılması gerekenler" olarak isimlendirilmiştir.

2. faktör altında toplanan ifadeler tekafül sigorta sistemine yönelik bilgi sahipliği kavramını barındıran ifadelerdir. Bu sebeple 2. faktör "Tekafül sigortacılığı bilgi sahipliği" olarak isimlendirilmiştir.

3. faktör altında toplanan ifadeler ürün satın alma eğilimine yönelik ifadelerdir. Bu sebeple 3. faktör "Tekafül sigorta sisteminde ürün satın alma" olarak isimlendirilmiştir.

4. faktör altında toplanan ifadeler ürün çeşitliliği, ürünlerin beklenti ve ihtiyaçları karşılayabilme düzeyleri, tekafül sigortacılığı alanındaki çalışmalar ve tekafül sigorta şirket sayısı bakımında yeterlilik içeren ifadeler olup bu sebeple 4. faktör "tekafül sigortacılığı yeterlilik algısı" olarak isimlendirilmiştir.

4.8. Güvenilirlik Analizi

Faktör analizi sonucu oluşan faktörler altındaki ifadelerin herkes tarafından benzer şekilde anlaşılıp anlaşılmayacağını gösteren bir analizdir.

4.9. Güvenilirlik Analizi Bulguları

Faktörler altında toplanan ifadelere yapılan güvenilirlik analizi sonuçlarına göre; 1. faktörün cronbach alpha değeri 0,948'dir. 2. faktörün cronbach alpha değeri 0,888'dir. 3. faktörün cronbach alpha değeri 0,941'dir. 4. faktörün cronbach alpha değeri 0,767'dir. Bu sonuçlara göre 4 faktörün de güvenilir olduğu anlaşılmaktadır.

4.10. Korelasyon Analizi

Korelasyon matrisi tablosuna baktığımız zaman korelasyon matrisi analizine tabii tuttuğumuz faktörlerin katsayılarının bazılarının 0,30'dan büyük olduğu, bazılarının da 0,30'dan küçük olduğu gözlenmiştir. Korelasyon katsayısı 0,30'dan büyük olan faktörler arasında pozitif, 0,30'dan küçük olan faktörler arasında negatif ilişki olduğu anlaşılmaktadır.

Tekafül sigortacılığı alanında etkili olan faktörlerimizi incelediğimizde;

Türkiye'de tekafül sigortacılığının gelişimi ve bu gelişim için yapılması gerekenler ile tekafül sigortacılığı bilgi sahipliği arasında pozitif bir ilişki bulunmaktadır. (r: 0,359)

Türkiye'de tekafül sigortacılığının gelişimi ve bu gelişim için yapılması gerekenler ile tekafül sigorta sisteminde ürün satın alma arasında da pozitif bir ilişki bulunmaktadır. (r: 0,540)

Türkiye'de tekafül sigortacılığının gelişimi ve bu gelişim için yapılması gerekenler ile tekafül sigortacılığı yeterlilik algısı arasında negatif yönde bir ilişki bulunmaktadır. (r: 0,294)

Tekafül sigortacılığı bilgi sahipliği ile tekafül sigorta sisteminde ürün satın alma arasında da negatif bir ilişki bulunmaktadır. (r: 0,265)

Tekafül sigortacılığı bilgi sahipliği ile tekafül sigortacılığı yeterlilik algısı arasında pozitif bir ilişki bulunmaktadır. (r: 0,319)

Tekafül sigorta sisteminde ürün satın alma ile tekafül sigortacılığı yeterlilik algısı arasında pozitif ilişki bulunmaktadır. (r: 0,372)

Tablo 16: Korelasyon Analizi

FAKTÖRLER	Türkiye'de tekafül sigortacılığının gelişimi ve bu gelişim için yapılması gerekenler	Tekafül sigortacılığı bilgi sahipliği	Tekafül sigorta sisteminde ürün satın alma	Tekafül sigortacılığı yeterlilik algısı
Türkiye'de tekafül sigortacılığının gelişimi ve bu gelişim için yapılması gerekenler	1	359	540	294
Tekafül sigortacılığı bilgi sahipliği	359	1	265	319
Tekafül sigorta sisteminde ürün satın alma	540	265	1	372
Tekafül sigortacılığı yeterlilik algısı	294	319	372	1

Kaynak: Tarafimca oluşturulmuştur.

4.11. Hipotez Testleri

4.11.1. Mann-Whitney U Testi

Katılımcıların cinsiyetlerine dayalı olarak tekafül sigortacılığın ilişkin faktörlerin değerlendirilmesinde farklılık olup olmadığını tespit etmek üzere Mann-Whitney U testi uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlar tablo 17'de sunulmuştur.

Kadınların Türkiye'de tekafül sigortacılığının gelişimi ve bu gelişim için yapılması gerekenler faktörüne ilişkin değerlendirme ortalaması 257,78 iken, erkeklerin ise 238,85'tir. Kadınların ve erkeklerin Türkiye'de tekafül sigortacılığının gelişimi ve bu gelişim için yapılması gerekenler faktörüne ilişkin değerlendirmelerinde cinsiyete dayalı bir farklılık bulunmamaktadır.

(U: 278,48, p: 0,22)

Kadınların tekafül sigortacılığı bilgi sahipliği faktörüne ilişkin değerlendirme ortalaması 262,74 iken, erkeklerin 231,73'tür. Kadınların ve erkeklerin tekafül sigortacılığı bilgi sahipliği faktörüne ilişkin değerlendirmelerinde cinsiyete dayalı bir farklılık bulunmaktadır. Bu sonuca göre kadınların tekafül sigortacılığı hakkında erkeklerden daha bilgili olduğu anlaşılmaktadır.

(U: 263,90, p: 0,04)

Kadınların tekafül sigorta sisteminde ürün satın alma faktörüne ilişkin değerlendirme ortalaması 259,14 iken, erkeklerin 236,89'dur. Kadınların ve erkeklerin tekafül sigorta sisteminde ürün satın alma faktörüne ilişkin değerlendirmelerinde cinsiyete dayalı bir farklılık bulunmamaktadır.

(U: 274,47, p: 0,16)

Kadınların tekafül sigortacılığı yeterlilik algısı faktörüne ilişkin değerlendirme ortalaması 252,44 iken, erkeklerin 246,50'dir. Kadınların ve erkeklerin tekafül sigortacılığı yeterlilik algısı faktörüne ilişkin değerlendirmelerinde cinsiyete dayalı bir farklılık bulunmamaktadır.

(U: 287,22, p: 0,42)

Tablo 17: Cinsiyete Göre Tekafül Sigortacılığında Etkili Olan Faktörlere İlişkin Önem Değerlendirmelerinin Karşılaştırılması

Değişken	Kategori	N	S.O.	S.T.	U	p
Türkiye'de Tekafül Sigortacılığının Gelişimi ve Bu Gelişim İçin Yapılması Gerekenler	Erkek	205	238,85	538,39	278,48	0,22
	Kadın	295	257,78	833,65		
Tekafül Sigortacılığı Bilgi Sahipliği	Erkek	205	231,73	190,02	263,90	0,04
	Kadın	295	262,74	308,97		
Tekafül Sigorta Sisteminde	Erkek	205	236,89	582,74	274,47	0,16

Ürün Satın Alma	Kadın	295	259,14	914,25		
Tekafül Sigortacılığı Yeterlilik Algısı	Erkek	205	246,50	252,66	287,22	0,42
	Kadın	295	252,44	371,08		

Kaynak: Tarafimca oluşturulmuştur.

4.11.2. Kruskal Wallis Testi

Katılımcıların yaşlarına dayalı olarak tekafül sigortacılığına ilişkin faktörlerin değerlendirmesinde farklılık olup olmadığını tespit etmek üzere Kruskal Wallis testi uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlar tablo 18’de sunulmuştur.

Türkiye’de tekafül sigortacılığının gelişimi ve bu gelişim için yapılması gerekenler faktörüne ilişkin en olumlu değerlendirmeyi yapanlar (2,97) 25-28 yaş grubundaki bireyler iken, en olumsuz değerlendirmeyi yapanlar (1,26) ise 18-20 yaş grubundaki bireylerdir.

Katılımcıların Türkiye’de tekafül sigortacılığının gelişim ve bu gelişim için yapılması gerekenler faktörüne ilişkin değerlendirmelerinde yaşa dayalı bir farklılık bulunmamaktadır.

(df: 4, x²: 6,67, p: 0,236)

Tekafül sigortacılığı bilgi sahipliği faktörüne ilişkin en olumlu değerlendirmeyi yapanlar (8,36) 25-28 yaş grubundaki bireyler iken, en olumsuz değerlendirmeyi yapanlar (1,04) ise 18-20 yaş grubundaki bireylerdir.

Katılımcıların tekafül sigortacılığı bilgi sahipliği faktörüne ilişkin değerlendirmelerinde yaşa dayalı bir farklılık bulunmamaktadır.

(df: 4, x²: 12,40, p: 0,05)

Tekafül sigorta sisteminde ürün satın alma faktörüne ilişkin en olumlu değerlendirmeyi yapanlar (8,38) 21-24 yaş grubundaki bireyler iken, en olumsuz değerlendirmeyi yapanlar (1,27) ise 25-28 yaş grubundaki bireylerdir.

Katılımcıların tekafül sigorta sisteminde ürün satın alma faktörüne ilişkin değerlendirmelerinde yaşa dayalı bir farklılık bulunmamaktadır.

(df: 4, x2: 4,22, p: 0,43)

Tekafül sigortacılığı yeterlilik algısı faktörüne ilişkin en olumlu değerlendirmeyi yapanlar (8,36) 21-24 yaş grubundaki bireyler iken, en olumsuz değerlendirmeyi yapanlar (1,21) ise 18-20 yaş grubundaki bireylerdir.

Katılımcıların tekafül sigortacılığı yeterlilik algısı faktörüne ilişkin değerlendirmelerinde yaşa dayalı bir farklılık bulunmamaktadır.

(df: 4, x2: 4,43, p: 0,37)

Tablo 18: Yaş Gruplarına Göre Tekafül Sigortacılığında Etkili Olan Faktörlere İlişkin Önem Değerlendirmelerinin Karşılaştırılması

Değişken	Kategori	N	S.O.	df	x2	p
Türkiye'de Tekafül Sigortacılığının Gelişimi ve Bu Gelişim İçin Yapılması Gerekenler	18-20 Yaş	8	1,26	4	6,67	0,236
	21-24 Yaş	42	2,59			
	25-28 Yaş	100	2,97			
	29-35 Yaş	138	2,77			
	36 ve Üzeri Yaş	212	2,65			
	Toplam	500				
Tekafül Sigortacılığı Bilgi Sahipliği	18-20 Yaş	8	1,04	4	12,40	0,05
	21-24 Yaş	42	1,12			
	25-28 Yaş	100	8,36			
	29-35 Yaş	138	1,26			
	36 ve Üzeri Yaş	212	3,51			
	Toplam	500				
Tekafül Sigorta Sisteminde Ürün Satın Alma	18-20 Yaş	8	3,32	4	4,22	0,43
	21-24 Yaş	42	8,38			
	25-28 Yaş	100	1,27			
	29-35 Yaş	138	5,56			
	36 ve Üzeri Yaş	212	6,03			
	Toplam	500				
Tekafül Sigortacılığı Yeterlilik Algısı	18-20 Yaş	8	1,21	4	4,43	0,37
	21-24 Yaş	42	8,36			
	25-28 Yaş	100	1,26			
	29-35 Yaş	138	3,87			
	36 ve Üzeri Yaş	212	4,23			
	Toplam	500				

Kaynak: Tarafimca oluşturulmuştur.

Katılımcıların eğitim durumlarına dayalı olarak tekafül sigortacılığına ilişkin faktörlerin değerlendirmesinde farklılık olup olmadığını tespit etmek üzere Kruskal Wallis testi uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlar tablo 19'da sunulmuştur.

Türkiye'de tekafül sigortacılığının gelişimi ve bu gelişim için yapılması gerekenler faktörüne ilişkin en olumlu değerlendirmeyi yapanlar (3,24) doktora mezunu bireyler iken, en olumsuz değerlendirmeyi yapanlar (2,45) ise lise mezunu bireylerdir.

Katılımcıların Türkiye'de tekafül sigortacılığının gelişim ve bu gelişim için yapılması gerekenler faktörüne ilişkin değerlendirmelerinde eğitim durumuna dayalı bir farklılık bulunmamaktadır.

(df: 4, x²: 7,35, p: 0,30)

Tekafül sigortacılığı bilgi sahipliği faktörüne ilişkin en olumlu değerlendirmeyi yapanlar (4,57) doktora mezunu bireyler iken, en olumsuz değerlendirmeyi yapanlar (3,44) ise lise mezunu bireylerdir.

Katılımcıların tekafül sigortacılığı bilgi sahipliği faktörüne ilişkin değerlendirmelerinde eğitim durumuna dayalı bir farklılık bulunmamaktadır.

(df: 4, x²: 6,61, p: 0,27)

Tekafül sigorta sisteminde ürün satın alma faktörüne ilişkin en olumlu değerlendirmeyi yapanlar (8,37) doktora mezunu bireyler iken, en olumsuz değerlendirmeyi yapanlar (5,77) ise lise mezunu bireylerdir.

Katılımcıların tekafül sigorta sisteminde ürün satın alma faktörüne ilişkin değerlendirmelerinde eğitim durumuna dayalı bir farklılık bulunmaktadır.

(df: 4, x²: 24,48, p: 0,008)

Tekafül sigortacılığı yeterlilik algısı faktörüne ilişkin en olumlu değerlendirmeyi yapanlar (8,46) yüksek lisans mezunu bireyler iken, en olumsuz değerlendirmeyi yapanlar (1,01) ise doktora mezunu bireylerdir.

Katılımcıların tekafül sigortacılığı yeterlilik algısı faktörüne ilişkin değerlendirmelerinde eğitim durumuna dayalı bir farklılık bulunmaktadır.

(df: 4, x2: 16,24, p: 0,012)

Tablo 19: Eğitim Durumlarına Göre Tekafül Sigortacılığında Etkili Olan Faktörlere İlişkin Önem Değerlendirmelerinin Karşılaştırılması

Değişken	Kategori	N	S.O.	df	x2	p
Türkiye'de Tekafül Sigortacılığının Gelişimi ve Bu Gelişim İçin Yapılması Gerekenler	Lise	94	2,45	4	7,35	0,30
	Ön Lisans	52	2,86			
	Lisans	268	2,80			
	Yüksek Lisans	79	2,84			
	Doktora	7	3,24			
	Toplam	500				
Tekafül Sigortacılığı Bilgi Sahipliği	Lise	94	3,44	4	6,61	0,27
	Ön Lisans	52	3,94			
	Lisans	268	3,79			
	Yüksek Lisans	79	3,80			
	Doktora	7	4,57			
	Toplam	500				
Tekafül Sigorta Sisteminde Ürün Satın Alma	Lise	94	5,77	4	24,48	0,008
	Ön Lisans	52	6,86			
	Lisans	268	6,94			
	Yüksek Lisans	79	7,10			
	Doktora	7	8,37			
	Toplam	500				
Tekafül Sigortacılığı Yeterlilik Algısı	Lise	94	6,83	4	16,24	0,012
	Ön Lisans	52	8,04			
	Lisans	268	8,23			
	Yüksek Lisans	79	8,46			
	Doktora	7	1,01			
	Toplam	500				

Kaynak: Tarafimca oluşturulmuştur.

Katılımcıların gelir düzeylerine dayalı olarak tekafül sigortacılığına ilişkin faktörlerin değerlendirmesinde farklılık olup olmadığını tespit etmek üzere Kruskal Wallis testi uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlar tablo 20'de sunulmuştur.

Türkiye’de tekafül sigortacılığının gelişimi ve bu gelişim için yapılması gerekenler faktörüne ilişkin en olumlu değerlendirmeyi yapanlar (2,88) 5.000-8.499 TL arası geliri olan bireyler iken, en olumsuz değerlendirmeyi yapanlar (2,55) ise 8.500-9.999 TL arası geliri olan bireylerdir.

Katılımcıların Türkiye’de tekafül sigortacılığının gelişim ve bu gelişim için yapılması gerekenler faktörüne ilişkin değerlendirmelerinde gelir düzeylerine dayalı bir farklılık bulunmamaktadır.

(df: 4, x2: 4,21, p: 0,46)

Tekafül sigortacılığı bilgi sahipliği faktörüne ilişkin en olumlu değerlendirmeyi yapanlar (9,56) 15.000-19.999 TL arası geliri olan bireyler iken, en olumsuz değerlendirmeyi yapanlar (1,03) ise 8.500-9.999 TL arası geliri olan bireylerdir.

Katılımcıların tekafül sigortacılığı bilgi sahipliği faktörüne ilişkin değerlendirmelerinde gelir düzeylerine dayalı bir farklılık bulunmamaktadır.

(df: 4, x2: 11,02, p: 0,14)

Tekafül sigorta sisteminde ürün satın alma faktörüne ilişkin en olumlu değerlendirmeyi yapanlar (4,27) 5.000-8.499 TL arası geliri olan bireyler iken, en olumsuz değerlendirmeyi yapanlar (3,56) ise 8.500-9.999 TL arası geliri olan bireylerdir.

Katılımcıların tekafül sigorta sisteminde ürün satın alma faktörüne ilişkin değerlendirmelerinde gelir düzeylerine dayalı bir farklılık bulunmamaktadır.

(df: 4, x2: 11,45, p: 0,16)

Tekafül sigortacılığı yeterlilik algısı faktörüne ilişkin en olumlu değerlendirmeyi yapanlar (2,19) 5.000-8.499 TL arası geliri olan bireyler iken, en olumsuz değerlendirmeyi yapanlar (1,95) ise 15.000-19.999 TL arası geliri olan bireylerdir.

Katılımcıların tekafül sigortacılığı yeterlilik algısı faktörüne ilişkin değerlendirmelerinde gelir düzeylerine dayalı bir farklılık bulunmamaktadır.

(df: 4, x2: 6,18, p: 0,44)

Tablo 20: Gelir Düzeylerine Göre Tekafül Sigortacılığında Etkili Olan Faktörlere İlişkin Önem Değerlendirmelerinin Karşılaştırılması

Değişken	Kategori	N	S.O.	df	x2	p
Türkiye'de Tekafül Sigortacılığının Gelişimi ve Bu Gelişim İçin Yapılması Gerekenler	5.000-8.499 TL	40	2,88	4	4,21	0,46
	8.500-9.999 TL	51	2,55			
	10.000-14.999 TL	143	2,75			
	15.000-19.999 TL	106	2,71			
	20.000 TL ve Üzeri	160	2,81			
	Toplam	500				
Tekafül Sigortacılığı Bilgi Sahipliği	5.000-8.499 TL	40	1,20	4	11,02	0,14
	8.500-9.999 TL	51	1,03			
	10.000-14.999 TL	143	1,04			
	15.000-19.999 TL	106	9,56			
	20.000 TL ve Üzeri	160	9,33			
	Toplam	500				
Tekafül Sigorta Sisteminde Ürün Satın Alma	5.000-8.499 TL	40	4,27	4	11,45	0,16
	8.500-9.999 TL	51	3,56			
	10.000-14.999 TL	143	3,91			
	15.000-19.999 TL	106	3,98			
	20.000 TL ve Üzeri	160	4,18			
	Toplam	500				
Tekafül Sigortacılığı Yeterlilik Algısı	5.000-8.499 TL	40	2,19	4	6,18	0,44
	8.500-9.999 TL	51	1,97			
	10.000-14.999 TL	143	2,00			
	15.000-19.999 TL	106	1,95			
	20.000 TL ve Üzeri	160	1,99			
	Toplam	500				

Kaynak: Tarafimca oluşturulmuştur.

4.11.3. Tek Yönlü Varyans Analizi (One Way) ANOVA

Katılımcıların tekafül sigorta sistemine ilişkin bilgi düzeylerine dayalı olarak tekafül sigortacılığına ilişkin faktörlerin değerlendirmesinde farklılık olup olmadığını tespit etmek üzere tek yönlü anova testi uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlar tablo 21’de sunulmuştur.

Türkiye’de tekafül sigortacılığının gelişimi ve bu gelişim için yapılması gerekenler faktörüne ilişkin en olumlu değerlendirmeyi yapanlar (3,13) tekafül sigorta sistemi hakkında bilgisi olmayan bireyler iken, en olumsuz değerlendirmeyi yapanlar (2,01) ise tekafül sigorta sistemi hakkında bilgisi olan bireylerdir.

Katılımcıların Türkiye’de tekafül sigortacılığının gelişimi ve bu gelişim için yapılması gerekenler faktörüne ilişkin değerlendirmelerinde tekafül sigorta sistemine ilişkin bilgiye dayalı bir farklılık bulunmaktadır.

(df: 250, F: 18,33, p: 0,00)

Tekafül sigortacılığı bilgi sahipliği faktörüne ilişkin en olumlu değerlendirmeyi yapanlar (4,48) tekafül sigorta sistemi hakkında bilgisi olmayan bireyler iken, en olumsuz değerlendirmeyi yapanlar (1,59) ise tekafül sigorta sistemi hakkında bilgisi olan bireylerdir.

Katılımcıların tekafül sigortacılığı bilgi sahipliği faktörüne ilişkin değerlendirmelerinde tekafül sigorta sistemine ilişkin bilgiye dayalı bir farklılık bulunmaktadır.

(df: 250, F: 134, p: 0,00)

Tekafül sigorta sisteminde ürün satın alma faktörüne ilişkin en olumlu değerlendirmeyi yapanlar (3,71) tekafül sigorta sistemi hakkında bilgisi olmayan bireyler iken, en olumsuz değerlendirmeyi yapanlar (2,54) ise tekafül sigorta sistemi hakkında bilgisi olan bireylerdir.

Katılımcıların tekafül sigorta sisteminde ürün satın alma faktörüne ilişkin değerlendirmelerinde tekafül sigorta sistemine ilişkin bilgiye dayalı bir farklılık bulunmaktadır.

(df: 250, F: 20,30, p: 0,00)

Tekafül sigortacılığı yeterlilik algısı faktörüne ilişkin en olumlu değerlendirmeyi yapanlar (3,67) tekafül sigorta sistemi hakkında bilgisi olmayan bireyler iken, en olumsuz değerlendirmeyi yapanlar (2,52) ise tekafül sigorta sistemi hakkında bilgisi olan bireylerdir.

Katılımcıların tekafül sigortacılığı yeterlilik algısı faktörüne ilişkin değerlendirmelerinde tekafül sigorta sistemine ilişkin bilgiye dayalı bir farklılık bulunmaktadır.

(df: 250, F: 23,76, p: 0,00)

Tablo 21: Tekafül Sigorta Sistemine İlişkin Bilgi Düzeyine Göre Tekafül Sigortacılığında Etkili Olan Faktörlere İlişkin Önem Değerlendirmelerinin Karşılaştırılması

Değişken	Kategori	N	Minimum	Maximum	Ortalama	SS	F	df	p
Türkiye'de Tekafül Sigortacılığının Gelişimi ve Bu Gelişim İçin Yapılması Gerekenler	Kesinlikle Katılıyorum	51	1	5	2,01	1,24	18,33	250	0,00
	Katılıyorum	125	1	5	2,21	0,91			
	Kararsızım	83	1	5	2,47	1,00			
	Katılmıyorum	110	1	5	2,69	0,95			
	Kesinlikle Katılmıyorum	131	1	5	3,13	1,11			
	Toplam	500							
Tekafül Sigortacılığı Bilgi Sahipliği	Kesinlikle Katılıyorum	51	1	5	1,59	0,97	134	250	0,00
	Katılıyorum	125	1	5	2,10	0,87			
	Kararsızım	83	1	5	2,94	1,17			
	Katılmıyorum	110	1	5	3,34	1,02			
	Kesinlikle Katılmıyorum	131	1	5	4,48	0,87			
	Toplam	500							
Tekafül Sigorta Sisteminde Ürün Satın Alma	Kesinlikle Katılıyorum	51	1	5	2,54	1,47	20,30	250	0,00
	Katılıyorum	125	1	5	2,80	1,10			
	Kararsızım	83	1	5	2,99	1,01			
	Katılmıyorum	110	1	5	3,34	0,91			
	Kesinlikle Katılmıyorum	131	1	5	3,71	1,01			
	Toplam	500							
Tekafül Sigortacılığı Yeterlilik Algısı	Kesinlikle Katılıyorum	51	1	5	2,52	1,37	23,76	250	0,00
	Katılıyorum	125	1	5	2,76	1,11			
	Kararsızım	83	1	5	3,04	0,82			
	Katılmıyorum	110	1	5	3,29	0,71			
	Kesinlikle Katılmıyorum	131	1	5	3,67	0,93			
	Toplam	500							

Kaynak: Tarafımca oluşturulmuştur.

Katılımcıların tekafül sigorta sisteminin ülkemizde gelişim göstereceğine yönelik düşüncelerine dayalı olarak tekafül sigortacılığına ilişkin faktörlerin değerlendirilmesinde farklılık olup olmadığını tespit etmek üzere tek yönlü anova testi uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlar tablo 22’de sunulmuştur.

Türkiye’de tekafül sigortacılığının gelişimi ve bu gelişim için yapılması gerekenler faktörüne ilişkin en olumlu değerlendirmeyi yapanlar (4,02) tekafül sigorta sisteminin ülkemizde gelişim göstereceğini düşünmeyen bireyler iken, en olumsuz değerlendirmeyi yapanlar (1,59) tekafül sigorta sisteminin ülkemizde gelişim göstereceğini düşünen bireylerdir.

Katılımcıların Türkiye’de tekafül sigortacılığının gelişimi ve bu gelişim için yapılması gerekenler faktörüne ilişkin değerlendirmelerinde tekafül sigorta sisteminin ülkemizde gelişim göstereceğine yönelik düşüncelerine dayalı bir farklılık bulunmaktadır.

(df: 250, F: 77,98, p: 0,00)

Tekafül sigortacılığı bilgi sahipliği faktörüne ilişkin en olumlu değerlendirmeyi yapanlar (4,15) tekafül sigorta sisteminin ülkemizde gelişim göstereceğini düşünmeyen bireyler iken, en olumsuz değerlendirmeyi yapanlar (1,82) tekafül sigorta sisteminin ülkemizde gelişim göstereceğini düşünen bireylerdir.

Katılımcıların tekafül sigortacılığı bilgi sahipliği faktörüne ilişkin değerlendirmelerinde tekafül sigorta sisteminin ülkemizde gelişim göstereceğine yönelik düşüncelerine dayalı bir farklılık bulunmaktadır.

(df: 250, F: 52,17, p: 0,00)

Tekafül sigorta sisteminde ürün satın alma faktörüne ilişkin en olumlu değerlendirmeyi yapanlar (4,29) tekafül sigorta sisteminin ülkemizde gelişim göstereceğini düşünmeyen bireyler iken, en olumsuz değerlendirmeyi yapanlar (2,30) tekafül sigorta sisteminin ülkemizde gelişim göstereceğini düşünen bireylerdir.

Katılımcıların tekafül sigorta sisteminde ürün satın alma faktörüne ilişkin değerlendirmelerinde tekafül sigorta sisteminin ülkemizde gelişim göstereceğine yönelik düşüncelerine dayalı bir farklılık bulunmaktadır.

(df: 250, F: 38,35, p: 0,00)

Tekafül sigortacılığı yeterlilik algısı faktörüne ilişkin en olumlu değerlendirmeyi yapanlar (4,07) tekafül sigorta sisteminin ülkemizde gelişim göstereceğini düşünmeyen bireyler iken, en olumsuz değerlendirmeyi yapanlar (2,38) tekafül sigorta sisteminin ülkemizde gelişim göstereceğini düşünen bireylerdir.

Katılımcıların tekafül sigortacılığı yeterlilik algısı faktörüne ilişkin değerlendirmelerinde tekafül sigorta sisteminin ülkemizde gelişim göstereceğine yönelik düşüncelerine dayalı bir farklılık bulunmaktadır.

(df: 250, F: 28,77, p: 0,00)

Tablo 22: Tekafül Sigorta Sisteminin Ülkemizde Gelişim Göstereceğine Yönelik Düşünceye Göre Tekafül Sigortacılığında Etkili Olan Faktörlere İlişkin Önem Değerlendirmelerinin Karşılaştırılması

Değişken	Kategori	N	Minimum	Maximum	Ortalama	SS	F	df	p
Türkiye'de Tekafül Sigortacılığının Gelişimi ve Bu Gelişim İçin Yapılması Gerekenler	Kesinlikle Katılıyorum	61	1	5	1,59	0,78	77,08	250	0,00
	Katılıyorum	141	1	5	2,04	0,72			
	Kararsızım	210	1	5	2,76	0,88			
	Katılmıyorum	48	1	5	3,31	1,13			
	Kesinlikle Katılmıyorum	40	1	5	4,02	1,14			
	Toplam	500							
Tekafül Sigortacılığı Bilgi Sahipliği	Kesinlikle Katılıyorum	61	1	5	1,82	1,05	52,17	250	0,00
	Katılıyorum	141	1	5	2,49	1,07			
	Kararsızım	210	1	5	3,67	1,26			
	Katılmıyorum	48	1	5	3,49	1,11			
	Kesinlikle Katılmıyorum	40	1	5	4,15	1,29			
	Toplam	500							
Tekafül Sigorta Sisteminde	Kesinlikle Katılıyorum	61	1	5	2,30	1,15	38,35	250	0,00
	Katılıyorum	141	1	5	2,74	1,04			
	Kararsızım	210	1	5	3,36	0,94			

Ürün Satın Alma	Katılmıyorum	48	1	5	3,76	0,99			
	Kesinlikle Katılmıyorum	40	1	5	4,29	0,99			
	Toplam	500							
Tekafül Sigortacılığı Yeterlilik Algısı	Kesinlikle Katılıyorum	61	1	5	2,38	1,10	28,77	250	0,00
	Katılıyorum	141	1	5	2,88	1,11			
	Kararsızım	210	1	5	3,26	0,81			
	Katılmıyorum	48	1	5	3,49	0,87			
	Kesinlikle Katılmıyorum	40	1	5	4,07	1,04			
	Toplam	500							

Kaynak: Tarafımca oluşturulmuştur.

Elde edilen analiz sonuçlarına göre ankete katılan erkek ve kadın katılımcıların tekafül sigorta sistemi hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları anlaşılmıştır. Ayrıca ankete katılan bireylerin büyük çoğunluğunun tekafül sigorta sisteminin ülkemizde gelişim göstereceğine dair karamsar tutum sergiledikleri gözlemlenmiştir. Anket esnasında tekafül sigorta sistemi hakkında bilgi sahibi olmayan kesimin olumlu görüş beyan ettiği görülmüştür. Bu kesimin tekafül sigorta ürünlerinden satın alma olasılığının yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Tekafül sigorta sistemi hakkında bilgi sahibi olan kesimin ise, olumsuz görüş beyan ettiği görülmüştür. Bu kesimin tekafül sigorta ürünlerinden satın alma olasılığının düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

SONUÇ

Tekafül sistemi, aynı riskleri üzerinde taşıyan kişilerin bir araya gelmesi ve riskin gerçekleşmesi ile oluşan zararı dayanışma, yardımlaşma esaslarına uygun bir şekilde aralarında paylaşması olarak tanımlanır. Ülkemizde daha çok “katılım sigortacılığı” olarak bilinen tekafül sistemi en geniş tanımlama ile yardımlaşma ve dayanışma temeline dayalı olan ve konvansiyonel (geleneksel) sigorta sisteminin İslami usul ve kurallara uygun olmaması nedeniyle alternatif bir sistem olarak geliştirilen sigorta türüdür. Tekafül sigortasında bireyler, bir araya gelerek bir grup oluşturur ve bu grup içinden birilerinin zarara uğraması halinde mağduriyetlerinin giderilmesi sağlanmaktadır. Tekafül sigorta sistemine dahil olan her bir katılımcı teberra (bağış) olarak adlandırılan bir katkı payı ödemektedir. Katılımcılardan toplanan bu katkı payları bir havuzda toplanmaktadır. Böylelikle “risk fonu” adı verilen bir fon oluşturulmaktadır. Tekafül sistemine dâhil olan katılımcıların bağışları ile oluşturulan bu fonlar tüzel kişilik olan sigorta şirketleri vasıtasıyla İslami usul ve esaslara uygun olarak yönetilir. Tekafül sistemindeki bu fonlar sigorta şirketinin değildir, bu fonlar sisteme teberra adı verilen bağışlar ile katkı payı ödeyen katılımcılara aittir. Grup içerisinde zarara uğrayan bir katılımcı olursa, bu katılımcının zararı bu fondan yapılan ödemeler sayesinde karşılanır. Bu zarar ödemeleri yapıldıktan sonra sistemin kar elde etmesi halinde de katılımcılara bir kâr payı ödenir. Dolayısıyla tekafül sigortasında risk katılımcılar arasında dağıtılmaktadır. Böylece katılımcılar risklere karşı birbirlerini koruma altına almış olurlar. Katılımcılar bu sistemde oluşacak olan kardan da zarardan da payları oranında sorumludur. Daha geniş bir tanımlama yapılacak olursa tekafül sigortası, katılımcıların kar-zarar ortaklığı yaptığı bir sistemdir. Tekafül sigorta sisteminin en belirgin özelliği ise, bu sistemde kâr amacının güdülmemesidir. Burada ilgili fonun İslami kurallar çerçevesinde ve mutlaka bünyesinde faiz barındırmayan finansal yatırım araçlarında değerlendirilmesi şarttır. Katılımcıların yaptıkları bağışlar genel sigortacılığın bünyesinde barındırdığı belirsizlikleri ortadan kaldırmayı amaçlamaktadır. Katılımcılar karşılaşılabilecekleri risklere karşı birbirlerini koruma altına alırlar ve her katılımcı diğer katılımcıların karşılaştığı zarardan karşılıklı olarak sorumludur. Zararın katılımcılar arasında paylaştırılarak her bir katılımcının zarar esnasındaki yükünü hafifleten tekafül sistemine ilgi giderek artmaktadır.

Katılım sigortacılığı her coğrafi bölgenin ve her ülkenin farklı ihtiyaçları doğrultusunda zamanla farklı uygulamalar ile yaygınlaşmıştır. Dünya genelinde genel kabul görmüş birkaç tekafül modeli bulunmaktadır. Tekafül sigortacılık sisteminin uygulama

esaslarına göre birtakım farklılıklar içeren bu modeller temel olarak; mudarebe (kar paylaşımı) modeli, vekalet (wakalah) modeli, vekalet-vakıf modeli, hibrit (vekalet+mudarebe) model ve ta'awuni model (kâr amacı gütmeyen tekafül modeli – kooperatif modeli) olarak beşe ayrılmaktadır. Her ülkede farklı bir model öne çıkmaktadır, bazı modeller ise bazı ülkelere hiç uygulanmamaktadır. Örneğin; Güney Afrika ve Pakistan'da vekalet-vakıf modeli yaygındır. Malezya'da mudarebe modeli yaygındır. İlgili modellerin içerisinde en yaygın olanı ve neredeyse her ülkede görülen model ise, hibrit modeldir. Ülkemizde ise mudarebe modeli uygulanmaktadır.

Tekafül sigortacılığının dünya genelindeki gelişimine bakılacak olursa, tekafül sigortasına yönelik ilk görüşler Batı Almanya'nın Balden şehrinde 1981 yılında gerçekleştirilen İslâm Bankaları ve Ekonomik İş birliği Stratejileri Uluslararası Sempozyumu'nda dile getirilmiştir. İlgili sempozyumda bütün dünyada faiz içermeyen bankacılığı yaygınlaştırmak adına ortak bir görüş birliğine varmak, ülkelerin farklı uygulamalarını azaltarak benzerlikleri arttırmak ve yine bütün dünyada uygulanabilirliği mümkün olan faizsiz çalışmakta olan bankaların, sigorta şirketlerinin, yatırım şirketlerinin bir arada çalıştığı bir model geliştirmek amaçlanmıştır. Böylelikle bünyesinde faiz barındırmayacak olan bir finans sisteminin temellerinin atılması hedeflenmiştir. Son yıllarda ise, tekafül sigorta sistemi hem Müslüman olan hem de Müslüman olmayan ülkelere farkındalığın artması sayesinde hızlı bir büyüme örneği sergilemektedir. Ancak, Müslüman olan ülkelere gayrimüslim ülkelere kıyasla genellikle tekafül sigortasının penetrasyon oranı geleneksel sigortaya göre oldukça yüksek seviyelerdedir. Sigorta penetrasyon oranlarının, prim üretimlerinin bu kadar düşük olduğu İslam ülkelerinde tekafül sigortacılığı ile canlanması umulan sigorta sektörünün büyüme kapasitesinin, büyüme imkanının çok fazla olduğu tahmin edilmektedir. İslam ülkelerinde geleneksel sigortacılığa alternatif olma amacı ile oluşturulan tekafül sigortacılığı pazar payının ekonomik kalkınmalar ile hızla büyümesi beklenmektedir. Dolayısıyla bu ülkelere tekafül piyasasının büyümesi ekonomik gelişmeye ve kalkınmaya bağlı durumdadır. İslam ülkelerinde tekafül, sigortacılığın gelişmesi için kilit bir rol üstlenmektedir. Çünkü tekafül halkın yaşam standartlarının ve refah seviyesinin yükseltilmesinde en önemli faktör olarak kabul edilmektedir. Ancak, tekafülün halkın ihtiyaçlarına en iyi, en doğru biçimde nasıl hizmet edeceği netleştirilmelidir. İslam ülkelerinde faaliyet gösteren tekafül sigorta şirketleri büyük projelerin yapılmasında finansman desteği sağlayarak ekonomik kalkınmaya yardımcı olmayı hedeflemektedir. Ayrıca bu ülkelerdeki sermaye kaynaklarının daha etkin ve verimli kullanılmasında tekafül teşvik edici bir rol üstlenecektir. İslam ülkelerinde tekafül ve retetekafül

piyasalarının büyümesi ekonomik büyümeyi de beraberinde getirecektir. Tekafül sigortacılığının çok ciddi bir büyüme ve gelişme potansiyelinin olduğu açık ve nettir. Bu potansiyel ve gelişimin gelecek senelerde katlanarak artacağı tahmin edilmektedir. Burada önemli olan bu potansiyelin tekafül sigortası sağlayıcıları ve tekafül piyasası tarafından İslam ülkelerindeki ekonomik durum ve ihtiyaçlar ışığında doğru kullanılmasıdır. Tekafül sigorta sisteminin dünya genelinde bu denli ses getirmiş olmasının temel nedenleri arasında Müslüman nüfusun sürekli olarak artıyor olması çok büyük etkidir. Müslüman nüfusunun sürekli artıyor olmasının yanı sıra, bu Müslüman nüfusun (batılı ülkeler hariç) genç olması ve toplam dünya nüfusunun %60'ının 25 yaşın altında olması küresel tekafül pazarının büyümesine katkı sağlayan bir diğer etkidir. Çünkü, bakıldığı zaman bu genç nüfus çok erken yaşlarda tekafül sigortası ile tanışır ise (örneğin 18 yaş altı BES uygulaması tekafül ürününde de uygulanabilir) çok uzun soluklu olarak bu sistemin içinde kalacak demektir. Dolayısıyla dünya genelinde tekafül sigortası pazarı için keşfedilmeyi bekleyen bir pazar potansiyelinin olduğunu söylemek mümkündür.

Dünya genelinde tekafül sigortacılığının özellikle Körfez Arap ülkelerinde, Arabistan ve BAE'de, Afrika ve Güneydoğu Asya ülkelerinde geliştiğini görmek mümkündür. Son birkaç yıldır ise, Ortadoğu ülkelerinde tekafül alanında faaliyet gösteren sigorta şirketi sayısının arttığını görmekteyiz. Tekafül sigortacılığı alanında en gelişmiş ülke ise, hiç şüphesiz ki Malezya'dır. Bakıldığı zaman tekafül sisteminin geliştirilmesinde ve büyümesinde Malezya hükümeti 35 yılı aşkın bir süredir çaba sarf etmektedir. Tüm bu çabalar sonuç vermiş olacak ki, Malezya tekafül sigortacılığında Güneydoğu Asya pazarının lideri konumuna ulaşmıştır. Batılı ülkelere bakıldığında ise, Birleşik Krallığın tekafül sigortacılığını geliştirme noktasında ön plana çıktığı görülmektedir. Birleşik Krallık finans sektörü dünyanın en gelişmiş finans sektörleri arasında yer almaktadır. (OECD ülkeleri arasında 8. en büyük finans sektörü kabul edilmektedir.) Londra dünyanın önde gelen finans merkezleri arasında yer almaktadır. Dünya finans sektörü üretiminin yaklaşık %50'si Londra'dır. Dünya genelinde küresel bir İslami finans merkezi oluşturulmak istenmektedir. İngiltere'de dünyanın en büyük beşinci ekonomisi olması sebebiyle İİT üyesi olmayan ülke olarak aday seçilmiştir. (Çünkü Birleşik Krallık İslam'ın birçok yönünü tanıyan ve kabul eden ilk gayrimüslim ülkedir.) Bu amaçla Birleşik Krallık hükümeti, Londra'yı alternatif bir finans olan İslami finans için küresel bir merkez haline getirebilmek adına çeşitli girişimlerde bulunmuştur. Alternatif finans ürünleri ile İslami finansa ilgili arttırmaya çalışmıştır. Birleşik Krallık İslami finansın finans sektörüne dahil edilebilmesi için Brexit müzakerelerinde de büyük çaba sarf etmiştir. İngiltere hükümeti İslami

sigortacılığı (tekaful) da teşvik edici adımlar atmıştır. Dünya’da benzeri olmayan bir tekaful sigortası ürünü de ilk kez İngiltere’de geliştirilmiştir. Müslüman öğrencilere faizsiz öğrenci kredisi imkânı sunulmuştur. Bu ürüne Müslüman kesim olumlu yaklaşmıştır. 2017 yılında Yüksek Öğrenim ve Araştırma yasası çıkartılmıştır. Birleşik Krallıkta 2015 yılında sigorta sektörünün yasal düzenlemelerinin yapılması için Londra İslami Sigorta Birliği kurulmuştur. Bu birlik dünya genelinde Londra’nın İslami sigorta merkezi olmasını sağlamak amacıyla kurulmuştur. Yapılan tüm bu çalışmalara rağmen tekaful sigortacılığı Birleşik Krallıkta beklenen ivmeyi yakalayamamıştır. Daha sağlam yasal düzenlemeler hayata geçirilebilir ise hiç kuşkusuz sektör ivme yakalayacaktır. Ancak bunun orta vadede küresel düzeyde sağlanması kolay olmayacaktır. İslami sigortacılıkta hedef gayrimüslim pazarlardır. Bu pazarlarda yakalanacak olan ivme tekaful sigortacılığını ciddi anlamda geliştirecek ve yaygınlaştıracaktır.

Ülkemizde ise, tekaful sigorta sistemine benzer yapıların Osmanlı döneminde avarız vakfı ve ahilik sistemi (loncalar) ile karşımıza çıktığını görmekteyiz. Sistemin ülkemizde tam anlamıyla uygulanmaya başlanması ise 2009 yılında Neova Sigorta’nın kurulması ile olmuştur. 2017 yılında 30186 sayılı Resmî Gazete’de “Katılım Sigortacılığı Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik” yayımlanmıştır. Bu yönetmelik ile tekaful sigortacılığındaki ilk yasal düzenleme hayata geçirilmiştir. Böylelikle uzun süredir gündemde olan “mevzuat boşluğu” sorunu çözülmüştür. Tekafül sigorta sistemine yönelik mevzuat eksikliğinden kaynaklı yaşanan endişe ve güvensizlik giderilmiştir.

Tekafül sigortacılığı Türk sigortacılık sektörü içinde ciddi bir büyüme hızı yakalamış durumdadır. Bu hızlı büyüme neticesinde ise, tekaful sigortacılığı ülkemiz için gelecek vadeden bir finansal sistem haline dönüşmüştür. Türkiye’nin hem coğrafik hem de demografik olarak elinde bulundurduğu avantajlarla katılım sigortacılığında bölge lideri olması beklenmektedir. Ancak ülkemiz için tekaful sigorta sisteminde hedeflenen sigortalılık oranı henüz yakalanamamıştır. Sigorta penetrasyonu oldukça düşüktür. Bunun ana sebebi toplumun tekaful sigorta sistemi hakkında yeterli bilgiye sahip olmamasıdır. Müslüman bir ülke olmamız dolayısıyla Türkiye’de tekaful sigortacılığına olan talebin ciddi düzeye çıkacağı öngörülmektedir. Çünkü ülkemizde faiz hassasiyeti bulunan ama buna rağmen sigorta hizmetinden yararlanmak isteyen büyük bir kitle mevcuttur. İnanç ve tercihlerinden kaynaklı sigorta ile tanışmamış veya zorunlu sigortalar dışında sigorta yaptırmamış kişilerin tekaful modeli ile beraber sigortayla tanışmaya başlaması hedeflenmektedir. Bu bireylerin sigorta sistemine dâhil edilebilmesi sigortalanma olasılığı yüksek olan risklerin de sigortalanabilmesi imkânını doğurmaktadır.

Ülkemizde tekafül sigortacılığının gelişebilmesi için kamuoyunu aydınlatıcı duyuruların, reklamların, gerekli tanıtımların yapılması gerekmektedir. Ayrıca, katılım sigorta ürünlerinde çeşitlilik arttırılmalıdır. Spesifik ve niş alanlar için ürünler geliştirilmelidir. Rekabetin gelişime olumlu katkı sağlayacağı gerçeği göz önünde bulundurularak tekafül sigortacılığı alanında gerek sigorta şirketi gerekse retekafül şirketi bazında yeni kuruluşların kurulması sağlanmalıdır. Tekafül sigortacılığı alanında akademik çalışmalara ağırlık verilmesi gerekmektedir. Tekafül sigortacılığının gelişimdeki rolü ve yeri ciddi ölçüde sağlam olan katılım bankalarının topluma tekafül sigorta sistemini anlatma noktasında daha aktif rol oynaması gerekmektedir. Müşteri memnuniyetinin arttırılması da gelişim için olmazsa olmazdır. Tekafül sigorta şirketleri müşterilerine daha kaliteli hizmet sunabilmek için müşterileri ile doğru şekilde iletişime geçmeli, müşteri şikayetlerini doğru çözümler ile ortadan kaldırmalı, müşteri memnuniyet düzeyini arttıracak pazarlama stratejileri oluşturulmalıdır. Ayrıca; sosyal medya, mobil uygulamalar gibi alternatif dağıtım ve iletişim kanalları aracılığıyla müşteriler ile güçlü ilişkiler geliştirilmelidir. Bu güçlü ilişkiler tekafül sigorta şirketlerinin müşterilerine sunduğu hizmetin kalitesini arttıracaktır. Dolayısıyla müşterilerin tekafül sigortacılığını tercih etmeleri ve bu tercihlerini alışkanlık haline getirmeleri desteklenecektir. Tekafül sigorta şirketleri müşterilerinin demografik özellikleri doğrultusunda istek ve ihtiyaçlarını gruplandırılmalıdır. Bu oluşturulan grupların istek ve ihtiyaçlarına göre ürünler geliştirilerek müşterilere sunumu yapılmalıdır. Tekafül sigorta şirketlerinin müşterilerinin demografik özelliklerine göre işlevlerini arttırarak şekillendirmeleri müşteri tercihlerini olumlu etkileyecek, müşteri memnuniyetini arttıracaktır.

KAYNAKÇA

ABDULLAH Nurdianawati Irwani, MOHAMAD PUA Noor Aimi Bt, SHAFİİ Zurina, “Perceptions of Shariah Scholars On Shariah Audit İn Malaysian Takaful Industry”, **International Journal of Islamic Economics and Finance Research**, Vol 2, No 1, 2019, ss.23-24.

ABDULLAH Nurdianawati Irwani, DUSUKİ Asyraf Wajdi, “Why Do Malaysian Customers Patronise Islamic Banks?”, **International Islamic University International Journal of Bank Marketing**, Vol 25, No 3, 2007, ss.155-156-157.

ACINAN Hilmi, AKHİSAR İlyas, **Reasürans**, 2. Baskı, İstanbul: Filiz Kitabevi, Nisan 2016, s.3.

AFŞAR Aslı, “Finansal Gelişme ile Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki”, **Anadolu Üniversitesi Eskişehir MYO Muhasebe ve Finansman Dergisi**, Sayı 36, 2007, ss.188-189-190.

AHMAD Muhamad Fazıl, “Corporate Social Responsibility Management (CSR) With İslamic Philanthropy Concept For Enhancing Mudarabah Family Takaful Model in Malaysia”, **Faculty of Applied Social Sciences AZKA International Journal of Zakat & Social Finance**, Vol 2, No 1, 2021, ss.189-193.

AKTEN ÇÜRÜK Suna, “Sermaye Piyasalarında İslami Endekslerin Kullanımı: Borsa İstanbul Örneği”, **Necmettin Erbakan Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü, Araştırma Makalesi**, Sayı 13, 2018, Ankara, ss.55-56.

ALBAYRAK Ahmet, GÖRMÜŞ Şakir, YABANLI Aydın, **Yaşayan ve Gelişen Katılım Bankacılığı**, 3. Baskı, İstanbul: TKBB Yayınları, Temmuz 2021, ss.315-316.

ALİ Kazi Md. Mortuza, “Present Scenario and Future Potentials of Takaful”, **Islami Life Insurance Limited**, Bangladesh ss.6-7-8-10.

ALKIŞ Alpaslan, “İslam Hukukunda Katılım Sigortacılığı”, **Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt 9, Sayı 1, 2019, ss.15-16.

AL-SALİH Aysha, “Takaful and Conventional General Insurance: Analysing Muslim Consumers’ Perceptions and Choices in the UK and Saudi Arabia”, (**Doctor of Philosophy Thesis**), University of London, 2014, s.296.

ALTINGÖZ Fahri, ÖMRÜUZAK Faruk, **Sigortaya Giriş ve Sigortanın Temel Prensipleri**, İstanbul, Türk Sigorta Enstitüsü Vakfı Ders Notları, 2020, s.77.

ALTINTAŞ Kadir Murat, “Katılım Bankacılığı Çerçevesinde Alternatif Bir Sigorta Sistemi: Tekafül Sigorta Sisteminin Türkiye’de Uygulanabilirliği”, **Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt 16, Sayı 2, 2016, ss.118-119-120.

ANAÇ Turhan, KAYA Ferudun, “Bireysel Müşterilerin Katılım Bankacılığını Tercih Etmesini Etkileyen Faktörler”, **Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt 8, Sayı 15, 2017, s.178.

ARUMUGAM Kesavan, THAMBIAH Seethaletchumy, EZE Uchenna Cyril, SANTHAPPARAJ Arul Jeganathan, “Customers’ Perception on Islamic Retail Banking: A Comparative Analysis between the Urban and Rural Regions of Malaysia”, **International Journal of Business and Management**, Vol 6, No 1, 2011, s.193.

ARZOVA Sabri Burak, ŞAHİN Bertaç Şakir, “Tarımsal Üretimde Tekafül Sigortacılığı ve Bir Model Önerisi”, **Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi**, Cilt 15, Sayı 53, Ocak 2020, s.234.

ASLAN Hakan, KAYA Süleyman, YARDIMCIOĞLU Fatih, **Tekafül (İslami Sigorta) Teori ve Uygulama**, 1. Baskı, İstanbul: Ensar Neşriyat Yayıncılık, Eylül 2017, ss.134-135-136.

ASLAN Hakan, ÖZDEMİR Mücahit, “Türkiye’de İslami Finansın Dönüşümünün Ekonomi Politikası”, **Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı (SETA) Raporu**, 1. Baskı: Ankara, 2017, ss.17-39.

ASLAN Hakan, “Türkiye’de Tekafül (İslami Sigorta) Uygulamaları: Problemler ve Çözüm Önerileri”, **Uluslararası İslam Ekonomisi ve Finansı Araştırmaları Dergisi**, Cilt 1, Sayı 1, 2015, s.99.

AVCI Mustafa, “Sigortanın Osmanlı Hukukuna Girişi”, **Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt 8, Sayı 1-2, 2000, s.267.

AYDEMİR Cahit, TURĞUT İshak, “Konvansiyonel Sigorta Kullanıcılarının Katılım Sigortacılık Sistemine Yönelik Algı Düzeyleri”, **Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt 12, Sayı 1, 2022, s.553.

AYDIN Aytaç, ÜSTÜN Yusuf, “İslam Hukukuna Uygun Kooperatif Sigortacılığı Modeli”, **Hitit İlahiyat Dergisi**, Cilt 20, Sayı 3, Aralık 2021, s.165.

BAŞER Furkan,

https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/102158/mod_resource/content/0/Ders%20Notu%202.pdf

BAŞOĞLU Burçin, “Türkiye’de Sigorta Sektörüne Katkıları Açısından Katılım Sigortacılığı Prim Üretimi Analizi” **Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt 22, Sayı 2, Aralık 2020, s.1046.

CAMGÖZ Mevlüt, “Sermaye Piyasasında İslami İlkeler: Seçilmiş Finansal Varlıklar ve Operasyonel İşlemler Üzerine Bir İnceleme”, **Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt 2, Sayı 2, 2018, s.2.

CANBAZ KARACİF Feyza Elif, “Yatırımcı Zararlarının Tazmininde Tekafül (Katılım Sigortacılığı) Modeli”, **Sermaye Piyasası Kurulu Hukuk İşleri Dairesi Yeterlilik Etüdü**, Ankara, 2018, ss.7-8.

ÇEKİCİ Makbule Elif, İNEL Mehmet Nuri, “Türk Sigorta Sektörünün Direkt Prim Üretimlerinin Tahmin Teknikleri ile İncelenmesi”, **Marmara Üniversitesi İ.İ.B. Dergisi**, Cilt XXXIV, Sayı I, 2013, s.137.

ÇOLAK Abdullah, KARAKAŞ Güngör, **Uluslararası İslami Sigortacılık ve Finans Sempozyumu 25-26 Mart 2021 Sempozyum Kitabı**, Hitit Üniversitesi Çorum, 2021, ss.51-52.

DALGIN Nihat, “Sigortanın Meşruiyeti”, **İslami Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt 3, Sayı 3, 1995, ss.58-59.

DİLEK İlker, “Türkiye’de Tekafül (Katılım Sigortacılığı) ve Uygulanabilirliği Üzerine Bir Değerlendirme”, **BSAD Bankacılık ve Sigortacılık Araştırmaları Dergisi**, Sayı 13, Aralık 2019, ss. 47- 48-49.

DOĞAN Mesut, KEVSER Mustafa, **İslamic Finance and Recent Developments**, 1. Baskı, Ankara: Gazi Kitabevi, Eylül 2021, ss.94-95.

ERSOY Hicabi, KARAHAN Hediyeullah, “Faizsiz Finansın Temel Prensipleri ile Türkiye’de Reel Kesimde Kullanılması”, **Türkiye Ekonomik ve Mali Araştırmalar Vakfı Maliye ve Finans Yazıları Dergisi**, Cilt 0, Sayı 105, 2016, ss. 101-102-103.

GÖKÇEN Gürbüz, GÖNEN İbrahim, “Katılım Bankalarının Finans Sektörü İçindeki Yeri ve Katılım Bankalarına Yönelik Müşteri Algısı”, **Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt 2, Sayı 1, 2017, ss.75-76.

GÖRMEZ Birol, ÖZSOY İsmail, MEKİK Seden, “Türkiye’de Katılım Bankalarının Tercih Edilme Sebepleri: Ampirik Bir Tetkik”, **Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yönetim ve Ekonomi Dergisi**, Cilt 20, Sayı 1, 2013, s.200.

GÜÇLÜ Fatih, KILIÇ Metin, “İslami Finansın Dünyadaki Gelişimi ve İslami Finansa Yön Veren Uluslararası Kuruluşlar Üzerine Bir İnceleme”, **Bülent Ecevit Üniversitesi Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi**, Cilt 16, Sayı 1, 2020, ss.77-78-79.

GÜRMAN Ceyda Ayşe, “Reasürans Uygulamalarında Konservasyon Tespiti”, **(Yüksek Lisans Tezi)**, Marmara Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, 1993, ss. 12-13-14-15-17.

HANCI Melahat, “Katılım Bankalarında Sigortacılık İşlemleri ve Uygulaması”, **(Yüksek Lisans Tezi)**, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007, ss.130-131-132-133-134.

IŞIK Mehmet Ali, “Türkiye’de Katılım Sigortacılığının Gelişimi: İngiltere ile Karşılaştırmalı Nitel Analiz”, **(Yüksek Lisans Tezi)**, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2021, s.30.

JABEEN Fauzia, SHOME Anamitra, RAJAGURU Rajesh, “What Drives Consumer Choice of Islamic Banking Services in the United Arab Emirates”, **International Journal of Islamic and Middle Eastern Finance and Management**, Vol 11, No 1, 2018, s.15.

KAAN Enver Osman, “Faize Alternatif Bir Finansman Aracı Olarak Karz-ı Hasen Yerine Zekât”, **BEÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Cilt 8, Sayı 2, 2021, s.610.

KHATTAK Naveed Azeem, REHMAN Kashif-Ur, “Customer Satisfaction and Awareness of Islamic Banking System in Pakistan”, **Iqra University African Journal of Business Management**, Vol 4, No 5, 2010, ss. 668-669-670.

LÖK Hasan, “Türkiye’de Sigortacılıkta Yeni Bir Trend: Tekafül (Katılım Sigortacılığı)”, **Journal of Social And Humanities Sciences Research (JSHSR)**, Cilt 5, Sayı 25, 2018, ss. 2022-2023.

MEMİŞ Tekin, “Avrupa Birliği Uyum Süreci ve Sigortacılık Sektörüne Etkileri”, **Reasürör Dergisi**, Sayı:62, Ekim, 2006

ÖNER Muhammed Hadin, “Türkiye’de Katılım Sigortacılığı ve Gelişimi”, **Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Sayı 58, 2021, s.42.

ÖZ Burak, “Katılım Sigortacılığı ve Bireylerin Katılım Sigortacılığını Tercih Nedenlerine Yönelik Bir Araştırma”, **(Yüksek Lisans Tezi)**, Çankırı Karatekin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2020, ss.7-8-9.

ÖZÜDOĞRU Haşim, “Katılım Sigortacılığı ve Türkiye’deki Durumu”, **Gazi Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Yüksekokulu Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi**, Cilt 53, Sayı 1, 2018, ss. 12-13.

PİLATİN Abdulmuttalip, “Türkiye’de Katılım Bankacılığı Tercihi: Bölgesel Bir Araştırma”, **Kırgızistan-Türkiye MANAS Üniversitesi Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt 11, Sayı 3, 2022, s.1055.

POLAT Serdar, “Katılım Bankaları Sigorta Uygulamalarında Tekafülün Yeri ve Geleceği”, **(Yüksek Lisans Bitirme Projesi)**, Marmara Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, 2015, ss. 44-45.

SOUALHİ Younes, Ahmad Al Razni AL-SHAMMARI, “Indicators of Takaful Awareness among Kuwaitis” **American Research Institute for Policy Development**, Vol 3, No 2, 2015, s.89.

TOLUÇ Gürol, “Sigortacılığın Tarihçesi ve Türkiye Ekonomisindeki Yeri”, **(Yüksek Lisans Tezi)**, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1997, ss.6-7-8.

TURAN Sevgi, “Osmanlı Devleti’nde Ahilik Teşkilatında Orta Sandıkları ile Başlayan Tekafül Uygulamaları ve Geleceği”, **Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Gönen Meslek Yüksekokulu Uygulamalı Sosyal Bilimler ve Güzel Sanatlar Dergisi**, Cilt 4, Sayı 8, 2022, ss.16-17-18.

USTAOĞLU Murat, “Alternatif Faizsiz Sigortacılık Uygulamaları ve Gelir Seviyesine Göre Kamu Bilincinin Değerlendirilmesi: Ampirik Analiz”, **Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi**, Cilt 2, Sayı 2, 2014, s.128.

ÜNAL İbrahim, “İslami Sigortacılık Sisteminin Türkiye’de Uygulanması Hakkında Ampirik Bir Analiz”, (**Yüksek Lisans Tezi**), Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019, ss.55-58.

ÜSTÜN Yusuf, “Sigorta, Tekafül ve Kooperatif Sigortacılığı”, **Karınca Dergisi**, Cilt 80, Sayı 927, Mart 2014, s.89.

YANPAR Atila, **İslami Finans İlkeler, Araçlar ve Kurumlar**, 3. Baskı, İstanbul: Scala Yayıncılık, Ocak 2021, ss.28-29-30-43-44-117-118-119-120.

YAYLA Şerafettin Okan, “Sigortacılık ve Türkiye’de Sigorta Sektörünün Durumu”, **Liberal Düşünce Dergisi**, Yıl: 24, Sayı: 94, Bahar 2019 s.110.

YAZICI Servet, **İslam’da Sigorta ve Tekafül Sigortası**, 1. Baskı, İstanbul: Kitapyurdu Doğrudan Yayıncılık, Mart 2020, ss.49-75.

YETİZ Filiz, “Finansal Sistemin Yapısı, Finansal Derinleşme ve Ekonomik Büyüme İlişkisi, Türk Finans Sistemi”, (**Yüksek Lisans Tezi**), Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008, s.3.

YILDIRIM İsmail, “Tekafül (İslami) Sigortacılık Sisteminin Dünyadaki Gelişimi ve Türkiye’de Uygulanabilirliği”, **Hitit Üniversitesi Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi**, Cilt 6, Sayı 2, 2014, s.55.

YILDIRIM Oğuz, “Finansal Sisteme Teorik Bir Yaklaşım ve Türkiye’de Finansal Sistem”, **Alanya Alâeddin Keykubat Üniversitesi Uluslararası Bankacılık Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi**, Cilt 3, Sayı 2, 2020, ss.76-77-78-79-80-81-82.

YILDIRIM Şanbaz, **40 Soruda Tekafül (İslami Sigorta)**, 1. Baskı, İstanbul: İktisat Yayınları, 2021, ss.79-80.

YORULMAZ Murat, “Deniz Taşımacılığı ve Deniz Sigortaları”, **(Yüksek Lisans Tezi)**, Marmara Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, 2009, s.82.

TDK, <https://sozluk.gov.tr>, (08/10/2022)

TARSİM, <https://www.tarsim.gov.tr/pages/aboutUs/tanimlar.jsp>, (08/10/2022)

6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu (6. Kitap: Sigorta Hukuku), Madde 1401, (08/10/2022)

AKTÜER, <https://www.aktuer.com.tr/sigorta-terimleri/>, (08/10/2022)

KKSRBSB, <http://www.kksrsb.org.>, (08/10/2022)

<https://www.tekafulsigorta.com/2010/04/tekaful-nedir> (28/10/2022)

TKKB, <https://katilimsozluk.tkbb.org.tr/detay/356> (10/12/2022)

Kuveyt Türk, <https://www.kuveytturk.com.tr/blog/finans/katilim-sigortaciligi-nedir> (10/12/2022)

TKBB, <https://katilimsozluk.tkbb.org.tr/public/index.php/ara?k=mudarebe#result> (10/12/2022)

TEKAFÜL, https://tekaful.net/?page_id=434 (10/12/2022)

TKBB, <https://katilimsozluk.tkbb.org.tr/ara?k=vekalet#result> (10/12/2022)

TEKAFÜL, https://tekaful.net/?page_id=438 (10/12/2022)

BANKASÜRANS, [https://www.bankasurans.com.tr/tr-TR/makaleler/katilim-sigortaciligi-#:~:text=Vek%C3%A2let%2FMudarebe%20Karmas%C4%B1%20\(Hibrit\),belirlenmi%C5%9F%20bir%20oran%20%C3%BCzerinden%20payla%C5%9F%C4%B1ld%C4%B1%C4%9F%C4%B1](https://www.bankasurans.com.tr/tr-TR/makaleler/katilim-sigortaciligi-#:~:text=Vek%C3%A2let%2FMudarebe%20Karmas%C4%B1%20(Hibrit),belirlenmi%C5%9F%20bir%20oran%20%C3%BCzerinden%20payla%C5%9F%C4%B1ld%C4%B1%C4%9F%C4%B1) (11.12.2022)

LEXPORA, <https://blog.lexpera.com.tr/tekaful-ve-katilim-sigortaciligina-genel-bir-bakis-islami-sigortacilik-mumkun-mu/> (12.12.2022)

T.C. TİCARET BAKANLIĞI, <https://ticaret.gov.tr/kooperatifcilik/bilgi-bankasi/kooperatifler-hakkinda/sigorta-kooperatifleri> (12.12.2022)

TÜRKİYE DİYANET VAKFI, <https://islamansiklopedisi.org.tr/kumar> (13.12.2022)

TÜRKİYE DİYANET VAKFI, <https://islamansiklopedisi.org.tr/garar> (13.12.2022)

TÜRKİYE DİYANET VAKFI, <https://islamansiklopedisi.org.tr/riba> (13.12.2022)

TÜRKİYE DİYANET VAKFI, <https://islamansiklopedisi.org.tr/faiz> (13.12.2022)

<https://islamansiklopedisi.org.tr/teavun#:~:text=Yard%C4%B1mla%C5%9Fma%2C%20dayan%C4%B1%C5%9Fma%20anlam%C4%B1nda%20bir%20ahl%C3%A2k%20terimi.&text=Toplumda%20bireylerin%20ve%20gruplar%C4%B1n%20birbiriyle%20dayan%C4%B1%C5%9Fma%20halinde%20ya%C5%9Famas%C4%B1n%C4%B1%20ifade%20eden%20ahl%C3%A2k%20terimi.> (14.12.2022)

<https://karzihasenvakfi.com/karzi-hasen-nedir> (01.01.2023)

BANKASÜRANS, <https://www.bankasurans.com.tr/tr-TR/makaleler/katilim-sigortaciligi-tekaful-ve-bankasurans-etkisi> (01.01.2023)

TÜRKİYE DİYANET VAKFI, <https://islamansiklopedisi.org.tr/beytulmal> (24.12.2022)

TÜRKİYE DİYANET VAKFI, <https://islamansiklopedisi.org.tr/akile> (24.12.2022)

SORULARLA İSLAMİYET,

<https://sorularlaislamiyet.com/kaynak/kasame#:~:text=K%C3%A2tili%20me%C3%A7hul%20cin%C3%A2yetlerde%20makt%C3%BB1%C3%BCn%20bulundu%C4%9Fu,erke%C4%9Fi%20sevmek%20makt%C3%BB1%C3%BCn%20velisinin%20hakk%C4%B1d%C4%B1r.> (24.12.2022)

TÜRKİYE DİYANET VAKFI,

<https://islamansiklopedisi.org.tr/zekat#:~:text=tr%2Fzekat%231-,S%C3%B6zl%C3%BCkte%20E2%80%9Cartma%2C%20ar%C4%B1tma%3B%20%C3%B6vg%C3%BC%20ve%20bereket%20E2%80%9D%20m%C3%A2nalar%C4%B1na%20gelen,terim%20olarak%20zek%C3%A2tla%20e%C5%9F%20anlaml%C4%B1d%C4%B1r.> (24.12.2022)

TÜRKİYE DİYANET VAKFI, <https://islamansiklopedisi.org.tr/avariz-vakfi> (24.12.2022)

TÜRKİYE DİYANET VAKFI, <https://islamansiklopedisi.org.tr/karz> (24.12.2022)

SİGORTA STRATEJİ, <https://sigortastrateji.com/inceleme/tum-yonleriyle-tekaful-katilim-sigortaciligi/> (30.12.2022)

<https://www.expertmarketresearch.com/reports/takaful-market> (30.12.2022)

<https://www.researchandmarkets.com/reports/5530527/takaful-market-global-industry-trends-share> (30.12.2022)

<https://www.imarcgroup.com/takaful-market> (30.12.2022)

<https://www.researchandmarkets.com/reports/5530527/takaful-market-global-industry-trends-share> (30.12.2022)

<https://www.alliedmarketresearch.com/takaful-insurance-market-A11835> (30.12.2022)

<https://www.grandviewresearch.com/industry-analysis/takaful-insurance-market-report> (30.12.2022)

N BUSINESS, <https://www.thenationalnews.com/business/economy/why-takaful-can-make-headway-in-the-uk-1.737497> (02.01.2023)

TÜRKİYE SİGORTA BİRLİĞİ, Katılım Esaslı Sigortacılık ve Bireysel Emeklilik Sektör Raporu, 2020,

<https://www.seddk.gov.tr/upload/Kat%C4%B1%C4%B1m%20Mevzuat%C4%B1/Di%C4%9Fer%20Duyurular/katilim-sektor-raporu-2020.pdf> (14.01.2023)

RESMÎ GAZETE, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/09/20170920-7.htm> (08.01.2023)

TÜRKİYE SİGORTA BİRLİĞİ, <https://www.tsb.org.tr/tr/istatistikler> (14.01.2023)

TÜRKİYE SİGORTA BİRLİĞİ, Katılım Esaslı Sigortacılık ve Bireysel Emeklilik Sektör Raporu, 2021,

https://tsb.org.tr/media/attachments/2021_Y%C4%B1%C4%B1_Kat%C4%B1%C4%B1m_Sigortac%C4%B1%C4%B1m%20Mevzuat%C4%B1/Di%C4%9Fer%20Duyurular/katilim-sektor-raporu-2021.pdf (15.01.2023)

KATILIM ANALİZ, <https://katilimanaliz.com/2022/12/18/katilim-sigortaciliginda-yeni-sirketler-yolda/> (15.01.2023)

SİGORTACI GAZETESİ, <https://sigortacigazetesi.com.tr/yeni-ekonomi-programinda-katilim-sigortaciligi-vurgusu/> (15.01.2023)

SİGORTACI GAZETESİ, <https://sigortacigazetesi.com.tr/katilim-sigortaciliginda-yeni-yildiz-turkiye-olabilir/> (15.01.2023)

T.C. Cumhurbaşkanlığı Finans Ofisi, Katılım Finans Strateji Belgeseli
<https://www.cbfo.gov.tr/sites/default/files/2022-10/cumhurbaskanligi-finans-ofisi-katilim-finans-strateji-belgesi.pdf> (04.03.2023)

TCMB, <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Temel+Faaliyetler/Para+Politikasi/Finansal+Istikrar/Merkez+Bankasi+ve+Finansal+Istikrar> (04.02.2023)

TKBB, https://tkbb.org.tr/Documents/arastirma-ve-raporlar-102/Islami_Finans.pdf
(05.02.2023)

FİNANS VE BANKACILIK, <https://www.bankofinans.net/islami-finansin-temel-prensipleri/>
(05.02.2023)

KUVEYT TÜRK, <https://www.kuveytturk.com.tr/hakkimizda/kuveyt-turk-hakkinda/bizden-haberler/kuveyt-turk-neova-sigortanin-hisselerinin-tamamini-devraldi> (12.02.2023)

ALBARAKA TÜRK, <https://www.albaraka.com.tr/tr/bireysel/sigorta-ve-emeklilik/diger/faizsiz-sigortacilik#:~:text=Albaraka%20T%C3%BCrk%20Kat%C4%B1m%C4%B1m%20Bankas%C4%B1%20A,acentesidir.> (12.02.2023)

TÜRKİYE FİNANS, <https://www.turkiyefinans.com.tr/tr-tr/kobi/sigortacilik-hizmetleri/sayfalar/sigortacilik-hizmetleri.aspx> (12.02.2023)

ACERPRO, <https://www.acerpro.com.tr/tr-TR/insurgateway> (12.02.2023)

ACERPRO, <https://www.acerpro.com.tr/tr-TR/bankasuranspro> (12.02.2023)

KUVEYTTÜRK, <https://www.kuveytturk.com.tr/kobi/finansman-urunleri/leasing>
(12.02.2023)

NEOVA SİGORTA, <https://www.neova.com.tr/> (22.01.2023)

TRETE, <http://www.trete.com.tr/sozluk.html> (22.01.2023)

TÜRK KATILIM REASÜRANS, <https://www.turkkatilimreasurans.com.tr/katilim-reasurans>
(28.01.2023)

Türk Katılım Reasürans 2021 Faaliyet Raporu s. 13, 16.

Standing Committee for Economic and Commercial Cooperation of the Organization of Islamic Cooperation (COMCEC), “Improving the Takaful Sector in Islamic Countries”, October 2019, ss. 69-70-71-72-79.

Standing Committee for Economic and Commercial Cooperation of the Organization of Islamic Cooperation (COMCEC), “Improving the Takaful Sector in Islamic Countries”, October 2019, ss.111-112-113-114-115-116.

EKLER

Ek 1: Tekafül Sigortacılığı Bilinirlik Anket

Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü Sigortacılık Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı'nda danışmanlığını Doç. Dr. Özgür Akpınar'ın yürüttüğü "Türkiye'de Katılım Sigortacılığının Gelişimini Ölçmeye Yönelik Ampirik Bir Analiz" adlı bilimsel tez çalışmasında kullanılmak üzere görüş ve düşüncelerinize ihtiyaç duyulmaktadır. Anketimize katılacak olan her katılımcının kimliği saklı tutulacak olup vereceğiniz cevaplar anonim olarak kaydedilecektir. Samimi cevaplarınız ile anketimize katılım sağladığınız için şimdiden teşekkür ederiz.

KİŞİSEL BİLGİLER					
Cinsiyetiniz	Erkek ( )	Kadın ( )			
Yaşınız	18-20 Yaş ( )	21-24 Yaş ( )	25-28 Yaş ( )	29-35 Yaş ( )	36 ve Üzeri Yaş ( )
Eğitim Durumunuz	Lise ( )	Ön Lisans ( )	Lisans ( )	Yüksek Lisans ( )	Doktora ( )
Gelir Düzeyiniz	5.000-8.499 TL ( )	8.500-9.999 TL ( )	10.000-14.999 TL ( )	15.000-19.999 TL ( )	20.000 TL ve Üzeri ( )

SORU NO	Tekafül Sigortacılığı Bilinirlik Anketi	Kesinlikle		Kararsızım		Kesinlikle	
		Katılıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum	Katılıyorum
1	Daha önce tekafül sigorta kavramını duydum.	( )	( )	( )	( )	( )	( )
2	Daha önce tekafül sigorta ürünlerinden satın aldım.	( )	( )	( )	( )	( )	( )
3	Tekafül sigortacılığına yönelik gelişmeleri takip ederim.	( )	( )	( )	( )	( )	( )
4	Tekafül sigorta sisteminin ülkemizde gelişim göstereceğine inanıyorum.	( )	( )	( )	( )	( )	( )
5	Sigortacılık sektörü içinde tekafül sigortacılığı yaygınlaştırılmalıdır.	( )	( )	( )	( )	( )	( )

6	Sigorta poliçesi satın alırken şirketin tekafül esaslarına göre çalışıp çalışmadığına dikkat ederim.	( )	( )	( )	( )	( )
7	Tekafül sigorta ürünleri beklenti ve ihtiyaçlarımı yeterli düzeyde karşılamaktadır.	( )	( )	( )	( )	( )
8	Tekafül sigorta sistemi hakkında yeterli bilgiye sahibim.	( )	( )	( )	( )	( )
9	Tekafül sigorta ürünlerinde çeşitlilik mevcuttur.	( )	( )	( )	( )	( )
10	Tekafül sigortası alanında akademik çalışmaların artırılması gerekir.	( )	( )	( )	( )	( )
11	Tekafül sigorta ürünlerini tercih etme sebebim faiz içermiyor oluşudur.	( )	( )	( )	( )	( )
12	Geleneksel sigorta sistemi ile tekafül sigorta sistemi arasındaki farkları biliyorum.	( )	( )	( )	( )	( )
13	Kamunun tekafül sigortacılığı alanındaki çalışmaları yeterli düzeydedir.	( )	( )	( )	( )	( )
14	Trafik, DASK ve benzeri zorunlu sigorta ürünlerinde de tekafül sigorta sistemi uygulanmalıdır.	( )	( )	( )	( )	( )
15	Türkiye’de tekafül sigorta şirketlerinin sayısını biliyorum ve bu sayı yeterlidir.	( )	( )	( )	( )	( )
16	Daha önce aldığım tekafül sigorta ürününden memnun kaldım.	( )	( )	( )	( )	( )
17	Tekafül sigorta ürünlerini tercih etme sebebim yakın çevrem tavsiiye etmesidir.	( )	( )	( )	( )	( )
18	Tekafül sigorta ürünleri geleneksel sigorta ürünlerinin alternatifi olmuştur.	( )	( )	( )	( )	( )
19	Tekafül sigorta ürünleri Türkiye’de gelecekte daha fazla tercih edilebilir.	( )	( )	( )	( )	( )
20	Tekafül sigorta ürünü satın alırken tereddüt etmem.	( )	( )	( )	( )	( )

21	Tekafül sigortası alanında çalışan şirketlerin faiz ve benzeri hassasiyetlere göre çalıştığına inanıyorum.	( )	( )	( )	( )	( )
22	Türkiye’de tekafül sigortacılığının gelişimi için bu alanda kamuoyunu aydınlatıcı duyuruların yayınlanması gerekir.	( )	( )	( )	( )	( )
23	Tekafül sigorta ürünlerinden gelecekte de satın almaya devam edeceğim.	( )	( )	( )	( )	( )
24	Tekafül sigortasında ürün çeşitliliği artırılmalıdır.	( )	( )	( )	( )	( )
25	Türkiye’de faaliyet gösteren katılım bankalarının tekafül sigorta ürünlerini topluma tanıtmada noktasında daha aktif rol alması gerektiğini düşünüyorum.	( )	( )	( )	( )	( )
26	Tekafül sigorta ürünlerini tercih etme sebebim uygun primli poliçe satın alabilmemdir.	( )	( )	( )	( )	( )
27	Tekafül sigortasında ürün çeşitliliği yeterli düzeydedir.	( )	( )	( )	( )	( )
28	Faiz hassasiyetim olduğu için tekafül sigortacılığını tercih ederim.	( )	( )	( )	( )	( )
29	Türkiye’de tekafül sigorta şirketlerinin sayısı artırılmalıdır.	( )	( )	( )	( )	( )
30	Geleneksel sigorta ile tekafül sigortası arasında bir tercih yapmak durumunda kalırsam tekafül sigortasını seçerim.	( )	( )	( )	( )	( )
31	Toplumun tekafül sigortası hakkında bilgi sahibi olması sağlanır ve bu yöndeki farkındalığı artırılır ise, tekafül sigortasında prim üretimi artar.	( )	( )	( )	( )	( )
32	Daha yüksek prim ödeyeceğimi bilsem de tekafül sigorta sistemini tercih ederim.	( )	( )	( )	( )	( )
33	Çevremdeki bireyler geleneksel sigorta ile tekafül sigortası arasında bir tercih yapmak durumunda kalırsa tekafül sigortasını öneririm.	( )	( )	( )	( )	( )